

8. Keskiviikkona 19 päivänä helmikuuta 1992

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä koskevan ed. Kalliomäen ym. välikysymyksen n:o 1 käsittelyä

193

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

268

Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 2 erityissuojelulaiksi

„

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Andersson, Aula, Backman, von Bell, Biaudet, Donner, Enestam, Gustafsson, Hacklin, Hassi, Hautala, Jaakonsaari, Jokiniemi, Kauppinen, Koistinen, Korkea-osa, Kuitinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila,

V. Laukkanen, Lehtinen, Lehtosaari, Lipponen, Luhtanen, Näsi, A. Ojala, Peltari, Pokka, Polvi, Puisto, Rask, T. Roos, Rätty, Rönholm, Seppänen, Skinnari, Särkijärvi, Tenhiälä, Tykkyläinen, Vanhanen, Virrankoski, Vuorensola ja Väyrynen.

S.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jaakonsaari, Tenhiälä, Kuittinen, Backman, von Bell, Lahti-Nuuttila, Tykkyläinen, Enestam, Skinnari ja Polvi.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Aula, Hautala, Korkea-osa, Rask, Seppänen, Särkijärvi, Vanhanen, Virrankoski ja Vuorensola sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Andersson, Enestam, Gustafsson, Hacklin, Hassi, Jokiniemi, Kuuskoski, Kääriäinen, V. Laukkanen, Lehtosaari, Luhtanen, A. Ojala, Polvi, Puisto, Rätty, Rönholm ja Skinnari.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan viime istunnossa keskeytetyn, työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä koskevan ed. Kalliomäen ym. välikysymyksen n:o 1 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Maamme tämänhetkinen työttömyystilanne on

kiistatta ongelma, josta selviytyminen vaatii useita toimenpiteitä niin avoimen kuin suljetun sektorin puolella. Nykyiseen tilanteeseen on jouduttu sekä ulkopuolisista että sisäisistä syistä. Venäjän-kaupan romahtaminen ja lännessä vallitseva heikko taloudellinen tilanne ovat vaikeuttaneet myös omaa vientiämme. Lisäksi pitkäaikainen kissanhännänveto ammattiyhdistysliikkeen ja valtiovallan välillä sai kaikilla aloilla aikaan lamaantumista, joka vaikutti vahvasti ihmisten asenteisiin. Kukaan ei uskaltanut tehdä mitään. Odotettiin ja odotettiin, mitä tuleman pitää.

Osin myös ajatuksissa oleva lamalukko esti elinkeinoelämää toimimasta. Nyt vie pitkän ajan ennen kuin asenteet murenevat ja toiminta saadaan täyteen vauhtiin. Viivytely ja jähkaaminen on aiheuttanut todellisia vaikeuksia elinkeinoelämässä. Puhtaan kauluksen kanssa tilanteesta ei mikään puolue selviä. Jokaisen on syytä tarkastella tekemisiään. Pitkään hallitusvastuussa ollut sosialidemokraattinen puolue ei voi vetäytyä syntyneestä tilanteesta pois sillä verukkeella, että se on vajaan vuoden ollut pois hallituksesta. Heidänkin on tunnustettava, että Suomeen kehitetty ammattiyhdistysliike ei pysty ottamaan vastaan yhteiskunnassa tapahtuvaa rakennemuutosta. Muutosta siis tarvitaan. Jatkuvaan kasvuun kiihdytetty yhteiskunta joutuu nyt sopeutumaan kovallakin kädellä realistisiin raameihin. Puutun puheessani pariin alueeseen, joista ensimmäisenä haluan käsitellä naisten työttömyystilannetta.

Työttömyystilanteen koko ajan heiketessä haluan kiinnittää vakavaa huomiota naisvaltaisten alojen kasvavaan työttömyyteen. Työministeriöltä tarvitaan tehostettuja toimia erityisesti naistyöttömyyden supistamiseksi. Nykyisestä talouslamasta ja julkisen sektorin menojen supistamisesta johtuu, että työttömyys on noussut myös naisten ongelmaksi. Tilastojen mukaan naisten työpaikat ovat vähentyneet erityisesti pankki- ja vakuutus toiminnassa, tietoliikenteessä, kaupan, liikenteen sekä hotelli- ja ravintola-toiminnan aloilla. Uudet supistustoimet uhkaavat kunnissa sosiaali- ja terveysalaa sekä opettajia.

Erityisen vaikeassa asemassa ovat ne työttömiksi jääneet asuntovelkaiset yksinhuoltajat, joiden vastuulla perheen huoltaminen on yksistään ollut. Heistä varmasti suurin osa on naisia. Tammikuussa 1992 hallinto- ja toimistotyössä oli työttömiä työnhakijoita 25 375, palvelutyössä 25 807 ja kaupallisessa työssä 18 713, tervey-

denhuollon ja sosiaalialan työssä 12 675 eli näillä aloilla pelkästään oli yhteensä jo 82 570 työttömää työnhakijaa. Vastaava luku vuosi sitten eli tammikuussa 1991 oli 36 144.

Voi perustellusti sanoa, että miltei kaikki kyseessä olevilla aloilla toimivat henkilöt olivat naisia. Vuonna 1990 ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä olevia henkilöitä, jotka kävivät työssä, oli yhteensä 1 740 579, joista oli naisia 907 617. Tällä hetkellä työttömiä naisia on 120 542. Se on tavattoman suuri määrä, ja tilanne sen kuin heikkenee heidän kohdallaan. Tästä syystä vaikeiden naistyöttömyysalojen pitää sisältyä työministeriössä valmisteilla olevaan työllistämishohjelmaan ja toivon, että ministeri Kannerne paneutuu nimenomaan tähän ongelmaan.

Toinen asia, johon haluan vielä perusteellemmin puuttua, on Uudenmaan näkökulma työttömyyden kannalta. Uudenmaan läänin työllisyystilanne on jatkuvasti heikentynyt. Läänin työttömyyden ennätyksellinen kasvu on saatava taittumaan. Joulukuussa Uudellamaalla oli jo lähes 71 000 työttömää, ja työttömyysaste ylitti 10 prosentin rajan. Koko maan työttömistä Uudenmaan osuus on 21 prosenttia.

Työttömyyden kasvu on ollut suurinta Etelä-Suomen lääneissä. Jyrkintä kasvu on kuitenkin ollut Uudellamaalla, jossa marraskuusta 1990 marraskuuhun 1991 työttömyys kasvoi 430 prosenttia. (Ed. Stenius-Kaukonen: Edustajalla on vanhentuneet tiedot!) Työttömyyden räjähdysmäisestä kasvusta on tullut noidankehä, joka edetessään vain syventää taloudellista lamaa.

Vuoden 1991 aikana koko maassa teki 6 900 yritystä konkurssin. Kasvu edellisvuodesta oli 70 prosenttia. Konkurssin tehneistä yrityksistä lähes puolet oli Uudellamaalla. Kun Uudenmaan läänin kansanedustajain neuvottelukunta käsiteli asiaa, niin todettiin, että läänissä todellakin yli 3 000 yritystä oli tehnyt konkurssin. Tilanne on nyt erittäin vakava myös hyvien yritysten kohdalla, joten todellisia toimenpiteitä tarvitaan nimenomaan pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukemiseksi. Vielä saimme todeta senkin, että ne toimenpiteet, joilla valtiolta tukee yrityksiä, kohdentuvat erittäin epäoikeudenmukaisesti aluepoliittisesti. Uusimaa jää aina näissä kysymyksissä katveeseen.

Sekä Uudenmaan kansanedustajien että Etelä-Suomen kansanedustajien neuvottelukunnat ovat useaan otteeseen vaatineet nopeita toimenpiteitä työllisyystilanteen parantamiseksi. Viime joulukuussa molemmat neuvottelukunnat luovuttivat kannanottonsa työministeri Ilkka Ka-

nervalle niistä toimenpiteistä, joita tarvitaan työllisyyden hoitamiseksi. Keskeisinä keinoina nähtiin yleiset talouspoliittiset toimet elinkeinoelämän vilkastuttamiseksi ja myös julkisen hallinnon voimavarojen kohdentaminen työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin.

Työllisyyden hoitamiseen varattuja määrärahoja on nyt suunnattava tuottaviin kohteisiin: asuntoihin, teihin ja Uudellamaalla vielä puutteellisiin julkisiin rakennuksiin. Uudellamaalla peruspalvelut ovat vielä jäljessä muun maan tasosta. Tähän on kiinnitetty huomiota jo valtioneuvoston hyväksymässä pääkaupunkiseudun toimenpideohjelmassa. Uudellamaalla on vielä korjaamista koulu- sekä sosiaali- ja terveystalousten tasossa. Eduskunta on mm. vuonna 1990 kiirehtinyt Helsingin yliopiston rakennushankkeiden toteuttamista. Myös asuntotilanne on edelleen huono.

Uudenmaan yleisten teiden perustienpitoon ja kehittämiseen tarkoitetut määrärahat eivät ole vastanneet läänin liikennesuoritetta. Uudellamaalla on osoitettavissa useita tiehankkeita, joiden kunnossapitoon tai rakentamiseen tulisi ryhtyä mahdollisimman pian nimenomaan siitäkin syystä, että täältä valtakunnalliset tiet johtavat muuhun Suomeen ja elinkeinoelämä on hyvin riippuvainen myös liikenteen kehittämisestä. Kun rakennusala on suurin työttömyysala, niin näillä toimenpiteillä työllistetään tuottavasti jo melkoinen osa työttömistä.

Investointien lisäksi Uudellamaalla on turvattava aikuiskoulutuksen järjestäminen sekä suomen että ruotsin kielellä. Esteeksi järkevälle työvoimapolitiiselle aikuiskoulutukselle ovat muodostuneet työministeriön määrittelemät enimmäishinnat, jotka ovat Uudenmaan olosuhteissa täysin alimitoitettut: 130—140 markkaa per opiskelija per työpäivä. Uudenmaan erityispiirteet ja sen muuta maata korkeammat kustannusrakenteet tulee ottaa huomioon siten, että työvoimapolitiista aikuiskoulutusta voitaisiin toteuttaa järkevällä tavalla.

Katson, että koko maan kannalta on erittäin tärkeätä, että me saamme myös energiapolitiikan ratkaisun tehtyä mahdollisimman nopeasti, sitä kautta myös työllistettyä maata ja samalla lisää voimavaroja teollisuuden kehittämiseen.

Haluan vielä omana kantamani selkeästi tuoda esille, että EY-hakemuksen mahdollisimman pikainen jättäminen luo ne taloudelliset puitteet Suomenmaalle, joista kehitys pääsee nopeasti vauhtiin.

Vaikka lama tänä päivänä puree monilla aloilla, niin on mielestäni myös tapahtunut yrittäjäelämässä tervehtymistä, jolta pohjalta Suomen on helppo rakentaa tulevaisuutta niin, että yritystoiminta saadaan toimimaan ja jokaiselle riittää työtä. Vain työllä Suomi lähtee nousuun.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuslainen ed. Dromberg käy vaikeroimassa työllisyystilannetta eduskunnan puhujakorokkeelta. Tilannehan on juuri sellainen, mihin kokoomus on halunnut maan tilanteen ajaa. Olemme kuulleet moneen kertaan tässäkin salissa ja lukeneet lehdistä, että kokoomuksen ministereitten mielestä maassa on pakko olla työttömyyttä, jotta saadaan ajatuksi maan asiat kuntoon. Tämähän on selvää kokoomuslaista politiikkaa. On aivan turha mennä hurskastelemaan ja vaikeroimaan tilanteesta, jonka itse olette omalla valitsemallanne politiikalla aiheuttaneet.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Maamme on historiansa suurimmissa työttömyysluvuissa, ja ennätyksiä tultaneen vielä tämän kevään aikana lisää lyömään. Suomalaiset kuluttajat, työttömät ja palkansaajat maksavat maailman kalleinta ruokakoria päivittäin. Suomalaisen palkanansaitsijoiden tuloveroaste on Euroopan korkein. Ilmeisesti hallitus suunnittelee edelleenkin palkansaajien verorasituksen lisäämistä.

Taloutemme luottokelpoisuus on historiansa alhaisimmissa lukemissa. Myös poliittinen uskottavuus on rapistunut EY-maiden ja Pohjoismaiden sisällä. Hallituksen, ennen kaikkea sen pääpuolueen keskustan, järjestämä EY-jäsenhakemuskomedia on naurattamassa jo koko Eurooppaa. Tämä näytelmä on osittain vaikuttanut siihen, että ulkomaiset nettosijoitukset yritystoimintaamme olivat viime vuonna minimaalista luokkaa eli noin 130 miljoonaa markkaa. Sen sijaan nettosijoitukset Suomesta ulkomaille saman aikaan olivat lähes 8 000 miljoonaa markkaa.

Toivottavasti valtioneuvoston kanslia on ajan tasalla ja antanut pääministerille käteen vain menolipun, sillä nyt jo riittää tämän hallituksen saamattomuus todellisten talouspoliittisten päätösten edessä. Hallituksen kaavailema kehysbudjetti tuleviksi kahdeksi, kolmeksi tai neljäksi vuodeksi osoittaa tämän hallituksen kyvyttömyyden nostaa maa taloudellisesta ahdingosta. Nyt kerta kaikkiaan riittävät tämän hallituksen talouspolitiikan linjaukset.

Hintatason aletessa on kärjistynyt myös Suomen teollisuuden kilpailukyvyyn ongelma. Vaikka erityisesti Saksan-vienti kasvoi edelleen hyvin, se ei korvannut muiden markkinoiden heikentynyttä kysyntää. Metalliteollisuutemme on kärsinyt teollisuutemme aloista eniten itäviennin romahduksesta. Aina vuoteen 1990 metalliteollisuus kykeni hämmästyttävän hyvin korvaamaan Neuvostoliiton-viennin kutistumisen länsivientiä kasvattamalla. Vuonna 1991 tapahtunut 70 prosentin pudotus neuvostoviennissä oli kuitenkin ylivoimainen, kun kysyntä samanaikaisesti heikkeni läntisillä vientimarkkinoilla. Metallin perusteollisuuden viennin arvon kasvusta huolimatta koko metalliteollisuuden viennin arvo supistui lähes 20 prosenttia. Kun kotimainen investointitoimintakin lamaantui, metalliteollisuuden tuotannon määrä supistui vuonna 1991 peräti 13 prosenttia.

Länsiviennin lisääntyminen kääntää metalliteollisuuden tuotannon mahdollisesti kuluvana vuonna hiljalleen nousuun. Mutta kotimarkkinoiden heikko kysyntä pitää kasvua vielä hyvin vaatimattomana. Länsiviennin ennakoidaan kasvavan viitisen prosenttia, itäviennin tuskin lainkaan. Kotimainen kysyntä sen sijaan supistuu edelleen rakentamisen laman jatkuessa sekä teollisuuden ja maatalouden investointien supistuessa.

Nyt on mielestäni tapahduttava täydellinen muutos. Suomi tarvitsee uskottavaa talouspolitiikkaa. Nyt on palautettava usko koko Suomen hyvinvointiin ja Suomen taloudelliseen toimeliaisuuteen. Tässä maassa on runsaasti osaamista, taitamista ja tietämistä. Suomalainen työväestö on ahkeraa ja tuottavaa, kunhan sille luodaan ja annetaan mahdollisuudet tehdä työtä. Tosin pääministeri eräässä haastattelussa on ollut asiasta eri mieltä.

Vientiteollisuuden elvytykseen on tämän ja edellisen hallituksen toimesta panostettu kymmeniä miljardeja markkoja. Nyt on oleellista pitää kotitekoisen kulutuskysyntämme vireänä. Nyt on suhdannepoliittisesti järkevää alentaa verotusta. Hallituksen paljon mainostama 2 prosentin työllisyysvero toimiikin käytännössä työttömyysverona. Tästä johtuen se on poistettava välittömästi.

Sosialidemokraatteina haluamme pitää maamme hyvinvointivaltiona, jossa työllisyys on turvattu, sosiaalinen ja sivistyksellinen hyvinvointi korkea ja jokainen suomalainen voi olla ylpeä omasta maastaan. Nykyinen Ahon kabinetti pyrkii näitä asioita vain romuttamaan. Se

on kyennyt vain lisäämään työttömyyttä, nostamaan vielä työssä olevienkin palkansaaajien verorasitusta äärimmilleen ja on nyt hymyssäsuin purkamassa ansiosidonnaista perusturvajärjestelmäämme niin työttömiltä, sairailta kuin myös vanhuksilta. Hallituksen kaavailemat talouspoliittiset toimet ovat pelkkää näpertelyä, ei mitään tekemistä todellisen talouspolitiikan kanssa. Valtiovarainministeri Viinasen ja pääministeri Esko Ahon esittämät talouspoliittiset tavoitteet johtavat vain edelleen lisääntyviin konkurssseihin kotimarkkinoilla ja henkilökohtaisiin konkurssseihin monissa perheissä. Tätä me emme voi sallia.

Nyt riittää tämän kansan kuristaminen. Nyt on saatava todella perusinvestoinnit käyntiin. Se on välttämätöntä Suomen uudelle teollistamiselle, ja näin parhaiten laskusuhdanteen aikana valmistaudumme jo hivenen orastavaan noususuhdanteeseen. Koulutus, asuntoinvestoinnit, teiden ja rautateiden rakentaminen sekä satamien kehittäminen ovat tuottavia ja teollisuutta palvelevia investointeja. Nyt on aika tehdä päätöksiä eikä vain ohjelmajulistuksia. Samalla tarvitaan nopeasti vielä tämän kevään aikana energiaratkaisut, joilla turvataan teollisuuden laajentumisen tarvitsema energiatarve. Samalla yritystoiminnan edellytyksiä ja rahoitusasemaa on parannettava.

Nyt on huolehdittava siitä, etteivät suomalaiset pörssipelurit pääse enää tuhlaamaan tämän maan palkansaaajien käsien tuottoa maailman tuuliin. Niin SKOPin, Tampellan kuin mahdollisesti vielä tulevienkin konkurssien maksumiehienä ei pidä olla veronmaksajien vaan niiden, jotka todella ovat nämä konkurssit aiheuttaneet, eli pörssipeluriin, suurosakkeenomistajien, jotka ovat pääsemässä nyt kuin koira veräjästä aiheuttamistaan laskuista. Tässä yhteydessä on aiheellista kysyä, onko maan hallituksen eräillä keskeisillä ministereillä liian läheiset suhteet näihin pörssipöytiin, koska varsinaisia katastrofin aiheuttajia ei aseteta vastuuseen vaan vastuun kantaminen langetetaan kaikille veronmaksajille. Nyt nämäkin miljardit olisi saatava aktiiviseen käyttöön ja ohjattua tuottavaan toimintaan ja sitä kautta työllisyyden parantamiseen.

Nyt me tarvitsemme kasvun politiikkaa. Suomalainen elintaso, sosiaaliturva, työllisyyden ylläpitäminen sekä jo asetettuihin ympäristönsuojelutavoitteisiin pääseminen edellyttävät normaalivuotena 2,5 prosentin bruttokansantuotteen kasvua. Nyt hallituksen lamauttamisen myötä tarvitsemme noin 3–5 prosentin brutto-

kansantuotteen kasvua, jotta voimme säilyttää ja saada aikaiseksi näitä asioita, joista jo olemme päätöksiä tehneet. Tämä puolestaan edellyttää teollisuustuotannon ja viennin todella huomattavaa lisäämistä.

Nyt tarvitaan investointeja, nyt tarvitaan rahoitusta eikä hallituksen kaavailemia leikkauksia. Palkkojen alentamisella, sosiaaliturvan heikentämisellä, ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaamisella ei luoda yhtään ainoaa pysyvää työpaikkaa, niillä vain kurjistetaan tavallisia kansalaisia.

Kuinka kauan keskustapuolue ja sen ministeriryhmä luulevat olevan aikaa käydä piirileikkiä EY-jäsenhakemuskustelujen kanssa? Maan hallituksen on syytä muistaa se, mitä eduskuntarappusilla väläkysymyskeskustelun alkajaisiksi palkansaajat esittivät. On otettava tosissaan ne toiveet sekä ne viestit, joita sieltä tuli. Nyt on mitta täysi palkansaajilla. Kun aloitamme EY-jäsenhakemusneuvottelut, niin ei ole varmaan kovin otollista käydä näitä neuvotteluja tilanteessa, jossa taloutemme jatkaa syösykierrettä, maassamme on laajat lakkoliikehännät päällä ja sisäpoliittinen tilanne täysin sekaisin.

Nykymeno ja hallituksen kehysbudjettikaavailut sekä asennoituminen nyt käytävään väläkysymyskeskusteluun osoittavat, että tähän ollaan menossa. Nyt on hallituksen otettava vihdoin lusikka kauniiseen käteen ja ryhdyttävä asiallisiin neuvotteluihin niin opposition kuin ammattiyhdistysliikkeenkin kanssa niistä edellytyksistä, joilla Suomen taloutta nostetaan jaloilleen ja täystyöllisyys aikaansaadaan. Nyt ei ole aika näperrellä, nyt on toiminnan aika. Ellei tässä salissa osata nyt tehdä oikeita johtopäätöksiä ja lopettaa sen järjettömän talouspolitiikan tukemista, jota nykyhallitus toteuttaa, on maassamme odotettavissa ulkoparlamentaarisia toimia, joilla maan hallitus kaadetaan nykyisine talouspoliittisine ohjelmineen.

Hallituksella on vielä hyvin ohut — toistan: erittäin ohut — elämänlanka käsissään tehdä täydellinen talouspolitiikan kurssinmuutos ja ryhtyä elvyttämään eikä lamauttamaan, saattaa investoinnit käyntiin tarvittaessa vaikka ulkomaisella velalla, sillä maamme ei ole Euroopan velkaisimpia, päinvastoin.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti nyt löytyy ryhtiä myös hallituksen eduskuntaryhmistä tehdä vielä itselleen poliittinen pelastus ja äänestää tämä hallitus kumoon ja ryhtyä neuvottelemaan laajapohjaisesta, toimivasta kriisiajan hallituksesta.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työmies, luottamusmies, kansanedustaja Laitisen puheenvuorossa oli monia hyviä oivalluksia, joita mielelläni kannatan, ja minusta myös hyviä kysymyksiä ministereille, kuten kysymys siitä, miten lähellä ministerit ovat pörssikeinottelun suojelemisessa. Tästä oikeastaan on esimerkki SKOPin pelastaminen valtion varoilla.

Mutta hyväänkin puheenvuoroon voi sisältyä heikkoja kohtia, ja minä puutun niistä yhteen. Kun ed. Laitinen sanoi, että viime vuoden suorat sijoitukset ulkomaille olivat luvultaan hyvin suuret mutta Suomeen päin hyvin pienet, hän sanoi tämän johtuvan keskustan EY-komediasta. En ole varma, voidaanko komedia-nimitystä tässä soveltaa, mutta palaan pääasiaan. Keskusta aloitti nuo keskustelut kai loppuvuodesta ja tilastot koskivat viime vuoden aikana tapahtuneita sijoituksia. Yleensä teollisuus ja sijoittajat ratkovat asioita pitkällä tähtäimellä. Näin en osaisi yhdistää asioita sillä tavalla kuin ed. Laitinen. Enkä yleensääkään oikein usko, että Suomeen tapahtuvat suorat sijoitukset ja erityisesti Suomesta tapahtuneet suorat sijoitukset olisivat olleet yhteydessä varsinaisesti käynnistyneen EY-keskustelun kanssa. Viittaan siihen, että viime vuosien aikana tämä kehityssuunta, josta ed. Laitinen puhui, on ollut vallitseva Suomessa. Suomalaiset yritykset ovat sijoittaneet valtavia määriä ulkomaille, paljon enemmän kuin viime vuonna. Toisaalta Suomeen on sijoitettu huomattavasti vähemmän.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Kun eilen vai liekö ollut tämän vuorokauden puolella oli osittain puhetta siitä, että on varsin toivottavaa, jos eduskunta voisi vähän reippaammin käydä poliittista keskustelua ja tuulettaa ja ottaa kantaa, kyllä siihen aina tietysti sisältyy myös se sanoisiko moraalinen vaatimus, että sellaisessa tuulettavassa keskustelussa ei saa päästä totuus unohtumaan. Sellainen tyyli-laji edellyttää hyvin voimakkaasti sitä, että pysytään toisaalta myös hyvin kaidalla totuuden tiellä.

On hyvin tärkeää huomata, ettei sellaisten epäilyjen langettaminen, joihin ei ole perusteita, voi olla moraalisesti oikea tapa käydä keskustelua, sillä arvoisa puhemies tietää varsin hyvin eduskunnan myötä, että valtioneuvoston jäsenet ovat jokainen osaltaan ensinnäkin tehneet pesäeron niihin julkisen vallan omistamiin yhteisöihin, joiden hallintoelinten jäseninä he ovat olleet,

ja näin halunneet purkaa kaikki mahdolliset epäilyksen häivätkin omista jäävyksistään. (Ed. Hämäläinen: Yksityisiäkin omistuksia on paljon!) — Sen lisäksi, mitä tulee yksityisiin omistuksiin, he ovat tehneet julkisuudessa hyvin selväksi kaikki omistuksensa ja kytkentänsä tässä suhteessa. — Näin ollen valtioneuvoston jäsenten osalta on hyvin selvästi tiedettävissä, mitkä ovat heidän osuutensa ja vastuunsa ja tätä kautta kytkentänsä päätösten tekemiseen ja syntymiseen. Sen vuoksi on epäilua sanoa, että valtioneuvoston jäsenillä olisi jokin erityinen tarve henkilökohtaisista syistä lähteä suojelemaan joitakin sellaisia taloudellisia toimenpiteitä, joita Suomessa kasinopelin nimellä kutsutaan. Jos niissä asioissa on tapahtunut hämähäyksiä, ne ovat tietysti julkisen syyttäjän asioita.

Mutta on erittäin arveluttavaa minusta yleensä asiallisesti argumentoivan ed. Laitisen puheenvuorossa kuulla, että sanotaan valtioneuvoston jäsenten olevan jollain tavalla kytköksissä tällaiseen. Minusta tätä asiaa pitää hyvin voimakkaasti tutkia ja tuulettaa, sillä ei ole hyvä, että tällaisia paiseita päästettäisiin keskustelun kautta syntymään ja jätettäisiin ne puhkaisematta. On parempi, että puhutaan ne selviksi, ja oletan, että ed. Laitisella on silloin perusteltua syytä puheenvuoronsa käyttämiseen, kun hän tältä paikalta esittää tällaisen kysymyksen tai syytöksen. Sen vuoksi pyydän ed. Laitista esittämään vähän yksilöidymmin ne kytkökset, joita hän hyvin voimakkaasti valtioneuvoston jäseniin liittyen äskeisessä puheenvuorossaan toi esille.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pyytänyt tämän puheenvuoron, ennen kuin ministeri Kanerva kävi oikaisemassa sekä ed. Laitista että Laineen esittämiä epäilyjä ministereiden taloudellisista kytkennöistä. Oli juuri tarkoitus sanoa, että valtioneuvoston jäsenet ovat kyllä omassa työssään tehneet selvän pesäeron hallintoneuvoston jäsenyyksiin ja muihinkin kytkentöihin. Sen sijaan voi kysyä, ovatko kansanedustajat tehneet pesäeroa taloudellisista kytkennöistä. Tämä on minusta yhtä suuri ja vakava asia pohdittavaksi myös eduskunnassa ja kansanedustajien omassa piirissä, koska väittäisin, että ministerit ovat tässä suhteessa paljon "puhtaampia" kuin kansanedustajat.

Toinen asia ed. Laineelle: Tietenkin on ihan hyvä puuttua näihin asioihin, mutta kyllä ed. Laineenkin edustamassa puolueessa ja ryhmittymässä

on ollut käytössä rahaa, joka taatusti on tietyllä tavalla pitänyt yllä epäsuotuisia taloudellisia kytkentöjä.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erinomainen asia, että ministeri Kanerva on eduskuntaa patistamassa tuulettamaan ja hyvään keskusteluun. Sitä täällä todellakin tarvitsemme. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että keskustelut tulee käydä tietenkin rehelliseltä pohjalta. Eihän siinä mitään muuta vaihtoehtoa olekaan, jos me haluamme, että jotain rakentavaa saadaan aikaan. Muutenhan se on vain keskustelua keskustelun vuoksi.

Ikävää sinänsä on, että kun ministeri Kanerva on täällä esittänyt erittäin hyviä ratkaisuvaihtoehtoja myös työllisyyden parantamiseksi, niin toinen osa hallituksesta eli keskustalainen osa ei kuitenkaan halua olla täällä mukana edes keskustelemassa. Nyt sentään ministeri Pekkarinen tuli. Täällä on ministeri Kanerva. (Min. Pekkarinen: Melkein koko ajan olen ollut paikalla!) — Nyt minä vasta näin. — Ei ole saatu keskustelua syntymään keskustan kanssa millään tavalla, koska keskusta ei halua olla täällä mukana keskustelemassa, ei sen paremmin kansanedustajat kuin ministeritkään. On hyvä, että edes yksi ministeri hallituksesta kokee eduskunnan merkityksen sen verran suureksi, että haluaa osallistua keskusteluun kansanedustajien kanssa. (Ed. Saario: Hän on kunnon mies!)

Nyt täällä piti äsken vasemmistoliiton kansanedustaja Laineen ryhtyä puolustamaan keskustaa, kun täällä ei ole yhtään, joka olisi keskustasta osallistunut tähän keskusteluun, joten kyllä tämä on aika hämmästyttävä tilanne.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Mitä tulee ministereiden osallistumiseen tähän keskusteluun, niin ... (Ed. Vähäkangas: Pariisissa ovat!) — Ihan totta, ed. Vähäkangas. Pääministeri on Pariisissa ja tapaa Ranskan presidentin ja Ranskan pääministerin. Minusta pääministerin pitää olla silloin siellä, koska hänellä on sellaiset tapaamiset, eikä tässä keskustelussa täällä nyt. (Ed. Suhonen: Miksi välikysymys on tänään?) Prioriteetti ja tärkeysjärjestys on aivan yksiselitteisesti selvä, pääministeri on valinnut täsmälleen oikein.

Mitä tulee ed. Luttisen puheenvuoroon, me olemme osallistuneet tähän keskusteluun eilisen illan aikana ja haluamme osallistua varmaan tämänkin päivän aikana. Täällä vain silloin täl-

löin, kun vastaavia keskusteluja käydään, edustajat ovat sitä mieltä, että ministerit ovat liian paljon äänessä. Nyt olemme yrittäneet antaa mahdollisimman paljon sijaa edustajien puheenvuoroille ja kommentoineet vain silloin, kun välttämätöntä tarvetta kommentointiin on.

Mitä tulee hallituksen yhteiseen ymmärrykseen jostakin työllistämisen linjasta, niin siitä hallituksen sävelet on laulettu täällä jo eilen. Toistan vielä kuitenkin sen, että velkaantumalla, rajun suuren velan lisäksi uutta velkaa merkittävästi ottamalla, ei näitä ongelmia hoideta. Talouden pyörien pyörimään saaminen on keino numero yksi, ja siinä nimenomaan tuotannollisten investointien käyntiin ja liikkeelle saaminen on se, mihin hallitus tulee vielä lähiviikkojen aikana panostamaan.

Mitä julkiseen rakentamiseen tulee, niin se on marginaalinen erä. Mutta uskon ja pidän tärkeänä, että myös sitä keinoa käytetään vaikean työllisyystilanteen hoitamisessa. Ei tässä hallituksen sisällä minun ymmärtämykseni mukaan olennaisia erimielisyyksiä ole. Voi olla, että työministeri painottaa vähän muita enemmän julkista rakentamista.

Ed. Jaakonsaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ymmärrettävää, että pääministeri on arvokkaalla vierailulla ja arvokkaassa tapaamisessa. Mutta sitä me emme ymmärrä, miksi välikysymykseen vastataan juuri pääministerin matkan aikana. Tämän päivän on hallitus valinnut, ja eduskunnalle tämä päivä on annettu. Ei tämä ole eduskunnan toivomuksesta. Sen vuoksi meissä aiheuttaa närkästystä se, että myöskään muut ministerit, jotka tietävästi ovat kotimaassa, eivät ole näkyneet täällä, ja erityisesti kiinnittää huomiota keskustan kansanedustajien poissaolo. Yhtään puheenvuoroa ei käytetty eilen, ei ole varattu eilen, eikä heitä ole tänäänkään salissa juuri näkynyt. Ryhmäpuheenvuoron käyttäjä tuli juuri. (Ed. Tenhiälä: Paikalla ollaan!)

Arvoisa puhemies! Keskustelu kävi välillä moraalikysymyksissä ja valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien osallistumista koskevista kysymyksistä. Kyllä tietysti erityisesti valtioneuvoston jäsenten osalta on ollut syytäkin käydä keskustelua siitä, mikä heidän toimintaansa eniten vaikuttaa, läheiset kytkennät erilaisiin etujär-

jestöihin, elinkeinoelämän taustajärjestöihin tai suorastaan yritystoimintaan vai sitten se kansalaistoiminta, jonka toimesta he ovat tulleet valituiksi. Kyllä on minusta ollut tervettä tämä keskustelu.

Mutta minä en ymmärrä sitä moraalikeskustelua, jossa tehdään ikään kuin moraalisesti epäilyttäväksi kansanedustajien kuuluminen esimerkiksi valtionyhtiöiden hallintoon. Hehän ovat siellä nimenomaan kansanvallan edustajina ja tuomassa kansanvallan näkemyksiä sen yhteisen yrityksen hallintoon ja toisaalta saamassa sieltä arvokasta informaatiota yritystoiminnasta. Sanon tämän myös sen kertoen, että en ole itse tällä hetkellä yhdenkään valtionyhtiön hallinnossa mukana. Mutta en ymmärrä, minkä takia sitä pitäisi paheksua, päinvastoin.

Ed. Tenhiälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse kiinnitin huomiota ihan samaan näkökohtaan, minkä ed. Hämäläinen edellä mainitsi. Minusta tuntui hivenen ihmeelliseltä, että kansanedustaja Ukkola puheenvuorossaan halusi puhdistaa valtioneuvoston jäsenet ja samalla heittää varjon Suomen kansanedustajien päälle. Minusta tämäkin on moraaliltaan arveluttavaa toimintaa.

Mitä tulee sisäpolitiikkaan ja ulkopolitiikkaan, millä tavalla valtioneuvoston jäsenet ovat siitä kiinnostuneita, niin tietysti tärkeää on se, että tänä aikana, jolloin kansainvälistyminen vaatii meidän keskeisiltä ministereiltämme erityisiä ponnisteluja, matkaillaan ulkomailla, mutta se matkailu tulisi myös ohjelmoida, kun siihen hallituksella toki on ollut mahdollisuus, niin että myös näihin sisäpoliittisiin kysymyksiin liikenee riittävästi huomiota myös valtioneuvoston jäseniltä ja hallituspuolueiden kansanedustajilta.

Minulle on jäänyt vaikutelma, että kaiken kaikkiaan tämän EY-asetin, mikä tässä on pyörinyt viime viikkojen aikana ja hallinnut meidän medioitamme, eräänä päätarkoituksena on ollutkin se, että näistä kansallisista keskeisistä ongelmista käännetään huomio sellaisiin asioihin, jotka eivät varsinaisesti tähän aikaan niin polttavina kuulu kuin ne, jotka todella vaikuttavat suomalaisten elämänmenoon. Minusta tämä on ollut valitettavaa, ja tämä välikysymyskeskustelu työllisyydestä todistaa juuri sen, että ministeri Kanerva istuu kyllä kiitettävästi pai-

kallaan ja osallistuu keskusteluun, mutta sen sijaan kokonainen hallituspuolueiden rivistö loistaa poissaolollaan.

Ed. Kuittinen merkitään läsnä olevaksi.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän hyvin, että sellaiset matkailevat kansanedustajat, jotka istuntokauden matkailevat muilla matkoilla, kuten ed. Laitinen, voivat vielä arvostellakin pääministerin tapaamista Ranskan presidentin ja Ranskan pääministerin kanssa, mutta sitä en oikein ymmärrä, jos edellisen hallituksen ministeri tällaista kieltä käyttää tilanteessa, jossa presidentti Mitterandin ja Suomen pääministerin kesken on sovittu tapaamisesta monia viikkoja sitten. Ei sellaisia tapaamisia peruuteta noin vain. Sen verran ymmärtämystä pitäisi tästä istuntosalista kyllä löytyä.

Mitä tulee kysymykseen, onko Euroopan integraatoruletti jollakin tavalla vaivannut muiden asioiden hoitoa, on minusta keskustelu, jota tasavallassa on käyty integraatiosta, ollut välttämätöntä ja tarpeen. Olen tavattoman iloinen, että ainakin minun maakunnassani sosialidemokraattinen puolue on myöskin käynnistänyt tällaisen keskustelun, hieman myöhässä, sen jälkeen kun olette päätöksen tehneet iät ja ajat sitten. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Nyt siellä keskustelua käydään. Minusta on ihan hyvä asia, että sitä keskustelua siellä tällä hetkellä käydään. (Ed. Jaakonsaari: Ette ole vielääkään pystyneet tekemään päätöksiä!)

Mitä tulee vielä työllisyyden hoitoon ja hallituksen sisäiseen näkemykseen siitä, miten tässä tilanteessa pitäisi toimia, muistutan siitä, että keskustan ja kokoomuksen ministereiden, ainakin useampien, kesken tuskin ainakaan niinpäin erimielisyyttä on, että keskusta pitäisi pussin nyörejä jotenkin tiukemmalla kuin kokoomuksen ministeriryhmä. Kun näitä kehyskeskustelua ja käytiin hallituksen sisällä viimeiset kaksi viikkoa, asetelmahan tässä asiassa oli täsmälleen toisin päin. Toki löysimme yhteisymmärryksen ennen pitkää, ei 171 miljardin markan tasosta vaan 174,2 miljardin tasosta.

Ed. S e i v ä s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen puheenvuoro jätti muutamia avoimia kysymyksiä. Eräs niistä oli se, että hän viittasi ulkoparlamentaarisiin voi-

miin, jotka tulevat kaatamaan hallituksen. Tässä yhteydessä toivoisin, että ed. Laitinen nyt täsmäntäisi, viittasiko hän maamme rajojen sisällä oleviin ulkoparlamentaarisiin voimiin vai kenties jo voimiin, jotka ovat maamme rajojen ulkopuolella.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että tätä asiaa ei auta yhtään, onko Aho Pariisissa vai täällä. Mutta ottaen huomioon tämän kansallisesti vaikean kysymyksen tietysti syntyy ehkä huono kuva, kun hallituksen päähenkilö ei ole paikalla.

Mutta minua ihmetyttää ministeri Pekkarisen puheenvuoron johdosta se, miten Suomen hallituksen ja kansainvälisen taloustietämyksen näkemykset siitä, miten laman aikana pitäisi taloutta hoitaa, ovat niin kovin erilaiset. Meillähän Holkerin hallituksen aikaan, kun talous oli ylikuumentunut, helpotettiin verotusta. Nyt kun on lama, meillä Suomen hallituksen viisauden mukaan kiristetään verotusta eli talouselämän rattaisiin lyödään hiekkaa. Kansainvälisesti ollaan aina sitä mieltä, mikä mm. Yhdysvallat pyrkii nyt toteuttamaan lamansa aikana, että verotusta alennetaan ja tällä tavalla pyritään saamaan yhteiskunnan pyörät pyörimään tai pitämään ne pyörimässä.

Kun aina puhutaan siitä, että meillä on velkaannuttu liian nopeasti, eikö ole järjetöntä, että juostaan 100 metrin juoksussa 98 metriä ja sen jälkeen lyödään pyörät seis ja jäädään siihen, toisin sanoen ei maaliin päästä ollenkaan. Jos me otamme 50 miljardia markkaa velkaa, miksi me emme voi ottaa vielä 5 miljardia markkaa ja tällä hoitaa asiat niin, ettei raippaveron kaltaisilla maksuilla yhteiskunnan pyöriä pysäytetä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pyytänyt tämän vastauspuheenvuoron edustajien Hämäläinen ja Kasurinen puheenvuorojen johdosta. Siviiliammattissani olen taistellut sitä vastaan monta vuotta, etteivät Suomen valtion tärkeimmän valtioelimen jäsenet olisi yhteyksissä talouselämään vaan pysyisivät siitä irrallaan ja pystyisivät tekemään oman harkintansa perusteella päätöksiä ilman kytköksiä. Aion myös jatkaa tätä taistelua kansanedustajana.

Olin toivonut taikka toivoisin, että ed. Lipposen ajatukset tästä asiasta saisivat hieman laajempaa kannatusta SDP:n piirissä. Meillä oli aamupäivällä juuri seminaari, jossa ed. Lippo-

nen hyvin selkeästi ilmoitti, että kansanedustajien taloudellisista kytkennöistä täytyisi päästä eroon, jotta politiikka saadaan sille kuuluvaan arvoon. En väitä, että se olisi likaista, mutta se on kansan silmissä likaista. Poliittikkahan on sellaista, miltä se näyttää. Ei se välttämättä näytä siltä, mitä se on.

Toinen asia on, että on tutkimuksia, joissa kansanedustajien kytkennät eivät pelkästään ole valtionyhtiöiden hallintoneuvostoissa. Pankeissa ja muissakin suurien yhtiöiden ja yhtymien elimissä on kansanedustajia istumassa. Minä kysyn vain, mitä varten heitä sinne pyydetään, ellei heistä olisi jotain hyötyä niille, jotka pyytävät. Se on yksi syy, että kannatan hyvin rajua valtionyhtiöiden yksityistämistä, jotta päästään tästä hallintoneuvostojärjestelmästä eroon, joka ei missään tapauksessa ole eurooppalainen järjestelmä. Kysykää, kun kuljette siellä Euroopassa!

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt yritän olla tätä keskusteluvaihetta enempiä pitkittämättä. Ed. Aittoniemelle vain totean, että viime vuonna, niin kuin kaikki varmaan tiedämme, valtion budjettia rahoitettiin yli 28 miljardin markan suuruisella nettomääräisellä velanotolla. Tämän vuoden, vuoden 1992, budjettia rahoitetaan, kukaan ei tarkkaan vielä tiedä kuinka paljon yli 40 miljardin, mutta taatusti reilusti yli 40 miljardin markan nettomääräisellä lisälainanotolla. (Ed. Kalliomäki: Taas tuli maataloudelle puoli miljardia markkaa lisää!) Näin tapahtuu siitä huolimatta, että veroperusteet ovat ne, mitkä ovat. Jos veroperusteet olisivat toisia, kevyempiä, lisälainanottotarve olisi tietysti samassa suhteessa suurempi.

Tällä menouralla, mitä nyt mennään, vaikka valtion menojen reaalisuus pannaan täysin nolnaan, päädytään vuoteen 1995 mennessä siihen, että valtionvelan määrä on 220—230 miljardia markkaa. Tuon määräisen velan rasite valtion budjetissa alkaa rokottaa mm. työllisyyden hoitoa vuosina 1994—1995. Kun noita vuosia eletään, rokottaa tuon asian hoito todella kädellä. Tästä syystä nyt tulevien vuosien tavallaan eväitten syöminen on hyvin lyhyttähtäyksellistä ja lyhytnäköistä politiikkaa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ministeri Pekkarisen aiemman puheenvuoron johdosta, jossa hän mielestäni hyvin herkkähipiäisesti puolusteli pääministeri Ahoa. Kukaan tuskin täällä on kritisoinut sinällänsä sitä,

että pääministeri Aho hoitaa hallituksen päämiehelle kuuluvia tehtäviä ja kansainvälisiä suhteita. Kysymys on paremminkin siitä, että kun hallitus nimenomaan valitsi juuri tämän ajankohdan — siis hallitus päätti, minä ajankohtana välikysymykseen vastataan — niin silloin me kritisoidimme sitä, että juuri tässä vaiheessa pääministeri on poissa eikä ole täällä paikalla.

Muistuttaisin vielä, että pääministeri eilisessä vastauspuheenvuorossaan osoitti mielestäni sitä yliolkaisuutta, jota tämä hallitus on kaiken kaikkiaan osoittanut opposition tekemiin välikysymyksiin. Vastauksessaan hän totesi hallituksen noudattaneen omaa talouspolitiikkaansa määrätietoisesti, siis sitä joka on syventänyt lamaa. Hän totesi hyvin ylimielisesti, että ”taiteellinen vaikutelma ei ehkä ole ollut aina paras mahdollinen, sillä työn häiritsijöitä on totisesti riittänyt”. Minä kysyn, onko tämä pääministerin arvovallalle soveltuvaa suhtautumista näinkin tärkeään kysymykseen.

Hallitus tuntuu suhtautuvan välikysymykseen aivan kuin tämä olisi jotain arkipäivän rutiinia, aivan kuin välikysymyksen tekijät eivät olisi toisissaan lähteneet liikkeelle siitä todella syvästä lamasta, siitä syvästä hädästä, mitä työttömyys aiheuttaa ihmisille. Ilmeisesti tämä hallituksen motto on edelleen se, mikä Kekkosen aikana tuli tutuksi, että jos pitää valita ulkopoliittikan ja sisäpolitiikan välillä ja jommankumman on oltava rempallaan, niin olkoon se sitten sisäpolitiikka. Valitettavaa vain on, että lama syvenee, työttömyys pahenee eikä hallitus tee mitään.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustajien tehtävät valtion yrityksissä ovat nimenomaan olleet kansanvaltaisen valvonnan saamista valtionyhtiöiden toimintaan. Kansanedustajat ovat toiminnallaan valtionyhtiöissä pystyneet myös painottamaan yritysten työllisyysvastuuta, vastuuta aluepolitiikasta ja alueellisesta kehittämisestä. Siinäkin vaalipiirissä, josta ed. Ukkola on valittu, tiedän, että valtionyhtiöt ovat ottaneet yksityisten yritysten kaatuessa vastuun asianomaisen paikkakunnan työllisyydestä, ihmisten tulevaisuudesta ja sitä kautta vetäneet paikkakuntien kehitystä eteenpäin. Kansanedustajat eivät saa valtionyhtiöistä etuisuuksia. He eivät pysty valtionyhtiöiden päätösten perusteella saamaan itselleen voittoa. Paljon kyseenalaisempaa minusta sen sijaan onkin yhteiskunnan päätöksentekijöiden osallistuminen yksityiseen yritystoimintaan, jossa he ovat osakkaina ja jossa he voivat

ohjaamalla päätöksiä omia voittojaan kasvattaa. Kansanedustajien tehtävä valtionyritysten johdossa ja valvonnassa on nimenomaan kansallisen varallisuuden ylläpitäminen ja sen käytön oikein ohjaaminen.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ukkolan äskeinen puheenvuoro osoitti sen, että kyllä porvarit, ovat sitten liberaaleja tai muita porvareita, ovat yksityistämisen kannalla. Kokoomus ja osa keskustaa kannattaa periaatteellisista syistä valtionyhtiöiden yksityistämistä. RKP kannattaa sillä perusteella, että saataisiin näin rahaa asuntotuotantoon. Ja ed. Ukkola löysi nyt sitten tämän valtionyhtiöiden hallintoneuvostojen hävittämisen perusteeksi, jolla hän kannattaa valtionyhtiöiden yksityistämistä.

Kun ed. Ukkola aikaisemmassa puheenvuorossaan viittasi mm. minuun ja taustayhteisöihin, totean, että olen pankkilainsäädännön käsitteilyn yhteydessä ehdottanut nimenomaan tässä eduskunnassa päätettäväksi, että kansanedustajat ja ministerit eivät kuuluisi pankkien hallintoihin, eivät myöskään yksityisten pankkien. Olen tehnyt myös eduskunnalle tätä tarkoittavan toivomusaloitteen, joka ei ole nyt aloitetta käsitelty. Minulla ei ole mitään yhteyttä sellaiseen kasinopeliin, josta täällä ed. Ukkola mainitsi, enkä muutoin ole koskaan ollut minkään valtionyhtiön hallintoneuvoston jäsen enkä ole tälläkään hetkellä.

Ed. Luttiselle toteaisin, että en minä tässä ottanut mitään keskustan puolustamisen roolia. Minä vain koetin todeta, että nämä suorat sijoitukset ulkomaille ovat olleet vielä paljon suuremmat aikaisempina vuosina ja keskustan keskustelukierros alkoi vasta viime vuoden lopulla.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen otti jo esille valtionyhtiöiden merkityksen varsinkin kehitysalueilla. Minä arvostelen myös ed. Ukkolaa siinä suhteessa, että hän kehitysalueelta olevana kansanedustajana ensimmäisenä täällä julistautuu hävittämään valtionyhtiöt. Minä toivon, että ed. Ukkola palauttaisi nyt vähän mieliin omia kirjoituksia valtionyhtiöiden merkityksestä kehitysalueilla.

Haluaisin kuulla ed. Ukkolalta vielä kertaalleen — että se tulisi kaikille selväksi — että ed. Ukkola on valmis myös kehitysalueilla valtionyhtiöt yksityistämään. Jos näin on, niin sitä

suuremmassa ristiriidassa hänen kirjoituksensa ja puheensa ovat, sitä vakavampaa ja uskomattomampaa kuultavaa ne kehitysalueiden ihmisille ovat. Luulen, että metsä vastaa kyllä ed. Ukkolalle näistä puheista jatkossa.

Ed. Ukkola, tämä ei ole mikään hymyilyn paikka. On vanha totuus, että valtiovalta on sijoittanut kehitysalueille teollisuutta sen vuoksi, että yksityinen pääoma ei ole sinne lähtenyt, koska se pääoma ei ole tuottanut tarpeeksi. Mutta työllistäminen siellä ei ole jäänyt yksistään näiden yhtiöiden varaan. Valtionyhtiöiden rinnalle on syntynyt yksityistä teollisuutta ja tällä tavalla kokonaisuus on ollut hyvä. Jos ed. Ukkola kehitysalueiden edustajana on valmis tätä romuttamaan, niin kertoisitte sen vielä keran meille kaikille ihan vakuudeksi vielä, että todella tällainen näkemys on syntynyt vuoden aikana, kun Pohjois-Suomea olette täällä edustamassa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saa todella olla kieli keskellä suuta, kun tämän eduskunnan edessä keskusteleen. Se on aivan oikein. Jokaisesta sanasta on otettava kiinni. Ed. Vähäkangas tietää vallan hyvin, että kun valtionyhtiöiden yksityistämisestä keskusteltiin viime syksynä lisäbudjetin yhteydessä, silloin ilmoitin, että minulla ei ole mitään ideologisia syitä olla yksityistämättä valtionyhtiöitä. On vain muutama poikkeus, ja ne ovat kehitysalueilla toimivat yhtiöt kuten Rautaruukki.

Mutta näiden yhtiöiden hallintoneuvostoihin — tämän minä sanoin myös silloin — voidaan valita muita kuin kansanedustajia. Onko pakko kaiken vallan keskittyä kansanedustajien käsiin myös valtionyhtiöissä? Yhteiskunnallinen valvonta voidaan hoitaa aivan toisellakin tavalla kuin hallintoneuvostojen järjestelmällä: esimerkiksi eduskunnassa perustamalla valtionyhtiöiden valiokunta, joka hoitaisi kaikkien yhtiöiden asiat.

Minä muistutan teille, että sellainen keskustalainen poliitikko kuin entinen puoluesihteeri Kääriäinen nostatti keskustelun tästä asiasta ja lähti ovet paukkuen Finnairin hallintoneuvostosta. Mutta siihenpä se politiikan pesän puhdistaminen, Augeiaan tallien siivoaminen, sitten jäikin. Ei ole enää Kääriäinen ollut äänessä tässä asiassa. Minkä vuoksi? Ei tämä ole pelkästään minun ideani, vaan kyllä myösärkevät poliitikot ovat tätä asiaa ajaneet, mutta heidät on hiljennetty. Onko tässä kysymys jostakin tietystä yhteisen hyvän salaliitosta, kun tästä asiasta ei

voida edes keskustella, saati että järjestelmä voitaisiin demokratisoida ja purkaa?

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Täällä pitäisi todella keskustella työllisyydestä, siitä että maassa on yli 300 000 työtöntä, ja ed. Ukkola tässä jaksaa keskustella valtionyhtiöistä. Tietysti niilläkin on merkitystä, mutta on myös kansanedustajan ammattitaitoa aina erottaa, koska puhuu pienestä ja koska suuresta asiasta. Nyt on mielestäni puhuttava suurista asioista.

Arvoisa puhemies! Mielestäni talouspolitiikassa usko on hyvin ratkaiseva. Avoimessa markkinataloudessa reagoidaan hyvin herkästi informaatioon, jolla uskotaan olevan vaikutuksia talouden kehitykseen. Tilanne on erittäin uusi Suomessa, sillä vasta rahamarkkinoiden vapautumisen myötä on huomattu, että todella-kin eri etujärjestöjen taholta käytetyt puheenvuorot, niin työmarkkinajohtajien kuin hallituksenkin taholta, heti vaikuttavat suoraan korkoihin ja niihin odotuksiin, joita markkinoilla talouden kehityksestä on.

Sen vuoksi nyt on ehdottomasti aikaansaattava määrätietoisesti uskottava talousohjelma. Tässä hallitus ei ole onnistunut, ja siitä opposition on sitä jatkuvasti kritisointava. Näin on tapahtunut kaikissa niissä keskusteluissa, jotka välikysymysten ympärillä on käyty tai devalvaatiopäätöksen, ja vihdoin ja viimein pitäisi tämä myös hallituksen taholla ymmärtää. Kysymys on siis uskottavan talousohjelman luomisesta, jotta markkinoita voitaisiin hallita.

Lyhytaikaiset korot ovat laskussa, mutta samaan aikaan pitkäaikaiset korot ovat edelleen korkeat johtuen tietysti siitä, että usko suomalaisten talouspolitiikan tekijöiden kykyyn hoitaa asioita on maailmalla vielä alhainen. Onhan selvää, että se aiheutuu juuri tuosta devalvaatiosta. Inflaatio on tällä hetkellä alhainen, hyvä. On muutama asia, jotka ovat periaatteessa kunnossa.

Nyt tarvittaisiin lisäksi näkemystä joukko-työttömyyden pienentämiseksi, sillä tällä hetkellä yhteiskunnan resursseja hukkaatuu miljardeittain täysin tuottamattomasti. Talouden tärkeitä signaaleita korkojen ja inflaatiokehityksen ohella on myös se, millainen työllisyys maassa on.

Mielestäni pääministeri Ahon eilinen puheenvuoro, paitsi että hän on matkoilla ehkä aivan syystäkin, oli sikäli hyvin pöyristyttävä, että hän ei osannut oikeastaan sanoa mitään muuta kuin palata siihen, mikä on mennyt muutamina men-

neinä vuosina pieleen. Siitähän me kaikki olemme täysin yhtä mieltä. Olemme yhtä mieltä siitä, että talouden laman on aiheuttanut mm. itävien romahdaminen. Mutta sitä vain ei kukaan voinut tietää muutama vuosi sitten. On täysin hyödytöntä palata menneeseen, kun tällä hetkellä käsissä on näin valtavia ongelmia, jotka ovat siirtymässä myös tuleville vuosille. Sen vuoksi olisi todella aika vaihtaa Suomessa keskustelu itse pääasiaan: tehtäviin päätöksiin ja ratkaisuihin.

Kun tässä äsken käytettiin muutama puheenvuoro siitä, että keskustapuolueen sisäinen EY-piruetti on aiheuttanut myös ongelmia, niin se on aivan tosi. Muut ovat kyenneet tekemään ratkaisuja, keskustassa vielä vain keskustellaan, ja talouden kaikki signaalit näyttävät yhä huonompia ja huonompia lukuja. Silloin pitää ottaa vastuu ratkaisustakin.

Sosialidemokraatit ovat vaatineet koko ajan valikoivaa elvytystä, ja se tarkoittaa työllisyyttä parantavia investointeja. Mutta samanaikaisesti olemme myös vaatineet koko ajan talouden rakennemuutosten ohjelmaa, jotta julkinen talous pystyy sopeutumaan niukkuuden aikaan. Velan hoitamiseksi, jota jo on otettu, voidaan luoda kansainvälisiä luotonantajia vakuuttava poliittisesti hallittu suunnitelma.

Mitä on valikoiva elvytys? Ennen muuta se on tällä hetkellä asuntojen rakentamista, rakennusinvestoinnit ovat pohjissa, se on myös peruskorjauksia ja ennen kaikkea aikuiskoulutusta, koska on vihdoin siirryttävä hallitun rakennemuutoksen hurskaista puheista varsinaisiin tekoihin. On nähtävä, että ihmisten elämänikä nä tapahtuu vaihtoja ammatista toiseen, siihen emme koulutusjärjestelmässämme vielä ole valmiita.

Uskottavuusongelmat vaivaavat talouspolitiikkaa ja politiikkaa yleisemminkin, mutta valitettavasti myös miltei kaikkia muitakin yhteiskunnan päätöksentekijätahoja. Siksi nyt tarvittaisiin laajaa poliittista yhteisymmärrystä rakennemuutosten ohjelmasta, joka on olennainen osa sosialidemokraattien vaihtoehtoista talouspoliittista ohjelmaa. Meidän rakennemuutosvaatimuksemme ovat tulleet esille jo aiemmissa puheenvuoroissa ja liittyvät maatalouteen, julkiseen talouteen, verotukseen jne.

Esimerkki uskottavuudesta kannattaa ottaa eläkkeistä. Nimittäin samaan aikaan kun työnantajatahot nyt ovat juuri vaatimassa yleisen eläkeiän nostamista ja sitä kautta julkisten menojen supistamista, siis eläkepotin pienentämis-

tä, ne ovat itse toteuttamassa päivävastaista ohjelmaa. Kannattavuusongelmissa lyhytnäköisesti väkeä heitetään yrityksistä yhä nuorempina eläkkeelle ja näin alennetaan koko ajan eläkkeelle siirtymisen aikaa ja kasvatetaan eläkelaskua. Mikä on työnantajatahon moraalinen oikeus vaatia ylipäättänsä eläkepottiin supistuksia, jos itse toimii tällä tavoin? Heidän pitäisi toimia toisin, jotta voitaisiin ylipäättänsä käynnistää keskustelua siitä, miten eläkejärjestelmää Suomessa tulisi kehittää. Olen nimittäin samaa mieltä siitä, että muutoksia meillä kyllä tarvitaan. Palaan tähän asiaan hetken päästä uudestaan.

Mutta sitä ennen hiukan niistä rakennemuutosten tarpeista, joita julkiseen talouteen liittyy.

Otetaan esimerkki sosiaali- ja terveydenhuollosta, joka on selvässä muutospaineessa, ei suinkaan EY:n vuoksi, vaan ylipäättänsä sen vuoksi, että taloudellinen kehitys on kaventamassa sosiaali- ja terveydenhuollon mahdollisuuksia toimia niin kuin se on tähän saakka toiminut. Nämä rakenteelliset ohjelmat voisivat merkitä esimerkiksi sellaisia asioita, että porrastettua hoitojärjestelmää, josta mielellään sosiaali- ja terveydenhuollossa puhutaan, hiukan täsmennettäisiin.

Esimerkiksi vanhusten huollossa, psykiatrisessa terveydenhuollossa, monissa muissakin tehtävissä lasten päivähoito mukaan lukien voitaisiin lähteä siitä, että myös omaisten ja potilaiden omia voimavaroja voidaan käyttää hyväksi palveluiden tuottamisessa. Vanhusten huollossa on paljon mahdollisuuksia lähteä siitä, että hoivakotimaisissa yhteisöissä vanhuksat itse valmistelevat osan ruoastansa, osallistuvat petaukseen, ylipäättänsä vaatteiden huoltamiseen ja moniin muihin tämännäköisiin toimenpiteisiin. Tämä on myös mitä tarpeellisinta psykiatrisissa sairaaloissa, jotka ovat tulleet monien ihmisten säilöntäpaikoiksi.

Myös Ruotsissa on saatu erinomaisen hyviä kokemuksia siitä, että työntekijät ovat perustaneet osuuskuntamaisia päiväkotia, jopa sairaaloita, joissa työ mielekkäästi järjestämällä on voitu ylläpitää toimintoja pienemmällä voimavaroilla, mutta tähän on liittynyt myös hyvin selkeästi yhteys palveluiden käyttäjiin. Esimerkiksi lasten vanhemmat ovat voineet päättää, haluavatko osallistua päiväkodin siivoustoimintaan, ovatko haluamassa ja minkälaisia välipaloja ja ruokia lapsille. Tämän kautta on muodostunut myös maksu, joka palveluista on suoritettu. Tämän kaltaisilla keskusteluilla ja avauksilla päästään käsiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja

myös laajemmin julkisen talouden rakennekysymyksiin. Palveluja on kehitettävä, niitä ei suinkaan ratkaista heittämällä niitä yksityisten hoitettavaksi niin kuin näyttää eduskunnan porvarillinen enemmistö uskovat, vaan kysymys on aivan perustavaa laatua olevasta uudelleenarvioinnista, joka on paljon vaivalloisempaa, poliittisesti mielenkiintoisempaa ja myös palkitsevampaa kuin yksinkertaiset puheet yksityistämisestä.

Mutta haluaisin puhua vielä hiukan eläkkeistä, vaikka se onkin poliittisesti hyvin epäsuositua ja joukkotyöttömyyden oloissa aika paradoksaalista.

On jo pitkään ollut tiedossa se, että Suomessa on vuonna 2000 Euroopan vanhin työvoima. Sen vuoksi mielestäni on pakko puuttua myös siihen, mikä on eläkejärjestelmä Suomessa. Siihen on myös monia muita syitä kuin vain taloudellisia. Onhan suomalaisten terveystilanne parantunut olennaisesti erinomaisen hyvän julkisen terveydenhuollon ansiosta.

On siis aikaansaattava joustava ja yksilöllinen eläköitymisen mahdollisuus. Työtehtävät ovat nimittäin kovin, kovin erilaiset. On päivän selvä asia, että raskaissa palvelutehtävissä, hotelli- ja ravintola-alalla esimerkiksi tarjoilijoiden kohdalla, eläkeikä varmasti voi olla alhaisempi kuin sellaisen, joka toimii suunnittelutehtävissä arkkitehtitoimistossa. On pakko myöntää, että on monia elämäntiloja, joilla pitäisi hyödyntää kokeneita työntekijöitä sen sijaan, että heitä nyt kiireen vilkkaa eläköidään laman nimissä, työllisyyden hoidon nimissä tai jonkun muun tehokkuuden tai tuottavuuden nimissä. Ei suomalaisessa yhteiskunnassa ole varaa todellakaan sellaiseen eläkeläisten armeijaan, joka meillä nyt on, ei taloudellisesti eikä missään mielessä henkisesti.

Tärkeää on mielestäni nimittäin se oivallus, joka tulisi löytää myöskin laman oloissa: Jokaisen yhteiskunnan ja yksilöiden hyvinvointi lepää työn kunnioittamisesta. Mutta niin epäsuosituksi arvelen joustavan yksilöllisen eläköitymisjärjestelmän luomisen, joka merkitsisi siis sitä, että jotkut tekisivät elämänsä aikana kauemmin töitä, jotkut vähän lyhyemmän aikaa, että arvelen näiden puheiden kyllä kokoavan mielenosoittajia eduskunnan portaille.

Ei 13,4 prosentin työttömyys ole vielä sellainen asia, että etujärjestöt lähtisivät liikkeelle, kunnanjohtajat tai ketkään muutkaan. Mielestäni on kuitenkin pakko todeta se, että synnyinmaa-Suomi, euro-Suomi, Oy Suomi Ab ei tule pääsemään koskaan jaloilleen, jos se hyväksyy

joukkotyöttömyyden, mikä merkitsee siis sitä, että työtä ei kunnioiteta ja työttömyys tulee talouden sopeuttajaksi pysyvästi, ja jos se hyväksyy sen, että tärkeä suomalainen voimavara, ihmistyön luovuus, tuhlaata.

Arvoisa puhemies! Työllisyys on erittäin tärkeä talouden signaali. Sitä ei voida hoitaa, ellei talouspolitiikassa kyetä luomaan uskottavaa talousohjelmaa. Hämmästelän sitä ylimielisyyttä, jolla hallitus torjuu oppositiosta tulevat ehdotukset kansallisen yhteisymmärryksen luomiseksi kaikkien niiden ihmisten hädän lievittämiseksi, jotka tänä päivänä ovat enemmän kuin neljä kuukautta työttöminä ja joiden toimeentulo ja elämän pohja ovat murentuneet.

Ed. L u t t i n e n : Arvoisa puhemies! Kaikki merkit viittaavat nyt siihen, että taantuma on kovaa vauhtia muuttumassa myös kotimarkkinoiden lamaksi. Hallitus kylläkin on näkevinään jo nousun merkkejä, mutta vähäiset merkit viennin piristymisestä eivät valitettavasti riitä nostamaan kysyntää siten, että lopputuloksena olisi työpaikkojen lisäys ja työllisyyden paraneminen. Työpaikkojen väheneminen teollisuudessa ilmeisesti hidastuu, mutta samanaikaisesti kotimaisen kysynnän pudotus mm. verotuksen kiristymisen seurauksena rupeaa näkymään konkurssina ja työpaikkojen vähenemisenä muissa elinkeinoissa. Erityisen voimakkaasti se näkyy jo palveluelinkeinojen ja kaupan sektoreilla. Lopputuloksena saattaa olla eräänlainen elinkeinorakenteen muutos, mutta tuskin se on sellainen, jota meistä kukaan toivoisi. Pahoin pelkään, että työttömyysluvut kasvavat vielä pitkään, vaikka teollisuuden lomautustahti hidastuisikin.

Kotimaisen kysynnän heikkenemisen lisäksi yritystoimintaa rassaavat tänä vuonna enemmän kuin aikaisempina vuosina heikentyneet lainansaantimahdollisuudet sekä erilaiset vakuusongelmat. Kun vakuusarvot ovat saattaneet pudota jopa puoleen, ovat pankit vaatimassa lisävaakuksia, joita ei yleensä pystytty järjestämään. Seurauksena ovat konkurssit. Näiden ns. turhien konkurssien estämiseksi hallitus ei kuitenkaan esitä minkäänlaisia toimenpiteitä. Sen me kuullimme pääministerin eilisestä puheenvuorosta, joka oli todellakin kylmä ja kova niin pienyrityksiä kuin työttömiäkin kohtaan.

Aivan selvää on, että panktikriisi rupeaa nyt heijastumaan pahasti myös uuteen luototukseen, jolloin ne, joilla ei ole rohkeutta turvautua ulkomaiseen lainanottoon, joutuvat todella hankalaan tilanteeseen. Tästä johtuen edellytykset ole-

massa olevan yritystoiminnan säilyttämiselle sekä uuden yritystoiminnan syntymiselle ovat erittäin huonot siinäkin tilanteessa, että tuotettavalle tuotteelle tai palvelulle olisi maksukykyistä kysyntää.

Kun on nähnyt lukuisten pienyritystajien, jotka työllistävät milloin kymmeniä ihmisiä, milloin jopa paljon useampia, kamppailun talousvaikeuksissaan, on hallituksen kuukausikaupalla käymä julkinen keskustelu maatalouden uhkatekijöistä tuntunut todella omaan napaan tuijottamiselta. Monta kertaa yksittäisen kunnan kannalta on monin verroin oleellisempaa jonkin yrityksen säilyminen hengissä kuin muutaman viljelijän aseman säilyttäminen, mikä sekään ei luonnollisesti ole yhdentekevää. Kunnan kannalta tärkeysjärjestys tulee luonnollisesti sen mukaan, kuka maksaa kunnalle veroa, ja siinä vertailussa maatalouden harjoittajilta kertyvät veromarkat ovat vaatimattomia.

Tilanne on melko toivoton, katsoopa tulevaisuutta minkä elinkeinon näkökulmasta tahansa, millä mittarilla tahansa tai jopa kansainvälisestä näkökulmasta. Valoa ei ole todellakaan näkyvisä myöskään muiden maiden talouskehityksessä. Yhteinen piirre näyttää olevan se, että nousua odotellaan maassa kuin maassa ja arvioita nousun alkamisesta on jouduttu muuttamaan moneneen kertaan. Näin on tapahtunut mm. USA:ssa sekä Englannissa.

Kun näkyvää elpymistä ei ole odotettavissa ulkomaisen kysynnän kasvun seurauksena, tulisi hallituksen vakavasti harkita mahdollisuudet kotimaisiin ratkaisuihin estää lamaantumisen jatkuminen. Ensimmäinen toimenpide olisi tällöin jo useissa puheenvuoroissa vaadittu raippaveron poistaminen. Vaikka veropolitiikka ei saisi olla pääasiallinen suhdannepolitiikan väline, nyt se tulee valitettavasti olemaan sitä. Valitettavasti veropolitiikka toimii nyt täysin päinvastaiseen suuntaan, kuin olisi suhdannetilanteen vuoksi toivottavaa. Hallitus on nyt toteuttamassa vanhaa suomalaisen kameralismin kaavaa: Kiristään verotusta taantumassa ja kevennetään verotusta sitten, kun on päästy noususuhdanteeseen. Hallitus kylläkin uhittelee pitävänsä kiinni raippaverosta myös lähivuodet, jopa vuosikymmen puoliväliin asti, mutta tämä ei välttämättä tarkoita sitä, että tuloverotus pysyisi nykyisen korkuisena aina seuraaviin eduskuntavaaleihin asti. Saattaa nimittäin käydä niin, että raippaveron pysyminen, mutta samanaikaisesti lievennetään tuloja tasaavaa valtion tuloverotusta. Raippaveron suhteellisenä verona rasittaa pienituloisia

eniten, joten hallituksen valitsemaan tuloeroja kasvattavaan linjaan se toki istuu erittäin hyvin.

Raippaveron poistolla lisättäisiin kotimaista kysyntää terveellä tavalla, mutta samanaikaisesti on tarpeen selvittää kaikkien niiden talouden perustaa kohentavien rakenneinvestointien aikaistamismahdollisuudet, joilla parannettaisiin työllisyyttä ja supistettaisiin mahdolliseen nousuun ajoittuvien investointien määrää. Samalla pitäisi pitää tiukasti kiinni siitä, että jos päätetään aikaistaa jokin julkinen hanke, se ei saisi johtaa julkisten investointien pysyvään kasvuun, vaan todellakin tulevan nousun aikana julkisten investointien tulisi olla minimissä. Tällaisen kehityksen takaamiseksi hallituksella pitäisi olla selkeä suunnitelma tulevien vuosien julkisista investoinneista ja suunnitelmasta pitäisi pitää tiukasti kiinni. Mutta hallituksella ei ole tällaista suunnitelmaa eikä se ole ilmoittanut sellaista tekevänsäkään.

Uskon, että lisäämättä rajusti valtion nettomenoja pystyttäisiin löytämään paljonkin ratkaisuja, joissa passiivisen työttömyyden sijaan tehtäisiin tuottavaa työtä. Ne runsaat 20 miljardia, joka työttömyyden hoitoon välittömästi vuosittain menee, voitaisiin varmasti käyttää aktiivisemminkin.

Mietittäessä työttömänä olevien työllistämistä pidän erittäin tärkeänä, että pyritään löytämään aktiivisia vaihtoehtoja ennen kaikkea nuorille. Pelkään nimittäin pahoin, että pitkään työttömänä ollut nuori ajautuu pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Jos sellaisia nuoria on paljon, näkyvät seuraukset pian monissa muissakin asioissa kuin nuorisotyöttömyyttä kuvaavissa tilastoissa. Nuorta sukupolvea meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa menettää, jos ei toki muitakaan. Siksi työelämään olisi päästävä mahdollisimman pian ammattiin valmistumisen jälkeen.

Lopuksi haluan vielä korostaa, että nyt on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin kotimarkkinoiden piristämiseksi, koska siten voitaisiin nopeimmin vaikuttaa työllisyystilanteeseen positiivisesti. Kotimarkkinoiden elvyttämiseksi tarvittavat keinot on esitetty sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa, joten minun ei tarvitse niitä toistaa.

Vielä kaikkein viimeisimmäksi, arvoisa puhemies, esitän voimakkaan ja jyrkän paheksumisen — uskon, että tähän kaikki kansanedustajat voivat yhtyä — sen johdosta, että välikysymyskeskustelua ei ole tälläkään hetkellä seuraamassa ainuttakaan ministeriä. Koko hallitus loistaa

poissaolollaan. Se ei halua keskustella eduskunnan kanssa työttömyysongelman poistamisesta. Tämä on niin röyhkeä teko, että tällaista ei kerta kaikkiaan saa tulevaisuudessa tapahtua. Koko eduskunnan on tähän puututtava.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Luttinen puhui työn mahdollisuuden tarpeellisuudesta ja työn arvostuksesta. Näin asian näen. Viime syksynä eduskunnassa laadittiin laki, joka antaa työttömälle mahdollisuuden valita päivärahan ja toisaalta työn välillä. Tämä oli kohtalokas virhe, joka tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa niin, että meillä lakataan uskomasta siihen, että ihmisen täytyy tehdä työtä. Työttömyyskortistoissa olevista tulee myös tietynlaisten joutenolijoiden ja yhteiskunnan elätettävien suuri ryhmä. En muistan, kuinka sosialidemokraatit käyttäytyivät tässä äänestyksessä. Me emme hyväksyneet tällaista lakia, jossa työtön voi valita jatkuvan päivärahan tai hänelle tarjotun työmahdollisuuden välillä. Muistan, että sosialidemokraatit olisivat tällaista humaania ajatusta tukeneet ja varmasti tuittekin. Jos niin on, niin tällaiset puheet, ed. Luttinen, työn arvostamisesta ja työn tarjoamisen tärkeydestä ovat utopiaa ja poliittista säkenöintiä. Jos työväenpuolue edustaa tällaista näkemystä, että ihminen saa valita laiskuuden ja rahan ja toisaalta tarjotun työn välillä, niin silloin yhteiskunnan asiat on huonosti hoidettu ja myös sosialidemokraattien näkemykset väärä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan varmasti me muutamatsa, me 10—12 kansanedustajaa, jotka ed. Luttisen puheenvuoron kuuntelimme, yhdymme hänen paheksuntaansa. Minä vain olisin kysynyt, olisiko pitänyt samalla paheksua meitä kansanedustajia, kun emme ole kuuntelemassa tätä keskustelua. Minäkin aion nyt kyllä lähteä kahville.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta on vain todettava, että hänen käsityksensä mukaan meillä on 350 000 laiskaa ihmistä, jotka ovat tahallaan työttöminä sen vuoksi, että he saavat työttömyyskorvausta ja haluavat tämän työttömyyskorvauksen varassa maata kotonaan. Jos tällainen ajattelu on SMP:ssä yleisempääkin, niin täytyy kyllä hämmästellä, miten tällainen puolue voi yleensä olla olemassa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En voi olla hymyilemättä, kun kuuntelin mitä ed. Luttinen hätäpäissään keksi. Minä en puhunut sanaakaan 350 000 työttömästä. Kun hän puhui siitä, että ihmisillä on oltava oikeus työhön ja työnsaantimahdollisuutta on arvostettava, niin minä paneuduin tähän yhteen asiaan, yhteen pykälään, jota sosialidemokraatit olivat ajamassa viime syksynä, eli siihen, että ihminen voi valita yhteiskunnan elätyksen ja toisaalta työmahdollisuuden välillä. Siihen aikaan kun minä olin nuori mies, ei ollut mitään työttömyyskorvauksia, vaan tehtiin mitä työtä satuttiin saamaan. Kun ei ollut muuta työtä, niin oravastettiin ja myytiin oravannahkoja keväällä markalla kappale.

Ei tässä kannata ed. Luttinen laajentaa tätä asiaa. Minä en halveksi näitä 350 000:ta työtöntä. Minä tiedän, että heistä ylivoimaisesti suurin osa ja lähes kaikki ovat sellaisia, jotka haluavat tehdä työtä. Siellä on se 3 prosentin osuus, joka ei haluakaan tehdä työtä, jotka ovat näitä ikuis-työttömiä. Mutta eipäs käännellä asioita, ed. Luttinen.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On valitettavaa, että ed. Aittoniemi ei tiedä sitä, että työnhakijan on otettava vastaan ammattia vastaavaa työtä. Jos hän siitä kieltäytyy, niin hän menettää korvauksensa.

Ed. Kauttonen: Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden taholta on keskustelun aikana vedottu pääministeri Ahon vastauspuheenvuoroon. Ilmeisesti tarkoituksena on ollut vakuuttaa, että hän todella sanoi jotain erinomaista. Valitettavasti vakuutteluista huolimatta en ole pystynyt löytämään siitä tai kepun hallitustoimista mitään uutta, mikä vakuuttaisi minut heidän todellisesta halustaan huolehtia muiden kuin maatalousväestön eduista, työttömistä puhumatta-kaan.

Pääministerin puhe alkoi jo tutuksi tulleella syytelyllä: Suomi ajautui lamaan ja suurtyöttömyyteen siksi, että 80-luvun loppupuolella taloutta rakennettiin kestäättömälle pohjalle jne. Varmasti 80-luvun loppupuolen hallitus teki virhearviointoja, jotka osittain vaikeuttavat tämän päivän tilannetta, olihan se rakentanut edellisten hallitusten työn pohjalle oman ohjelmansa. Aivan yhtä varmasti voi sanoa nykyisen hallituksen syyllistyvän virheisiin, tahtoiipa se tai ei.

Sinänsä huvittavana yksityiskohtana voi pitää pääministeritason heittoa eli syytöstä mieliku-

vasta Suomesta Euroopan Japanina. Tänä päivänä voisikin kysyä, onko kepulaisten käyttämä ilmaisu "Suomi voisi olla EY:n ulkopuolella Taiwan, kuin taivas, jonka kautta muut maat auttavat Ivy-maita investoimalla Suomeen" yhtään sen viisaampaa imagoilmaisua.

Ennennäkemätön työttömyys ei varmasti ole hallitukselle uusi asia. Järisyttävät luvut ovat olleet tiedossa syksystä saakka. Niinpä keskustelu siitä, heittäkö barometri yksi vai kaksi piirua suuntaan tai toiseen, on perin huolettomalta vaikuttava asenne. Uskon, että työvoimaministeriössä on oltu asiasta ainakin perin huolestuneita, vaan tieto ja huoli ei tunnu kantautuvan koko hallituksen tai sen kansanedustajien korviin. Erityistä huolettomuutta tilanteesta on osoittanut kepu, joka kuvittelee, että Suomen talous elpyy vain kailottamalla julkisen tuen varassa elävän maatalouden hellimisestä ja pelottelemalla kansalaisia jopa suomen kielenkin menettämisellä.

Kepun EY-näytelmä on ollut irvokas komedia tilanteessa, jossa meillä olisi pitänyt jo olla selviä näyttöjä ulospäin, tilanteessa, jossa viime vuoden pääomainvestoinnit, noin 130 miljoonaa Suomeen ja Suomesta 8 000 miljoonaa ulkomaille, pitäisi pystyä kääntämään päinvastaisiksi.

Pääministeri totesi myös: "Nyt uudet työpaikat on rakennettava ennen muuta teollisuuden ja muun tuotannon varaan." Puuttumatta enää kepun ykköstilapainotukseen maatalouteen en löytänyt pääministerin puheesta tai kepun aiemmin esille tuomista keinoista näyttöjä sanoille.

Suomessa jatketaan entiseen malliin järjetöntä aluepolitiikkaa, jonka jäljiltä on tasapuolisesti vain työttömiä. Tästä valitettavan hyvänä, huonona, esimerkkinä on läänien kehittämisrahan jako: esimerkiksi Lappiin 7,5 miljoonaa; Ouluun 4,5 miljoonaa; Turun ja Porin lääniin 3 miljoonaa ja vähiten eli vain 1,5 miljoonaa Uudellemaalle. Työtön on yhtä työtön asuinpaikasta riippumatta, ja siksi määrärahan pitäisi olla saman suuruinen työttömillä jaettuna. Koko muu maa on saatava Lapin tasolle.

Jos Uudenmaan työttömyystilanne on hallitukselle tuntematon, voin kertoa, että Uudenmaan työttömyys on noussut marraskuusta 90 marraskuuhun 91, siis 12 kuukaudessa, uskomattomat 430 prosenttia ja työttömiä oli marraskuussa yli 65 000. Joka neljäs Suomen työttömistä on uusmaalainen. Lisäksi uutta ja samalla pelottavaa tilanteessa on se, että työttömistä oli 66,5 prosenttia pääkaupunkiseudulta ja neljännes nuoria. Suurin ryhmä oli teollisuustyönteki-

jät. Kuinka ihmeessä tässä tilanteessa on järkevää jatkaa esimerkiksi pääkaupunkiseudulta pois siirtyvien yritysten taloudellista tukemista? Minusta se on todella varsinaista hölmöläisten peitonjatkopuuhaa. Tiedän, että kepusa käytetään Uudenmaan mielipiteitä ja selvityksiä ilmeisestikin peilaamisen kohteena, jonka perusteella aletaan vaatia sitä sun tätä uutta. Mutta toivon, että edes kokoomuksessa ymmärretään, että ilman Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun vetovoimaa tämä maa ja kokoomuslaiset yrittäjät pysyvät lamassa.

Muistaakseni työvoimaministeri Kanerva kehotti lukemaan pääministerin puheen. Olen sen tehnyt, ja sivu sivulta tulin yhä epätoivoisemmaksi. Ahon puheen todella kruunaa samaksi vanhaksi kepuliturgiaksi julkista sektoria koskeva osuus. Hän toteaa: ”Julkiset rakennukset tähän maahan on pääosin rakennettu. Nyt on keskityttävä niiden kunnostamiseen ja käytön tehostamiseen. Uusia asuntoja toki vielä tarvitaan, mutta painopiste asuntotuotannossakin pitää siirtää uudisrakentamisesta peruskorjaukseen.” Ilmeisesti kepun Raha-automaattiyhdistyksen rahoilla rakennettavat kunto- ja hieromalaitokset eivät kuulu ns. julkisiin rakennuksiin.

Kepun kansanedustajamäärän tuplaaminen ja nykyisen ulkoministerinkin nimittäminen Uudeltamaalta ei ole todellakaan tuonut kepun ryhmään yhtään lisää tietotaitoa. Julkista rakentamista on toki tapahtunut ja jopa liikaakin, mutta ei riittävästi siellä, missä ihmiset asuvat, nimittäin asutustaajamissa ja kaupungeissa. Olen kyllä nähnyt pitkin Suomea toinen toistaan komeampia kunnantaloja, urheilu- ja teollisuushalleja, laskettelukeskuksia jne. odottamassa vain niistä puuttuvia asiakkaita. Mutta meiltä Uudeltamaalta puuttuu todella peruspalveluita: kouluja, päiväkoteja, terveysasemia, sairaaloita, liikenneväyliä jne. Ja niitä asuntojakaan ei tule lisää vain peruskorjaamalla, sillä pelkästään vuosittaisen yhteiskunnan tukeman asuntotuotannon tarve pyörii Uudellamaalla useissa tuhansissa.

Toivotan Uudenmaan läänin kansanedustajien varapuheenjohtajana herra pääministerin lämpimästi tervetulleeksi tutustumaan alueemme ongelmiin. Ja toivon todella, että käsitykseni kepun julkisen sektorin ns. ymmärtämisestä osoittautuisi joksikin muuksi kuin vain virkamiesten nimittämispeliksi tai eri ministeriöiden osastojen siirtelyksi kepulaisten pomojen alaisuuteen.

Paljon puhuttu julkisen sektorin pienentämi-

nen näyttääkin käytännön toimenpiteiden osalta jäävän kuntien harteille. Kepupoliittisista syistä hellitään jopa 80-prosenttisilla valtionosuuksilla asukasmääriltään täysin mahoja kuntia, joissa ne vähäisetkin omat verotulot otetaan harvojen palkansaaajien ja eläkeläisten selkänahasta. Samanaikaisesti suuret kunnat joutuvat kaaosmaissa työttömyysstilanteessa leikkaamaan ennestään riittämättömiä sosiaali-, terveydenhuolto- ja koulutoimen palvelujaan. En yhtään ihmettele, että esimerkiksi itsemurhat kuukausia kestävä toimeentuloturvan odottamisen vuoksi ovat Uudellamaalla ja etenkin pääkaupunkiseudulla moninkertaistuneet. Niiden jälkihoito on usealle ainoa mahdollinen viimeinen yhteiskunnan palvelu.

Lähikuukausina on myös edessä uusia lomautuksia ja työttömiä nimenomaan kuntasektorilla. Mitä tekee kepu? Mietti, miten saisi perustettua lisää maakuntabyrokratiaa ja istutettua uusia virkamiehiä palvelemaan omia etujaan.

Arvoisa puhemies! Käyty keskustelu on ollut yhdessä mielessä hyvä ja tarpeellinen. Se on mielestäni osoittanut, että kepun hallitus ja eduskuntaryhmälle on todella samantekevää, että veret seisovat, kunhan vain maito virtaa!

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Mitä on yhteistä on Laitisella, Alholla, Luttisella, Kautolla, Hämäläisellä, Vuoristolla, Vähänäkällä, Muttilaisella, Myllerillä, Koskisella ja Savolaisella? He ovat kaikki sosialidemokraattisia kansanedustajia. Neljä minun edelläni käytetty puheenvuoro oli sosialidemokraattien puheenvuoroja, ja kuusi seuraavaa puheenvuoron varannutta ovat myös sosialidemokraattisia kansanedustajia. Näyttää siltä, että kiinnostusta maan talouden tilaan, kiinnostusta työllisyyden hoitoon on ennen kaikkea sosialidemokraateilla. Aivan erityisesti paistaa silmiin hallituspuolueiden vähäinen osallistuminen keskusteluun. (Ed. Häkämies: Laatu korvaa määrän!) — Ei ed. Häkämieskään koko ryhmäänsä vastaa. — Hallituspuolueiden kansanedustajien poissaolo kielii minusta selvästi sitä, että hallituksella ja hallitusryhmillä ei ole puolustusta tähän tilanteeseen, ei ole selityksiä, ei ole tulevaisuuden näkemyksiä eikä edes uskoa siihen, että hallituksen viitoittamalla tiellä tämä maa saatettaisiin nousuun.

Minä arvelin aiemmin, että hallitukselta puuttuu näkemys siitä, miten Suomen talous saadaan kuntoon ja työllisyys hoidettua. Mutta kun olen kuunnellut hyvin tarkoin eilisen päivän keskustelua, olen tullut siihen tulokseen, että ne valin-

nat, jotka hallitus on tehnyt, eivät ole olleet ollenkaan niin hapuilevia kuin olen tähän asti kuvitellut, vaan kyseessä on ollut hyvin tietoinen ratkaisu, mutta se tähtääkin kokonaan muihin päämääriin kuin työllisyyden hoitoon ja maan talouden kuntoon saattamiseen ja tämän hyvinvointivaltion perusteiden säilyttämiseen.

Hallituksella ei ole muita ohjeita kansalaisille kuin ne mantrat, joita se illasta toiseen meille kansalaisille televisioruudun välityksellä olohuoneisiimme kertoo: kovaa työtä ja säästämistä. Kovaa työtähan jokainen työtön tekisi. Ei mitään muuta mieluummin tekisi kuin työtä, mutta kun sitä ei ole tarjolla. Sen vuoksi nämä hallituksen eväät tuntuvat erittäin irvokkailta. Työn arvostus on edelleen suomalaisessa hyvin korkealla.

Eikä säästämisestä puhumisenkaan kovin paljon kansalaisten mieltä enää pysty lämmittämään. Säästämisaste on tällä hetkellä tässä maassa korkeammalla kuin se on ollut ties kuinka pitkiin aikoihin. Tilastoista ei löydy merkin-tää, milloin se olisi ollut niin korkealla kuin tällä hetkellä. Mitään muuta kansalaiset eivät enää tällä hetkellä tee niin voimakkaasti kuin säästävät ja säästävät ja säästävät.

Nämä ovat ainoat elämänohjeet ja tulevaisuuden lupaukset, joita hallitus on kyennyt kansalaisille antamaan. Hallituksen pitäisi kaiken tämän kovasta työstä puhumisen sijasta tehdä itselleen kovan työn ohjelma, tehdä itselleen kriisiohjelma, mutta sitä ei näy tapahtuvan.

Hallitus on lähtenyt työhönsä kokonaan muilta arvoilta kuin se, mihin aikaisemmat hallitukset ja koko tämä suomalainen yhteiskunta aikaisemmin on nojannut. Tämän hallituksen keskeinen arvo ei ole enää työn saaminen kansalaisille. Työllisyys ja kansalaisten oikeus työhön on hallituksen priorisoinnissa jäänyt valitettavasti taka-alalle. Etualalle ovat nousseet kokonaan muut arvot. Etualalla ovat valtionvelan vähentäminen, vaihtotaseen vajeen kaventaminen ja monet muut. Näiden rinnalle on nousemassa julkisen sektorin kaventaminen, julkisen sektorin resurssien siirtäminen yksityiselle.

Me olemme lähes kaikissa puheenvuoroissa kaivanneet valikoivaa elvyttämistä. Vastauksena meille on kerrottu, että ainakaan velalla ei nyt voi enää elvyttää.

Hallituksella on näyttänyt menneen tähän mennessä perille se, että valtionvelka Suomessa on edelleen verrattain vähäinen. Kun Euroopan yhteisö Maastrichtissa teki tulevaa rahaunionia koskevia päätöksiä, joihin liittyy myös valtion

velkaantuneisuuden tavoite, tehtiin vertailuja Euroopan yhteisön tämänhetkisten jäsenmaiden ja Suomen välillä ja todettiin, että Suomi oli tällä hetkellä eräs vähiten velkaantuneista maista. Velan kasvunopeus on tietysti se, mikä meitä kaikkia huolettaa, mutta me olemme syvästi eri mieltä hallituksen kanssa siitä, minkälaisilla toimenpiteillä valtionvelan kasvu voidaan pysäyttää.

Hallituskin on huomannut, että sen mahdollisuudet vedota valtionvelkaan ovat itse asiassa aika mitättömät, ja sen vuoksi se on ruvennut nyt viittaamaan siihen, kuinka paljon kansakunta on velkaa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ja jälleen kerran hallituksen herrat lähes päivittäin syyllistävät kansalaisia ja ääni väristen kertovat, kuinka me olemme velkaa ulkomaille tavattoman paljon: "me". Ja jokainen isänmaallinen kansalainen tuntee syyllisyyttä tunnossaan ja miettii, kuinka paljon hän on velkaantunut ulkomaille, kun totuus on, että se ei ole niinkään yksityisten kansalaisten velkaa eikä edes valtionvelkaa, vaan velkaantuneiden yritysten ja kaikkien kasinopelin seurausten tuottamaa velkaa. Eikä se totisesti häviä kansakunnan taseesta sillä, että valtio kiristää omalta osaltaan tässä äärimmäisen tiukassa suhdannetilanteessa. Yritysten velka ei sillä häviä, ja kasinopelurien aiheuttamia vaurioita ei julkisen sektorin kuristamisella pystytä korjaamaan. Pikemminkin tällä kiristävällä politiikalla kansakunnan velka lisääntyy.

Kun on sanottu, että velkaa ei voida ottaa eikä erityisesti tällaisessa työllisyystilanteessa ja ettei sitä kyetä tulevaisuudessa maksamaan, on aivan selvä, että tulevaisuudessa emme kykene hallituksen nykypolitiikalla maksamaan tämän työttömyyden aiheuttamia seurauksia ja siitä koituneita rasituksia. Sen vuoksi edelleenkin päämääränä pitäisi olla saada yhteiskunnalta lisää panoksia tähän talouspeliin, jotta pyörät lähtisivät pyörimään. Ja yhteiskunta tarkoittaa silloin sekä valtiota että kuntia.

Me olemme puhuneet valikoivasta elvyttämisestä. Olemme kiinnittäneet huomiota siihen, että itse asiassa tähän mennessä yritysten tueksi on yhteisestä kassasta ohjattu miljardeittain rahoja nykypolitiikan aikana. Sen lisäksi niille on enemmän tai vähemmän haetusti aiheutettu ja annettu kohtuullinen devalvaatiohyöty. Mutta vielä ei kansa työllisty, vielä ei yritysten pyörät lähde pyörimään. Itse asiassa kaikilla tukimiljardeilla on tähän asti ainoastaan puhdistettu yritysten velkoja, joihin ne kasinota-

louden ja nurkanvaltauksien huumassa päätyivät ja pääsivät.

Samalla tietysti tämä kertoo siitä, ettei suomalaisilla yrityksillä niinkään paljon ole kustannuskriisi kuin kysynnän kriisi. Vientirytyksillä ei ole tuotteilleen ostajia, kun meidän läntisissä päävientimaissamme on sama talouden taantuma kuin meillä. Meillä se vain on vielä syvempi idänkaupan romahduksen johdosta.

Johtopäätös tästä kaikesta on, että elvyttävien toimien painopisteen pitää ehdottomasti olla valikoivassa elvytyksessä, joka tapahtuu toimialoittain ja yrityksittäin eikä enää samalla tavalla, mihin hallitus on päätenyt: yleisillä toimilla, sosiaaliturvamaksujen alentamisella, jotka toimet näyttävät valuvan kuin vesi hanhen selästä ilman minkäänlaista todellista tulosta.

Yritykset menettivät etsikkoaikansa taannoisessa noususuhdanteessa. Sen sijaan, että ne olisivat investoineet tulevaisuuteensa, investoineet tuotannolliseen toimintaansa, antaneet koulutusta työntekijöilleen, ohjanneet varoja tuotekehittelyyn, silloiset suuret voitot ohjattiin kasinopeliin ja erilaisiin kerskainvestointeihin, kelomajoihin ja kalliisiin veneisiin sekä edustusautoihin, ja nyt ei ole enää, millä sitten tuotantoa vedetään tästä nousuun. Ei tämän maan tulevaisuutta voi jättää niin huonosti ja harkitsematta johdettujen yritysten varaan.

Yhteiskunnalla täytyy olla panostusta tilanteeseen ja mahdollisuudet elvyttää. Hyvänä esimerkkinä yhteiskunnan mahdollisuuksista elvyttämiseen voi jälleen viitata historiaan, jälleen kerran todeta, että on hyvä esimerkki 1930-luvun lamasta, jolloin Yhdysvallat ennätyskellisen nopeasti selviytyi 1930-luvun lamasta nousuun nimenomaan julkisen sektorin vetoavalla ja julkisen sektorin elvyttävillä toimilla. Silloin ei voida edes vedota siihen, mihin elvytyspolitiikan vastustajat tällä hetkellä vetoavat ja sanovat, että ei nykyisessä vapaassa markkinataloudessa voida elvytystoimin maan taloutta kuntoon saattaa. Yhdysvallat on aina ollut vapaa markkinatalous, eikä siellä ole säätelytaloudesta ollut 1930-luvulla tietoaakaan ja silloinkin vanha perinteinen keynesiläinen talouspolitiikka toimi.

Investointien lisäksi meidän tulisi pitää huolta kulutuskysynnästä. Meidän tulisi pitää huolta sekä julkisen sektorin että yksittäisten ihmisten kulutuskysynnästä. Julkisen sektorin kulutuskysyntää ollaan kaikilla budjettisupistuksilla niin kunnissa kuin valtiolla painamassa erittäin alas, ja kansalaisten kulutuskysyntää rasittavat erityisesti raippaverot.

Raippaveroille ja niiden muka budjetin alijäämää kattaville ja elvyttävälle vaikutuksille käy aivan niin kuin matkaverollekin. Matkustusverolle on käymässä sillä tavalla, että sen tuotto on hiipumassa aivan olemattomiin. Raippaveron tuotto on hiipumassa olemattomiin, kun se omalta osaltaan lisää konkurssseja, lisää työttömyyttä, vähentää veronmaksajia ja vähentää veronmaksukykyä. Ei ole enää, mitä kassaan ottaa. Kaikkien talousoppineiden mukaan, ovat he sitten monetaristeja tai vanhan koulukunnan keynesiläisiä, raippaverot ja verojen kiristäminen äärimmilleen nykyisessä suhdannetilanteessa on väärin. En ole kuullut yhdenkään talousoppineen nousevan puolustamaan kireää verotusta tänä aikana, mutta hallitus ajaa määrätietoisesti omaa rataansa. Se ei tässä asiassa taivu.

Meillä päin kerrotaan tavan takaa kaskua siitä, kumpi on viisaampi, ratakisko vai insinööri, ja vastaus on ratakisko. On väitetty, että sekin taipuu helpommin kuin insinööri, ja yleensä väitetään, että viisas taipuu helpommin.

On sanottu, että kulutuskysyntää lisäämällä aiheutettaisiin korkojen nousua, mutta nykyisellä säästämisasteella tämä yhtälö tuskin toimii. Korot tällä hetkellä heijastelevat ennen kaikkea epäluottamusta hallituksen talouspolitiikkaan, epäluottamusta koko maan talouteen juuri massiivisen, voimakkaan työttömyyden ansiosta. Meidän korkomme ovat edelleenkin eurokorkoja ylempänä, ja hallitus seuraa erityisesti lyhyiden korkojen vaihtelua, mutta sen pitäisi seurata pitkien korkojen vaihtelua ja sitä, miten hitaasti pitkät korot ovat devalvaationkin jälkeen tulleet alas. Pitkät korot nimenomaan heijastavat esimerkiksi kansainvälistä luottamusta Suomen talouspolitiikkaan, ja me olemme nähneet, että tämä luottamus on tavattoman alhainen.

Korkojen lasku olisi tarpeellinen, se olisi merkittävä elvytystoimi, ja sen avulla pystyttäisiin talouselämän pyöriä vetämään liikkeelle. Toistan sen jo aikaisemminkin mainitsemani korkojen laskun kannalta oleellisen elementin, että mielestäni lähdeverollisille talletuksille voitaisiin määrätä korkokatto, joka osaltaan myös hillitsi pankkien keskinäistä kilpailua talletuksista, sellaista epävertettävää kilpailua, joka uhkaa viedä myös pankit kriisiin nykyisessä tavattoman vaikeassa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspolitiikka on ollut väärää, se ei vie nousuun, se syventää lamaa. Näyttää siltä, että meillä mahtuu yhteiskuntaan aina vain yksi suuri totuus kerrallaan. Ihan muutama vuosi sitten meidän yhteiskun-

tamme suuri totuus ja suuri ajatus ja visio oli kasinopeli. Kaikkia, jotka puhuivat kasinopeliä vastaan ja varoittelivat siitä, pidettiin konservatiiveina ja menneen ajan muistomerkkeinä. Tällä hetkellä ainoa totuus, joka näyttää mahtuvan hallituksen ajatuksiin, on monetaristinen talouspolitiikka, joka perustaa näkemyksensä ääripuitaanisiin ja konservatiivisiin arvoihin. Kannattaisi edelleenkin hakea eväitä myös keynesiläisestä talouspolitiikasta, joka perustaa myös solidaarisuuteen ja tasa-arvoon talouspoliittisten toimenpiteiden valinnat.

Mutta näyttää siltä, että yhtä lailla kuin hallitus on luopunut työllisyydestä tavoitteena se on myös luopumassa hyvinvointivaltiota tavoitteena ja sen ylläpitämisestä ja myös luopumassa solidaarisuudesta. Kun hallitus painaa alas palvelujärjestelmää, se luopuu samalla siitä tavoitteesta, joka on ollut pohjoismaisen hyvinvointivaltion perustavaa laatua oleva tavoite ja esikuva, että kaikille tarjotaan laadukkaat universaalit palvelut.

Kun hallitus on leikkaamassa ansiosidonnaista sosiaaliturvaa, se on luopumassa siitäkin pohjoismaisen hyvinvointivaltion keskeisestä periaatteesta, jonka mukaan kansalainen on vakuutettu kaikkina aikoina kaikkien riskien varalle. Hallitus on ajamassa kansakuntaa toisaalta siihen ajatusmaailmaan, että jokainen on oman onnensa seppä ja ottakoon vakuutuksen yksityiseltä. Samalla hallitus on ajamassa kansakuntaa kahtia, polarisoimassa. Palvelujärjestelmän purkamisella hallitus rakentaa sellaisen yhteiskunnan, jossa on a- ja b-kansalaisia ja yhteisillä palveluilla huolehditaan b-kansalaisten minimi-turvasta ja hyvät, laadukkaat palvelut jätetään yksityisille hoidettaviksi ja tarjolle niille, joilla on maksukykyä.

Tämä on tavattoman surullista. Minut tekee hyvin surulliseksi myös se, että hallitus käyttää tavattoman alhaisia keinoja näiden päämäärien ajamiseksi. Hallitus ajaa ihmisiä vastakkain. Sen sijaan, että se vetoaisi ihmisten solidaarisuuteen, se vetoaa ihmisten kateuteen ja itsekkyyteen. Ihmisille muistutetaan tavan takaa, onko oikein se, että joillakuilla vielä on peruskorkoista, alemmalla korolla olevaa lainaa, kun joku toinen maksaa markkinakorolla. Ei markkinakorokko siitä alene, jos peruskorko nousee. Ihmisille sanotaan, onko se oikein, jos joillakuilla on ansiosidonnaista turvaa, kun joku joutuu tyytymään perusturvaan.

Arvoisa puhemies! Yhteisvastuulla ja sosiaalisella oikeudenmukaisuudella on saavutettu kan-

sakunnan kauneimmat tulokset. Niillä kansakunta on johdettu kehitysmää-asteelta hyvinvoivaksi länsimaiseksi demokraattiseksi yhteiskunnaksi, joka ottaa vastuun kaikista kansalaisistaan. Tälläkään hetkellä ja laman varjolla näistä keskeisistä arvoista ei tulisi luopua.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Pyrin seuraamaan koko lailla tarkkaan puheenvuoron logiikkaa: Ei pidä säästää, ei voi säästää. Ei pidä nostaa veroja, ei saa nostaa veroja. Kuitenkin pitäisi kyetä merkittävästi elvyttämään. En oikein löydä mahdollisuutta myöskään ajatuksesta, jonka mukaan vedottaisiin ulkomaisen lainoituksemme varassa tapahtuvaan talouspolitiikan toteuttamiseen.

Minun mielestäni on tänään käytetty eräs puheenvuoro, jossa on vähintäänkin totta toinen puoli. Ei ylikireällä talouspolitiikalla ole tästä vaiheesta selvittävässä. Täytyy olla tietysti järki, maltti ja kohtuus kaikessa mukana. Eivät äkkikäänökset tuota kestäväää tulosta. Siihen on tänään salin puheenvuoroissa sinänsä vedottu. Mutta yhtä lailla varmasti ajatus, että taloudellisen kehityksemme rakentaminen tässä vaiheessa lisääntyvän ulkomaisen lainanoton varaan on kantava rakenneosa uudessa talouspolitiikassa sarjassa, on aivan yhtä pettävä kuin kuvitelma siitä, että yhtälö ylipäätään menisi tasan niillä näkökohdilla, joihin äsken viitattiin. Se vain johtaa siihen, että meillä ei ole nykyisissä olosuhteissa, joissa kansainvälisyys reunustaa entistä voimakkaammin kokonaisuutta, rahapoliittisia neovalikoimia käytössämme, ei ole finanssipoliittisia keinoja käytettävissämme eikä valuuttapoliittisia mahdollisuuksia käytettävissämme.

Jos menetellään noin, ainoaksi joustopuskuriksi jääkin työllisyys tai työttömyys. Siihen en mistään syystä halua mennä. Silloin ei ole enää kyse vain inhimillisestä puolesta tai kansantalouden miinusmerkkisestä kasvusta, jonka työttömyys tänä päivänä on aiheuttamassa, vaan siitä, että tulee peruuttamaton tasapaino-ongelma suomalaisen yhteiskuntaan paitsi taloudellisesti yhteiskuntakehitystä muutenkin koskien.

Sen vuoksi en oikein löytänyt puheenvuorosta sitä ydintä, jonka mukaan pitäisi edetä, enkä myöskään oikein hyväksynyt sitä, että sanottiin hallituksen olevan romuttamassa sitä filosofiaa, jolle ansiosidonnainen sosiaaliturva yhteiskunnassamme perustuu. Ei ole hallituksessa sellaista ratkaisua tehty, jonka nojalla sanottaisiin, että sitä ansiosidonnaista sosiaaliturvajärjestelmää, joka meillä tänä päivänä on ja joka on osittain

esimerkiksi tulopoliittisen sopimuksen varassa, hallitus olisi lähtenyt avaamaan tahi purkamaan. (Ed. Hämäläinen: Ministeri Viinanen sen meille kaikille kertoil!) — Minä puhun siitä, miten itse tiedän hallituksessa tapahtuvan.

Sen vuoksi ei tätä kautta ole nyt päästävässä eteenpäin. Ulkomaiseen velkaan palaan kenties myöhemmässä keskustelun vaiheessa uudestaan. Siitä, että me saamme taloutemme vetämään, ed. Hämäläinen, on ratkaisevassa määrin kiinni se, miten nopeasti suomalainen yhteiskunta saavuttaa uuden, terveemmän tasapainon itselleen. (Ed. Hämäläinen: Me olemme eri mieltä!) Siihen sisältyy suuri joukko niitä asioita, joita itse luetteloin ja joita sosialidemokraatit luettelivat välikysymyspuheenvuorossaan ja ryhmäpuheenvuorossaan. Niistä olemme kaikista ymmärtääkseni varsin pitkälle samaa mieltä lukuun ottamatta yhtä kohtaa, jota pidän sosialidemokratistisen politiikan ehkä suurimpana kipsinä tänä päivänä. Se on se, että ollaan täysin kykenemättömiä näkemään julkisen sektorin saneerausta siinä valossa kuin hallinnon rationalisointi ja byrokratian purkaminen edellyttää.

Tässä suhteessa toivoisin, että voitaisiin sosialidemokraateissa hieman herätä siitä yhteiskunnallisesta talvihorroksesta, jota te liian kankeasti ja liian sanoisiko kirkasotsaisesti pyritte tässä yhteydessä puolustamaan. Mielestäni siinä olisi mahdollisuus löytää yhtälöön sellaisia puuttuvia osia, joita uuden ja terveemmän talouspolitiikan tasapainon löytäminen sinällään meiltä kaikilta yhteisesti vaatii.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. O. Oj a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta. Olen hyvin pitkälti hänen kanssaan samaa mieltä siitä periaatteesta, jonka hän teki tästä porvarihallituksesta ja sen harjoittamasta politiikasta ja niistä tuhoisista seurauksista, joita tämän porvarihallituksen harjoittamalla politiikalla on Suomen ja suomalaisten kannalta, eli tästä olemme yhtä mieltä.

Mutta kyllä hieman kritisaisin ed. Hämäläistä, kun hän luetteli tulevia ja menneitä puheenvuoroja ja totesi, että taas sosialidemokraatit täällä puhuvat ja se antaisi sen johtopäätöksen, että ainoastaan sosialidemokraatit ovat kiinnostuneita työllisyydestä. Muistutan siitä, että va-

semmistoliitto on jo viime keväästä saakka systemaattisesti, jatkuvasti, toistuvasti tuonut esiin sen, että tästä lamatilanteesta pois pääseminen edellyttää hallitukselta valikoivaa sosiaalista elvytystä. Me olemme toistaneet tätä täällä toistamistamme siten, että ed. Aittoniemi ja eräät muut jatkuvasti huutelevat, että alkää aina sanoa tuota samaa. Me tulemme sitä toistamaan niin kauan, kunnes tämä luupainen hallitus uskoo, että jotain on tehtävä. Me emme voi vain alistua tähän yhä kasvavaan työttömyyteen.

Kyllä täytyy sanoa, että myös ministeri Kanervan puheen johdosta hieman ihmettelen, kun hän oli ed. Hämäläisen kanssa hyvin monista keinoista täysin samaa mieltä, mutta hän lopuksi totesi, että ainoa, missä eroavaisuus on, koskee julkisen sektorin saneeraustarvetta. Ihmettelen sitä sikäli, että jos ministeri Kanerva on kaikesta muusta samaa mieltä, niin eikö niitä muita keinoja pitäisi ottaa käyttöön ja toteuttaa ne? Julkisen sektorin raju saneeraus tässä tilanteessahan on tuhoisinta. Me näemme nyt jo työttömyystilastoista, että esimerkiksi terveydenhuollon alalla työttömyys on lisääntynyt voimakkaasti. Jos lähdetään tässä lamatilanteessa julkista sektoria ajamaan vahvasti alas, niin sehän lisää entisestään työttömyyttä ja syventää taas puolestaan lamaa. Ja jos hallitus olisi todella yhteistyökykyinen ja -haluinen, niin esimerkiksi julkisen sektorin terveestä saneraamisesta se voisi käynnistää ne paljon puhutut neuvottelut oppositioryhmien kanssa. Tosiasia kuitenkin on, että hallitus ei ole edes halunnut mitään todellisia neuvotteluja. Ne ovat olleet tällaisia kutsutalaisuuksia ainoastaan.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Lyhyesti ed. O. Ojalalle vain sanon, että perustin puheenvuoroni paitsi eilen käyttämäni puheenvuoroon myös siihen erilliseen huomioon, että ed. Hämäläisen yhtälö ei mene tasan, ja otin siitä erikseen julkisen talouden saneerauksen välttämättömyyden, johon emme valitettavasti ole saaneet sosialidemokraatteja lämpenemään niin kuin muihin meidän kannaltamme tervehdyttävän talouspolitiikan linjauksiin olemme heidät saaneet. Kommunisteista emme edes toivoa löydä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hämäläiselle: Jos terve kirvesmies ei ota tarjottua työtä vastaan, vaan jää mieluummin kassalinjalle, silloin ansiosidonnainen työttömyyskorvaus on liian korkea. En

tiedä, onko näin tapahtunut. Ed. Hämäläinen on varmasti lähempänä kirvesmieksiä kuin minä, joten hän ehkä tietää paremmin. En minä ota mitään tuomarin roolia, kuinka asia on.

Herra puhemies! Jos sallitte puuttua vielä lyhyesti ministeri Kanervan edelliseen puheenvuoroon, vielä jankutan sitä, että jos otamme 50 miljardia markkaa velkaa, mutta jätämme ottamatta 5 miljardia ja tämän täytämme kotimaisella verotuksella ja estämme kotimaisen kysynnän, kulutuksen ja tuotannon lähden käyntiin, silloin ollaan varmasti virhelinjalla. Te olette sen virheen tehneet raippaveron osalta.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen totesi, että yhteistä lähiaikoina käytetyille puheenvuoroille on, että ne ovat kaikki sosialidemokraattien pitämiä. Ehkä myös tuli mieleen varsinkin ed. Kauton edellä käyttämästä puheenvuorosta, että siihen oli ryhmäkanslia laittanut parastaan keksikseen hyviä herjoja hallituksesta ja hallituspuolueista. Julkisen sektorin osalta meillä — Ruotsissa ehkä vielä selvemmin — näkyvät sosialidemokraattisen holhousyhteiskunnan rakenteet, mitkä meillä on rakennettu ja mitkä näyttävät olevan liian kalliita kovaan eurooppalaiseen kilpailuun, johon meitä ollaan viemässä.

Mitä tulee velkaantumiseen, ed. Hämäläinen viittasi siihen, että EY-maissa on alhaisempi velkaisuus kuin meillä. Kyllä täytyy muistaa, että EY:n suositus on 3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Se olisi ehkä 15 miljardia, kun meillä tänä vuonna on jo valmiiksi velkaa 45 miljardia, siis kolminkertainen määrä EY:nkin asettamaan ehdottamaan ylärajan nähden. Edelleen ed. Hämäläinenkin julkisti lisävelanoton ilosanomaa, mikä valitettavasti loisi meille vain lisää paineita vaihtotaseen vajeeeseen ja myös korkotason nousuun ja sitä kautta työttömyyden lisääntymiseen. Valitettavasti ed. Hämäläisen puheenvuorosta puuttui yksi asia: talouspoliittinen logiikka. Sisäinen logiikka jäi siitä kokonaan puuttumaan.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraatit eivät suinkaan ole olleet ajamassa vastuutonta velanottoa, mutta kansainväliset esimerkit osoittavat juuri tällaisessa tilanteessa velanoton järkevyyden verrattuna toiseen vaihtoehtoon, että kasvatetaan työttömyyttä ja sen aiheuttamia yhteiskunnallisia ja yksilökohtaisia ongelmia. Tähän voin palata tarkemmin varsinaisessa puheenvuorossani.

Mutta niin kuin ed. Hämäläinen totesi, hallituksen julistaman talouspolitiikan vaihtoehtomuus on outo piirre ja myös se, kuinka kriittikömmästi lehdistö on sen omaksunut. Ei aseteta kyseenalaisiksi sellaisia toistettuja hokemia, vaikka ne olisivat tyhjän päällä. Tähän perustuu pitkälti pääministeri Ahon ja valtiovarainministeri Viinasen julkinen talouspoliittinen linja. Tässä suhteessa kaivattaisiin huomattavasti kriittisempää yhteiskunnallista keskustelua niin kansantaloustieteilijöiden kuin työllisyyspoliitikkojen ja työllisyyden tutkijoiden osalta, jotta tuotaisiin esiin koko yhteiskuntaa koskettavia vaihtoehtoja, joilla voitaisiin jatkuvasti paheneva työttömyys voittaa.

Edustajat Backman, von Bell ja Lahti-Nuutila merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eräässä vaiheessa puheenvuoroa ed. Hämäläinen kertoi tekevänsä lyhyen yhteenvedon puheestaan. Onnittelien, että hän siinä onnistui. Nimittäin kuulijalle se ei kyllä auennut. Siksi paljon ristiriitaisuuksia puheenvuoro piti sisällään.

Täällä puhutaan elvytyksestä ja valikoivasta elvytyksestä. On aika outoa, että ed. Hämäläinen, muistaakseni te kovasti moittitte pitkin syysä hallituksen viime kesänä tekemää elvytyspakettia. Eikö ole jossain määrin ristiriitaista tämänkertainen sanomanne sen kanssa, mikä oli silloin sosialidemokraattien sanoma?

Edelleen ed. Hämäläinen totesi, että sosialidemokraatit ovat eri mieltä keinoista, joilla valtion velanotto katkaistaan. Minä en ollenkaan ymmärrä tätä, kun olen käsittänyt niin, että te olette sitä mieltä, että valtion velanottoa pitää lisätä tuntuvasti. Onko siis joitakin keinoja myös sen katkaisemiseksi?

Minusta oli aika loukkaavaa suomalaisia yrityksiä kohtaan, etenkin niitä pienyrityksiä kohtaan, jotka konkurssiin jo ovat menneet, kertoa, että kaikkiaan on vain siitä kiinni, että nämä innostuivat kasinopeliin, veneisiin jne. En ollenkaan usko, että se on koko totuus tässä asiassa.

Jo aikaisemmin ed. Hämäläinen tänään moitti osakkeenomistusta. Nyt hän lisäsi tähän keinovalikoimaan sen, että myös korkotuloille pitää säätää katto. Jos nyt ajatellaan, että joillakin menneen kasinohistorian kauhuilla leimataan koko osakkeenomistus kyseenalaiseksi toimin-

naksi ja samalla korkokatto asetettaisiin tähän maahan, se merkitsisi sitä, että suomalaiset yritykset olisivat täysin vailla pääomaa. Se olisi kyllä lopun alkua.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntui siltä, että arvoisa ministeri ei tiedä, mitä ryhmiä eduskunnassa tällä hetkellä on. Valitettavaa, onhan kysymyksessä sentään vielä nuorehko mies, jota ei pitäisi vanhuuden tautien vielä vaivata.

Kun ministeri valitteli sitä, että sosialidemokraatit eivät suostu hallinnon rationalisointiin eivätkä byrokratian purkuun, vasemmistoliitto suostuu hallinnon terveeseen rationalisointiin ja byrokratian terveeseen purkuun. Mutta me sanomme kyllä "ei" yhteisten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen alasajolle. Arvelen, että sosialidemokraatitkin olisivat tätä mieltä tässä suhteessa.

Lopuksi kiinnitin huomiota siihen, että ministeri totesi: "Tärkeintä on, että saamme taloutemme vetämään." Miksi ette saa taloutta vetämään niin, että tämä katastrofityöttömyys voitaisiin saattaa pois päiväjärjestyksestä, vaikka teillä pitäisi olla kaikki keinot käytettävissänne? Miten valitatte täällä eduskunnassa tätä asiaa, kun juuri teillä pitäisi olla ne keinot käytettävissänne? Mutta totuushan on se, että teidän talouspolitiikallanne ei tätä katastrofityöttömyyttä saada pois. Tällä talouspolitiikalla se ei ole mahdollista. Tämän asian ydin on nimenomaan juuri tässä. Tätä vasemmistoliitto on menneitten kausien aikana yrittänyt vahvasti julkituoda.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ministeri Kanerva ja eräät edustajakollegat eivät huomanneet minun puheenvuoroni talouspoliittista logiikkaa, niin ei se välttämättä sitä osoita, ettei siinä olisi ollut logiikkaa.

Ensinnäkin nämä häiriöt, joista nyt kärsimme ylikuumenneen suhdanteen jälkeen, ovat vapaan markkinatalouden aiheuttamia häiriöitä, nimenomaan säätelemättömän vapaan markkinatalouden aiheuttamia häiriöitä. Pienyritykset tällä hetkellä menevät konkurssiin juuri tämän hallituksen kiristävän talouspolitiikan johdosta, ja kotimarkkinayritykset menevät konkurssiin nimenomaan sen vuoksi, että ei ole enää kulutuskysyntää, kun ihmisiltä on viimeisetkin vedetty raippaveroilla kulutuskysynnästä pois.

Peruuttamaton ongelma, ministeri Kanerva, syntyy nimenomaan veroja korottamalla ja fi-

nanssipolitiikan ylettömällä kiristämisellä ja näiden ns. säästöjen väärällä kohdistamisella.

En ole sanonut, että julkiselta sektorilta ei pidä säästää, mutta säästöä ei ole se, jos esimerkiksi tingitään vanhusten hoidosta niin, ettei tule enää kotiaivustajaa. Se on heitteillejättöä ja palvelujen romuttamista. Säästöä sen sijaan tulee siitä, jos pystytään järjestämään uusia, entistä paremmin kunkin yksilön tarpeisiin sopivia hoitopaikkoja ja muuttamaan hoidon rakennetta niin, että saamme esimerkiksi kalliilta sairaalapaikoilta vanhukset hoivakoteihin ja -laitoksiin. Tässä on esimerkiksi, ministeri Kanerva, elvyttämiseen aivan oivallinen tapa, jossa julkinen sektori voi rakenteissa pitkällä tähtäyksellä säästää miljardeja ja pitää kiinni hyvinvointivaltion perusteista ja järjestää ihmisille palveluja.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ministeri Kanerva niin hanakasti rakennepoliittisine teeseineen kiipeää sosialidemokraattien polvelle kiikkumaan, on ehkä hyvä katsoa hänen eilisestä puheenvuorostaan näitä rakenneratkaisuja. Vertailu tosin on hyvin vaikeaa, koska hallitus tässä ministeri Kanervan puheenvuorossa liikkuu aivan puhtaasti otsikkotasolla.

Mutta ne esitykset ovat: EY-jäsenyyden hakeneminen, viides ydinvoimala, julkistalouden saneeraus, avoimen sektorin vahvistaminen, pääomatulojen verotuksen uudistaminen ja ulkomaalaisomistuksen rajoitusten poistaminen sekä työelämän jäykkyyksien purkaminen. Otsikkotasollakin näistä selkeästi samanlaisia ovat oikeastaan vain EY-jäsenyyden hakeminen, pääomatulojen verotuksen uudistaminen ja ulkomaalaisomistusta koskeva osa myös. Luulenpa, että kun sisältöihin mennään, kun hallitus menee niihin edes sen verran kuin me olemme jo menneet, niin erimielisyyksiä totta kai tulee, mutta onhan tämä hyvä alku. Siitä olen samaa mieltä.

Mutta tärkeämpää olisi kyllä kysyä, miltä osin kokoomus ja keskusta, johtavat hallituspuolueet, ovat yhtä mieltä näistä asioista keskenään. En löydä kovinkaan monta asiaa. Löytyykö EY-kysymyksestä yhtenäinen mielipide? Ei löydy tällä hetkellä. Keskusta on levällään. Ydinvoimasta ei löydy yksimielisyyttä. Ei myöskään pääomatulojen verotuksesta löydy yksimielisyyttä hallituksessa. Julkisen sektorin saneerauksesta kovalla kädellä näyttää löytyvän. Tosin senkään osalta ei ole muuta konkretiaa kuin valtioneosuuslainsäädäntö eduskunnassa, jolta osin me olemme ehdottaneet pidemmälle

menevää uudistusta kuin hallitus kykenee esittämään ja sen uudistuksen porrastuksen nopeuttamista niin, että kunnille annetaan mahdollisuus tervehdyttää toimintojansa tarvittavalla tavalla. Siis hallitus on tässä ministeri Kanervan meihin kohdistamassa moitteessaan itse jalkijunassa.

Ed. V u o r i s t o : Arvoisa puhemies! Minulla on kädessäni Kansanedustajan lakikokoelma 1991 sisältäen siis hallitusmuodon, valtiopäiväjärjestyksen, eduskunnan työjärjestyksen, suuren valiokunnan työjärjestyksen. Tämä on voimassa olevaa ja perustavaa laatua olevaa lainsäädäntöä. Jos sallitaan sellainen amatöörimäinen puheenvuoro nyt näitten pohjalta, koska tähän puoleen ei ole oikeastaan kiinnitetty huomiota. Ymmärtääkseni nämä kysymykset liittyvät myös hyvin vankasti meidän perustuslakimme perusoikeuksien kautta.

Hallitusmuotomme 2 §:ssä sanotaan tunnetusti täällä tavalla: "Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta." Tässä "valtiovalta" on tekninen termi minun ymmärtääkseni. Sitä ei lainsäädännössä luultavasti käytetä missään muussa kohdin kuin hallitusmuotomme tässä pykälässä ja sen yhteydessä taikka sitten se liitettynä kansaan ja eduskuntaan.

Sitten on tämä tunnettu 6 §, jonka 1 momentissa sanotaan näin: "Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden puolesta." Tämä hallitusmuoto, kuten tiedetään, hyväksyttiin 1919 silloisessa tilanteessa, ja luultavasti tämä 1 momentti on vuosikymmenten aikana hyvin tullut turvatuksi ja huomioidetuksi.

Kompromissina silloin otettiin 2 momentin alku, jossa sanotaan: "Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa." On huomattava, että tässä käytetään nyt sanaa "valtakunta" eikä "valtiovalta", siis "valtakunnan erikoisessa suojeluksessa". Tämähän tuli kompromissina siitä syystä, että hallitusmuodon 15 §:ssä, jossa sanotaan: "Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja älköönkä muita perinnöllisiä arvoja." Siinä oli lisäys myöskin: "ja ritarimerkkejä". Sitten suuressa valiokunnassa tehtiin sellainen kompromissi, että "ritarimerkit" jätettiin pois, jotta sitten saatiin kompromissiksi tämä Saksan Weimarin tasavallan perustuslaista otettu perustuslaillinen muoto kansalaisten työvoimasta.

Näin jatkettiin sitten vuosikymmeniä keskus-

telua siitä, mikä on työn oikeus ja mikä on työvoiman perustusoikeudellinen suoja jne., kunnes tultiin noin 20 vuotta sitten tilanteeseen, että tätä ruvettiin tässä salissa erityisesti pohdiskelemaan ed. Sakari Knuutilan kansanedustajaaloitteen pohjalta. Sitten erilaisten vaiheiden jälkeen 28.7.1972 tasavallan presidentti, oikeusministerinä oli Pekka Paavola silloin, vahvisti tämän 2 momentin jatkoksi: "Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Tässä on nyt tämä käsite "valtiovalta", joka tuon 2 §:n mukaisesti merkitsee aina valtiopäiville kokoontunutta eduskuntaa. Siis eduskunnan asiana on tarvittaessa järjestää.

Minä ymmärrän, että tämä pykälä ja muoto pitää sisällensä sen, että vastuu tästäkin perustusoikeudellisesta kysymyksestä palautuu aina tähän saliin. Me voimme tehdä täällä mitä tahansa, antaa toimeenpanovalle, johon kuuluu myös hallitus, erilaisia tehtäviä jne. tehtäväksi ja hoidettavaksi, mutta vastuu tässä kysymyksessä palautuu aina eduskunnalle, koska on sana "valtiovalta", jonka asiana on tarvittaessa järjestää.

Minä ymmärrän sillä tavalla, että "asia" tarkoittaa sitä muotoa, mikä yleisesti valtiopäiväjärjestyksessä on, niin että hallitus eduskunnalle alistaisena hoitaa näitä asioita, tarvittaessa järjestää työtä Suomen kansalle.

Mitä "tarvittaessa" tarkoittaa? Minun papipjärkeni mukaisesti tämä merkitsee sellaista ajatusta, että kun Suomen lainsäädännön keskeisin lukemisperiaate ja -perinne on kohtuuden perinne, niin "tarvittaessa" liittyy juuri kohtuuden periaatteeseen: "Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakiaan; sen kohtuuden tähden, joka laissa on, se hyväksytään." Näin sanoo tuomarinohje lakikirjan alussa, ja "tarvittaessa" liittyy juuri tähän kohtuuskysymykseen.

Jos työttömyystilanne ylittää kohtuuden, silloin tämä pykälä jyrkyytyessään astuu voimaan. 1970-luvun lopulla, kuten hyvin muistetaan, oikeusoppinut tasavallan presidentti minun ymmärtääkseni tulkitsti tämän kohtuuskysymyksen sillä tavalla, että kun työttömyys ylitti oliko se 70 000 vai mitä se oli, hän järjesti asian sillä tavalla, että runnasi kokoon uuden hallituksen järjestämään tämä tilanne, palauttamaan työttömyys kohtuulliseksi, jos näin voidaan sanoa.

Mutta nyt jokainen tässä salissa varmasti ymmärtää sen, että kun työttömyysluvut ovat 350 000 tai 500 000, niin kyllä kai tässä nyt on kohtuus ylitetty. Siis tämä tilanne on kohtuuton, ja silloin tämä "tarvittaessa" astuu vahvasti voi-

maan meidän vastuullemme, jotka tässä salissa olemme, koska valtiovallan asiana on tämä asia järjestää. (Ed. Aittoniemi: Millä keinoilla?)

Meidän tehtävämme ei ole täällä miettiä keinoja. Me annamme keinot näille, jotka edustavat toimeenpanoa eli hallitusta. He miettikööt keinot ja tuokoot ohjelmansa kautta niin kuin hallitus toi oman ohjelmansa tiedonannon luontoisesti tänne. Siinä yksi kohta liittyi juuri tähän, että työllisyystilanne on tämänkin hallituksen keskeisiä tavoitteita. Tämä mahdollisuus-käsite liittyy juuri tässä näihin keinoihin. Siis hallituksen tehtävä on näitä keinoja etsiä ja niitten kautta toteuttaa tätä perustuslaillista pykälää, mutta me olemme siitä vastuussa. Minä en ymmärrä nyt sitä asiaa, että tämmöisessä tilanteessa, jolloin työttömyys ylittää kohtuuden, tämä sali perjantaina tulee antamaan tämmöiselle hallitukselle luottamuksen, siis luottamuksen asiassa, joka on ilmiselvästi tämän perustuslain pykälän vastainen. Minun ymmärtääkseni silloin tämä sali tekee äänestyspäätöksessään vastoin tämän pykälän muotoa. Näin minä asian ymmärrän, koska vastuu viime kädessä on valtiovallalla eli eduskunnalla.

Tässä on ns. jatko eli sivulause: "mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Jotta työllisyyslain tai jonkun muun alempiasteisen lainsäädännön kautta pystyttäisiin tämä vahva alku "valtiovalan asiana" mitätöimään, minun ymmärtääkseni, jos siinä olisi sillä tavoin ajateltu, sanottaisiinkin alku näin: "Valtiovallan asiana ei ole järjestää tätä asiaa, mikäli laissa ei ole toisin säädetty." Siis tämä alku pysyy voimassa ja me vastuussa tässä asiassa.

En ymmärrä, että hallituspuolueiden kansanedustajat äänestävät tässä kohtuuttoman työttömyyden tilanteessa luottamusta tälle hallitukselle. Mutta ymmärrän myös, että tämä hallitus on tässä sillä tavoin kriisissä, että sen täytyisi myös omalta osaltansa vetää oikeat johtopäätökset.

Tiedämme, että hallitusmuodon 27 §:n juuri hyväksytyssä 2 momentissaan sanotaan: "Presidentti voi pääministerin perustellusta aloitteesta eduskunnan puhemiestä ja eduskunnan eri ryhmiä kuultuaan sekä eduskunnan ollessa koolla hajottaa eduskunnan määräämällä uudet vaalit toimitettaviksi."

Minusta tuntuu, että tässä näitä perusteluja, aloitteita ja edellytyksiä on aivan riittävästi, kun on kysymyksessä myös perustuslaillinen kriisi kaiken tämän lisäksi. Silloin minä ajattelisin niin, että pääministeri vetäisi tästä sellaisen johtopäätöksen, että hän menisi neuvottelemaan

tasavallan presidentin kanssa asiasta tämän kriisin ratkaisemiseksi, ja presidentti harkitsee sitten, miten tässä "valtiovalta" toimii. Palaute taanko se takaisin kansalle, jolle se ensisijaisesti kuuluu, jotta jälleen voidaan lähteä alusta, vai ratkaistaanko tämä asia toisella tavalla? Mutta näin minä tämän asian ymmärrän, mutta olkoon tämä amatöörimäistä puhetta, herra puhemies.

Ed. Tykkyläinen merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Tässä kolme edellistä puheenvuoroa kertoo siitä erittäin syvästä poliittisesta identiteettikriisistä, jota suomalainen vasemmisto käy tänä päivänä läpi. Minä otan nyt kolme puheenvuoroa niin oikeamielisesti tulkittuna kuin suinkin mahdollista, parhaan kykyni mukaan.

Ed. Hämäläinen sanoi, että Suomen taloudelliset vaikeudet johtuvat vapaan markkinatalouden huonosta toimivuudesta, että nämä työttömät ovat markkinatalouden uhreja. Tätä hän oli käsitykseni mukaan pelkistetyksi toteamassa. Toinen edustaja vasemmalta, ed. Astala, sanoi mielestäni, että tämä on hallituksen syy. On poliittisen päätöksentekijän syy, että asiat ovat näin. Hän ei syyttänyt vapaata markkinataloutta, vaan syytti tästä tilanteesta nimenomaan hallitusta. Ja nyt kuulimme kolmannen näkökohdan: Ei osata lukea pykälästä, mitä pitäisi tehdä. Hallitusmuodossa sanotaan, että Suomessa pitäisi asioitten olla näin tai noin, ja kun ne eivät ole pykälien sanomassa tahdituksessa, on juridinen probleema, että Suomessa on tämän kaltainen kansallinen työttömyys, joka on käsitykseni mukaan meidän yhteinen kansallinen ongelmamme ja haasteemme. Ottakaa nyt, hyvät ystävät, sitten jostakin selvää, mitä vasemmisto Suomessa ajaa takaa, mitä nämä välikysymyksen esittäjät oikein ovat tässä tarkoittamassa!

En minä halua olla pahantahtoinen tässä keskustelussa, mutta kohtuudella pyytäisin, että kun on tehty sama välikysymys, pantu kaikki nimet saman välikysymyksen alle, niin koettakaa nyt jollakin kohtuudella sentään selvittää, mitä te ajatte takaa. Mistä tämä asia oikein kiikastaa? Yksi puhuu, että se on vapaan markkinatalouden syy, yksi sanoo, että se on hallituksen syy, ja yksi sanoo, että ei osata lukea hallitusmuotoa. Josko nyt ollaan kohtuullisia tässä asiassa, kun välikysymys tehtiin? Pidän sinänsä täysin ymmärrettävänä, että tehdään välikysymys. Se kuu-

luu poliittiseen elämänmenoon, parlamentarismiin ja myös siihen, että asiaa, joka on yhteiskuntamme ongelmista epäilemättä numero yksi, eduskunta voi perusteellisesti ja laajasti sekä vapaasti käsitellä, arvioida ja etsiä yhteisesti näköaloja, joilla siinä mennään eteenpäin. Sitä että tämä asia on näin esitetty, ei voi millään tavoin pitää valitettavana edes. Päinvastoin!

Mutta kun pannaan samaan välikysymykseen nimet, niin käykää nyt jotakin keskinäistäkin keskusteluanne sen suhteen, mitä haluatte, mitä tavoittelette ja mikä on se perusta, jolla Suomessa pitäisi yhteiskunnan ongelmaa numero yksi hoitaa, sillä oma uskottavuutenne, vasemmisto, teiltä tässä on menossa. (Ed. Savolainen: Älkää kantako siitä huolta!) — En minä kannan siitä huolta. — Kysyn tämän välikysymyksen perään, millä tämä asia on hoidettavissa. Totta kai on yhtä monta mieltä kuin on miestäkin, mutta kun lähdetään kaatamaan hallitusta, pitää olla joku näkymä siitä, mitä sitten tehdään.

Minun mielestäni välikysymyksessä on hyviä eväitä, välikysymyspuheenvuoroissa hyviä näkökohtia, joita varmasti on hyvä ottaa huomioon. En minä ole sanomassa, ettei välikysymyksessä ole ihan sellaisia aineksia, joita ainakin itse pidän oikean tyypisinä. En minä ole sitä sanomassa. Ei maailma ole koskaan mustavalkoista, ja varmasti on erilaisia painotuksia puolestaan eduskunnan oikealla siivellä, porvarillisella tai mitä termiä nyt sitten pitäisi käyttää. — Kun ed. Astala kielsi minua käyttämästä sanaa kommunisti, en oikein tiedä, mitä sanaa tuonne oikeallekaan pitäisi käyttää. Se nimenmuutos käy niin vikkellästi, ettei aina tahdo pysyä vauhdissa mukana. Kun yksi sanoo, että on kommunisti ja toinen sanoo jotain muuta, niin en tiedä. En halua selvittää ketään, mutta kai sillä kommunistillakin kannattajansa tässä salissa on. Olen lehdistä näin ollut lukevinani.

Sen vuoksi, että päästäisiin järkevämpään keskusteluun, jossa seulan päälle ei jäisi niin tuhattomana paljon erilaisia näkökulmia, nousin vain pyytämään, että välikysymyksen kirjoittajilta voi kohtuudella hallituskin edellyttää jonkinlaista järkevää yhteistä näkemystä siitä, mitä tavoitellaan, mikä on perusta ja mitkä ovat keinot.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Juristikoulutuksen saaneena oli oikein kiinnostavaa kuulla pappismiehen tulkintoja. Minä en nyt tässä juridiikkaan mene, mutta heräsi poliittinen kysymys, kun ed. Vuoristo

kyllä peräänkuulutti toimenpiteitä mutta ei suosunut itse minkään näköisiä toimenpide-ehdotuksia tuomaan hallitukselle. (Ed. Savolainen: Ne on esitetty!) Minä jäin vain miettimään, että oli se sitten pappis- tai juristijärjellä, niin kyllä kai meidän kaikkien täytyy tunnustaa, että me olemme äärimmäisen vaikeiden kysymysten edessä. Ei näitä ole helppo ratkaista.

Mutta ei ole myöskään helppo ajatella sitä, että nyt äänestäisi hallitusta nurin, kun sosialidemokraattien taholta vaaditaan vain toimenpiteitä niin kuin ed. Vuoriston puheenvuorossa eikä edes suostuta esittämään keinoja. Tämä vain juristin kommenttina.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua pitkän aikaa huoneessani, mutta oikeastaan kiitokset ed. Vuoristolle siitä, että hän sai puheenvuorollaan minut houkuteltua tänne salinkin ottamaan kantaa.

Vähän ihmettelen ed. Vuoriston käsitystä hallitusmuodon kohdasta: yhteiskunnan tehtävä on järjestää työtä. Olisin kysynytkin: tarkoittaako ed. Vuoristo sitä, että valtion tai yhteiskunnan pitäisi palkata nämä kaikki työttömät? Oma näkemykseni on, että julkisen sektorin paisuminen täytyy estää ja päinvastoin saada laskuun julkisen sektorin työntekijöiden määrä pidemmällä tähtäimellä.

Tuntuukin, että Vuoriston puheenvuorossa viitattiin samaan, mitä tuulta on mielestäni K. J. Långin perusoikeuskomitean mietinnössä: Pyritään rakentamaan maanpäällistä paratiisia lain voimalla tähän maahan. Se tuskin onnistuu millään muulla kuin yhteisellä yrittämisellä ja työllä, koska tuskin jokainen suomalainen voi tuudittautua jatkossakaan siihen, että perustuslaki takaa hänelle oikeuden työhön ja oikeuden asumiseen ja itse ei tarvitse yrittää.

Uskon myös, että vaikka työministeri Ilkka Kanerva ja koko Esko Ahon hallitus olisi tehnyt parhaansa, niin he eivät näin suurta työttömyyttä tähän maahan olisi tässä ajassa ehtineet saada. Eli varmasti syitä löytyy jostakin muualtakin kuin tästä hallituksesta.

Ihmettelen myös sitä ed. Vuoriston kommenttia, että keinojen keksiminen ja ehdottaminen ei ole eduskunnan tehtävä. Hukkaan menee tämänkin keskustelu, jos hallitus sattuisi luottamuslauseen saamaan, kun tästä keskustelusta ei ole hallitukselle yhtään uutta ajatusta jäänyt käteen. Itse ainakin luotan tähän hallitukseen ja haluan, että se saa aikaa työskennellä rauhassa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suuresti kunnioittamani kansanedustaja pastori Vuoristo saarnasi tekopyhän "Sanan keskiviikoksi" Raamatun sijasta nyt lakikirja kourassaan.

Totuushan on se, että nykyinen tilanne johtuu suurelta osalta siitä, että Holkerin hallitus, jossa sosialidemokraatit olivat mukana, myös SMP syksyyn 1990 saakka, eli kuin porsas pelossa välittämättä mitään. Kun oli rahaa, mällättiin kuinka hyvänsä. Syksyllä 1990 vilkasliikkeinen valtiovarainministeri Liikanen huomasi, että nyt on paras paeta ulkomaille. Hän lähti Brysseliin ja jätti pesänselvittäjän tehtävät ministeri Louekoskelle. Keväällä 1991 sosialidemokraatit tiesivät varsin hyvin, että maan talous on ajettu siihen tilaan, ettei sosialidemokraatteja saada millään palkalla hallitukseen, pyydetään kuinka kauniisti tahansa. Tämä on kylmä totuus. Suomen maaseudun puolue oli lähtenyt jo syksyllä 90 nähtyään, minkälaiseen malliin tämä peli menee, eikä pienillä voimilla saatu hallituksessa minkäänlaista järkeä sen toimiin. Sen vuoksi lähtisin siitä, että ed. Vuoriston tekopyhät saarnat, kaikella kunnioituksella, ovat täysin naurettavia.

Pitää lähteä ajattelemaan, mistä kaikki johtuu. Se oli Holkerin hallitus, ja siinä kokoomus teki niin viisaasti, että jäi rikospaikalle. On helppo jäädä esimerkiksi panssarivaunun lähelle. Kun menee ihan kylkeen, ei ole vaarassa, mutta jos lähtee pakosalle, niin voivat vaikka ampua, kun ei ole kuolleessa kulmassa. Kokoomus jäi siihen, mutta sosialidemokraatit painelivat oppositioon. Sieltä kaikki on lähtöisin, mutta nykyisen hallituksen täytyy pelastaa meidän tästä pulasta. Sen takia tämä välikysymys on tehty, koska teillä ei ole ollut mitään kykenevyyttä siihen.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanervan puheenvuoro taisi olla taas sitä hänen kuuluisaa jännitteenviritelyänsä, jota hän aina silloin tällöin keskusteluun kaipa. Ministeri nosti jumalattoman metelin väittämästään opposition ristiriidasta. Se oli taitava suojanokitus sille, että ministeri itse ja hänen edustamansa hallitus eritoten on erityisen ristiriitainen tässä välikysymysasiassa. Ministeri on pokkana lukenut eilen hallituksen vastauksen omalta osaltaan eduskunnalle välikysymykseen.

Tuon puheenvuoron sisältämien teesien taakse hän ei saa hallitusta kokonaisuudek-

saan, ei läheskään. Ei saa johtavaa hallituspuoluetta, ei pääministeriä, ei edes oman puolueensa valtiovarainministeriä, ei varsinkaan häntä. Minusta siinä sitä on ristiriitaa kerrakseen ja suojanokittelun sijaan kannattaisi antaa nyt eduskunnalle selvitys siitä, kuinka homma oikeastaan on hallituksen vastauksen kanssa, kuka vastaa hallituksen puolesta, onko se pääministeri vai työministeri vai joku muu ministeri ja kuinka yhtenäistä vastausta jossain vaiheessa voimme odottaa hallitukselta vai tuleeko sitä ylipäänsä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on pakko pian ryhtyä uskomaan, että ministeri Kanervaa ovat sittenkin alkaneet vaivata nämä vanhuuden taudit.

Ensinnäkään teillä ei ole vasemmistolaisuudesta minkäänlaista tietoa eikä käsitystä. Mutta miten kokoomuslaisella porvarilla yleensä voikaan olla, joten se siitä? Mutta olen ymmärtänyt, että totuudessa pysyminen on sentään porvarillisenkin hyve, joten toivon tämän hyveen käyttämistä.

Totesin puheenvuorossani, jota yrititte siteerata, tosin väärin, että "tavoite talouden saamisesta vetämään riippuu teistä itsestänne". Teillä pitäisi olla ne keinot käytettävissänne. Kun te aina hyvin painokkaasti puhutte siitä, että hallitus kantaa vastuun ja työministeri kantaa vastuun jne., niin mitä muuta te odottaisitte esimerkiksi minun sanovan tässä vasemmistolaisena? Minä olen sanonut juuri sen, mitä te itsekin aina väitätte.

Vasemmistoliitto on ryhmäpuheenvuorossaan todennut, että hallitus ei ole yksin syyllinen tähän lamaan. Tosin kokoomuksella on kaksinkertainen kiinnitys siihen, mutta sittenkään ette ole yksin syyllinen. Mutta te olette edesauttaneet sitä vahvasti omalla talouspolitiikallanne ja mm. kuuluisalla raippaverolla, jota työministeriökin on vastustanut. Kun itsekin olette todennut, että se on edistämässä työttömyyttä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: ... mitä ristiriitaa tässä nyt sitten on?

Ed. Hämälinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä taistelukentällä sosialidemokraatit eivät kuitenkaan aio jäädä tuleen makaamaan.

Ministeri Kanervan lailla me emme syyllisty tällaiseen jippoiluun, jossa irrottamalla sanoja asiayhteyksistään pyritään hakemaan näennäisiä ristiriitoja. Kiinnitän huomiota myös siihen, että vastauspuheenvuoroissa pystyy kussakin hyvin lyhyen ja kapean alueen käsittelemään.

Kun ministeriä erityisesti ärsytti vapaan markkinatalouden tuomio, johon olen syyllistynyt, niin voin toistaa sen mielelläni, ja katsotaan sitten, ministeri, onko meillä vielä erimielisyyttä: Vapaan markkinatalouden ilmiöihin kuului se, että kun rahapolitiikka vapautettiin, se aiheutti tavattoman suuren ylikuumenemisen kaikkine haittavaikutuksineen. Vapaan markkinatalouden ilmiöitä oli myös se, että yritykset ottivat runsaasti velkaa ulkomailta, tekivät hyvin paljon turhia investointeja, käyttivät varoja nurkanvaltauksiin, kilpailijoidensa tappamiseen, veivät voitot piiloon erilaisiin veroparatiiseihin ulkomaille ja vähät välittivät tuotannollisen toiminnan edistämisestä ja ihmisten työllistamisestä.

Kun pääoma on näin epäisänmaallista, yrityksiä johdetaan näin epäisänmaallisesti, ei sille voi edes laskusuhdanteessa jättää vastuuta tämän yhteiskunnan tulevaisuudesta eikä työllistamisestä, vaan yhteiskunnan itsensä pitää ottaa ja poliittisten päättäjien myös talouspolitiikassa oma osuutensa, ja tätä me kutsumme elvytyspolitiikaksi ja tähän me kutsumme ministeri Kanervaa myös mukaan.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri kyseli välikysymyksen allekirjoittajien motiiveja ja ihmetteli, miksi osa syyttää hallitusta, osa markkinataloutta ja osa jopa lakia.

Herra puhemies! Voin tietysti vain vastata yhtenä allekirjoittajana omasta puolestani: Kyllä siihen, että minä allekirjoitan tällaisen välikysymyksen, sisältyy myös järjestelmäkritiikkiä. Mutta ei se poista hallitukselta vastuuta. Ei se poista sitä seikkaa, että hallitus on ollut tämän järjestelmänkin puitteissa täysin kyvytön hoitamaan tätä kansallista kohtalonkysymystä.

Kun ministeri Kanerva kysyy, mitä te oikein tavoittelette, niin kyllä tässä on tavattoman helppoa ja yksinkertaista vastata, että me tavoittelemme täystyöllisyyttä ja olemme tarjonneet siihen myöskin ohjelman. On täysin käsittämätöntä, että ministeri Kanerva ei suostu näkemään sen ohjelman — käytetään nyt sanaa elvyttävä — elvyttävää merkitystä, joka pitkällä tähtäyksellä luo pohjaa sille, että tämä kansallinen kurjuus ei jatkuisi loputtomiin, niin kuin se

jatkuu niillä toimenpiteillä, mihin ennen muuta — onneksi paikalle tullut — valtiovarainministeri Viinanen on valmis.

Itse asiassa olennaisempaa kuin keskustella siitä, mitkä ovat opposition sisäiset suhteet allekirjoitushommaa funtsattaessa, on se, mitkä ovat hallituksen sisäiset suhteet. Mitä tekee työllisyydestä vastaava ministeri ja mitä tekee taloudesta vastaava ministeri? Mikä on se taloudellinen kokonaisajattelu, jolla tästä suosta päästäisiin? Asiaa on syytä kysyä myöskin ministeri Viinaselta, kun näyttää siltä, että ministeri Kanerva ei sektoriministerinä pysty vastaamaan.

Ed. S a v o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Kanerva halusi kääntää keskustelun kärjen opposition ristiriitoihin, niin pidän sitä kyllä jo kohtuuttomana tässä keskustelussa.

Tässä asiassa sinänsä alkaa olla sillä tapaa vitsit vähissä, että eilen pidin jo varsin kyseenalaisena puheenvuoroa, jossa sanottiin, että ministerin mielipiteitä on käyty lainaamassa hänen työpöydältään. Tänään arvostelen tätä puheenvuoroa, jossa halutaan keskustelun kärki siirtää opposition ristiriitaan.

Vaikka kuinka on mukana poliittisessa keskustelussa ja vaikka kuinka haluaisi kuunnella oikein, mitä ministerit sanovat, ja ymmärtää sitä, niin ei voi todellakaan välttyä arviosta, että hallitus itse on täydellisessä ristiriidassa: keskustassa sisällään, kokoomus sisällään sekä kokoomus ja keskustasta keskenään. Tätä asiaa ei voi siirtää oppositiolle, joka kuitenkin maan hallinnossa on oppositioasemassa, vaan kyllä hallituksen pitää itse pystyä nyt kokoamaan rivinsä ja kertoa joitakin tapoja, joista hallitus on yksimielinen viedessään eteenpäin niitä ratkaisuja, joilla voidaan työttömyyttä vähentää.

Ed. Laxille toteaisin, että sosialidemokrattien vaihtoehdot on esitetty jo eilisissä puheenvuoroissa, emmekä me jokaisessa puheenvuorossa niitä toista.

Ed. Karhuselle toteaisin, että kun hän suri sitä, että hallitus ei saa minkäänlaisia asiallisia eväitä tästä keskustelusta, niin onneksi ed. Karhusen oma puheenvuoro korjasi sen tilanteen.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en näe minkäänlaista ristiriitaa näissä kolmessa asiassa: markkinataloudessa, hallituksen kyvyttömyydessä ja siinä, että työ on perusoikeus. Minusta on hyvin loogista, että markkinatalous on se pohja, joka perustuu sii-

hen, että on nousuja ja laskuja, raivataan "huonoja" teollisuuslaitoksia ja työpaikkoja pois, ja noususuhdanteessa taas kaikki kynnelle kykenevät pyrkivät samoille apajille. Se on markkinatalouden logiikkaa.

Hallituksen syy tässä tilanteessa on se, että se ei kykene hoitamaan markkinataloudessa työllisyyttä. Keino tai varustus, jonka eduskunta on aikanaan hallitukselle antanut ohjeeksi työllisyyden hoitamiseksi, on se, että työ on perusoikeus. Minun mielestäni nämä mitä loogisimmalla tavalla limittyvät toisiinsa. On todella virheellistä ja yhteiskuntaoppia tuntematonta väittää, että nämä olisivat jotenkin toisistaan irrallisia seikoja.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva toivoi eilen puheenvuorossaan, ettemme kuolisi huumorintajuihimme tulematta. Äskeisen ministeri Kanervan puheenvuoron aikana minusta alkoi tuntua siltä, että ainakin ministeri Kanervalla alkoi olla huumorintajun menetys lähellä, ainakin tilapäisesti. Kyllähän ministeri sanan säilää osaa käyttää, mutta aika kohtuutonta on syyttää nyt oppositiota erimielisyydestä.

Jos vastaisin siihen, mikä välikysymyksen tarkoitus on, niin kyllä on tarkoitus saada hallitus nurin ja tilalle sellainen hallitus, joka pystyy yksimielisenä laatimaan tähän maahan sellaisen ohjelman ja myös toteuttamaan sen, jolla maan talous saadaan kuntoon, työttömyyden kasvu katkaistuksi ja työttömyys vähenemään.

Ministeri peräänkuulutti opposition yksimielisyyttä työttömyyden syistä, onko se markkinatalous vai edellinen hallitus vai mikä se oikein on. Minusta se on kyllä vähän kohtuuton vaatimus sitä taustaa vasten, että hallitus itse ei ole ollut yksimielinen kovinkaan monesta isosta asiasta. Esimerkiksi välikysymykseen vastattaessa pääministerin ja työministerin vastauksissa oli aivan selviä ristiriitoja. Ehkä keskustelu siitä, jätetäänkö EY-hakemus vai eikö jätetä, on ehkä selvän merkki siitä, että aikamoisia ristiriitoja hallituksen sisällä on.

Asia on sillä tavalla, että me emme luota tämän hallituksen kykyyn hoitaa maan asioita, eikä siihen taida luottaa kansakaan.

Ed. V u o r i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä, Harri Holkerin hallituksessa sosialidemokraatit olivat todellakin vähemmistönä mukana. Mutta muistan aivan hyvin sen ryöpytyksen, jossa meidän minis-

terimme olivat sen hallituksen aikana, todellisessa ryöpytyksessä. Me emme "hyväksyneet" kaikkia niitä toimenpiteitä, joita hallitus teki, emmekä myöskään niitä, joita ministerimme meille esittivät. Me arvostelimme erittäin voimakkaasti myös omia ministereitämme. En voisi myöskään kuvitella, että jos nyt sosialidemokraatit olisivat hallituksessa ja työttömyys olisi tällä kohtuuttomuuden tasolla, niin me voisimme antaa luottamuksemme edes omille ministereillemme. Minä en voi ymmärtää tällaista asiaa ja kysyn nuorelta ed. Karhuselta: Kun kansanedustajan keskeinen asia on oikeus ja totuus, onko oikein, totta ja kohtuullista — melkein sanoisin autuaallista — että nyt tällaisessa tilanteessa te annatte luottamuksen hallitukselle, jonka aikana työttömyys on kohtuuttomuuden mitassa?

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos vinoilemalla saataisiin tässä salissa asioita kuntoon, niin maassa olisi varmasti moni asia hyvässä järjestyksessä. Valitettavasti työttömyysasian kohdalla viime kuukausina harrastettu v-tyyli ei ole tuottanut minkäänlaista tulosta muutoin kuin huonompaan suuntaan. Se lienee ministeri Kanervankin jo hyvä tunnustaa.

Ministeri Kanerva on moneen kertaan tänä päivänäkin kaivannut logiikkaa keskusteluun. Sitten hän itse esittää oikein logiikan helmen, kun hän sanoo, että oppositiolla pitää olla jonkinlainen näkemys välikysymyksessä. Minusta on melkolaista logiikan puutetta ministeriltä, jos hän ei huomaa, että välikysymyksen lopussa on yksiselitteinen kysymys. Päinvastoin voin sanoa, että hallituksella on ollut logiikan puutetta siinä, että sillä ei ole ollut juuri minkäänlaista yksiselitteistä näkemystä, miten se olisi tähän kysymykseen vastannut.

Tuntuukin siltä, että ministeri Kanerva on pantu ikään kuin silmänlumeeksi puhumaan välillä aina elvytyksestä, koska se antaa ulospäin hyvän kuvan ja on ilmeisen halpaa: Ei maksa mitään puhua työttömille ihmisille elvytyksestä, jos ei sen eteen tehdä mitään. Tällä on monta kertaa tullut esille se, että elvytys vaatii rahaa. Mutta ministerit ovat vuorollaan kumonneet ajatuksen, että velkaa voitaisiin ottaa elvytykseen, toisaalta veroja ei voida korottaa. Nyt puhutaan vain julkisen sektorin saneerauksesta tai raippaverosta ainoana vaihtoehtona. Me tiedämme, että näillä me syvennämme toisaalta lamaa. Melkein, jos vastaan ministeri Kanervan tyylillä, sanoisin, että vastaus häneltä olisi parempi, jos hän olisi toivonut lumimyrskyä, jol-

loin bruttokansantuote kasvaa ja elvytys sitä kautta paranee.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jokaisella välikysymyksen allekirjoittajalla on tietenkin syynsä, minkä vuoksi he ovat siihen yhtyneet, eikä pidä edellyttää, että ne ovat samat. Minä en ole vasemmistoa enkä taatusti aio lukeutuakaan siihen. Minä olen porvari. (Naurua) Siitä huolimatta minä olen välikysymyksen allekirjoittanut. Ed. Kekkonen sanoi, että hän tavoittelee välikysymyksellä täystyöllisyyttä. Ei kyllä demarienkaan ohjelmalla tai ohjelmalla, joka välikysymyksessä tuotiin esille, täystyöllisyyttä saavuteta. Se saavutetaan vain, jos kaikki työttömät, 350 000 työttöntä, palkataan kansanedustajien avustajiksi. Sillä saavutetaan täystyöllisyys. (Ed. Kekkonen: Voi herranjestas!)

Omalla kohdallani oli syynä se, että hallitus on mielestäni valinnut väärän talouspolitiikan ongelman tärkeimmäksi asiaksi, jota sen pyrittävä hoitamaan. Hallitus on ottanut vaihtotaseen vajeen ja valtion velkaantumisen kaikkein keskeisimmiksi, ja työttömyys on kolmannella sijalla, toissijainen, kun asiat pitäisi käsitellä toisin päin. Olisin kysynyt, kun ministeri Viinanen on tässä: Onko niin mahdoton asia, että kun valtio joutuu ottamaan tänä vuonna 50 miljardia markkaa velkaa, se ottaisikin 52 miljardia markkaa ja sillä tavalla saadaa ministeri Kanervan työllisyysohjelma eduskuntaan ja saadaan edes 20 000—30 000 työttömälle työpaikka järjestetyksi? Tämä oli syy, minkä vuoksi minä allekirjoitin välikysymyksen.

Ed. Enestam merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Ensinnäkin hallituksen sisällä en usko olevan sen kaltaista erimielisyyttä, johon viittasin välikysymyksen tekijöiden joukossa. Silloin hallitus olisi perin juurin hiekalle talouspolitiikkansa rakentanut, jos sillä olisi saman mittaisia erimielisyyksiä keskenään kuin välikysymyksen allekirjoittajilla on keskenään. Mittakaavaerossa on syytä olla tarkkana.

Mitä tulee ed. Ukkolan äskeiseen puheenvuoroon, niin ongelmahan on juuri siinä, että joudumme joka tapauksessa todella lainoittamaan tajuttoman korkeaa työttömyystasoa. Kysymys on siitä, että voisimme sitä menoerää, joka näin

menee passiivisimpaan mahdolliseen tarkoitukseen, käyttää aktiivisemmin. Siitä on mielestäni ytimeltään paljon kysymys tämän ilmiön kohdalla. Jos senkin joku vasemmistossa nauraa nurin, niin s'il vous plait — siitä vain! Olenhan minä siihen tottunut, että sanon minä A:n tai Ö:n, aina siellä joku hörähtää, mutta kaikilla on omat käyttäytymistapansa, ed. Hämäläinen.

Ed. Astala, raippavero on työllisyyden kannalta kielteinen asia. Tämä on ilman muuta selvä seikka. Se heikentää kotimaista kysyntää tavalla, joka epäilemättä tuntuu ennen muuta pk-sektorissamme, joka jo muutoin devalvaation kautta joutui asetelmaan, joka ei ole kehuttava. Se auttoi meidän vientiteollisuuttamme, joka on tietysti perusrunko monella tapaa, mutta pk-sektorin kannalta ongelmat kukaties oikeastaan vaikeutuivat, lisääntyivät. Sen takia, niin kuin kaikki täällä tietävät — ainakin ne, jotka haluavat tietää mahdollisimman paljon — devalvaatio ei ollut missään suhteessa helppo ratkaisu.

Sen jälkeen hallitus omalta osaltaan pyrki myötävaikuttamaan, ed. Kekkonen, sellaiseen kokonaisratkaisuun, joka olisi ollut työllisyyden kannalta paras mahdollinen. Sen vuoksi hallitus omalta osaltaan sanoisiko pani kaikkensa liioon, jotta pankinjohtaja Sorsan tulopoliittinen kokonaisratkaisumalli olisi mennyt läpi. Joka epäilee, että hallitus oli tässä suhteessa toisella kannalla, nouskoon ylös ja ilmoittakoon perustellusti kantansa. Minä olen vakuuttunut siitä, ettei epäilyjä tässä suhteessa ollut. Päävastoin pyrimme kaikkinemme toimimaan niin, että Sorsan malli olisi mennyt läpi. Maassa vain sattui olemaan kaksi sosialidemokraattisjohtoista ammattiyhdistystä, jotka ilmoittivat, että ei käy. (Ed. Hämäläinen: Mutta eihän Sorsa raippaveroa esittänyt!) Sen vuoksi, että tämä ilmoitus tuli, Sorsan malli kaatui tilanteessa, jossa ammattiyhdistysliikkeen tiedossa hyvin oli se, ettei tämä voi mennä seurauksitta läpi.

Olen erittäin pahoillani siitä, että Sorsan malli ei toteutunut, erittäin pahoillani siitä, että metsä ja metalli omien sisäisten poliittisten paineittensa takia joutuivat tämä asian torjumaan tavalla, joka epäilemättä johti raippaveroon. Enkä ole pienimmässäkään määrin epäilemässä tätä lausuntoani, sillä viittaani koko muun palkansaajajärjestörintaman arvioihin tältä osin. Viimeksi tänään lehdistä olen saattanut havaita, kuinka eräs ammattiyhdistysliikkeen puheenjohtaja esittää omana kantanaan juuri sen, että tämän kaltaiseen ikävään tilanteeseen on jouduttu sen vuoksi, että Sorsan malli ei mennyt läpi, ja sen

kaatoivat metalli ja metsä. Juuri tästä on kysymys raippaverossa.

Raippaveroa ei pitäisi tässä tasavallassa tietystikään olla. Ei kukaan voi sitä rakastaa. Se on työllisyyden kannalta paljon, paljon huonompi malli kuin olisi ollut Sorsan mallin läpimeno. (Ed. Astala: Mitä mieltä olitte siitä hallituksessa?) Mutta kannattaa ottaa huomioon tosiasiat. Tietysti tekee aina kipeää, kun joutuu ottamaan uusia asioita maailmankuvassaan huomioon. Ei se koskaan ole, ed. Astala, kovin helppoa, mutta kannattaa kuunnella maltillisesti kuitenkin, mitä toisellakin on sanottavaa, vaikka kuinka vaatimattomalla tavalla yrittäisin asiaini tässä yhteydessä ilmaista.

Se raippaverosta ja sen työllisyysvaikutuksesta.

Ed. Hämäläinen, minä olen ymmärtänyt, että sos.dem. eduskuntaryhmä olisi kutakuinkin yksimielisesti EY-jäsenhakemuksen jättämisen kannalla. Mutta joudun tässä näköjään tarkistamaan kantani, koska ed. Hämäläinen täällä puhuu tavalla, joka ei ole mitenkään mahdollista EY-jäsenyyden kannalta. Tehän ilmoitatte, ed. Hämäläinen, puheenvuorossanne, että pääomien vapaa liikkuminen ei ole mahdollista, sitä ei pidä sallia, se pitää kieltää. Kyllä tämä nyt on yksi niistä talon nurkkapulteista, talon nurkkakivistä, joille EY rakentuu. Ei kai siitä voi olla kahta puhetta. Eli ollaan nyt jossain suhteessa sentään selkeällä kannalla. Jos otetaan EY:hyn myönteinen kanta, niin tiedetään, mitä se eri asioihin vaikuttaa, eikä tulla tänne samaan aikaan sanomaan, että pääomien vapaa liikkuminen pitää kieltää, pääoma on epäisänmaallista ja tässä suhteessa pitäisi estää ... (Ed. Hämäläinen: Missä minä niin sanoin?) — omassa puheenvuorossanne — pitäisi pääoman maastavienti tältä osin kieltää.

Päinvastoin, niin kuin puheenvuorossani kerroin eilen välikysymyksen osalta ja mihin pääministerikin viittasi puheenvuorossaan, Suomesta pitää tehdä pääomainvestoinneille houkuttelevaa. Siihen me tarvitsemme sarjan talouspoliittisia päätöksiä, joihin omalta osaltani viittasin, ja listasin ne — ed. Kalliomäki siihen puheenvuorossaan äsken viittasi — listasin ne kysymykset, jotka tältä osin vaativat eduskunnan myötävaikutusta.

Sanoin siinä paitsi EY:n myös sen, että me tarvitsemme uutta energiapolitiikkaa, uuden suurvoimalan ja käsitykseni mukaan nimenomaan viidennen ydinvoimalan. En ymmärrä, miksi tätäkään asiaa sosialidemokraatit eivät

henno sanoa. Ollaan niin tavattoman herkkähiipiäisiä ottamaan reilusti ja avoimesti kantaa. Tiedetään kuitenkin, mitä mieltä olla, mutta kun tulisi erilaisia painotuksia ryhmässä esille, niin ei uskalleta sanoa ääneen yhtään mitään. Tulee ympäripyöreätä harmaata politiikkaa, ja tässä sitä sitten ollaan.

Arvoisa puhemies! Olen osaltani vain alleviivaamassa enää sitä, että kun välikysyjien, yhteiseen välikysymykseen yhtyneitten, taholla on niin suuri erimielisyys, niin koko välikysymyksen uskottavuus on kyseenalainen.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Herra puhemies! Kun kuunteli tätä debattia, tuli tehtyä muutama muistiinpano.

Ensiksikin ed. Vuoristo kertoi hyvin historiaa, miten työn perusoikeus perustuslakiin tuli, eli että se ostettiin sillä, että sosialidemokraatit suostuivat kunniamerkkien ja arvonimien paneemiseen perustuslakiin. Ritariarvoa ei kuitenkaan hyväksytty, joka oli, kuten myös aatelisarvot, vaatimuksena.

Tässä vain on todettava, että arvostettu valtiopäiväneuvos Knuutila sai todella yhden porvareiden vaatimista arvonimistä, mutta sen sijaan porvarit eivät työtä työttömille pysty järjestämään, vaikka, niin kuin ed. Vuoristo totesi, se perustuslaillinen oikeus on.

Sitten toinen asia. Kun historiaa olen aika paljon lueskellut silloin, kun on aikanaan joutunut, ihmettelin monesti, miksi eräissä muinaisen Kreikan tasavalloissa oli kielletty valtiolliset tehtävät ja äänioikeus alle 30-vuotiaita. Mutta kun kuuntelin ed. Karhusen äskeistä puheenvuoroa, rupesin ymmärtämään sen ajan lainsäätäjiä. Kyllä niin kuvottavaa tietämättömyyttä asiain kulusta ja siitä, miten tämä rakas isänmaamme makaa, kuului tuosta ed. Karhusen, sinänsä ihailemani ed. Karhusen, puheenvuorosta. Toisin sanoen, kun hän ymmärtää perustuslain määräyksen, että valtiiovallan tulee järjestää työtä, niin hän päätteli, että sosialidemokraatit haluavat kaikki työttömät KTV:hen, Kunnallisten työntekijäin liittoon, joko kuntien tai valtion palvelukseen. Oli erinomaisen hyvä, että ed. Vuoristo vastasi jo ed. Karhusen sanomaan.

Ministeri Kanervan esiintymisestä olisin todennut sen, että on erittäin hyvä ja arvostan häntä siitä, että hän on ollut täällä käsittääkseni jatkuvasti tätä asiaa käsiteltäessä paikalla. Mutta sen sanoisin, että jos hän tavallaan yrittää ottaa mallia edellisen hallituksen ensimmäisestä valtiovarainministeristä Liikasesta, joka täällä

debatoi ja väitteli kansanedustajien kanssa loistavalla verbaalisella tavalla, niin se ei ole kuitenkaan onnistunut ministeri Kanervalta lainkaan. Kyllä keskustelun verbaalinen taso nimenomaan hänen kohdallaan on pudonnut Erkki Liikasen ajoista huomattavasti.

Sitten tähän tekstiin. Pääministeri Esko Tapani Aho totesi, kun tämä keskustelu aloitettiin, vastatessaan hallituksen puolesta mm. seuraavaa: "Opposition ehdottamaa velanottoa tulee myös arvioida suhteessa nykyiseen ja tulevaan verotukseen. Vanha totuushan on, että valtion velka on lykättyä verotusta. Opposition linja johtaisi verotuksen kiristämiseen tulevina vuosina eli eläisimme tulevien veronmaksajien kustannuksella."

Tämä pääministeri lausuma sisältää sen synkän fatalistisen luulon, että talouselämä Suomenmaassa ei elvy kuuna päivänä, vaan verokeräytymä tulevina vuosinakin olisi samanlainen kuin tällä hetkellä. Varmasti, jos Ahon hallitus saa jatkaa, tällainen kohtalo meitä todella uhkaakin. Meillä on se vahva käsitys, että Suomen kansa ei kovin kauan kestä tämän kaltaista hallitusta, vaan talouspoliittinen suunta maassa muuttuu hallituksen muuttamisen myötä ja suhteellisen pian, toivon mukaan jo tämän viikon perjantaina.

Minun käsitykseni ja sosialidemokraattisen ryhmän käsitys on se, että laman aikana valtiotavallan tulee nimenomaan investoida rautateihin, teihin, lentokenttiin, satamiin, asuntoihin, julkiseen rakentamiseen yleensä. Tällä hetkellä on rakentaminen halpaa. Asiantuntijat sanovat, että talonrakennuslalla se on suunnilleen 30 prosenttia halvempaa kuin oli vielä kolme vuotta sitten. Silloin kun taas yksityinen sektori lähtee liikkeelle, on kuntien ja valtion turha kilpailla rakennustöistä urakan antamisessa. Silloin ovat hinnat aivan toista luokkaa. Sitä paitsi olisi valmiimpi palveluvarustus käytettävissä, jos laman aikana tehdään julkisia töitä.

Näiden julkisten investointien osalta toisin erään yksityiskohdan esille. Ministeri Kanerva totesi, että Suomesta pitää tehdä houkutteleva maa ulkomaisille investoinneille; 13 miljardia suomalaiset viime vuonna investoivat ulkomaille ja ulkomaiset yritykset Suomeen 3 miljardia, ja tuo pitää saada vähintään päinvastaiseksi.

Yksi näkökulma tämän asian tiimoilta on se, että kun Suomesta tulee, nimenomaan kun eikä jos, EY:n täysjäsen, niin me olemme ainoa EY:hyn kuuluva maa, jolla on yhteistä pintaa entisen Neuvostoliiton päämaan eli Venäjän

kanssa, yhteistä rajaa 1 300 kilometriä. Siinä vaiheessa itäraja ja erityisesti sen eteläisin osa eli Kymen läänin seutu tulee erittäin merkitykselliseen asemaan juuri ajatellen ulkomaisia investointeja. Tämänkin vuoksi olisi erittäin tärkeätä, että Kymen läänin moottoritiekohteet rakennettaisiin pikaisesti ja vihdoin Heli-rata eli eteläinen vaihtoehto otettaisiin tämän laman aikana jo suunniteltavaksi ja rakennettavaksi samoin kuin satamien kunnostaminen valtion tuella Kotkassa ja Haminassa. Edelleen rautatieasemien turvallisuusasiat tulisi panna kuntoon ennen kuin Heli valmistuu välillä Kotka — Kouvola — Lappeenranta — Vainikkala.

On melkoisen varmaa, että ulkomaiset yritykset kiinnostuvat Suomen itärajasta eli meidän alueestamme siellä, koska on vähemmän luultavaa, että tavaroita kuljetetaan esimerkiksi Saksasta Puolan tai Unkarin kautta, ei-EY-maiden läpi, koska varmasti jokaisesta rautatievaunullisesta nämä kansat osaavat omat markkansa ottaa samoin kuin periä tullia, jota ei taas Suomen kautta tultaessa ole tarpeen maksaa.

Sitten näistä talouspoliittisista asioista edelleen. Ministeri Kanerva oli erittäin, jopa sanoisin lapsenomaisen, iloinen siitä, että 1/10 prosenttia työttömyys oli pienentynyt vuodenvaihteessa, ja aivan tuntui siltä kuin hän olisi hallituksen ansioksi tämän jollain tavalla luenut. Kuitenkin asiantuntijat kertovat, että pienen valonhäivähdyksen on antanut ensiksikin devalvaatio, jota hallitus kiroi heti hallituksen tultua muodostetuksi, mutta joka tuli hallituksen tahdosta riippumatta ja jota sen vuoksi ei voitu kunnolla hallita. Tämä aiheutti vientiteollisuudessa tiettyä piristymistä, joka varmasti sävyttyi myös juuri tuossa 1/10 prosentin työllisyyden parantumisessa.

Toinen seikka on se, että lamasta huolimatta Suomen kansa rakastaa joulua ja uhraa viimeiset penninsäkin sukanvarresta joululahjoihin. Se tietää taas, että työvoimatoimistoista otetaan ruuhka- ja muita apulaisia.

Nämä kaksi aivan hallituksesta riippumatonta seikkaa veivät asiaa eteenpäin.

Me olemme 13,5 prosentin työttömyydessä ja siinä pitäisi jo ministeri Kanervaltakin olla vitsit vähissä.

Hallitus näyttääkin, ja se kuultaa ministeri Kanervan puheenvuorosta erityisen hyvin, omaksuneen sen vanhan kapitalistisen näkemyksen, että työttömyys kuuluu elimellisenä osana valtion sisällä talousjärjestelmään. Laiminlyönnillään hallitus aivan kuin toimisi tämän tarpeel-

liseksi mieltämänsä asian eteen, toisin sanoen laiminlyö työllisyyden hoidon. Me olemme kuitenkin sitä mieltä sosialidemokraateissa, että työttömyys on suurin vitsaus, joka ihmistä voi kohdata, ja sitä vastaan on taisteltava kaikin mahdollisin keinoin.

Usein porvaripuolella, kun kuulee keskustelua, sanotaan mielellään tai annetaan käsitys, että työttömät ovat duunareita: haalarimiehiä ja - naisia. Kuitenkin kun olen antanut kertoa, toimihenkilötyöttömät muodostavat erittäin suuren ja yhä laajenevan joukon. On korkeakoulututkinnon suorittaneita, insinöörejä, teknikoi- ta, merkonomeja, ja nimenomaan nämäkin ryhmät kansoittavat haalari-ihmisten ohella työvoimatoimistojen auloja.

Juuri nämä ryhmät, toimihenkilöt, joita luetelin esimerkkeinä, ovat niitä ihmisiä, joista nimenomaan kokoomus mutta myös kepu havittelee kannatusta, ja jopa kokoomuslaisten puheista kuultaa, että he pitävät itsestään selvästi ominaan näitä ryhmiä. Kuitenkin kokoomuksen suhde työttömyyteen ja työttömän ihmisen murheisiin on samanlainen kuin leipäpapin suhde kuolevaan. Puheissa ollaan hyvinkin kauniita, kuten kuultiin esimerkiksi ed. Häkämiehen pitämä välikysymysryhmäpuhe. Se oli kaunis puhe. Kuitenkin samaiselta puolueelta puuttuu sydän ja tahto auttaa työttömiä.

Koko eilisen illan, niin pitkälle kuin kuuntelin, kepu, keskustapuolue, loisti poissaolollaan. Nytkin huomaa, että ainoastaan kaksi on paikalla. Nämä kaksi edustajaa saapuivat, kun edellinen päivystäjä ed. Pekka Viljanen poistui, aivan niin kuin ehkä on ed. Kääriäinen määrännyt, että olkaa nyt näön vuoksi aina parin tunnin huki täällä tai ehkä pienempi. Useimmiten myös- kään kokoomuksesta ei olla mainittavasti läsnä. Nyt ed. Karhunen näyttää olevan. Välillä oli ministeri Pekkarinen, ja kerran kävi ed. Röntynen illan mittaan käännähtämässä paikallaan, mutta hiljaista oli.

Ed. Härmäläinen äskeisessä puheenvuorossaan totesi sen tosiasian, että suuri enemmistö puheenvuoroista on sosialidemokraattien taikka sitten muitten allekirjoittajaryhmien edustajien puheenvuoroja. Käytävällä, kun tänne astelin, kysyin eräältä kristilliseltä ja eräältä vihreältä, eikö sinulla ole puheenvuoroa. Hän sanoi, että ei ole, ja että ei se puhumalla parane, oli toisen vastaus. Tämä paikka, Suomen eduskunta, on juuri se, missä pitäisi asiat yrittää puhumalla hoitaa. Toisin sanoen sanon olevan suorassa suhteessa yleisen halun hoitaa työttömyys ja

niiden puheenvuorojen määrän, jotka listalla näkyvät kunkin ryhmän kohdalla.

Kun maan työttömyysprosentti on lähes 14, pääministeri matkustelee olympiakisoissa ja työministeri vitsailee ja, sanoakseni nätisti, hatuille työttömyydestä huolestuneille kansanedustajille ja tarttuu jokaiseen sanaan, jonka kuulee. Minä uskon, että maamme 350 000 työttömää tuskin jaksavat nauraa ministeri Kanervan sutkauksille ja tuskin edes televisiosta ihailevat pääministeri Ahonkaan läsnäoloa, koska sieltäkin on jo kaikki saatu, mitä on nähtävästi saatavaa niistä kisoista, joten tuskin pääministerin persoonalla aiheuttaa muuta kuin sulkemisnapin painalluksen television osalta.

Äsken ministeri Kanerva puolusteli, että hallitus on yksimielinen, ja vertasiko hän, että se on niin kuin hyvän joukkuepelin joukkue. Minä olen täysin toista mieltä. Olen sitä mieltä, että jokainen ministeri istuvassa hallituksessa haluaa tehdä maalin kuulematta toisia, etsii irtopisteitä ja yhteishenki hallitukselta puuttuu, jota sentään paljon haukutulla Holkerin hallituksella oli aika paljon.

Ministeri Kanerva markkinoi sanoisin nimenomaan populistisista syistä demarihenkistä työllisyys- ja elvytysohjelmaansa tietäen ja ehkä, näin luulen, pohjimmiltaan jopa toivoen, että hänen ohjelmansa tyrehtyy ministeri Iiro Tahvo Juhani Viinaseen tiukkaan vastustukseen.

Ministeri Kuuskoski hallituksessa kosiskelee vanhoja, sairaita, kotiaiteja jne. hersyvillä ja kehräävillä puheillaan hyvästä tahdostaan auttaa vaikeuksissa olevaa ihmistä. Mutta miten käy sitten, kun tosipaiikka tulee? Hallituspaikan menettämisen pelossa hän tyytyy vaieten hallituksen isojen poikien sosiaalifasistiseen tahtoon.

Ministeri Pokka havittelee kannatusta menettämässä olevan puolueensa pois juoksevien äänien joukosta kannatusta yhtymällä vastoin parempaa tietoa ja luullakseni salaista tahtoaankin siihen kotikutoiseen vanhakantaiseen näkemykseen, että meidän ei pitäisi EY:hyn mennä.

Ministeri Pietikäinen pitää ympäristöpolitiisia kiivaita esitelmiä ympäri maata, mutta mitään suurenmoisempaa ei ole ympäristöasioissa tapahtunut. Onneksi ministeri Pietikäinen kuitenkin ei ole mennyt syömälakkoon ministeri Viinaseen tahdon murtamiseksi eikä ole kytkenyt itseään ketteillä metsätyötraktoreihin.

Vielä on eräs mainitsematta: ministeri Kaanniemi. Häntä en ole välikysymyskeskustelun aikana nähnyt kuin kerran vilahdukselta.

Nähtävästi ministeri Kankaanniemi on jättänyt työllisyysasiat Herran haltuun.

Joku, en muista kuka, eilen siteerasi pankinjohtaja Sorsaa siltä osin, että maisteri Sorsa on aikoinaan kehottanut, että pitää etsiä ennakkoluulottomasti erilaisia keinoja uuden talouspoliittisen suunnan valitsemiseksi. Yhdyn tähän näkemykseen ja toivon, että myös ministeri Viinanen ja koko hallitus lopettaisi kiemurtelunsa ja luistelunsa maan kannalta tärkeissä asioissa. Tässä suhteessa on muutama ranskalainen viiva, jotka sisältävät sosialidemokraattien työllisyysohjelmaan, jonka hyväksyimme, mutta osin ovat hieman siitä poikkeavia.

Asiat on ajettava ensiksikin niin, että mahdollisimman pian jätämme EY-hakemuksen. Kun eri ministereiden toimintoja olen ruotinnut, toivoin, että erityisesti ministeri Väyrynen pantaisiin neuvottelemaan mieluummin kuin pääministeri Aho, kun reunaehdoista puhutaan. Sen verran hyvän työn ministeri Väyrynen on oman puolueensa kentällä tehnyt EY-asiassa.

Ydinvoimalapäätös todella, niin kuin äskenkin joku totesi, pitää tehdä ensi tilassa. Yhdyn valittaen siihen näkemykseen, kun juuri puoli tuntia sitten joku arvosteli, että SDP ja sosialidemokraatit jollakin tavalla tätä ratkaisua kiertelevät. Yhdyn tähän arvosteluun ja olen sen todennut myös niissä tilaisuuksissa, joissa sosialidemokraatteja on ollut koolla ja asioista keskusteltu.

Mikäli vastoin ajatuksiani hävittäjätilaus suoritetaan, pidän ehdottomana edellytyksenä sitä, että vaikka miljardien hinta maksetaan oliko se nyt vuosikymmenen tai puolentoista kuluessa, vastaostot ajoitetaan aivan lyhyelle aikavälille, esimerkiksi ihan vuoden, kahden sisälle.

Monopolisointia ja kartellisointia estävät lait tulisi saada mahdollisimman pian läpi ja vahvistetuksi.

Pääomaverotusta olisinostettava.

Edelleen ei pitäisi vain puhua vaan pitäisi tarttua isoihin eläkkeisiin, edelleen huippukorkeihin palkkoihin. Niitä tulisi leikata rajusti. Jatkuvasti ovat ihmisten mielessä ylisuuret eläkkeet, joita jotkut saavat, jotkut eivät.

Ulkomaisista sijoituksista jo mainitsin, että 13 miljardia suomalaiset sijoittivat viime vuonna ulos ja 3 ulkomaiset tänne. Tähän on saatava parannus, ja viittasin sen eteen tehtävään työhön jo, kun äsken puhuin Kymen läänin asioista.

Pienet ja keskisuuret yritykset tulee saada elvytystoiminnassa erityisesti kohderyhmäksi verotuspuolella sitä sopivalla tavalla keventä-

mällä ja byrokratiaa keventämällä ja suoraakin tukea antamalla.

Koulutus, opiskelu ja tutkimus on tietysti hyvä, mutta ne eivät vaikuta kuin monien vuosien perästä.

Surkukupaisaa on viimeisen kohdan osalta, jota me kutsumme raippaveroksi, että hallitus ja ministerit kutsuvat tätä veroa todellakin työllisyysveroksi. Tämä on mitä pikimmin kumottava, ja sen uudistaminen on estettävä. Sen ohella pitää ryhtyä muihinkin kulutuskysyntää lisääviin toimiin erityisesti eläkeläisten kohdalla.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paljon kunnioittamani ja ihailemani ed. Vähänäkki jälleen kerran palautti mieleen sen kerran, kun olin ollut puoli vuotta eduskunnassa, kun hän syytti minua halusta rajoittaa kansanedustajien puheoikeutta. Jälleen kerran tulee sama valitettavasti mieleen, kun miettii pidettävien puheiden tason ja kansanedustuslaitoksen arvostuksen syy-yhteyttä. No, todistusaineistoa minulla on nyt myös siitä, että ed. Vähänäkki haluaisi rajoittaa nuorten kansanedustajien osallistumista politiikkaan.

Haluan muistuttaa, että itse ainakin olen ennen kaikkea antamassa luottamuslausetta ministeri Kanervalle, jonka työllisyyspoliittisia linjauksia pidän erittäin onnistuneina, ja toivon, että hän jatkossa saa enemmän ja vahvemmin tukea muiltakin hallituksen ministereiltä.

Ministeri Viinanen on joutunut hiillostukseen paitsi salissa myös omassa eduskuntaryhmässämme, ja kuten varmaan muistatte, ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että ensi vuodelle ei kokoomus missään nimessä tule hyväksymään tänä vuonna käytössä olevaa työllisyysmaksua, raippaveroksi nimeämää.

Mutta emme me silti halua, vaikka joitakin ristiriitaisuuksia talouspolitiikan suuntaviivoissa on, erottaa hallitusta, koska en ainakaan itse pysty kokoomuslaisena yhtään parempaa vaihtoehtoa löytämään hallituspohjaksi.

Mutta myönnetään, että helppoa ei ole ollut. Esimerkiksi uusmaalaisena kansanedustajana toivoin, että jatkossa työllisyysden kohdalla aluepolitiikka ei olisi vain kehitysaluepolitiikkaa. Vaikka prosentit olisivat Uudellamaalla pienempiä kuin Pohjois- tai Itä-Suomessa, varmasti työttöminä olevien kansalaisten määrä on suurempi.

Samaten voisimme myös pohtia asenteita paitsi eduskunnassa myös virkamieskentässä, sillä nykyään kunnissa ja valtiolla käytössä oleva ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Täällä on useissa puheissa eilisen ja tämänkin päivän kuluessa annettu sellainen kuva, että jos minä valtion kassan nyörejä hie-man löysäisin ja antaisin pari miljardia markkaa rahaa, niin tämä eduskunta voisi ummistaa silmänsä, unohtaa työttömyystilanteen ja asiat olisivat parilla miljardilla markalla korjatut. (Ed. Aittoniemi: Ei kukaan niin ole ajatellut!) Sellainen käsitys on täysin virheellinen, sillä muutamalla miljardilla toki pystytään työllistämään ehkä 10 000—20 000 ihmistä, mutta ongelma ei sillä katoa. Mitään pysyvää sillä ei kuitenkaan aikaansaataisi.

Olen ollut valmis myöntämään rahaa sellaisiin elvyttäviin hankkeisiin, joilla yritystoimintaa pysyvästi elvytetään, tuetaan perustamislainajärjestelmän aikaansaamista, lisätään riskinottoa Takuukeskuksen kautta. Olen valmis myös jatkamaan suhdannelainajärjestelmää ja ehkä joitain muitakin sen tyyppisiä ratkaisuja, jotka tukevat tuotannollista toimintaa, olkoot ne sitten energiainvestointeja tai ehkä joitakin liikenneinvestointeja.

Täällä vähätellään ilmiselvästi valtion lainanottoa, joka budjetin mukaan näyttää olevan 39 miljardia markkaa. Tulkoon nyt tässä yhteydessä sanottua se tosiasia, arvioni, että me olemme paljon lähempänä 50:tä kuin 45:tä miljardia markkaa, ja lainanoton lukuja on päällekin 50 miljardin, jotka ovat lähempänä siis 50:tä miljardia.

Kun vuoden 1990 lopussa tällä valtakunnalla oli noin 57 miljardia markkaa valtionvelkaa, me tänä vuonna otamme lisää kertaluokkaa 50 miljardia, yksistään yhtenä vuonna. Se merkitsee yhtenä vuonna noin 25 000—30 000 markkaa lisävelkaa jokaista suomalaista ruokakuntaa kohti. Ja se otetaan vanhojen velkojen päälle, joiden määrässä on 100 miljardia jo ylitetty viikko pari sitten, ja se merkitsee hyvinkin 50 000—60 000 markkaa jokaista valtionveroa maksavaa ruokakuntaa kohti. Niitä velkoja ei makseta millään muulla takaisin kuin säästöjä tekemällä, saamalla elinkeinoelämän pyörät pyörimään, sitä kautta saamalla verotuloja lisää tai sitten veroja kiristämällä. Tältä tosiasialta on turha ummistaa silmiä.

Kyllä me saamme, ed. Ukkola, toki pari miljardia lisää rahaa sen 50:n päälle, ei siitä suinkaan ole kyse, mutta minä joudun katso-

maan asiaa kokonaisuuden kannalta ja siltä kannalta, millä tavalla suomalaiset yritykset, pk-yritykset ja suuremmatkin, saavat lainansa joko kotimaisilta tai ulkomaisilta pääomamarkkinoilta. Me otamme kotimaisilta markkinoilta yksistään valtiolle lainaa yhtä paljon kuin viime vuonna ottivat lainaa valtio, pankit, kunnat ja muut yhteisöt yhteensä. Me toisin sanoen kuppaamme suomalaiset rahamarkkinat suunnilleen kuiviksi, ja kysynpä vain, millä tavalla täällä pystytään huolehtimaan suomalaisen yritystoiminnan pääoman saannista. Jokainen miljardi merkitsee heille yhä suurempaa tuskaa ja yhä korkeampaa korkotasoa.

Korostan vielä sitä, että me tulemme joutumaan tällaiseen tilanteeseen nykyisillään päätöksillä, jotka merkitsevät joka ikinen vuosi lisää 3—4 miljardia markkaa lainanhoitokuluja, nimenomaan korkoja, jotka on otettava muista pääluokista säästämällä pois. Se on todella kova säästöohjelma, todella kova talouden hevoskuuri, jonka suomalainen kansantalous joutuu läpikäymään tulevina vuosina. Emme me voi ummistaa silmiämme siltä, että totuus on paljon karmeampi tulevaisuudessa, jos ei nyt pistetä menohanoja kiinni, niin kiipeätä kuin se onkin.

Kun täällä pari viikkoa sitten vieraili luokituslaitos, joka luokittelee Suomen luottokelpoisuutta, Standard & Poor's ja sen luokittajat, en kertaakaan ole ulkomaisten sijoittajien taikka arvioitsijoiden tentissä ollut niin kovilla kuin nyt. Heille eivät riittäneet pelkät summittaiset ja yleisluontoiset vastaukset, vaan he olivat täsmälleen selvillä siitä, minkälainen Suomen valtiontalouden ja kansantalouden tila on. He yksityiskohtaisesti halusivat tietää, millä tavalla julkistalouden säästöohjelma pystytään viemään läpi. Joka ikisestä asiasta he olivat kiinnostuneita tietämään, onko hallitus yksimielinen, onko eduskunnassa vietävissä asiat läpi, onko ammatihdistysliike näitten takana jne. Se tentti oli todella kova. Heitä ei pysty enää ylimalkaisilla supistamissanonnoilla hämäämään taikka ohjaamaan keskustelua muuhun. He tietävät täsmälleen, mikä Suomen taloudellinen tila on. He ovat äärimmäisen kiinnostuneita tietämään, pystytäänkö Suomen julkistaloutta supistamaan ja saattamaan Suomen valtion velkataakka siihen kehitykseen, joka tähtää pitkällä tähtäyksellä alaspäin. Alaspäinhän me emme velkaantumisessa pääse, emme minkäänlaisilla säästöillä tule näkemään sellaista lähimpään viiteen vuoteen.

Me tulemme ylittämään vuoden 1995 alussa

reippaasti 200 miljardia lainassa, mikä merkitsee 18—19 miljardia pelkkiä korkoja, kun me viime vuonna maksoimme noin 7—8 miljardia markkaa, ja joka ikinen lisämiljardin korko tullaan ottamaan käyttömenosta pois. Siinä ei mikään muu auta. Tai jos se ei käy, ne tullaan kuittaamaan veroilla tai muitten maksujen korotuksilla. Ei meille mistään muualta uutta rahaa tähän yhteiskuntaan tule.

Ed. Vähänäkki täällä sanoi, että verokertymiä ei ole otettu huomioon. Kyllä verokertymien on arvioitu kasvavan sen myötä, kun taloudellinen kehitys kääntyy positiiviseksi, niin kuin on arvioitu kääntyvän osin tänä vuonna verrattuna viime vuoteen ja ensi vuonna erityisesti kilpailukyvyyn kohentumisen myötä. Mutta se ei poista sitä tosiasiaa, että meillä on oleellinen ero menojen ja tulojen välillä. Menot ovat ratkaisevasti suuremmat, muutaman kymmenen miljardia markkaa suuremmat kuin tämän valtion tulot, vaikka meillä olisi bruttokansantuote 3—4 prosenttia, ja siinä on todella tekemistä.

Raippaveroa on täällä taivasteltu, ymmärrän sen erittäin hyvin. Vaihtoehtoja raippaverolle tarjottiin tupopöydässä useampaan otteeseen, paljon terveempiä vaihtoehtoja, niin kuin ministeri Kanerva täällä totesi. Se ei kelvannut, ja täysin selväksi tehtiin, että ainakin palkkainflaatiota tullaan hillitsemään sillä, että kulutuskyntää tullaan leikkaamaan verotuksella. Kun eduskunnassa tarjottiin säästöjä, tehtiin täysin selväksi, että kaatuvien säästöjen summa tullaan kuittaamaan verotuksella, mitään muuta vaihtoehtoa ei ole. Nyt on turha valittaa, kun se on toteutunut. Raippaveroa ei tulla purkamaan tänä vuonna, vaatikkaa mitä tahansa.

Korostan vielä ensi vuodestakin sitä, vaikka oma ryhmäni on toisin edellyttänyt, että siihen säästöpäätökseen, jonka valtioneuvosto on tehnyt, niihin kehyksiin, jotka sisältävät lähes 10 miljardin markan säästöt — kipeät säästöt ilmeisesti, koska helppoja säästöjä yksikään ministeriö ei alueeltaan tule löytämään — sisältyy raippaveron vielä 1 prosentin suuruinen. Ja se merkitsee sitä, että jos raippaverosta luovutaan, lisää säästöjä tuon vajaan 10 miljardin lisäksi on löydettävä 2,5 miljardia. En minä sitä raippaveron rakasta, mutta vihaan sydämeistäni sitä lainanottoa, johon tämä yhteiskunta on ajautumassa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Nostetaan työnantajien sosiaaliturvamaksuja!) Me emme voi ummistaa silmiämme siltä tosiasialta, että me siirrämme tuleville sukupolville sellaisen velka-
taakan, että he eivät selviä siitä kunnialla.

Mitä tulee julkiseen rakentamiseen, tänä vuonna siihen käytetään, olkoon sitten kyse asunnoista tai muusta julkisesta rakentamisesta, rahaa selvästi enemmän kuin viime vuonna. Ottaen huomioon kustannustason lasku näillä rahoilla pystytään saamaan aikaan useita kymmeniä prosentteja enemmän jälkeä ja pystytään myös työllistämään selvästi enemmän ihmisiä.

Kyse on kuitenkin siitä, että mikään muu ei maata pelasta kuin se, että me pystymme kilpailukykyä edelleen kohentamaan, mikä merkitsee, että esimerkiksi työelämässä on saatava uutta, joustavaa ajattelua, olkoon kyse palkoista, työajoista, työolosuhteista, ja tässä suhteessa uusi ajattelu on syytä saattaa läpi koko työmarkkinakentän molemmille puolille pöytää.

Tällaisella rakenteella, joka tänä päivänä on, emme tule saamaan talouttamme eurokuntoon. Me tulemme palaamaan säästöasioihin, jotka ovat varsin ikäviä, mutta korostan edelleen, että ne ovat välttämättömiä, ja siksi, niin kuin äsken sanoin, suhtaudun nihkeästi sellaisiin lisämiljardien lainanottoihin, joita täällä on esitetty. Koviin harva on kuitenkin sanonut, kuinka monta miljardia he ovat valmiit vyöryttämään tuleville sukupolville lisää lainaa taikka veronkorotuksia.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos ministeri Viinanen haluaa, että työmarkkinoilla alkaa tapahtua joitakin muutoksia, olisi syytä vaihtaa ääntä kellossa. Ministeri Viinaseen puheet ovat olleet omiaan jäykistämään ainakin ammattiyhdistysliikkeen edustajat kauhusta, kun näitä puheita kuuntelee.

Ministeri Viinanen sanoi, että pitää saada teollisuuden pyörät pyörimään. Siitä kai olemme samaa mieltä olleet jo pitkään, mutta kun ei hallitukselta tahdo löytyä keinoja, joilla tämä tapahtuisi. Ministeri sanoi, että pitäisi sieltä löytää ne rahat, joilla velkoja maksetaan. Mutta juuri näinhän pitäisi tehdä; kun pyörät saadaan pyörimään, alkaa rahaakin tulla. Siihen pitää sijoittaa, jotta saadaan pyörät pyörimään, ja julkiset investoinnit ovat yksi kohde. Ei vienti kaikkea pelasta. Se on tärkeä, mutta jos meillä 70 prosenttia teollisuudesta toimii kotimarkkinoiden varassa, pitää kotimaistakin kulutusta saada aikaan.

Meillä Pirkanmaan kansanedustajilla on esimerkiksi ehdotuksena, että Tampereen teknillisen oppilaitoksen peruskorjaukseen saadaan varat, joita on monta vuotta jo yritetty saada ja korkeasuhdanteen aikana ei voinut saada, kun se

olisi ylikuumentanut tilannetta. Nyt olisi juuri oikea aika, samoin Pirkanmaan terveydenhuolto-oppilaitoksen peruskorjaukseen. Antakaa näihin rahat. Rakennushommat saa nyt hoidettua halvalla. Sieltä säästyy varmasti se raha, joka näistä aiheutuu, velkojen korkojen maksamiseen. Luulenpa, että jää vähän ylimääräistäkin.

Mutta ministeri ei tätä yhtälöä huomaa ollenkaan laskea. Kun olemme samaa mieltä, että pyörät pitää saada pyörimään, siihen tarvitaan todellisia toimenpiteitä. Toivottavasti tämä tulee lisäbudjetissa huomioon otetuksi.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että julkistalouden säästämistä tulee harjoittaa kaikilla tasoilla, niin kunta-, lääni- kuin valtiotasollakin. Kuntatasolla tällä hetkellä törmätään usein siihen, että uutta ajattelua kyllä löytyisi, mutta esteenä ovat läänin- tai valtionhallinnon määräykset. Esimerkiksi valtion osalta asuntotuotannossa määrätään nyt, että pitää rakentaa aravaomistusasuntoja sen sijaan, että kunnilla olisi valmiutta ja kiinnostusta tuottaa vuokra-asuntoja, ja siihen olisi kaikki valmiudet rakentajienkin puolelta lähtä.

Toisaalta julkisuudessa käydyssä keskustelussa ei ole mielestäni tullut selkeyttä siihen, mitä hallitus aikoo tehdä tämän asian korjaamiseksi. Niinpä olisin tiedustellut ministeriltä: Kuinka aiotaan toteuttaa hallituksen taholta se tarvittava rakenteiden uudistaminen, joka mielestäni on välttämätöntä, että todella julkistalouden osalta päästäisiin nykyistä järkevämpään toimintaan?

Ed. Skinnari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinasen logiikka on niin rautaista ja kovaa, että siihen on tietenkin hirveän hankala päästä väliin, aivan toisin kuin ministeri Kanervan kohtuullisen löysähköön puheeseen. Olen esittänyt ja edellyttänyt, että jos 50 miljardia markkaa otetaan nyt lainaa, kaataako 2—3 miljardia markkaa lisälainaa Suomen valtion. Olen toivonut, että se otettaisiin työllisyyden hoitamiseen.

Olin kysynyt myös raippaverosta. Mielestäni sen vaikutus on enemmän psykologinen. Kun se tuli, ihmiset lamaantuivat. He eivät enää osta mitään. Vaikka heillä olisikin löysää rahaa, he panttaavat sitä, he eivät kerta kaikkiaan kuluta.

Eli tässä on myös tällainen psykologinen vaikutus, joka puolestaan on lisännyt työttömyyttä. On hirveän hankalaa vastata, paljonko työttömyys on lisääntynyt näitten takia ja paljonko todellinen nettovelka loppujen lopuksi olisi, jos raippaverosta luovutaan ja tietyllä tavalla edes psykologisesti lisätään ihmisten kulutuskysyntää ja sitä kautta ehkä saadaan kotimarkkinoille lisää työpaikkoja.

Paljonko merkitsee työttömyyskorvauksina, jos emme pystyisi työllistämään 20 000—30 000 ihmistä lisätyöllisyysbudjetilla; 2—3 miljardia markkaa siihen vaadittaisiin? Eli mikä nettovaikeus on? Valitettavasti en näin äkkiä pysty vastaamaan enkä varmaan pysty muutenkaan. Minulla ei ole sellaista valmistelukoneistoa, joka on esimerkiksi valtiovarainministeri Viinasella tässä asiassa.

Olin kysynyt myös, kun on puhuttu katon saattamisesta päivärahoille ja eläkkeille: Onko laskettu, paljonko sen tuotto valtion pussiin olisi?

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Velanotto ei tietystikään voi olla mikään itsetarkoitus tai hokkuspokkuskeino, jolla asiat ratkaistaan. Kysymys on nyt siitä, mitä ministeri Viinanenkin todisteli, miten elinkeinoelämän pyörät saadaan pyörimään. Kysymys on niistä sysäyksistä, jotka tällaisessa tilanteessa elinkeinoelämälle ja ylipäätensä koko yhteiskunnan toiminnalle voidaan antaa niin, että verotuloja kertyy enemmän ja työttömyyskorvauksia joudutaan maksamaan vähemmän. Nyt voidaan toteuttaa investointeja, jotka nyt tulevat halvemmaksi, ja siten kerätä varallisuutta tulevaisuutta varten, jolla näitä korkoja pystytään maksamaan. Kysymys ilmeisesti on talouspoliittisen ajattelun erilaisuudesta, ja onkin tiedossa, että valtiovarainministeri ei ole missään suhteessa omaksunut keynesiläistä talouspolitiikkaa. Sen vuoksi hän ei voi tätä logiikkaa elvyttämisestäkään ymmärtää.

Tuo raippaveron ongelma senkin vuoksi, että se on suhteellinen vero eli sama prosentti kaikille huolimatta tuloista. Jos jonkinlainen veronkorotus olisi tullut toteuttaa, niin ainakin se olisi pitänyt tehdä progressiivisesti eikä suhteellisesti.

Säästöistä on puhuttu, ja ilman muuta säästöjä tarvitaan, mutta järkevissä kohteissa. Jos

esimerkiksi ansiosidonnaista sosiaaliturvaa leikataan sillä tavalla kuin ministeri Viinanen on esittänyt, niin kuka maksaa sen sosiaaliturva-aukon, joka siitä jää. Ihmiset ovat rakentaneet elämänsä sillä tavalla, että he kykenevät maksamaan lainansa ja muut velvoitteensa, ja ansiosidonnaisella sosiaaliturvalla pyritään siihen, että ihmiset ei joudu sosiaaliturvaloukkoon.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Seuraavat asiat kävivät minulle selviksi ministeri Viinanen puheenvuorosta.

Ensinnäkin työministeriön työllisyysohjelmaa ei tulla toteuttamaan siinä muodossa kuin työministeri on esittänyt. Voitte kertoa ministeri Kanervalle, että hän lopettaa täällä tämän löysän puhumisen.

Toiseksi toimenpiteitä tehdään Suomen saatamiseksi eurokuntoon. Kilpailukyvyyn parantaminen on edelleen tavoitteena. Minä olisin toivonut vastausta siihen, kuinka suuria annoksia vielä pitää tälle narkomaanille antaa, jotta se selviytyy elämästä. Kuinka paljon vielä tälle narkomaanille pitää annoksia antaa ja lisätä?

Kolmas seikka: raippaverot tulee säilyttämään ensi vuonnakin, tosin alhaisempana sanojenne mukaan. Toivottavasti kerrotte tämänkin ministeri Kanervalle, jotta hän voi tulla tietoiseksi siitä, että hänen omassa ryhmässään on ristiriitaa asiasta.

Sitten neljäs asia. Kun kerroitte siitä, että Suomen luottokelpoisuutta on mitattu ja te olette ollut siitä kovassa tentissä, osaattekoahan arvata, kuinka kovassa tentissä olisitte 337 300 työttömän edessä, jos joutuisitte kertomaan heille, millä tavalla aiotte nyt parantaa työllisyystilannetta, miten saatte heille työtä. Se on maailman tärkein asia näille ihmisille. Se on todella paljon tuskaa ja ahdistusta sisältävä kysymys tänä päivänä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kaikki tuli melkein aikaisemmin sanottua, mutta ensinnäkin, herra valtiovarainministeri, ei täällä kukaan usko, että 2 miljardia markkaa on se, millä työttömyydestä selvittää. Se on kuin pilleri korkeaan verenpaineeseen, joka laskee sitä hiukan; niillä ehkä pysäytetään työttömyyden kasvu. Todelliset ongelmat korjataan taloudellisten rakenteiden tervehdyttämisellä. Tässä hallitus on kyllä työksen-

nellyt määrätietoisesti ja osin oikeasuuntaisesti. Osin on hiukan ehkä opposition mielestä mennyt pieleen.

Seurakunnasta ihan kommentinomaisesti. Onko nyt tarkoitus, että Suomi ajetaan sille köyhyysasteelle, jossa se joutuu elämään Euroopan yhteisöön liittyessään? Meidät ajetaan siis sille tasolle, millä me joudumme elämään, kun maksamme 10 miljardia markkaa rahastoihin ja jäsenmaksuina, samalla kun menetämme 20 miljardin markan tulot.

Sitten eräs tärkeä asia. Länsimaaisessa taloustoiminnassa helpotetaan laman tullessa verotusta, kun taas korkeasuhdanteen aikana verotusta kiristetään ja ylikuumenemista estetään.

On aivan selvää, että Holkerin hallituksen aikana verotusta alennettiin, vaikka oli korkeasuhdanne, nyt te kiristätte vastoin länsimaisia periaatteita. Mistä tämä, ja onko tämä nyt Viinas-oppia kansainvälisille markkinoille? Tämähän on täysin päinvastoin kuin tehdään muualla länsimaissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa tällä hetkellä. (Ed. Polvinen: Ainoa tapa, jolla pieni Suomi erottuu!) Kun siellä on lama, pyritään verotusta laskemaan, jotta pyörät lähtevät liikkeelle. Olisi mukava kuulla, mikä on tämän uuden opin nimi, valtiovarainministeri Viinanen.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! En minä sille opille mitään nimeä anna. Ei se ainakaan keynesiläinen oppi ole. Se on aivan varma. Mutta mitä näihin pyörän pyörimisiin tulee, niin sehän on, niin kuin aikaisemmin sanoin, koko talouden kehityksen peruskysymys, eivätkä ne pyöri niin kauan kun meidän kustannustasomme on tällainen. Ne eivät tule pyörimään niin kauan kuin talous ei joustu. Kilpailukyky ei ole riittävä. Meidän täytyy puuttua silloin henkilösivukustannuksiin, työvoimakustannuksiin, puuraaka-aineeseen jne. (Ed. Steenius-Kaukonen: Johan ne ovat pudonneet!) — Siitä huolimatta ne eivät ole ehkä oikealla tasolla. Emme vielääkään ole tulleet alas niin paljon kuin me muutamassa vuodessa olemme palkkojamme esimerkiksi l i u'uttaneet tai kuinka paljon meidän puun hintamme on noussut. Ne joudutaan nyt prässäämään, ja ne ajautuvat väkisin alemmalle tasolle. Ei tämä ruletti rupea pyörimään muuten.

Olen samaa mieltä siitä, että julkishallinto on jäykkä. Ei siellä pystytä sellaisia päätöksiä tekemään kuin haluttaisiin. Onneksi nyt ollaan tekevässä sentään normipurkua melkoista kyytiä,

kun valtionosuusjärjestelmä saadaan käyttöön, mutta armottomasti ollaan myöhässä, sillä kunnathan tulevat ilmeisesti tulevina vuosina olemaan paljon suuremmassa taloudellisessa ahdingossa kuin valtio. Sitäkään niissä ei tajuta kuin osin tällä hetkellä, koska pyörän pysäyttäminen kunnallishallinnossa on äärimmäisen hidasta ja vaikeaa. Ongelma on tietysti samanlainen. Kunnallistalouden ongelmat heijastuvat myöskin tavallisiin kansalaisiin, ne heijastuvat valtioon ja koko yhteiskuntaan.

Ed. Ukkolalle toteaisin, että budjettikirjassa on sivu — en nyt muista enää, mikä sivu — jolta joka tapauksessa löytyy luettelo, mitä erityyppinen työllistäminen maksaa. Kalleinta siinä ovat työllisyysohjelmat, joita valtioneuvosto juuri jokuunen viikko sitten teki. Jollen nyt väärin muista, ne maksavat noin 350 000 markkaa miestyövuosi. Paljon halvempaa vaikka hankalampaa ihmisten kannalta tietysti on pelkän työttömyyskorvauksen varassa eläminen, joka inhimillisestikin ajatellen on kaikkein hankalin ja vaikein vaihtoehto, mutta valtion kannalta kyse on merkittävästä kustannuserosta.

Mitä eläkkeisiin ja niistä saataviin säästöihin tulee, on päivänselvää, että tehtäköön vaikka minkälaisia eläkejärjestelyitä, ne eivät ole sellaisia, joilla pystyttäisiin esimerkiksi ensi vuonna taikka lähimmän viiden vuoden aikana mitään näkyvää aikaansaamaan. Mutta me tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia myöskin viiden vuoden kuluttua ja sen jälkeen tulevina vuosina. Sieltä se alkaa pikkujätkä säästöjä tuoda, ja sen jälkeen ne ovat merkittäviä riippuen siitä, minkälaisia uudistuksia on rohkeutta tehdä ja mihin ylipäänsä on poliittisiakaan mahdollisuuksia.

Meillä on varmasti erilainen ajattelutapa velanotossa, mutta niin kuin aikaisemmin sanoin, kannan huolta lisävelanotosta ja siitä vaikutuksesta, mikä sillä on esimerkiksi korkotasoon, puhumattakaan siitä velkakierteestä johon me joka tapauksessa olemme ajautumassa lähimpien vuosien, useiden tulevien vuosien ajaksi. On aivan selvää, että jos täällä kiekaisen ulos sen, että sysään 5 miljardia markkaa johonkin työllisyysohjelmaan lisäten julkisia menoja, niin sillä on kiistaton vaikutus korkotasoon. Minulla muuten on kokemusta siitä, kun julkisen talouden menoja lisätään ehkä miljarditasolla. Olen saanut sen korkotason aikaan ymmärtämättömyydessäni aikanaan, kun ryhmyriikanani näitä surullisia sopimuksia jouduttiin tekemään. En uskonut silloin totta puhuen, että niillä vaikutusta on, mutta niinhän vain oli. Ja nyt ollaan

todella merkittävämpien ongelmien, suurempien julkishallinnon alijäämien kanssa tekemisissä kuin konsanaan silloin, jolloin vielä käsiteltiin siinä tilanteessa näennäisiä tai oletettuja valtiontalouden ylijäämälukuja, useiden miljardien ylijäämiä. Nyt ollaan 40 miljardin alijäämän (Ed. Stenius-Kaukonen: Ja mikä työttömyys!) kanssa tekemisissä, joka ei jää edes 40 miljardiin.

Niin kuin ed. Astala totesi ja joku muukin kysyi, arviolta raippaveron 1 prosentti vaikuttaa kertaluokkaa 2 — 2,5 miljardia. En minä sanonut, etteikö sitä poistaa voida. Toki se voidaan poistaa, jos tehdään sen verran enemmän säästöjä, niin kuin äsken ilmoitin, tai se merkitsee 2,5 miljardia jälleen lisää velkaa. Sitä tullaan ensi vuonna ottamaan joka tapauksessa 30 miljardia noin karkealla arviolla. Joka ikinen miljardi lisää on liikaa. Olen valmis ottamaan säästöesityksiä vastaan, mutta kovinpa harvoin niitä tästä salista on tullut. Se on tosiasia. (Ed. Stenius-Kaukonen: Voi voi, ministeri ei kuuntele, mitä täällä puhutaan!)

Mitä luottokelpoisuudenttiin tulee, niin kyllä minä ymmärrän, että tentti työttömien edessä on kova. Jos joku kuvittelee, etten minä siitä huolta kannan, niin toki kannan. Sehän on varmasti kaikkein ikävin vaihtoehto ihmisille, koko yhteiskunnalle. Tämän seuraukset tulevat olemaan todella traagiset tälle suomalaiselle yhteiskunnalle. Mutta se, että siinä tentissä on pakko pystyä vakuuttamaan myöskin nämä luokittelijat siitä, että me saamme nämä asiat kuntoon emmekä tule lisäämään julkishallinnon velkaa, joka nimenomaan heitä kiinnostaa. Ja jos he, niin kuin todennäköistä on, nyt tulevat pudottamaan meidän luokitustamme, tuskin siitä millään päästään eroon, jos se luokitus entisestään putoaa, niin se johtaa sellaiseen tilanteeseen, että a) meidän korkotasomme nousee ja b) sen jälkeen velansaantiongelmat kasvavat entisestään. Kyllähän valtio periaatteessa velkaa saa. Ei niin varma takaisinmaksaja ole Suomen valtakunnassa yksikään yritys, edes hyväkään yritys, kuin valtio. Mutta me tulemme joka tapauksessa tukkimaan, niin kuin aikaisemmin sanoin, suomalaisten yritysten lainansaantimahdollisuuksia niin ulkomailla kuin kotimaassakin. Näin on tapahtunut nyt jo. Siitä on vakavia varoituksia meille esitetty. Sille tosiasialle ei enää mahda mitään.

Mille köyhyysasteelle sitten Suomi ajetaan? Ei tässä millekään köyhyysasteelle ajeta. Kyllä me olemme sittenkin varakas maa, mutta yritetään estää, että me emme nyt Euroopan köyhimpien

maiden tasolle ajautu pistämällä pikkuisen jarruja päälle hyvissä ajoin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen jäsenillä tuntuu olevan oudon masokistinen tapa tarkastella tilannetta. Valtiovarainministeri sanoi, että työttömyydellä on tavattoman traagisia seurauksia, mutta kuitenkin hän on hyvin haluton hoitamaan työttömyyttä. Työministeri sanoi, että raippavero lisää pienyritysten vaikeuksia, mutta ei päs vain poisteta raippaverokaan.

Valtiovarainministerillä on mielestäni väärä tarkastelutapa, kun hän talouspolitiikan muutujia tarkastelee sillä tavoin, että seuraa yhden muuttujan liikkumista ikään kuin muut muuttujat olisivat ennallaan. Koko elvytyksen idea on se, että vaikka velkaa lisättäisiin, voitaisiin myös muihin talouspolitiikan muuttujiin vaikuttaa. Vaikutettaisiin suotuisasti bruttokansantuotteen kehittymiseen, vaikutettaisiin suotuisasti työllisyyteen, veronmaksukykyyn ja sitä kautta valtion tuloihin. Ministerin tarkastelutapa johtaa siihen, että mikään muu ei muuttuisi.

Ei hallituksen tavalla tietysti mitään elvytetäkään, ja itse asiassa ne toimenpiteet, joihin hallitus nyt on sitoutunut, johtavat juuri sellaiseen lopputulokseen, jota ministeri kuvaili: valtionvelka lisääntyy. Ellei sitten kaiken ministerin puheen välistä kuuluukin se, että tarkoituskin on jättää työttömät ja muut sosiaaliturvaa tarvitsevat hoidotta ja turvatta. Mutta en minä ymmärrä, millä tavalla sekään sitten kansantalouden tasapainoa lisäisi. Varmaa on se, että tällä tavalla lama syvenee ja hallitus kieltäytymällä elvytyksestä kieltäytyy myös ihmisten työllistämisestä ja yritysten kuntoon saattamisesta. Mitä korkoihin tulee, vuorenvarmaa on se, että korkeana jatkuva työttömyys ja talouden epävarmuus tulee pitämään korkotasoa korkealla. Ei siihen tarvita enää ministerin puheita sysäyksenä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toivottavasti asia meni perille, kun ministeri ei käynyt enää väittämään vastaan: Nyt kannattaa rakentaa halvalla. Se ei ehkä kokonaisuutena valtiolle kovin paljon

halvemmaksi tule, mutta sillä rahalla voitaisiin niitä velan korkoja maksaa; luulen, että se kuitenkin on kokonaisuutena edullisempaa. Tapa, jolla pyöriä saadaan pyörimään, jolla rahaa kirstuun alkaa kilahdella ja jolla sitten voidaan velan korkoja maksaa, on juuri se, että pannaan julkiset hankkeet liikkeelle. Muuten esimerkiksi rakennusteollisuus ei lähde eteenpäin. Me tiedämme, että se on kaikkein vaikeimpia aloja. Kun katselee Pirkanmaan kuntien rakennusalan työttömyysasteita, niin nämä vaihtelevat melkein joka kunnassa 30:stä 50 prosenttiin.

Oikein sydän hypähti toivosta, kun ministeri halusi kansanedustajien ja Pirkanmaan liiton listan meidän alueemme kohteista, ja näitä löytyy muualtakin. Niin kuin sanottu tämä ei varmasti tule valtiolle kalliimmaksi kokonaisuutena, vaan olisi juuri se tapa, jolla lähdetään eteenpäin.

Ministeri ei vastannut ed. Ukkolan kysymyseen, mitä voitaisiin säästää suurten eläkkeiden ja päivärahojen leikkauksilla. Suurten työttömyyspäivärahojen leikkauksilla ei voi säästää paljon mitään. Se on enemminkin periaatekysymys. Ministeri Viinanen 50 000 markan kuukausitulolla saisi noin 13 830 markkaa työttömyyspäivärahaa. Siitä kyllä jonkun verran voi leikata, mutta näitä on hyvin vähän. Mutta eläkkeiden leikkaamisella säästetään kyllä. Meillä on 25 000 yli 10 000 markan kuukausieläkettä saavaa, ja kun siellä on semmoisia entisen ministerin Pekalan ja Lassilan kaltaisia eläkkeensaajia, sieltä kyllä löytyy miljardisäästöt.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä nyt ilmeisesti valtiovarainministeriön kessumalli ja meidän sossumalli ovat sovittamattomassa ristiriidassa, mutta se ei välttämättä ole meidän mallimme vika. Minusta tuntuu, että kansantaloustieteilijät hyvin laajalta enemmistöltään ovat lähempänä sossumallia, keynesiläistä talousajattelua: Velan määrälle ei ole semmoisia absoluuttisia kriteereitä, missä sitten tapahtuisi dramaattisia muutoksia korkotasossa taikka kansainvälisten rahamarkkinoiden suhtautumisessa Suomen lainanpyyntöihin. Mutta tästä ei ehkä kauhean pitkään kannata kiistellä.

Sen sijaan kiinnittäisin huomiota ministeri Viinanen kaipuuseen säästökohteista. Tarvitaan isoja rakenteellisia uudistuksia, ja näistä hallituksen käsiteltävänäkkin ovat olleet kuntien valtionosuu uudistus ja maataloustuki eri muodoissaan. Molemmissa aika kevyesti on päästetty

varsin vähäisin muutoksin vanha linja jatku-
maan. Esimerkiksi valtionosuusudistus, joka
nyt on eduskunnalle annettu, ei niin kovin suuria
säästöjä julkiselle taloudelle tuota, ja siinä on
liaksikin tällaisia puskureita ja pehmennyksiä,
jotka käyvät valtiontaloudelle kalliiksi. Edelleen
hävittäjähankinnoissa, joissa sitoudutaan hyvin
isoihin menoihin, ei ole pahemmin säästövaiku-
tukseen kiinnitetty huomiota. Kyllä hallituksen
omassa keskuudessaankin pitäisi hiukan la-
veammalla pohjalla miettiä säästökohteita kuin
keskittyä joihinkin yksittäisiin tavallisen kansa-
laisen sosiaaliturvan etuuksien pienentämisiin.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä
ministeri Viinasen kanssa siitä, että lisälainaa ei
tule ottaa, mutta siinä kohtaa usko aina vähän
välillä horjuu, että työttömyyskorvauksien mak-
saminen olisi taloudellisempaa valtion kannalta
kuin elvyttäminen. Haluaisinkin kysyä: Onko
valtiovarainministeriössä laskettu näitä kerran-
naisvaikutuksia, joita työllistämällä olisi vero-
tuloihin ja taloudellisen toimeliaisuuden lisään-
tymiseen? Onko tällaisia laskelmia tehty, mikä
on valtiolle takaisin päin tuleva hyöty? Myös
ministeri Kanerva on tästä puhunut hyvin pal-
jon. Minkälaisilla faktoilla nämä ministeri Ka-
nervan ajatukset kumotaan?

Mutta hallitukselle haluaisin sellaisia terveisiä
lähettää, että toivoisin, että niin hallituksessa
kuin täällä eduskunnassakin ruvettaisiin pian
uskomaan, että ainoa järki ei ole täällä meidän
päissämme. Myös kunnissa on järkeviä viranhalti-
joita ja luottamushenkilöitä, joille toivottavasti
valtionosuusudistuksen yhteydessä annetaan
pääösvaltaa lisää, jotta tämän uuden raamibud-
jetoinnin hyöty ei hukkaannu siihen kankeaan
käytäntöön, joka johtuu paljon valtion määrää-
mistä lakisääteisistä menoista ja lisääntyvistä
subjektiivisista oikeuksista.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies!
Väläkysymyskeskustelun alkaessa kokouksen
puheenvuoron käyttäjä ed. Häkämies suhtautui
vähätellen sosialidemokraattien ehdotuksiin
työllisyyden parantamiseksi pitäen oikeaan osu-
vana erään toimittajan ilmaisuja: Demareiden
mielestä tulee ottaa velkaa ja rakentaa siltoja.
Siltä tässä tarvitaankin, siltä yli laman, selviy-
tymisen mahdollisuutta koko suomalaista yh-
teiskuntaa järkyttävästä työttömyydestä.

Työttömyys koskettaa välittömästi tai välilli-
sesti jo melkein jokaista suomalaista. Useat työt-

tömät kokevat suurta taloudellista hätää. Talou-
dellisten ongelmien myötä esiin nousee useita
inhimillisiä ongelmia. Kun on lähettänyt työha-
kemuksensa ja käynyt kysymässä työtä 90:stä eri
paikasta eikä ole onnistunut saamaan työtä,
alkaa usko selviytymiseen horjua. Työnhakijat
eivät pyydä mahdolltomia, vain oikeuden tehdä
työtä ja tulla toimeen työnteolla, mutta sitä
mahdollisuutta ei tänä päivänä kerta kaikkiaan
ole ollut.

Toimeentulon lisäksi työ merkitsee suomalai-
selle paljon muuta. Työ on edelleen suomalaisten
perusarvo. Työ antaa ihmiselle hyvän mahdolli-
suuden liittyä yhteiskuntaan, osallistua sen ra-
kentamiseen ja vaikuttaa. Työttömyys tuhoaa
tämän mahdollisuuden. Ei ole vaikea arvata
ilman työtä olevien tunteita kuullessaan hallituk-
sen ministereiden mielipiteitä niin suurista
työttömyyskorvauksista, ettei työtä viitsitä ha-
kea. Puheet viitsimisestä ovat ihmisten pilkkaa-
mista, kun työtä ei ole mahdollisuus saada.

Nuorisotyöttömyys on ongelma, joka vaikut-
taa nuorten elämisen mahdollisuuksiin ja sitou-
tumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan vielä kau-
an lamasta selviytymisen jälkeenkin. Sen vuoksi
ei riitä, että siihen kiinnitetään huomiota, vaan
tarvitaan todellisia toimenpiteitä. Voiko toimet-
tomuutta perustella sillä, että työttömyyden hoi-
to maksaa liikaa? Sosialidemokraattien mielestä
suurtyöttömyys maksaa enemmän kuin työpaik-
kojen syntymistä edistävä talouspolitiikka.

Mielestäni suurtyöttömyys on suurempi on-
gelma kuin velan lisääminen. Työttömyyden ai-
heuttamat ongelmat ovat huomattavasti pelotta-
vampia kuin lisälainanoton aiheuttamat ongel-
mat. Esimerkiksi Mikkelin läänistä on lyhyessä
ajassa hävinnyt 10 000 työpaikkaa. Suunta on
sama koko Suomessa. Luvut lääneissä vain
muuttuvat väestömäärien mukaan.

Entä toimenpiteet? Aivan liian tehottomia.
Johtava hallituspuolue on pääasiassa käynyt
keskustelua vain siitä, miten tulevissa EY-neu-
votteluissa parhaiten pystytään turvaamaan pie-
nen suomalaisen väestönosan entiset edut.

Yhtä asiata on kinata eduskunnassa tilas-
toista eli siitä, mistä johtuu 4 000:n lasku työttö-
myyslukuissa, kun jokainen työtön on liikaa.
Varmasti jokainen edustaja on iloinen lomau-
tusten päättymisestä ja lyhennettyjen työviik-
kojen palautumisesta normaaleiksi. Surullista on
kuitenkin se, että vaikka lomautettujen määrä
on vähentynyt, niin työttömien määrä on lisään-
tynyt. Tilanne on niin vaikea, että työttömyyteen
ja siitä tehtyyn väläkysymykseen on syytä suh-

tautua vakavasti sekä päättää elvytyksestä työttömyyden parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa vastustettu lainan ottamista elvytykseen sillä perusteella, että korkotaso nousee ja vaihtotase heikkenee, jos valtio velkaantuu lisää. Samoin on perustellut myös ministeri Viinanen. Joka tapauksessa perustelu on ontuva. Jos näin olisi, silloinhan kaikissa muissa Oecd-maissa olisi Suomea korkeampi korkotaso, ja kuten tiedämme, näin ei suinkaan ole. Tai korkotaso olisi jatkuvasti noussut Suomessa viime syksystä devalvaatiosta lähtien, kun valtiontalouden alijäämä on koko ajan heikentynyt. Näinkään ei ole tapahtunut. Olisi rehdimpää tunnustaa, että korkotaso määräytyy usean eri tekijän vaikutuksesta, tietynlaisesta kokonaisvaikutelmasta, joka markkinoilla syntyy taloudesta ja talouspolitiikasta. Uskon, että korkea työttömyys vaikuttaa erittäin kielteisesti kokonaisuuteen, huomattavasti kielteisemmin kuin lisävelanotto työllisyyden hoitamiseksi.

Lopuksi tärkeintä on se, että valtionvelka on hallittavissa ja hoidettavissa pitkällä tähtäimellä. Elvytyspolitiikka ei merkitse vastuuttomuutta, vaan valintaa työttömyyden alentamiseksi. On muistettava, että jokainen prosentin nousu työttömyydessä merkitsee 1,5 miljardin markan lisäkuluja budjettiin. Jos taas työttömyys alenee, menot vastaavasti pienenevät. Tässä on ed. Karhuselle, hän onkin poistunut salista, jonkin verran matematiikkaa, jolla tätä asiaa voi ajatella eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Vastatessaan välikysymykseen hallitus tapansa mukaan syytteli kaikkia muita mutta ei nähnyt omissa toimissaan mitään vikaa. Hallitus ei ensinkään huomannut omia ansioitaan kotimaisen kysynnän lamauttamisessa. Raippaveron säätäminen oli pahin mahdollinen toimenpide kotimaisen kysynnän ja työllisyyden kannalta, ja sen myös ministeri Kanerva täällä myönsi. Järkevintä onkin luopua raippaverosta.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien ed. Kalliomäen ja ed. Lindroosin puheenvuoroissa on esitetty useita työllisyyttä parantavia elvytystoimia. Samoin esityksiä on tehty useissa muissa puheenvuoroissa, niitä ei ole enää syytä toistaa. Hallituksen on nyt ryhdyttävä tekoihin, sen on annettava eduskunnalle lisämenoarvioesitys, johon liittyvät lisämäärärahat työllisyyden parantamiseksi. Tämän maan pyörät on saatava pyörimään ja työttömyysluvut laskuun. Ymmärtääkseni kaikki ovat siitä samaa mieltä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan lukea eduskunnalle työttömän työnhakijan kirjeen. Sen taustatiedoksi kerron, että kysymys on koulutusta, kielitaitoisesta ja hyvin monenlaisia työtehtäviä taitavasta 34-vuotiaasta mieshenkilöstä. Hän kiittää kannustuksesta ja sanoo, että se on tarpeen: "Tänään ammattiliitossa torpedoitin minut. Olin halukas saamaan lisäkoulutusta. En kuulemani mukaan ole sen tarpeessa, koulutukseen on tulossa niin paljon työssä olevia. Eli siis niille joilla on, annetaan lisää. Näyttää suuntaus kaikkialla olevan sellainen, että kaltaisistani halutaan eroon. Kukaan ei ole työttömien asialla, meistähän on vain vaivaa ja menoa. Solidaarisuudesta kyllä puhutaan, mutta tosiasiaa kukaan ei ole valmis luopumaan toisten hyväksi.

Olen toiminut aktiivisesti yhteiskunnassa. Nyt en saa mistään työtä, en vaikka kuinka hakisin. Onko väärin, että olen katkera tätä kaikkea kohtaan? Olen antanut paljon, mutta en ole saanut mitään. On vain katkeruutta ja muuten tyhjä mieli. Ajattele tässä sitten isänmaata. Toisaalta ei sitä kaikki ole isältään maata saaneet. Olen aina yrittänyt olla 'hyvä ihminen', en ole halunnut kulkea kenenkään yli. Kaikilla pitäisi olla ihmisarvoinen elämä. Nyt kuitenkin huomaan tulleet huijatuksi. Taitaa olla niin, että ahneus kovan onnenkin voittaa.

En ole koskaan uskonut, että voisin tuntea tällaista katkeruutta. Tänään, kun näin Esko Ahon ja muiden ministerien itsetyytyväisen ilmeen, huomasin voivani pahoin. En minä halua olla paha, haluan olla ihminen, tehdä työtä sen eteen, että maailma olisi parempi.

Miksi toiset saavat olemisestaan jopa 150 000 markkaa kuukaudessa, kun kaltaiseni joutuvat taistelemaan olemassaolostaan 50 kertaa vähemmällä? Meikäläiset maksavat siitäkin veron, rahat ja liikevaihdot. Minä olen menettänyt uskoni ja voimani. Nyt en enää jaksa, heitän kirveen järveen. Ajelkoot muut loistoautoissaan, ja he saavat olla varmoja siitä, että kun viimeinen urakoitsija tulee, ei heilläkään ole kuin tyhjä mieli ja sadattuhannet kaltaiseni heitä katkeruudella muistavat. Minä kun en olisi muuta pyytänyt maailmalta kuin työtä ja hiukan toimeentuloa."

Ed. M y l l e r : Arvoisa puhemies! Ed. Muttilaisen lopuksi lukema kirje saa meidät toivottavasti miettimään juuri sitä, että 350 000 työttömän joukossa on 350 000 erilaista ihmistä ja työttömyys kohtelee jokaista heistä juuri niin

raa'alla tavalla kuin äsken kuvattiin. Helpostihan nimittäin käy niin, että mitä suuremmista luvuista on kysymys, sitä herkemmin niihin lukuihin unohtuu se, että kysymys on ainutkertaisesta asiasta kunkin henkilön kohdalla.

Ministeri Kanerva joitakin tunteja sitten vaati, että opposition on kyettävä esittämään yhtenäinen linja ja näkemys tulevaisuudesta ja Suomen tämän hetken suurimmista kysymyksistä. On tietysti mielenkiintoista, että työministeri vaatii oppositiolta sellaista, mitä hallitus ei kykene aikaansaamaan. Millainen tahto hallituksella on esimerkiksi talouspolitiikassa? On huomattu, että siellä on vähintään kahta erilaista ilmaa. Minkälaisia linjauksia hallitus tekee energiapolitiikassa? Siitäkin on vähintään kahdenlaista erilaista ilmaa. Entä mikä on hallituksen linjaus EY:hyn? Tiedämme, että siitäkin on vähintään kahta erilaista ilmaa. Hyökkäys on tietysti paras puolustus, mutta jos ei kykene muuhun kuin hyökkäykseen, niin silläkään ei pitkälle pötkitä.

Tässä salissa on joka tapauksessa, ainakin käytetyissä puheenvuoroissa oltu melko yksimielisiä niistä keinoista — lukuunottamatta ministeri Viinasta — joita nyt tarvittaisiin työllisyyden kohentamiseksi. Tämä yksimielisyys todennäköisesti johtuu siitä, että puheenvuoron käyttäjät ovat olleet pääasiassa sosialidemokraateista ja muista oppositiopuolueista. Kokoomuksesta puheenvuoron käyttäjiä ovat olleet ne, jotka ovat kannattaneet elvytystä. Keskustapuolueen kansanedustajat eivät ole vaivautuneet osallistumaan tähän keskusteluun. En tiedä, onko oikein tehdä se johtopäätös, että heitä ei työllisyys edes kiinnosta. Toivottavasti näin ei ole.

Myös tässä asiassa olisi meidän hyvä tietää, mikä on hallituksen linja, onko se Ahon — Viinaseen linja vai onko se työministeri Kanervan linja? (Ed. Tiuri: Eikös se ole selvinnyt jo?) Käytetyistä puheenvuoroista päätellen näyttäisi, että ministeri Kanerva on niskan päällä. Katsotaan nyt. Toivottavasti näin on tilanne.

Erityisesti pääministerin puheessa iloittiin siitä, että vienti on lähtenyt vetämään. Tämä on hyvä uutinen, mutta sen tuomat hyödyt saatetaan pilata ja jatkaa lamaa kaukaiseen tulevaisuuteen, jos kotimaista kysyntää ei saada voimistetuksi. Tähän nimenomaan sosialidemokraattien elvytyspolitiikka tähtää: kotimaisen kysynnän lisäämiseen.

Ed. Mutttilainen jo esitti kysymyksen lainanoton lisäämisestä ja selityksistä sen turmiollisesta vaikutuksesta. Onkin kysyttävä, voiko niin suoraviivaista yhtälöä esittää, minkä valtiova-

rainministeri on esittänyt, että kaikkalainen lisälainanotto vain nostaa korkoja. Eikö paremminkin Suomen lähimenneisyys ole osoittanut sen, että poukkoileva ja suuntaansa tuntematon talouspolitiikka on se, mikä nostaa korkoja? Nyt ensimmäistä kertaa vakavalla tavalla korot lähivät laskuun, kun maailmalle levisi käsitys, mikä on Suomen ja Suomen hallituksen kanta EY-hakemukseen. (Ed. Aittoniemi: Ei tässä ole mitään tekemistä EY:n kanssa!) Tästä selkiyttämistäkään ei hallitus voi ottaa itselleen kiitosta, vaan se tuli hallituksen ulkopuolelta.

Elvyttäminen tarkoittaa luonnollisesti myös aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Tällä on jo useita kertoja todettu, että on kansantaloudellista tuhlausta maksaa rahaa tekemättömyydestä, jos samalla rahalla voidaan työllistää ja kouluttaa.

Koulutusnäkökulmasta katsoen onkin todella pöyristyttävää ja uskomatonta, jos ne tiedot, joita nyt on tihkunut aikuisopintotuen leikkaamisesta, pitävät paikkansa. Valtion opintotukikeskuksen tietojen mukaan aikuisopintotukea erityisesti korkeakouluopiskelijoiden osalta ollaan leikkaamassa rajulla kädellä. Kysymys on siitä, miten aikuiset, jo työelämässä olevat voivat kehittää itseään, vaihtaa ammattiaan koulutuksella sellaiselle alalle, joka vetää. On kysymys suomalaisten selviytymisstrategiasta. Tällaisessa tilanteessa on todella onnetonta, jos tätä itse asiassa tällä hetkellä ainoaa näköpiirissä olevaa keinoa pyritään heikentämään. Suomalaisilla ei tulevaisuudessakaan kovenevassa kilpailussa ole juuri muita keinoja selviytyä kuin hyvä koulutus ja koulutuksen jatkuva kehittäminen.

Arvoisa puhemies! Myös rakentaminen on järkevää elvyttämistä ja nimenomaan sellainen rakentaminen, josta tulevaisuudessa voidaan kerätä jopa taloudellista hyötyä. Kustannukset ovat nyt niin alhaalla, että kaikki se, mikä on suunniteltu rakennettavaksi tuonnempana, kannattaisi rakentaa nyt, pistää pyöriä pyörimään, lisätä rahan kiertokulkua kansantaloudessa ja tätä kautta myös parantaa valtiontaloutta verotulojen noustessa.

Tähänkin on erittäin hyvät mahdollisuudet. Minulla on yksi aivan pieni esimerkki siitä, mitä juuri nyt voitaisiin tehdä rakentamisen lisäämiseksi — paitsi tietysti ne julkiset investoinnit, joista täällä on puhuttu, liikenneinvestoinnit jne. — kunhan hallitus vain muuttaa hieman omaa kantaansa, jolloin työpaikkoja saadaan ja järkevää elvytystä liikkeelle: Kysymys on tämän vuoden budjetissa olevista asuntolainojen jakoperusteista. Siellähän on arava-omistusasuntojen

määriä nostettu ja vuokra-asuntojen määriä laskettu. Tämä merkitsee sitä, että niitäkään rahojia, jotka on varattu asuntotuotantoon, ei kyetä käyttämään, koska arava-omistusasuntoja ei tässä suhdannetilanteessa rakenneta.

Yhtenä esimerkkinä otan Pohjois-Karjalan läänin. Jos lainanjako sillä tavalla toteutetaan, kuin on suunniteltu, vuokra-asuntojen ja omistusravien välillä, tulee se merkitsemään sitä, että Pohjois-Karjalan läänin osuus valtion asuntolainasta laskee 4 prosentista 3,8 prosenttiin. Tämä johtuu siitä, että meillä eivät kunnat ole esittäneet omistusravien rakentamista, koska ne eivät käy kaupaksi. Ainoastaan Joensuu rakentaa omistusravia, ja siellä on jo kohta lähes sata omistusravaa myymättömänä. Prosentin tiputtaminen 4 prosentista 3,8 prosenttiin merkitsee 17:ää miljoonaa markkaa, ja asunnoiksi muutettuna se on 50 vuokra-asuntoa. Jos se sijoitettaisiin peruskorjaukseen, niin se merkitsee 180:tä peruskorjattavaa asuntoa vähemmän. Todennäköisesti tämä asetus kertautuu kaikissa lääneissä, ja tällöin kysymys on jo kohtuullisen suurista työtilaisuuksista ja samalla myös siitä, miten tätä aikaa nimenomaan voidaan käyttää asuntotilanteemme parantamiseen. Tässä ei todellakaan ole kysymys lisärahan saamisesta vaan jo budjetissa olevan rahan ohjaamisesta järkevämmiin.

Asuntotuotannossa hyviin tuloksiin tällä hetkellä päästäisiin pienellä lisärahoituksella mm. niin, että korkotuki muutetaan sille tasolle, jolla se oli viime vuonna. Se mahdollistaa korkotuetujen vuokra-asuntojen rakentamisen, sitä kautta tarvittavien vuokra-asuntojen saamisen ja työllisyyden paranemisen. Myöskin asuntojen peruskorjauksiin on nyt satsattava. Mielestäni ei pidä suhtautua liian ortodoksisesti siihen, että osakeyhtiötalojen peruskorjaukseen ei anneta porkkanaksi valtion subventiota. Ehkä hyvinä aikoina onkin järkevää ja periaatteessa on järkevää, että asunto-osakeyhtiötalat huolehtivat itse omista korjauksistaan. Tässä tilanteessa, kun on kysymys työllisyydestä plus siitä, että tämän vuosikymmenen loppuvaiheessa meille tulee erittäin paljon peruskorjauksia tarvitsevia asunto-osakeyhtiöitä, olisi todella järkevää, että korjaukset pystytään tekemään nyt, kun ne ovat myös suhdannepoliittisesti järkeviä. On kysymys myös hyvin pienestä taloudellisesta panostuksesta, ja tulos on panostukseen nähden erittäin hyvä.

Työllisyyteen tällä hetkellä erittäin vakavasti vaikuttaa myös valtionhallinnon supistaminen. En kiellä, ettei järkeistämiseen ja rationalisoin-

tiin ole aihetta, mutta on katsottava, mikä on oikea aika näihin toimiin. Onko järkevää siinä tilanteessa, kun muualla ei ole työpaikkoja tarjolla, tehdä rajuja supistuksia? Jos esimerkiksi valtionhallinnon 5 prosentin supistustavoite toteutuu, merkitsee se Joensuun kokoisessa kaupungissa sitä, että noin 90 miljoonaa markkaa verotuloja jää saamatta, jos sen tilalle ei tule muita työpaikkoja.

Sama pätee mm. Teleen. Nyt ei ole järkevää kiirehtiä Telen työpaikkojen vähentämistä enempää kuin on välttämätöntä. Nimittäin tätä ei voi myöskään EY:llä perustella, koska Suomessa aikataulu esimerkiksi kilpailun aikaansaamiseksi on kymmenen vuotta tai jopa enemmänkin yli sen, mitä se on keskimäärin EY-maissa tai yhdessäkään EY-maassa. Eli sitä kautta ei paineita Telen saneeraamiseen tule.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä puuttua siihen keskusteluun, jota on julkisessa sanassa käyty ansiosidonnaisen sosiaaliturvan leikkauksesta. Tämä asia kuuluu oleellisesti työllisyyspolitiikkaan paitsi sen kautta, että se liittyy työttömyysturvaan, myös siten, miten yhteiskuntaa voidaan rakentaa ja kehittää niin, että meillä on mahdollisuus turvata talouden pyörien pyöriminen. Nimittäin jos ansiosidonnainen sosiaaliturva leikataan sille tasolle, mitä on väläytelty, mm. valtiovarainministeri Viinanen eilen televisiossa, eli että perusturvan taso olisi kaikille taattu ja lopusta huolehtikoon kukin itse, se merkitsee mm. sitä, että ihmiset eivät voi selviytyä niistä sitoumuksista, jotka he ovat elämässään tehneet. Tämä jos mikä syventää lamaa.

Sitten niihin summiin, näihin "äärettömän suuriin" työttömyyskorvauksiin, joita kuulemma saadaan. Liikeliitolta olen saanut sellaisia lukuja, että jos henkilö on työskennellyt 30 vuotta alalla, hänen kuukauspalkkansa on noin 5 600 markkaa. Siitä ansiosidonnaisen työttömyysturvan osuus kuukaudessa on, jos jäädään työttömäksi, 3 500 markkaa miinus verot, eli käteen jäävä osuus on noin 2 700 markkaa.

Olisi erittäin tärkeätä, että silloin, kun tällaisia argumentteja käytetään eli käydään käsiksi ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan, todella tiedostettaisiin, mistä on kysymys. Kysymys on nimittäin pahimmillaan siitä, että me romutamme koko suomalaisen kollektiivisen sosiaaliturvan, ja silloin siitä joutuvat kärsimään nimenomaan kaikkein pienipalkkaisimmat ihmiset. Ne, joilla on isot palkat, voivat jo tällä hetkellä hankkia itselleen sosiaaliturvan. Ja mitä enemmän heikennetään kollektiivista sosiaaliturvaa,

sitä varmemmin siitä joukosta häviävät sellaiset palkansaajat, jotka ovat suhteellisen hyvätuloisia. Jos tämä osa ihmisistä lähtee pois kollektiivisesta sosiaaliturvasta, myöskään pienituloiset eivät sitä yksin voi kustantaa. Tämä merkitsee sen romuttumista. Se on ehkä tällä hetkellä suurin uhka suomalaiselle hyvinvoinnille.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun on kuunnellut opposition esityksiä, niin melkein ainoa keino, mitä nyt esitetään, on se, että rakennustoimintaa pitää elvyttää. Se ei ole kuitenkaan lopullinen ratkaisu, koska meillä ei varsinaisesti ole suhdannetyöttömyydestä kysymys, vaan rakennetyöttömyydestä. Kun katsoo valtiovarainministeriön talouskatsausta, joka viime viikolla meille tuli, niin melkein millä konstilla hyvänsä Suomessa työttömyys pyrkii säilymään hyvin korkealla tasolla. Jos me nyt jo lainaamme lisää rahaa ja yritämme työttömyyttä tilapäisesti vähentää, se johtaa siihen, että täytyy yhä vain enemmän lainata rahaa ja yrittää vähentää tulevaisuudessa samalla tavalla. Se ei voi johtaa järkevään tulokseen. Ministeri Viinanen jo mainitsi, että tänä vuonna kuitenkin rakennetaan enemmän kuin aikaisemmin.

Jos elvytysrahoja nyt on käytettävissä, minusta ne pitäisi suunnata juuri sellaiseen toimintaan, joka takaa tuottavaa toimintaa mahdollisimman pian. Siinä kohdassa olisivat silloin esimerkiksi tuotekehitystuki ja tutkimukseen ja vastaavaan menevät rahat, jotka ovat tänä vuonna jääneet vähän vähemmälle, kun on jouduttu ulkomaille sijoittamaan enemmän tutkimussopimuksiin. Silloin voidaan pitää edelleen palkkalistoilla väkeä, joka myöhemmin voi tuotteita kehittää ja muuta vastaavaa harrastaa.

Meidän pitäisi välttämättä päästä kestävään toimintaan eikä tällaiseen tilapäiseen apuun. Se johtaa myöhemmin yhä huonompaan tulokseen työttömienkin kannalta.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle ei ole mikään uutinen tai tietämätön asia se, että kysymys on tällä hetkellä rakennetyöttömyydestä. Niissä elvytystoimissa, joita sosialidemokraatit ovat esittäneet ratkaisuksi, on kysymys lähinnä lumipalloeftistä. Jostain on aloitettava, jotta pyörät saadaan pyörimään. Jos koko ajan mennään alaspäin, silloin elpyminen ja suhdanteiden nouseminen antaa odotuttaa yhä kauemmin itseään.

Kun otin esille tiettyjä rakennuskohteita esimerkiksi asuntotuotannossa, sanoin, että nämä

ovat pieniä kysymyksiä. Mutta tässä tilanteessa on hyvä ottaa myös siemenet maasta sen vuoksi, että ainakin budjettiin tulevista rahoista joku korkotuki perusparantamiseen ja asuntotuotannon ohjaaminen enemmän vuokra-asuntotuotantoon ovat pieniä rahoja, mutta niillä on rahan pienuuteen nähden merkittävä työllistämismäisyys. En ajattelekaan, että rakennetyöttömyyttä tällä tavalla korjataan, mutta se osaltaan on tyrkkäämässä kehitystä liikkeelle siihen suuntaan, että ainakin tästä alaspäinmenosta päästään tasaisemmalle maalle.

Ed. K o s k i n e n : Herra puhemies! Täytyy heti aluksi ed. Tiurille kommentoida. Kyllä tällä hetkellä on rakennuslalla kysymys nimenomaan suhdannetyöttömyydestä. Kahden vuoden takaiset korkeasuhdanteet nostivat Suomessa rakennuslalan työntekijämäärän korkeammaksi kuin koskaan. On selvää, että se ei pysyvästi voi sillä tasolla ollakaan. Mutta näin raju suhdannelasku, joka rakennuslalla on tapahtunut, on tyypiltään nimenomaan suhdannetyöttömyysmalli perinteisten oppien mukaisesti. Siihen tarvittaisiin joka tapauksessa pehmentäviä toimia, vaikka pysyvä rakennuslalan työllisyys olisi-kin ehkä matalammalla tasolla kuin rakennuslalan kuumina vuosina oli.

Ahoin porvarihallitus on jäädyttämässä kansantalouden vastustamalla elvyttävää talouspolitiikkaa. Pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen ovat toistuvasti hokeneet, että valtionvelka on lykättyä verotusta. Opposition väitetään yllyttävän vastuuttomaan velkaantumiseen. Mutta nyt tapahtunut kiristetty verotus raippaveron muodossa on lykättyä elpymistä eli pitkitettyä ennätystyöttömyyttä. Eli väärään aikaan vältetty velka on lykättyä elpymistä.

Pääministerin mukaan hallitus pyrkii pitkäjänteiseen, tempoilemattomaan, yrittämistä ja työntekoa kannustavaan veropolitiikkaan. Tähän saakka toteutunut hallituksen veropolitiikka on ollut täysin päinvastaista: hallitsematonta välillisten työvoimakustannusten kasvattamista, eläkeläisten ja palkansaajien rokotamista kostonomaisilla veronkorotuksilla ja hätäiltyjä verotemppeja. Sosialidemokraattien mielestä raippaveron on välittömästi poistettava ja käynnistettävä tuntuvat elvytystoimet työttömyyden voittamiseksi.

Pyörät on saatava pyörimään vaikkapa yhteisellä velalla. On syytä painokkaasti muistuttaa, että Suomen julkisen sektorin nettovelka oli vuoden 91 lopulla 0,6 prosenttia, kun se vastaa-

vasti Oecd:n eurooppalaisissa valtioissa oli keskimäärin yli 42 prosenttia. Emme ole siis vielä viimeisiä valuuttoja anelemassa. Edelleen on arvioitu, että Suomen julkisen sektorin bruttovelka kasvaa vuoteen 93 mennessä 31 prosenttiin ja nettovelka 13 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tätähän ministeri Viinanenkaan ei oleellisesti lisännyt tuolla 200 miljardin markan velka-arvioltaan.

Valtiontaloutemme olisi siten vuonna 93 kansainvälisesti vertaillen edelleen erittäin vähän velkaantunut, vaikkakin kasvuvauhti olisi ollut poikkeuksellisen voimakas. Tätä taustaa vasten elvytysvaraa on useita miljardeja. Järkevä mittaluokka saattaisi olla 5 miljardin vaiheilla tänä talvikautena, alkuvuonna 92.

Vaikka elvytystä rahoitettaisiin ottamalla lisää velkaa, valtion nettovelka ei kuitenkaan lopulta kasvaisi läheskään yhtä paljon, kuin nyt laman pohjalla elvytykseen käytettäisiin. Elpyvä talous toisi pian lisää verotuloja valtiolle ja kunnille, ja sosiaaliturva- ja työttömyysmenot supistuisivat. Noususuhdanteessa olisi sitten tiukennettujen säästöohjelmien ja valtionvelan lyhentämisen vuoro.

Suhdanteiden tasaamisessa Ahon porvarihallitus voisi ottaa esimerkkiä vaikkapa Ruotsin Bildtin johtaman oikeistohallituksen taikka USA:n oikeistovetoisen hallituksen toimista, jotka ovat osoittamassa tietä ulos lamasta mittavilla elvyttävillä investointiohjelmilla. Käsittääkseni esimerkiksi Ruotsin hallitus on jo tehnyt päätökset noin 12 miljardin rakennusohjelmasta, joka kohdistetaan juuri asuntotuotantoon ja tuotantoa tukevan infrastruktuurin töihin, liikenneyhteyksiin jne.

Kun keskustelussa on viitattu tämän Suomen laman syvyyden vertailussa nälkävuosiin saakka, niin voisi tällaisen vertauksen velanoton osalta hakea myöskin maatalouden keskeisistä ongelmista niinä aikoina. Jos ajatellaan, että talonpojalta loppui siemenvilja, ei riittänyt kaikkien peltojen kylvämiseen keväällä, hänelle tulivat vaihtoehdoiksi hakea lainaa naapurin isännältä tai sitten jättää loput sarat kylvämättä ja odottaa, että tulevien vuosien sadoissa ehkä jäisi vähän siementäkin. Me kaikki tiedämme, että tuommoisessa tilanteessa järkevää olisi kyllä lainata naapurilta, jotta ylipäänsä tulisi mahdolliseksi sitten saada enemmän viljaa, jos naapureilla viljaa on osoitettavissa. Tällä hetkellä Suomelle vielä olisi lisävelkaa saatavissa kohtuullisin ehdoin ja ilman, että Suomen kansantaloutta sillä kohtuuttomasti jatkossa rasitettaisiin.

Työttömyydestä välillisinä vaikutuksina aiheutuvat ongelmat ovat huomattavasti vaarallisia ja huomattavasti pysyvämpiä luonteeltaan, kuin jos nyt satsattaisiin elvyttämiseen kuitenkin kansantalouden voimavaroihin nähdessä suhteellisen pienellä lisävelanotolla.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun näitä valtion velka-asioita verrataan, ei se ole ainoa vertauskohde, että katsotaan, paljonko velka on kansantalosta, vaan yhtä tärkeä näkökulma Maastrichtin sopimuksen mukaan on se, kuinka suuri on alijäämä. Se saisi olla nyt Euroopan yhteisön mukaan vain 3 prosenttia eli Suomessa se saisi olla 15 miljardia. Sehän on nyt lähes kolminkertainen, niin että siinä kohdassa ollaan kyllä pahasti hakoteillä, eikä ole mitään näkyvää parannusta lähivuosina odotettavissa, joten kyllä tämä tilanne siinä suhteessa on mahdollittoman kaukana siitä, mitä muualla haluttaisiin.

Ministeri K a n k a n n i e m i: Herra puhemies! Välikysymys koskettaa hyvin kipeää ongelmaa jo laajuutensakin puolesta, ja kun tiedämme, mikä on asiasisältö, toivoisi, että tämä keskustelu olisi vieläkin syvällisempää kuin on, ja myös enemmän kuulijoita ja osanottajia sietäisi olla paikalla. Tässä on kysymys myös ihmisten hädänalaisesta tilanteesta ja perheidenkin kärsimyksistä eli välillisestikin hyvin laajasta ongelmasta.

Syitä ja syyllisiä usein etsitään. Tietysti syitä syytäkin etsiä, mutta syyllisten etsiminen ei aina niin kovin tuloksellista ole. Mutta syyllisiä jos halutaan etsiä, ja toki se on opposition tehtävä, on syytä katsoa menneisyyteen ja katsoa tähän päivään ja todeta, että niin edelliset hallitukset ovat tehneet kuin joiltain osin nykyinenkin hallitus on tehnyt virheitä tai ollut vähintään saamaton.

Ehkä keskeisiä perussyitä on, jos syistä puhutaan, se että olemme eläneet velaksi liian pitkään ja liian syvälle. Toisaalta yritysten pääomarakennetta ei ole vahvoina aikoina, hyvinä talouden aikoina, vahvistettu. Ehkä koko verouudistus, jota viime vaalikaudella toteutettiin, olisi pitänyt harkita ja toteuttaa hieman toisesta päästä, eli nyt hallituksessa valmisteilla oleva pääomatulojen verotus olisi ehkä pitänyt hoitaa ensin ja sitten vasta ruveta tuloverotusta keventämään sillä tavalla kuin sitä on tehty. Tämä on jälkiviisautta eikä paljon auta. Nyt on pääomatulojen verotuksen uudistamisen vuoro, ja se on

tärkeä uudistus. Toivottavasti siinä päästään eteenpäin.

Tässä yhteydessä totean, että raippaveroa en ole myöskään rakastanut enkä pidä sitä ollenkaan onnistuneena. Mutta se säädettiin viime syksynä, kun säästöjä ei saatu aikaan, joilla olisi ehkä joiltakin osin ainakin voitu oikeudenmukaistaa sitä tulonjakovaikutusta, johon on pakko ollut puuttua. (Ed. Stenius-Kaukonen: Eihän hallitus yhtään sellaista säästöesitystä ole tehnyt, jolla olisi oikeudenmukaistettu tulonjakoa! Mitähän ministeri Kankaanniemi puhuu?)

Tällä kertaa puhutaan työttömyydestä ja mietitään niitä keinoja, joita työttömyyden hoitamiseksi on esitetty. Oppositio välikysymyksessään ja keskustelussa on esittänyt yhden ainoan sanan eli "elvytys" ja siihen sitten erilaisia sisältöjä mutta hyvin kapealla tavalla. Keskeinen kysymys elvytyksen osalta on se, millä elvytetään, otetaanko lisää velkaa. Minusta keskustelussa on suhde valtionvelkaan ollut liian kevytmielinen. On todella vakava asia, että me lähes miljardin viikossa velkaannumme tänä päivänä. Se on sellainen vauhti, että emme voi sitä enää lisätä. Se on yksiselitteisen selvä asia.

Äsken keskusteltiin siitä, millä velan määrää mitataan. Välikysymysvastauksessa muistaakseni pääministeri totesi, että velkaa pitää verrata maan saamiin vientituloihin. Se on minunkin mielestäni tärkein perustelulähtökohta, ja meidän vientituloihimme nähden velkamäärä on nyt jo suuri ja kasvuvauhti niihin nähden jopa hirvittävä.

On siis syytä katsella muita keinoja hyvin vakavasti ensin, kun vielä voidaan todeta, että velanotolla, jos otamme muutaman miljardin lisää velkaa, emme saa kuitenkaan työttömyyttä kovinkaan paljon kaunistettua. Kaikki toimenpiteet on mietittävä ja etsittävä mutta myös harkittava niiden kokonaisvaikutus, ja velan suhteen olemme kokonaisvaikutuksiltaan hyvin hataralla pohjalla.

Mitä elvytykseen muuten tulee, viime kesänä nykyinen hallitus teki noin 7 miljardin markan elvytyspaketin. Myönnän, olin siinä mukana, että osittain se meni hukkaan. Työttömyys on kasvanut yhtä reippaasti kuin ehkä ilman sitä. Siitä liian iso osa meni muualle kuin sinne, mihin sen olisi pitänyt mennä.

Mielestäni kaiken perusta on se, että me saamme vientiteollisuutemme nousuun. Kilpailukyky vientiteollisuuteen olisi saatava nopeasti palautettua. Viime syksyn tapahtumat kaikkine ongelmineen paransivat vientiteollisuuden tilan-

netta, mutta yhä edelleen ponnistusten sen parantamiseksi pitää olla tehokkaita. Tässä hallitus ei ole riittävästi onnistunut. Jos vienti alkaa vetää, jos saamme sen kilpailukykyiseksi ja tuotamme maailmanmarkkinoille menemään, se pyörittää meillä kuljetuksia, palveluita, oheistollisuutta ja myös yhteiskunta, valtio ja kunnat saavat sitä kautta todellista tuloa.

Siis elvytys uudella velalla ei ole pitkäjänteistä, mutta tilanteessa, jossa olemme, jolloin hätä on todella suuri, historiaakin vasten ennätyskorkea työttömyys, tarvitaan myös tämän puolen tutkimista ja miettimistä, nimittäin tarvitaan pikaisia toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi.

Eräät keskeiset ministerit, työministeri ja valtiovarainministeri, ovat valitettavasti käyneet työllisyyden hoidon keskustelua jopa julkisuuden kautta. Sitä en ole oikein miellyttävänä pitänyt. Näkisin, että kun meillä on hyvin monenlaisia ministerivaliokuntia, hallituksessa olisi ehkä syytä perustaa työvoimapolitiittinen ministerivaliokunta, jossa voisimme pohtia nämä kysymykset hyvin tarkkaan ovien sisäpuolella ja sitten tulla yhtenäisin esityksin ulos ja kertoa, mitä aiomme todella tehdä. Tämä olisi pitänyt jo kauan sitten tehdä. Meillä on paljon turhemmissakin asioissa ministerivaliokuntia. Se tältä osin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Naiset ministerivaliokuntiin!) — Sopivat naisetkin sinne mukaan!

Mitä tulee pikatoimenpiteisiin, joita tarvitaan, mielestäni investointien aikaistaminen mahdollisimman vähällä uuden velan ottamisella on paikallaan. Erityisesti haluaisin painottaa opetustoimeen ja tutkimukseen liittyviä investointeja, joilla saadaan perustaa vahvistettua lyhyellä ja pitemmällä aikavälillä. Myös tuottavia investointeja yhteiskunnan ja valtionkin toimesta voidaan toteuttaa, tai ainakin tuottavuutta välillisesti parantavia investointeja tulee kiihkeä ja aikaistaa.

Lisäksi olen sitä mieltä, mitä täälläkin on viime puheenvuoroissa korostettu, eli asuntotuotannon osalta hallituksen pitäisi ottaa uudelleen mietittäväksi asuntotuotantomäärärahojen suuntaus. Näyttää siltä, että lama on lamaannuttanut myös omistusasuntojen rakentajat niin, että omistusasuntomäärärahat, aravarahat, eivät ehkä tule käytetyksi. Olisi syytä nyt jo kiireesti siirtää määrärahoja vuokratalotuotannon puolelle. Nyt on edullista niitä rakentaa, ja näin on hyvä työllistää.

Näiden pikaisten toimenpiteiden rinnalla tar-

vitaan niitä rakenteellisia uudistuksia, joihin hallitus on ryhtynytkin ja ollut aktiivinen mutta joissa erityisesti välikysymyksen tekijöiden eli erityisesti sosialidemokraattien aktiivisuus on ollut vain jarruttamista. Työmarkkinoiden vastuullinen joustavuus on välttämätöntä, ei niin, että puolustetaan kaikkein suurituloisimpia työttömyyskorvausten saajia tai suurituloisimpia eläkkeensaajia. Ongelmiin pitää nyt tarttua ja katsoa. Ne eivät nopeasti välttämättä tuota, mutta pitemmällä aikavälillä tarvitaan niihin puuttumista. Tällä hetkellä työttömyys aiheuttaa palkka- ja työolojen joustoa ikävällä tavalla. Toisilta menee kokonaan, 350 000:ltä on mennyt palkkatulot kokonaan, toisilta ei yhtään. Tämä ei ole sitä joustoa, mitä me tarvitsemme. Me tarvitsemme suhdanteiden mukaista kohtuullista joustavuutta työelämään ja työmarkkinoille.

Tässä mielessä pidän tärkeänä, että hallitus ottaa — olen sitä hallituksessa kannattanut ja ymmärrän, että se kannatus oli aika tärkeäkin jopa — nämä etuudet, jotka joiltakin osin ovat jopa varsin kohtuuttomia, nyt tarkasteluun ja käy niihin käsiksi. Toivon, että ammattiyhdistysliike ja oppositio myös tältä osin harkitsevat asiat tarkkaan, millä tavalla voi olla todella työttömien vähäosaisten puolella. Tämä on tärkeä linjanvetokysymys, josta keskustelussa ei ole riittävästi kuultu muuta kuin jarrutuspuheenvuoroja, joilla on pyritty torpedoimaan suuriin etuuksiin puuttumista. Haluan muistuttaa, että meillä valitettavasti on sellaisia tilanteita, että työttömyyskorvaus on niin korkea, ettei sen saaja halua ottaa työtä vastaan. Tällaisista epäkohdista, vaikka ne eivät olisi laajojakaan, tulee päästä irti.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ensinnäkin ilmoitan kannattavani ed. Mäkelän eilispäivänä tekemää ehdotusta lausumaksi päiväjärjestykseen siirtymistä varten.

Me emme ole yhtyneet sosialidemokraattien ponsilausumaan, jossa selkeästi ehdotetaan hallitukselle epäluottamuslausetta. Me olemme kylä olleet mukana välikysymyksessä, niin kuin hyvin tunnetaan, koska siihen sisältyy hyvin paljon sellaisia näkemyksiä, joita meillä on talouden ja työllisyyden hoidosta. Mutta näemme, vaikkakin meidän perustelulausumamme tietysti hallituksen taholta tulkitaan epäluottamuslauseksi, että hallituksen vaihtaminen sellaisenaan ei tämän maan asioita niin kovin nopeasti tule auttamaan erityisesti, kun siellä ilmeisesti olisivat taas uudelleen sosialidemokraatit, joilla on

varsin musta menneisyys nykytilanteen taustana edellisestä, Holkerin hallituksesta.

Herra puhemies! Haluan lyhyesti puuttua ed. Myllerin puheenvuoroon, jossa hän, niin kuin odotinkin, laski korkotason alenemisen johtuvan siitä, että meillä on nyt päätetty tietyllä tasolla jättää anomus Euroopan yhteisöön liittymisestä. Minä olen arvellutkin, että jo nyt ja tästä eteenpäin kaiken hyvän, mitä tälle maalle koituu, lasketaan johtuvan siitä, että me olemme menossa Euroopan yhteisöön, ja onnettomat olosuhteet tänä päivänä katsotaan sen syyksi, että me emme ole jo Euroopan yhteisön jäseniä. Korkotason laskemisella ja Euroopan yhteisön jäsenyydellä ja sinne pyrkimisellä ei ole mitään yhtäläisyyttä. Kysymys on korkojen osalta siitä, että viimesyksyinen devalvaatio lopetti odotukset rahamarkkinoiden epävakaudesta, rahamarkkinat vapautuivat, valuuttavirta kääntyi takaisin Suomeen. Tämä on yksi asia ja kaikkein tärkein asia. Toinen on se, että meidän kauppatasemme on kääntynyt merkittävästi ylijäämäiseksi ja vaikuttaa myös vaihtotaseeseen. Nämä kaksi asiaa vaikuttavat niin, että meillä korkomarkkinat ovat rauhoittuneet ja korot ovat alentuneet. Euroopan yhteisöllä siinä ei ole mitään tekemistä.

Herra puhemies! En halua ryhtyä harjoittamaan laitonta lääkärintointia, mutta kun eduskunnan kahvilassa eilispäivänä keskusteltiin työttömyysasioista, eräs lääkärialaa tunteva henkilö vertaili keskenään korkeata työttömyyttä ja korkeata verenpainetta, ja kas kummaa niillä on todella erinomaisen suuria yhtäläisyyksiä.

Ensinnäkin korkea verenpaine johtuu ihmisessä itsessään olevasta sairaudesta, mistä kulloinkin. Verenpaine on vain oire siitä, että ihmisellä ei kaikki ole kehossaan kunnossa. Korkea työttömyys on taas oire siitä, että maan talouselämä on sairas. Se on oire talouselämän sairaudesta. Toinenkin yhtäläisyys löytyi kahvilan pöydässä verenpaineen ja toisaalta suurtyöttömyyden välillä, ja se oli se, että jos työttömyys kohoa kovin korkeaksi niin kuin tällä hetkellä ja myös jos verenpaine kohoa kovin korkeaksi ja on pitkään korkealla, niin kummankaan saaminen tietylle perustasolle, jolta on lähdetty, on erittäin vaikeata. Näin sanovat lääkärit verenpaineen osalta, ja olen itse samaa mieltä työttömyyden suhteen, ja siihen on esimerkiksi nyt perusteet.

Nimittäin minä olen sitä mieltä, että meidän työttömyysasteemme on vaikea saada sellaiselle

perustasolle, jota nimitystä nyt ehkä voin käyttää, jollainen työttömyysaste oli Holkerin hallituksen aikana 1990 keväällä tai niihin aikoihin, jolloin se oli muistaakseni jopa alle 4 prosentin. Tämä merkitsi silloin lähes täystyöllisyyttä, koska minä katson ja olen aina sanonut, että suomalaisessa työvoimakortistossa on kolmisen prosentin työttömyyden määräästä sellaisia työttömiä, jotka ovat työkyvyttömiä ja työhaluttomia tai muuten sellaisia, joita on erittäin vaikea työllistää työmarkkinoille. Se on siis se pohja, josta ei koskaan päästä alemmas.

Se, että nykyinen työttömyys ei tule todennäköisesti koskaan enää laskemaan noille prosenttiluvuille, johtuu siitä, että maan talouselämä on laman aikana kokenut selviä vaurioita. Jos on kysymys työttömyydestä, joka on ns. normaalia — on tietysti normaaliakin työttömyyttä, kausivaihteluja — niin työttömyys saattaa liikkua muutaman prosentin marginaalilla. Se merkitsee lomautuksia, koska juuri sillä hetkellä ei ole työtä tarjota, mutta työnantaja jää joka tapauksessa, työttömälle työllinen koti, johon hän voi kysynnän ja talouden parantuessa jälleen palata suorittamaan sitä ammattia, mikä hänellä on.

Tämän laman aikana ovat tuhannet ja taas tuhannet yritykset, jopa terveet yritykset, tehneet konkurssin ja näin ollen työllinen koti työttömältä työntekijältä on kokonaisuudessaan poistunut. Hänelle ei ole siis suhdanteiden parannuttua enää mitään mahdollisuutta palata siihen työpaikkaan, joka hänellä oli aikaisemmin. Erityisesti vanhemman työväestön kuten yli 50-vuotiaiden ammattimiesten osalta tämä saattaa merkitä pysyvää työttömyyskortistoon jäämistä, sellaisten osalta, joiden osalta ei enää uudelleen koulutus ole tarkoituksenmukaista. Näin ollen minun täytyy valitettavasti omana näkemyksenäni sanoa, että siitä huolimatta, että emme joutuisi tuohon onnettomaan Euroopan yhteisöön, mikä varmuudellakin tietää 10—14 prosentin työttömyyttä, meidän työttömyysprosenttimme alimmillaankin saattaa liikkua 7—8 prosentissa.

Mitä tämä hallitus on tehnyt maan talouselämän nostamiseksi lamasta? Se ei ole oikeastaan tehnyt käytännössä mitään, sillä on ollut vasta suunnitelmia. Nimittäin ne asiat, jotka ovat nyt tulevalle kehitykselle ehkä positiivisena pohjana, ovat vain tapahtuneet hallituksen toimenpiteistä riippumatta. Yksi oli devalvaatio, johon viime syksynä ajaututtiin ja joka onneksi oli, se sanotakoon hallituksen kunniaksi, tarpeeksi suuri prosenttimäärältään, mikä rauhoitti rahamark-

kinat ja näin ollen, kuten aikaisemmin totesin, laskee myös korkotasoa yhdessä kauppasuhteen kanssa.

Yhdessä asiassa hallitukselle tietysti täytyy antaa tunnustusta, ja se on se, että hallitus pyrkii tervehdyttämään maan talouselämän rakenteita, mikä on välttämätöntä siitäkin syystä, että jos näin ei tehdä, jos Viinaseen linjaa ei noudateta, niin siinä tapauksessa me emme saa sitä luottamusta kansainvälisillä rahamarkkinoilla, joka meiltä on nyt poistunut ja joka saattaa olla jopa huononemaan päin vielä tänäkin päivänä. Se on siinä mielessä välttämätöntä.

Näiden asioiden vuoksi — korkotason laskeminen, maltillinen työmarkkinaratkaisu, josta en minä näe, että hallituksella olisi siinä mitään osuutta, sekä devalvaatio, johon ajaututtiin — meidän ulkomaanvientimme tulee nousemaan lamasta. Ulkomaanvienti tulee voimakkaasti kasvamaan. Tämä puoli on näin ollen kunnossa, hallituksella ei siinä kovin paljon kyllä osuutta ole.

Mutta sitten eräs asia, jota minä en jaksa ollenkaan ymmärtää ja jota täällä varmasti monet muutkaan eivät voi ymmärtää, on hallituksen toimet toisella alueella: kotimaisen kysynnän ja sen kautta tuotannon elvyttämiseksi. Kun kaikkialla muualla maailmassa, missä osataan myös tehdä talouselämän ratkaisuja, laman aikana verotusta kevennetään, jotta ihmisten ostovoima ja ostohalukkuus pysyisi edes kohtuullisena, niin Suomessa tämä Viinaseen linja lyö ihmisiä raippaverolla, jatkuvilla veronkorotuksilla ja vaikuttaa sen, että vaikka meidän ulkomaanvientimme on nousussa, ihmiset on tehty pelokkaiksi. Vaikka heillä olisi rahaa, he eivät uskalla ostaa, koska koko ajan sen lisäksi, mitä on veroja nostettu, uhataan uusilla veronkorotuksilla. Tämä on täysin järjetön asia, ja ministeri Viinaseen ei minun selvään kysymykseeni antanut vastausta. Mikä on heidän perustelunsa tässä asiassa ja toimenpiteissä ja suunnassa, jotka ovat täysin vastoin kansainvälistä talouden käytäntöä? (Ed. P. Leppänen: Hän meni miettimään!) Jos ei meillä luovuta raippaverosta ja lähdetä siihen suuntaan, että verotusta painvastoin kevennetään tilapäisesti laman aikana, niin meidän taloutemme ei lähde liikkeelle.

Eräs asia, mikä tässä on kiinnittänyt huomiota, on se, että täällä on varmasti ainakin minun mielestäni sekoitettu lainanoton osalta kaksi asiaa. Ensinnäkin puhutaan siitä, pitäisikö meidän ottaa lainaa elvytykseen eli satsata valtion lainaamia varoja esimerkiksi rakennustoimin-

taan jne. Toinen asia on se, luovummeko verotuksen kiristämisestä ja valtion tuloissa korvaamme sen otetulla lainalla, joka raippaveron osalta olisi esimerkiksi 5 miljardia markkaa. Nämä sekoitetaan autuaasti keskenään.

Henkilökohtaisesti olen tarkoittanut sitä, että jos me olemme jo nyt 50 miljardia markkaa ottamassa lainaa, niin miksi me emme voi ottaa sitä 5:tä miljardia markkaa vielä lisää ja luopua verotuksen kiristämisestä. Näin ollen saisimme kotimarkkinat liikkeelle ja myös kysynnän kotimarkkinoilla kasvuun.

On sitten toinen asia, johon meidänkin ponnassamme puututaan ja johon välikysymyksessä olemme myös yhtyneet, että siitä huolimatta, että verotusta kevennettäisiin ja otettaisiin ulkoista tai kotimaista lainaa valtion tulojen kattamiseksi tältä osin, mitä poistuva raippavero aiheuttaisi, meidän täytyy antaa siihen verenpaineseen elvytyspilleri eli pyrkiä tässä vaiheessa pysäyttämään työttömyyden kasvu ja kääntämään se vaikka hiljaiseen laskuun. Mutta se on kokonaan toinen asia kuin pidemmälle tähtäävät veronhuojennukset, jotka aiheuttavat sen, että kotimainen kysyntä lähtee liikkeelle, ihmiset rauhoittuvat, hakevat rahansa kiven alta ja alkavat ostaa välttämättömiä tuotteita, mitä he tarvitsevat, investoida ja näin ollen tuottaa yhteiskunnalle työtä. Tällä tavalla suomalainen yhteiskunta pääsee liikkeelle.

Herra puhemies! Minulla oli sellainen ajatus, kun seurasin valtiovarainministeri Viinasen oivalluksia täällä salissa, toivon mukaan se oli oikea ajatus, että hankin alkaa olla jo sitä mieltä, että raippavero oli sittenkin virhe, verotuksen kiristäminen oli virhe. Se olisi katsottu virheeksi kaikkialla maailmassa, jossa nimenomaan korkeasuhdanteen aikana verotusta kiristetään, laman aikana verotusta löyhennetään. Suomessa on tehty päinvastoin. Holkerin hallituksen aikana, jolloin tilanne oli ylikuumentunut, meillä verotusta kevennettiin, kai sitä sitten kevennettiin, vaikka joku sanoo, että sitä kovennettiin. Näin ilmeisesti oli. Veroaste joka tapauksessa silloin laski. Silloin olisi pitänyt verotusta kiristää. Nyt kun meidän pitäisi sitä löysätä, niin meillä sitä kiristetään. Tämä tulee olemaan tällaisen tavallisen ruohonjuuritason ihmisen näemyksen mukaisesti se este, joka estää meidän taloutemme kääntymisen hitaaseen, mutta varmaan nousuun.

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puhemies! Vaikka ministeri Kankaanniemi väitti, että

oppositio on vain suppealta näkökannalta esittänyt elvytystä, niin tässä on opposition puheenvuoroja pidetty lukuisia, joissa tämän elvytyslinjan perusteet on selvitetty, eikä ed. Aittoniemi juuri viimeksi niitä huonoimmin selvittänyt, joten itse en jatka siitä enkä myöskään toista sitä, mitä jo vastauspuheenvuoroissani äsken esitin konkreettisten julkisten hankintojen käyntiin saattamiseksi ja sitä kautta niiden korkorahojen hankkimiseksi, joita tarvitaan lisävelan korkojen maksuun. Eli kun saamme halvemmalla nyt rakennettua, niin siinä saadaan saman tien ne korkorahatkin tienattua, joita välttämättä tarvitaan.

Ministeri Kanervallekin tämän Pirkanmaan kansanedustajien hankelistan olen toimittanut, joten toivon, että nämä lähtevät liikkeelle. Eikä se varmasti ole epäedullista, vaan päinvastoin on juuri se tapa, millä pyörät saadaan pyörimään.

On toinenkin tapa, jolla pyöriä saadaan pyörimään. Kun nyt on puhuttu vientiteollisuuden pyörien pyörimään saattamisesta paljon, en puhu siitä, vaikka se on oleellista ja tärkeää, mutta yhtä tärkeää on se, että kotimarkkinateollisuuden pyörät saadaan pyörimään.

Toinen tekijä on julkisten hankintojen suunnittaminen kotimaahan. Tästä ministeri Kanerva muistaakseni syksyllä vielä puhui aivan korkeaan ääneen. Nyt se on jäänyt vähäisemmäksi taikka sitten en itse ole kuunnellut kaikkia hänen puheita. Mutta tässä puhutaan myös noin 50 miljardin markan potista, kun puhutaan valtion ja kuntien vuosittaisista hankinnoista. Eikä toden totta ole samantekevää, mistä ne hankitaan. Varmasti tällä asialla voidaan vaikuttaa nimenomaan kotimarkkinoille tuottavan teollisuuden toimintaan. Syksyllä puhuttiin myös siitä, että EY:ssä, vaikka siellä on olevinaan säännökset, että pitää kilpailuttaa kaikki, niin jos vielä näin tehdäänkin, kyllä osataan päätökset lopulta tehdä niin, että hankinnat suoritetaan kotimaasta. Kun me emme sentään vielä ole EY:n jäseniä, niin emmekö tässä vaiheessa voisi vielä vetää kotiin päin? Se olisi mielestäni välttämätöntä.

Näistä seikoista, jotka mielestäni ovat niitä oleellisia keinoja, joilla pyöriä saadaan pyörimään, en halua tässä pidempään käyttää aikaa, mutta sitten esitän konkreettisen esityksen, jolla työttömyyttä saadaan vähennettyä noin 20 000 työttömällä. Ei tämäkään ole mikään uusi konsti. Mielestäni on aivan turha täällä hankkia pussillista uusia konsteja, kun meillä on kyllä tiedossa ne toimenpiteet, joilla näihin asioihin korjausta saataisiin.

Tämä avoimen työttömyyden vähentäminen 20 000:lla ei merkitse sitä, että nämä ihmiset saataisiin töihin, vaan tarkoitan tällä sitä, että nämä ihmiset saataisiin eläkkeelle. Tämäkin ratkaisu olisi yhteiskunnan kannalta edullisempi. Meillä on nyt 55—59-vuotiaita työttömiä 17 613 tammikuun lopussa. Ei toden totta ole ollut ollenkaan huono ratkaisu se, että meillä oli työttömyyseläkkeen ikäraja 55 vuotta. Sillä on nimenomaan avointa työttömyyttä voitu vähentää. Eikö se nyt ole kuitenkin paljon järkevämpää? Ainakin se on suurimman osan mielestä niistä ihmisistä, joita tämä henkilökohtaisesti koskee. Itse kuuntelen jatkuvasti tekstiiliteollisuudesta, kenkäteollisuudesta ja muusta kevyestä teollisuudesta tai vaikka metalliteollisuudesta työttöminä olevien naisten puheita. Joka kerta heillä on sama huoli: Eikö olisi parempi, että me, jotka olemme 40 vuotta olleet jo työelämässä 15-vuotiaasta lähtien, pääsisimme eläkkeelle, kun työkyky joka tapauksessa on jo alentunut, jotta työllistyisivät meidän lapsemme, jotka nyt ovat juuri siinä tilanteessa, että heillä on perhe perustettu ja koti rakennettu ja pitäisi saada rahaa, millä maksetaan lasten elatus ja asunovelat? Heillä on hyvin järkevä, talonpoikaisjärjellä harkittu linja. He olisivat valmiit alentamaan omaa elintasoaan sillä, että jäisivät nyt eläkkeelle. Tämä on juuri naisten talonpoikaisjärjellä ajateltu asia, ja tuntuu käsittämättömältä, että se ei mene perille.

Ainoa huuto, mitä huudetaan, on, että eläkkeelle siirtymisen ikärajaa pitää saada korotetuksi, ikään kuin se sinänsä olisi jokin autuaaksi tekevä asia. Paljon järkevämmän tätä asiaa voitaisiin hoitaa, kun me emme työttömyyttä pysty ratkaisemaan. Parhaimmillaankin meillä oli lähes 100 000 työtöntä. Silloin oltiin jo hyvin tyytyväisiä, että on päästy alle 100 000:n. Me emme niin hyvään työllisyystilanteeseen pääse, ettemme voi katsoa, että jos joku joutuu olemaan työttömänä, suunnataan se niin, että se tuottaa vähiten vaikeuksia ihmisille, vaikka työttömyys tuottaa kaikille haittaa. Mutta eläkkeelle pääsivät ne ihmiset, jotka itse vapaaehtoisesti haluaisivat, varsinkin kun monet heistä ovat menettäneet pysyvän työpaikkansa, jossa he 30—40 vuotta ovat olleet, ja alalla ei enää uutta työtä ole saatavissa. He olisivat valmiit siihen, että heidän työuransa ja työpanoksensa yhteiskunnan hyväksi jo riittäisi ja he voisivat tyytyä vähempään.

Olen pyytänyt laskelmia siitä, paljonko tämä maksaisi. Valitettavasti virkamiehet ovat aika

haluttomia tekemään täsmällistä laskelmaa. Ne, jotka vastaavat eläkemenoista, puhuvat vain, että eläkeikää on korotettava, eivätkä ajattele kokonaisuutta. Mielestäni on aivan turha laskea pelkästään eläkemenoja. Meidän täytyy katsoa koko sosiaaliturvan budjettia, mikä on kokonaisuus. Meillä maksetaan yli 60 miljardia markkaa eläkkeitä vuodessa ja nyt yli 11 miljardia markkaa työttömyyspäivärahoja. Mutta mitä se auttaisi, jos saamme eläkemenoista muutaman miljardin pois, jos työttömyysturvamenot kasvavat vielä enemmän. Mielestäni on juuri sitä hölmöläisen täkinjatkamispolitiikkaa, jos asiaa katsotaan vain yhdeltä kantilta.

Kun työttömyysturva on keskimäärin viime vuonna ollut 4 590 markkaa kuukaudessa ja nettona 3 600 markkaa, silloin keskimääräinen palkkatulo on ollut 7 300 markkaa. Yksilöllinen varhaiseläke oli 4 600 markkaa, nettona 3 800 markkaa, koska eläkkeen verotus on hieman kevyempi. Nimenomaan työttömyyseläke on ollut vielä alempi. Se on ollut 3 800 markkaa ja nettona 3 400 markkaa. Jos me ratkaisisimme näiden ihmisten kohdalla asian niin, että ne, jotka haluavat, saisivat eläkkeen, on se nimeltään työttömyyseläke tai yksilöllinen varhaiseläke, joka myönnetään työttömyyden perusteella, useimmiten sillä ei kokonaisuutena olisi kovin paljon merkitystä heidän nettotulojensa kannalta. Sosiaaliturvan menot pienenisivät, mutta kun otetaan huomioon verotuksen vaikutus, kauhean suurta eroa ei tule.

Joka tapauksessa olen aivan varma, että kun tämä yhtälö lasketaan loppuun asti, kyllä täältäkin helposti sentään 100 miljoonaa markkaa vuodessa saadaan säästää. Sen lisäksi tulevat kaikki muut säästöt. Ajatellaan, mitä tapahtuu, kun ihminen joutuu työttömäksi: Hän joutuu juoksemaan luukulta toiselle, ja hänelle tarjotaan velvoitetyötä. Sitten hän mahdollisesti kieltäytyy, ja taas vuoden kuluttua tarjotaan jne. Kokonaisuutena tämä on varmasti yhteiskunnalle halvempi ja kaikkien niin nuorten kuin ikääntyneiden työntekijöiden kannalta järkevämpi ratkaisu. Mielestäni on vaikea ymmärtää, että tämä asia ei mene perille.

Meillä oli yksilöllisiä varhaiseläkkeitä maksussa 48 000 tammikuun lopussa. Niiden lisäksi oli noin 7 000. Samanaikaisesti työttömyyseläkkeitä oli maksussa vajaat 48 000 ja niissä lasku on ollut yli 7 000. Ei lisäisi edes kokonais määrää, jos antaisimme nämä työttömyyseläkkeet, vaikka koko ajan puhutaan, että eläköityminen lisääntyy. Mutta se, mikä yksilöllisissä varhais-

eläkkeissä on tullut lisää, on työttömyyseläkkeissä vähentynyt. Eli taso on tällä hetkellä pysynyt varsin samana. Me voisimme varsin hyvin lisätä tätä jonkin verran ja saada sitä kautta todella säästöä kokonaiskustannuksissa.

Paras tapa leikata ansiosidonnaisen sosiaaliturvan menoja on alentaa työttömyyttä. Kaikki leikkaussuunnitelmat, joita on nyt esitelty, ovat näpertelyä verrattuna siihen, jos saamme työttömyyden alenemaan; silloin varmasti nämä menot pienenevät ja päästään miljardiluokan säästöihin.

Koulutukseen pitäisi satsata huomattavasti enemmän kuin hallitus tekee. Mutta niin kuin ministeri Viinanen totesi, koska koulutuksen on kalliimpaa kuin ihmisten työttömänä pitäminen, niin hallitus ei halua tähän riittävästi panostaa.

Esimerkiksi vasemmistoliiton varapuheenjohtaja Kari Uotila on tehnyt konkreettisen ehdotuksen, jota vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa viedä eteenpäin, että jokainen palkansaaja, joka on työskennellyt yhtäjaksoisesti määrätyn ajan, voi vapaaehtoisesti jäädä sapattivapaalle 6 tai 12 kuukaudeksi ja sen jälkeen voi palata takaisin vanhana työntekijänä vanhoin eduin. Vapaana aikana hän saa ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Tässä olisi yksi tapa jakaa työttömyyden aiheuttamaa ongelmaa niin, että ne, jotka ovat vapaaehtoisesti valmiit, voisivat sapattivapaan avulla tämän hoitaa.

Ministeri Viinanen vaatii myös työn hinnan saamista alas. Tämä asia voidaan hoitaa myös niin, että ihmisten työtehoa saadaan parannettua kuntouttamalla heitä. Työterveyslaitoksen pääjohtaja teki huikean laskelman. En uskalla edes lukea niitä numeroita, kuinka paljon vuodessa menetetään, kun ihmisten työkuntoa ei pidetä yllä. Tämä puoli hallitukselta on jäänyt kokonaan huomiotta. Kuntoutuksen määrärahoja on vain leikattu tilanteessa, jossa pitäisi olla juuri päinvastaiset toimet, jos todella halutaan, että työteho kasvaa. Pidetään työntekijöiden työkykyä yllä, niin kyllä se kasvaa.

Raippaverosta vielä lopuksi. Kaikki ovat vaatineet raippaveron poistamista, mutta harvempi on sanonut, millä sitten rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ns. takuusuoritus. Vajaushan oli 7,5 miljardia markkaa, ja raippaverolla tätä on suunnilleen 5 miljardilla markalla kurottu umpeen. Tätä maksujärjestelmää pitää uusia niin kuin on vuosia vaadittu, että se ei työvoimavaltaista yritystoimintaa rasita. Mutta myös kun saadaan pyörät pyörimään, niin työnantajilla on mahdollisuus maksaa vakuutusmaksuja. Vakuu-

tusmaksujärjestelmä on saatava sellaiseksi, että nämä pystytään kaikki maksamaan. Silloin ei tarvitse korottaa veroja niin, että valtion budjettiin saadaan lisää tuloja.

Ed. L a x : Herr talman, herra puhemies! Debatten som förts i den här mycket allvarliga frågan visar på en bedräglig brist på visioner och på insikt om vilken mental revolution som vi måste få i gång här i landet för att människorna skall återfinna tron på sina möjligheter att utveckla nya och nödvändiga färdigheter. Rädslöshet och ytliga klichéer har präglat den här debatten inom såväl oppositionen som regeringslägret.

Herra puhemies! Paha työttömyys maassamme on jo sinänsä riittävä masennuksen aihe. Valitettavasti mieleni ei ole kohentunut kuunnelllessani tätä välikysymyskeskustelua. Ei ole juurikaan tullut esiin uusia, omintakeisia ja rohkeavia näkemyksiä siitä, miten tähän ongelmaan tulee suhtautua ja miten kohtalokasta kierrettä käytännössä voitaisiin ryhtyä kääntämään itseään vahvistavaksi menestykseksi. Yleiskuva opposition yhtä lailla kuin hallitusrintamankin taholta esitetyistä puheenvuoroista on sinänsä ymmärrettävä neuvottomuus ja siitä johtuvat kaavamaiset ja pintapuoliset kansantaloudelliset hokemat sekä julistuksenomaiset vaatimukset tyyliin ”eikö hallitus todella halua tehdä mitään” ja ”tarttis jo tehdä jotain”.

Pitkä talouskasvu ja hyvinvointikehitys on nähtävästi johtanut meidät kansanedustajat niin kuin monet muutkin päättäjät henkiseen krapulatilaan, jota leimaa huono tuntuma todellisuuteen. Tällaisessa tilanteessa kuullostaa ainakin minun korvissani kovin ontolta vaatimus raivata nykyinen hallitus oppositiosta koottavan uuden hallituksen tieltä. Mitä työttömät siitä hyötyisivät, kun tähänastiset puheenvuorot selvästi osoittavat, ettei yhdestäkään eduskunnassa nyt edustetusta puolueesta tähän hätään löydy riittävästi näkemystä, taitoa ja elämäkokemusta tarvittavan henkisen vallankumouksen käynnistämiseksi.

Tämän ikävän asiantilan tunnustaminen tässä talossa olisi jo merkki siitä, että krapulasta on mahdollisuuksia toipua. Se olisi osoitus orastavasta nöyryydestä, jota ilman on mahdotonta saada pää auki. Vähemmällä kuin henkisellä vallankumouksella asioita ei saada kääntymään parempaan päin. Me olemme todella syvässä kriisissä. Me kyllä jaksamme toivottaa, että

moottori on saatava käyntiin, mutta mitä se tarkoittaa? Minusta se tarkoittaa, että ihmiset on saatava käyntiin. Ihmisen luovuus on saatava kirjoitettua ja palautettua kunniaan. Ihmisen usko omaan kykyynsä kehittyä ja oppia uusia asioita on pystyttävä herättämään.

Kansakuntamme kehityksen keskeisimpiä pullonkauloja ovat huonot keskusteluvälit työpaikoilla. Meidän suomalaisten on opittava kannustamaan ja tukemaan toisiamme, tunnistamaan avujamme ja kehittämään erikoistaitoja niiden pohjalta. Meidän on myös pystyttävä harjaantumaan yhteispelin taitajina. Nuo vaatimukset pätevät yhtä lailla työpaikoilla kuin yksityisessä elämässämme. Käyttökelpoisia työvälineitä, joiden avulla kyseisiä valmiuksia ja taitoja voi parantaa, löytyy maailman sivu. On vain rohjettava tarttua niihin.

Meidän on osattava ottaa mallia japanilaisista. Sikäläisessä autoteollisuudessa 69 prosenttia koko henkilökunnasta on team- eli jonkinlaisen solu- taikka ryhmätyöskentelyn piirissä. Vastava osuus Yhdysvalloissa on 17 prosenttia ja Euroopassa 0,6. Tämä perustuu Massachusettin teknillisen korkeakoulun julkaisemaan tutkimukseen. Toisesta samaisen laitoksen tutkimuksesta ilmenee, että japanilaisissa autoyhtiöissä tehdään 60 toteuttamiskelpoista toimintaa parantavaa aloitetta vuodessa työntekijää kohden, kun vastaava luku eurooppalaisten kilpailijoiden kohdalla on 0,4. Japanilaiset siis kirjoittavat itsestään 150 kertaa enemmän parannusehdotuksia kuin eurooppalaiset. Oli muuten vaikea löytää sopivia suomenkielisiä vastineita sellaisille sanoille kuin ruotsin "lagarbete" ja englannin "team work" samaten kuin "medarbetare", "Mitarbeiter" ja "partner". Suomen kielen vastine jälkimmäiselle sanalle on ilmeisesti "alainen". Tämän sanan korvaaminen tasavertaisemalla olisi jo sellaisenaan osoitus orastavasta henkisestä vallankumouksesta, joka meillä on pakko saada käyntiin.

Mikäli hallitus ja eduskunta todella mielivät vaikuttaa asiaan, on tunnustettava ainakin seuraavat lähtökohdat suoritettaville toimenpiteille:

Ensinnäkin täytyy tunnustaa ja muistaa, että Suomi on täynnä tekemättömiä töitä.

Toinen lähtökohta on, että ketään täällä asuvaa ei heitetä yli laidan eikä jätetä oman onnensa nojaan.

Kolmantena lähtökohtana yhteiskunnalta toimeentulonsa saavan on suostuttava uusien asioiden opettelemiseen, omaksumiseen ja uusi-

en taitojen kehittämiseen sekä osallistuttava sellaisten tehtävien hoitamiseen, joita kukaan nyt ei hoida.

Jotta nyt työttöminä oleville voitaisiin osoittaa mielekkäitä tekemättömiä tehtäviä ja järkevää perehdytystä, on kyettävä radikaalisti nostamaan laatu- ja tuottavuustietoisuutta jo olemassa olevilla työpaikoilla, olivat kyseessä yritykset, valtion tai kunnalliset toiminnot, maatalouselinkeinot taikka muut. Näiden toimintojen tervehdyttäminen luo välttämättömän pohjan tärkeimpien tekemättömien töiden tunnistamiselle.

Ay-liikkeellä olisi loistava mahdollisuus tukea näitä pyrkimyksiä ja samalla osoittaa sekä vastuuntuntonsa että edelleen tarpeellisuutensa. Ay-liikkeen tulisi kehittyä laatu- ja tuottavuuskonsultiksi. Minun ennustukseni on, että jäsenet ennen pitkää hylkäävät ay-liikkeen, ellei se pysty osallistumaan yhteisen kakun kasvattamiseen. Ellei näin tapahdu, ei ole jäsenkunnalle mitään jaettavaa.

Meillä puhutaan paljon tänään rakenteellisista muutoksista sekä tulohajauksesta valtion ja kuntien toimintojen osalta. Tähän asti poliittiset päättäjät ja virkamiehet ovat yleensä hyvissä tapauksissa pystyneet selvittämään itselleen, mihin pitäisi päästä. Ani harvoin on syvennytty siihen, miten muutokset voitaisiin käytännössä toteuttaa. On mahdotonta toteuttaa esimerkiksi sitä vastuun ja päätöksenteon hajauttamista, johon tavoiteohjauksella pyritään, ellei kaikille asianomaiseen henkilökuntaan kuuluville anneta mahdollisuuksia harjaantua asettamaan ja priorisoimaan tavoitteita samoin kuin harjoittamaan yhteispeliä. Esimiestehtävissä toimivat tarvitsevat myös vankkaa tukea voidakseen kehittyä hyviksi ihmisten johtajiksi.

On hyviksi koettuja ja tehokkaita menetelmiä, joita täytyy ryhtyä määrätietoisesti käyttämään, sen sijaan että ihmisiä lähetetään osallistumaan usein kovinkin kalliille kursseille, joiden ohjelmat eivät ylipäänsä kytkeydy siihen, mitä asianomaisten tulisi saada aikaan työtehtävissään. Miksei julkisella puolella voisi tässä onnistua, kun esimerkiksi Masa-Yardsilla ja Ovakolla onnistutaan?

Hallituksen on varmistettava, että näihin kysymyksiin kiinnitetään riittävä huomiota niissä selvityksissä, jotka on käynnistetty valtion toimintojen tehostamiseksi. Hallituksen tulee myös toimia vauhdittajana, jotta vastaavanlaiset prosessit käynnistyvät kunnallisella puolella.

Ammattitaidolla toteutetut organisaation kehittämistoimet maksavat yleensä itsensä takaisin

varsin nopeasti toiminnan laadun ja tuottavuuden parantumisena. Esimerkiksi 10 miljardin markan säästö valtionaloudessa vastaavat noin 6 prosentin tuottavuuden nostoa vuositasolla, ja tämä on varsin vaatimatonta verrattuna siihen, mihin monessa yrityksessä on ylletty.

Herra puhemies! Yhdyn puhemiehen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Herr talman! Människornas skapande krafter måste frigöras och tas till heders. Vi finländare måste lära oss att stöda och uppmuntra varandra, att finna våra starka sidor och i kraft av dem utveckla nytt kunnande och nya färdigheter för att vi skall klara oss ur vår kris. Vi är dessutom urusla på lagarbete och en dålig kommunikation mellan chefer och medarbetare på arbetsplatserna är en av de allvarligaste flaskhalsarna för en gynnsam utveckling av vårt samhälle. Det här är allt saker som det är möjligt att råda bot på, men som välfärdsgenerationens politiker tycks stå maktlösa inför. Hur en ny regering bildad av oppositionen skulle göra saken bättre är för mig en gåta. Skall riksdag och regering verkligen bidra till att de nödvändiga förändringarna kommer till stånd måste bland annat följande utgångspunkter erkännas.

Finland är fullt av ogjorda arbeten. Ingen som bor här skall få kastas över bord. Den som lever på samhällets stöd måste ställa upp på att lära sig nya saker och ta sig an uppgifter som nu inte blir skötta. För att de som nu går arbetslösa skall kunna anvisas meningsfulla sysslor och en vettig inkörning i nya uppgifter är det en absolut nödvändighet att radikalt höja kvalitets- och produktivhetsmedvetandet på de arbetsplatser som redan finns vare sig det är fråga om företag, statliga och kommunala verksamheter, lantbruksnäringar eller någonting annat. Det är ju dessa funktioner som de arbetslösa skall ges chansen att stöda.

Det talas i dag mycket om strukturella förändringar och resultat eller målstyrning inom kommunala och statliga verksamheter. Hittills har politiker och tjänstemän i allmänhet i bästa fall försökt göra klart för sig vad som borde göras. Hur det skall ske har man knappast alls beaktat. Det är omöjligt att åstadkomma till exempel den decentralisering av ansvar och beslutsfattande som målstyrningen avser om man inte ger samtliga anställda i verksamheten en möjlighet att träna sig i måluppställning, prioritering och lagarbete. Också förmännen måste ges

stöd för att de skall kunna bli bra ledare. Det finns beprövade och effektiva metoder som måste tas i bruk i stället för att skicka folk på långa och dyra kursprogram som aldrig överhuvudtaget kopplas ihop med vad kursdeltagarna skall lyckas få till stånd på sina arbetsplatser.

Regeringen måste se till att dessa frågor ges tillräcklig uppmärksamhet i de olika utredningar som gäller en effektivisering av statliga verksamheter. Regeringen måste också fungera som katalysator för att motsvarande processer skall fås i gång i den kommunala sektorn. Kvalitets- och produktivhetsförbättringarna återbetalar sig i allmänhet mycket snabbt och återbetalar sådana organisationsutvecklingsinsatser där dessa genomförs med yrkesskicklighet.

Herr talman! Jag förenar mig med talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa herra puhemies! Suomen kansa odottaa tällä hetkellä äititai isähahmoa, joka tämän maan asiat pistäisi kuntoon, mutta valitettavasti sitä ei tunnu löytyvän. Tähän ei ole pystynyt presidentti Koivisto, ei pääministeri Aho eikä myöskään valtiovarainministeri Viinanen. Kansa ei luota heihin jostakin syystä.

Passiivisuus, joka on tullut yrittäjiin, työntekijöihin, työttömiin, on sitä viime keväänä hankittua lamaa, jota monta viikkoa jokapäiväisissä uutisissa toivotettiin. Työttömyys, joka on tällä hetkellä ennätyslukemissa, kaipaisi todella lääkkeitä, mutta niitä ei tunnu tässäköön keskustelussa kovin paljon löytyvän. Tuntuu siltä, että työministeri Kanervakaan, joka on kiitettävällä tavalla seurannut keskustelua ja ottanut omalta osaltaan kantaa, ei mielestäni ole vakavasti tähän asiaan vielä syventynyt.

Päivällä ed. Vuoristo tutkaili hallitusmuodon 6 §:ää. Henkilökohtainen tulkintani on myös, että niin Suomen hallitus kuin eduskunta rikkoo perustuslakiamme. Tämä on hyvin mielenkiintoinen kysymys, ja kannattaisi varmasti pitemmälle pohtia, miksi näin.

Meillä työttömyys, joka koskettaa tavalla tai toisella noin miljoonaa kansalaista tänä päivänä, on todella uhka tälle yhteiskunnalle. Hallitus on omalta osaltaan ilmoittanut monenkin ministerin suulla, että tulee jatkamaan samanlaista talouspolitiikkaa, mitä on harjoittanut vajaan

vuoden. Se tuhoaa tämän maan. On valitettavaa, ellei tämä talouspolitiikka muutu.

Nyt kun yksityinen sektori on saneerannut työntekijänsä ulos, mitä se on halunnut, tulee julkishallinnon saneerausvuoro. Jos se tämän laman ja tällaisen työttömyyden keskellä suoritaan, on kymmeniätuhansia uusia työttömiä maassamme.

Aikoinaan presidenttimme UKK perusti jo hätätilahallituksen, kun oli 60 000 työtöntä. Nyt meillä on moninkertainen määrä, mutta tuntuu siltä, että kaikki vain odottavat, että joku tekisi jotain.

Ihmetellä täytyy, miksi hallitus ei kiinnostu siitä esityksestä, että rakennustoimintaa elvytetäisiin, mikä lisäisi kotimaista kysyntää ja työntekijät saisivat palkkansa, maksaisivat veronsa, sosiaaliturvamaksunsa. Mutta hallitus omaksuu tämän linjan, että kannattaa passiivisena maksaa työttömyysturva ihmisille kotiin. Minä en ole sulattanut tätä vielä enkä nähtävästi tänäänkään iltana sulata. On arvioitu, että tämän vuoden työttömyysturva maksaa noin 30 miljardia markkaa. Siihen kun laitetaan muut kulut ja kustannukset, mitä tulee työttömyydestä, ehkä yli 10 miljardia markkaa, niin tällä rahalla tehtäisiin hyvin paljon Suomessa tuottavaakin työtä. Tämä ei vain mene hallituksessa eteenpäin.

Julkishallinto on ollut keskustelun kohteena, ja siellä varmasti on tarpeita ja paineita tätä byrokratiaa purkaa, mutta monissa maissa on julkishallinto paljon suuremmissa kustannuksissa kuin Suomessa. USA, Japani, Ruotsi, Saksa ja Englanti menevät meistä ohi. On kyllä yllättävää, mitä tästä on viime aikoina kuullut.

Valtionhallinnossa varmasti keskusvirastot joutaa lopettaa ja niiden työt siirtää ministeriöihin ja osaksi maakuntiin. Mutta jos samalla leikkurilla näissä tehdään päätöksiä kuin viime syksynä budjetissa, juustohöylämällä, silloin se koskettaa suorittavaa porrasta, jossa ei varmasti ole löysiä.

Täällä on hyvin paljon kaivattu eri ministereiden toimesta sitä, että pitäisi tehdä esityksiä. Niitähän ovat tehneet vasemmistopuolueiden edustajat täällä lähes kaikissa puheenvuoroissa, mutta porvaripuolueiden edustajat ovat erittäin vähän olleet mukana tämän asian keskustelussa.

Mielestäni — vaikka nyt ei olekaan paikalla valtiovarainministeri, jolle kuuluvat veroasiat — näitä verotettavia kohteita olisivat turhakkeet, jotka eivät ole välttämättömiä ihmisille: videot, lentokoneet, purjeveneet jne. Niitä voisi verottaa. Ne eivät ole pakollisia ihmisille. Tein toivo-

musaloitteen, jonka jätin viime perjantaina, ja esitin, että työllisyysvero asetettaisiin kaikille niille kansalaisille, joilla on yli 10 000 markan kuukausipalkka. Näin voitaisiin kerätä yhteiskunnalle huomattava summa rahaa, kun näitä kohteita nyt etsitään. Myös verottaisin pääomia, jotka tänä päivänä vapaasti liikkuvat, vaeltavat ja niitä viedään ulkomaille. Myös niille asettaisin veron. Suurituloisten veroale, joka tuli viime syksynä voimaan, pitäisi myös purkaa. Omaisuusveroa voitaisiin kiristää hyvin huomattavasti, jolloin yhteiskunta saisi tarvitsemaansa pääomaa. Pienten ja keskisuurien työvoimavaltaiten yritysten sosiaaliturvamaksuja mielestäni tulee porrastaa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tehnyt asiasta ainakin parina syksynä esityksen, mutta se ei ole saanut vastakaikua niin, että tuettaisiin työvoimavaltaisia pk-yrityksiä. Tämä olisi myös tapa työllistää ihmisiä. On hyvin paljon yrittäjiä jotka ovat sanoneet, että he haluaisivat työllistää, kun jäisi vähän rahaa, millä voisi maksaa palkat ja sosiaaliturvamaksut.

Keinoja on siis lukuisia ja esityksiä on tehty. On vain kysymys siitä, ottaako hallitus nyt yhtään onkeensa mitä eilen ja tänään tässä keskustelun aikana on esitetty, vai jatkaako se sitä uppiniskaista talouspolitiikkalinjaa, joka ajaa tämän maan kyllä valitettavasti tuhoon.

Mielestäni eurotyöttömyys on meille jo tullut. Se on tällä hetkellä vähän korkeampi kuin keskimäärin EY-maissa. Uskoisin, että monta vuotta eteenpäin meillä on työttömyysaste yli 10 prosenttia. Se on tullut jäädäkseen, eikä EY:stä sellaisia kultakimpaleita tule löytymään, jotka meidän työttömyyttämme tulevat alentamaan, sillä EY samalla myöskin vie meiltä työpaikkoja, jos se jonkun verran ehkä uusiakin luo.

Tilanne on vakava. Nyt kannattaisi pohtia pikaisesti, millä maamme pahin ongelma hoidetaan. Puheet eivät enää auta, vaan hallituksen pitää ryhtyä tekoihin. Se vaatii myös eduskunnalta hyvinkin radikaaleja otteita. Toivottavasti hallitus — vaikka epäilen, että se perjantaina saa luottamuslauseen — ottaisi tämän asian vakavasti ja jättäisi kaikki muut kysymykset taustalle. Uskoisin, että niin oppositio kuin hallituspuolueetkin tässä asiassa löytävät toisensa ja myös rahaa tämän ongelman voittamiseen.

Ed. P a a s i o : Herra puhemies! Haluan tässä vielä tarkemmin kuin vastauspuheenvuorossa on mahdollista puuttua keskustelussa esiintulleisiin parlamentaarisiin ulottuvuuksiin, joita eduskun-

nan ja hallituksen vuoropuhelussa on jo useaan otteeseen kosketeltu.

Ensinnäkin on ollut esillä kysymys pääministerin matkan ja tämän keskustelun yhteensattumisesta. Ministeri Pekkarinen on jääräpäiseen tapansa yrittänyt ylläpitää kuvaa, että oppositio olisi kritisoinut sitä, että pääministeri tapaa Ranskan korkeinta johtoa. Mitä ihmeen tuomitavaa tuollaisissa tapaamisissa voisi olla? Totta kai ne kuuluvat pääministerin toimenkuvaan, ilman muuta. Pääministerin toimenkuvaan kuuluu kuitenkin vielä suuremmassa määrin olla paikalla, kun hänen hallituksensa luottamuksesta keskustellaan eduskunnassa. Kritiikki onkin kohdistettava siihen, että keskustelu on ajoitettu päällekkäin jo pitkän aikaa sitten sovitun matkan kanssa. Hallitus ja tietysti ennen muuta pääministeri on valinnut ajankohdan, jolloin väläkysymykseen vastataan. Tämä on keskustelussa taholtamme useaan kertaan todettu, mutta ministeri Pekkarinen ym. palaavat aina vain vanhaan kaavaansa. Hallituksen vastauksen laatiminen ei ole voinut viedä niin paljon aikaa, ettei vastausta olisi voitu antaa viime viikolla. Ministerien, varsinkin pääministerin, puheenvuoroissa ei ollut mitään sellaista, jonka kirjoittaminen olisi vaatinut tuntia paria enempää.

Olemme useaan otteeseen todenneet myös työministeri Kanervan ja muun hallituksen väliset syvät linjaerimielisyydet työttömyyden torjunnassa. Ministeri Kanervan esittämät keinot ovat paljon lähempänä sosialidemokraattien ja muunkin oppositio esittämää kuin muun hallituksen, mm. kokoomuslaisen valtiovarainministerin, keinoja.

Se, minkälaisia johtopäätöksiä tästä tulisi tehdä, riippuu siitä, miten tärkeänä asiana nyt käsitteillä olevaa ongelmaa eli suurtyöttömyyttä pidetään, ja korostetusti siitä, miten tärkeänä asiana työministeri itse työttömyyttä pitää. Onko työttömyyden räjähtäminen käsiin vain muuan kinastelun aihe muiden pikkuasioiden joukossa? Tiedän, että ministeri Kanerva ei ole tällaisella kannalla. Sen sijaan hallituspuolueiden kansanedustajien silmiinpistävä passiivisuus tässä keskustelussa pahimmasta kansallisesta ongelmastamme antaa aiheen päätellä, ettei työttömyyttä enempää kuin eduskuntaakaan keskustelufoorumina pidetä kovin tärkeänä.

Kysymys on myös siitä, minkälaisen kannan kokoomuksen eduskuntaryhmä ottaa. Tukeeko se kokoomuslaista työministeriä vai ei? Parlamentarismin kannalta on vaikea ymmärtää johdonmukaisuutta siinä, että ministeri saa luotta-

muksen, mutta ei hänen poliittinen linjansa. Kun ministeri Kanerva ei näe tilanteessa henkilökohdaisen johtopäätöksen paikkaa, joudutaan siihen, että ministeri joutuu toteuttamaan sellaista politiikkaa, jota ei pidä mahdollisena. Toinen vaihtoehto on, ettei toteuta minkäänlaista politiikkaa. Valinnan mahdollisuus siis on olemassa.

Parlamentariselta kannalta on arveluttavaa, että ministeri pysyy paikallaan, vaikka käy ilmeiseksi, ettei hän kykene tehtävistään vastaamaan. Asiaa ei muuta muuksi se ministerin arvelu, ettei hänen eronsa työttömyyttä parantaisi. Ei varmaan ainakaan tämän kaltaisessa hallituksessa parantaisikaan. Kysymys onkin muusta: Kysymys on ministerin henkilökohtaisesti parlamentarisesta vastuusta ja vastuuntunnosta, myöskin tulosvastuusta. Nykyinen linja merkitsee virkamiesmäistä käyttäytymistä, ei parlamentaarista. Voisikin sanoa, että meillä poliittisen hallituksen sijasta onkin itse asiassa toimitusministeristö, ellei tuon yhdyssanan ensimmäinen osa loisi mielleyhtymää, että hallitus toimisi. Vaikka esitämmekin epäluottamuslausetta koko hallitukselle, on selvää, että ministeri Kanerva on saanut epäluottamuslauseen omiltaan huomattavasti selvemmin kuin oppositiolta.

Herra puhemies! Haluan lyhyesti puuttua myös erääseen toiseen tämänkin asian yhteydessä jo esillä olleeseen asiaan, nimittäin siihen, minkälaiselle periaatteelle suomalainen sosiaaliturva on rakennettava. Olen havainnut keskustan, myöskin pääministeri Ahon — ennen kaikkea hänen, koska hän on puolueen puheenjohtaja — nostaneen esiin keskustan vanhan linjan, jossa ns. ansiosidonnainen sosiaaliturvajärjestelmä tuomitaan ja halutaan romuttaa. Haluaisinkin nyt kysyä: Onko todella koko hallituksen linja, että sosiaalivakuutus, siis pohjoismaisen yhteiskuntamallin eräs perustekijä tässä maassa, romutetaan, että ihmiset yllätetään eri elämäntilanteissaan sillä tavalla, että he eivät kykene mm. lainoistaan ja muista niihin verrattavista velvoitteistaan selviytymään?

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Paasio asettui arvioimaan sitä keskustelua, jota eilen hänen kanssaan viritelimme parlamentarismen luonteesta suhteessa siihen, miten hallitus pyrkimyksissään onnistuu, niin tulkoon tässä vielä kertaalleen sanottua se, että tämän työllisyysvetoisen tehoroiskeen aikaansaamista koskeva ensimmäinen otteluerä on tähän saakka vasta käyty. Toisin sanoen on arvioitu hallituksen sisällä sitä, tullaanko anta-

maan ensimmäinen lisäbudjetti tahi ei ja minkälaisena se tullaan antamaan.

Tältä osin on tuotettava ed. Paasiolle pettymys, ettei hänen puheensa nyt satu sikäli ajankohtaisesti kovin kohdalleen, sillä hallitus on omalta osaltaan päättänyt antaa lisäbudjetin, jonka aikataulun yksityiskohtia olen eilen valottanut, ja päättänyt sen sisällöltään olevan myöskin työllisyysvetoinen. Mutta sen sisältöä koskevat määrät ja keinot ovat tällä hetkellä yhteisesti arvioitavissamme. Toisin sanoen noin parin viikon kuluessa on ymmärtääkseni hallituksen mahdollista päästä tässä asiassa selkeille vesille.

Kun ed. Paasio kyseli myöskin kokoomuksen eduskuntaryhmän kannanottojen perään, niin kuuntelin paitsi oman eduskuntaryhmäni myös muidenkin ryhmäpuheenvuorojen sisältöä kovin tarkoin enkä huomannut mitään olennaista asennoitumisvaikeutta millään tavoin sen politiikan toteuttamisen suhteen, jota työministerin roolissani pidän välttämättömänä ja tärkeänä. Työministerin on otettava huomioon kaksi seikkaa: Toinen on se, että yhtään ponnistelua ei pidä jättää käyttämättä järkevän ja terveen työllistämisen sekä pysyvien työpaikkojen luomisen suhteen. Toinen seikka on se, että tätä linjaa on toteutettava terveen talouspolitiikan raameissa. Ei työministerillä voi periaatteessa sen merkillisempiä huoneentauluja toiminnoilleen olla.

Tässä suhteessa olin havaitsevinani, että ei vain ajatuksissa vaan sanoissakin on esille tuotu tuki, jota ed. Paasio epäili kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuoroa arvioidessaan. Ei ryhmä suinkaan asettunut vastustamaan, vaan päinvastoin näillä kahdella suunnalla operoidessani selkeästi tukemaan. En ole huomannut pienimmässäkään määrin tässä suhteessa klapia. Sen sijaan olen ilahuneena pannut merkille sen, että ne keinot, joita parlamentin vasen siipi on keskustelussa esille tuonut, ovat niitä, joita jo aikaisemmin olen itse esille tuonut ja joille teki-joille myöskin välikysymyspuheenvuoroni rakentui. Se todistaa sitä, että sillä linjalla, jolla työministeriö pyrkii työllisyyttä hoitamaan, on paitsi hallituksessa selkeä tuki takanaan myöskin parlamentissa vahva enemmistö tukenaan. Näin ollen lähdän siitä liikkeelle, että terveen talouspolitiikan ja aktiivisen työvoimapolitiikan merkeissä tässä on eteenpäin kuljettava ja tehtävä se, mikä meidän yhteiskuntajärjestelmässämme työllisyyden hoitamisen merkeissä on mahdollista.

Ymmärrän kovin hyvin sen, että käydään poliittista debattia parlamentarismien otsakkeen

alla siitä, kenen pitäisi tehdä johtopäätöksiä kulloisestakin tilanteesta. Luonteeni vain tahtoo olla sen tyyppinen, ettei tekopaikalta silloin väistytty, kun tehtävä muodostuu astetta vaikeammaksi. Eikä parlamentarismikaan sitä edellytä. Varsinkaan tilanteessa, jossa sekä hallituksen sisällä oman puolueemme osalta että hallituksessa yleensä samoin kuin vasemmiston välikysymyksen allekirjoittaneiden lääkkeitä näyttävät olevan täysin samoja, ei ole olemassa mitään erityistä parlamentarismien perinnettä, sääntöä, periaatetta, joka edellyttäisi, että tästä tehtäisiin henkilökohtaisia johtopäätöksiä.

Sen sijaan olen keskustelua tarkoin seuratesani saattanut havaita, herra puhemies, sen, kuinka toisensa pois sulkevista aineksista on välikysyjien osalta kysymys. Yksi pitää suomalaista markkinataloutta syyllisenä nykyiseen korkeaan työttömyyteen, toinen pitää syyllisenä hallituksen toimenpiteitä, ja kolmas välikysymyksen allekirjoittajataho katsoo, että lakikirjan paragrafit eivät edellyttäisi tämän kaltaista työttömyyden tasoa. On jotenkin uskomatonta, kuinka näin erilaisista maailmoista tulevilla argumenteilla voidaan yhteinen välikysymys esittää. Se vain tarkoittaa yhteen laskien sitä, että välikysymyksen poliittinen uskottavuus on plus miinus nolla. Sen poliittinen osumatarkkuus on täysin olematon, sillä ei ole sellaista.

Sen sijaan en pidä lainkaan pahana sitä, että välikysymys on tehty, sillä, niin kuin aiemmin on tullut sanottua, eduskunnan toimintatavat ovat äärimmäisen jäykkiä suhteessa siihen, miten laaja-alaiset yhteiskuntapoliittiset ajankohtaiset kysymykset voidaan tällä tarkastella. Tässä mielessä välikysymys on melkein pä ainoita instrumentteja, joilla tarkastelu voidaan tehdä. Mutta poliittisesti välikysymys on kovin heppoinen. Sen on käyty keskustelu osoittanut.

Herra puhemies! Ed. Paasio kyseli myös, aikooko hallitus jakaa kurjuutta entistä kovemmin kansalaisten keskuuteen ja puuttua ansiosidonnaisen perusturvajärjestelmäämme. Minä en kuulu niihin puolueeni edustajiin enkä niihin hallituksen edustajiin, jotka katsoisivat tässä asiassa olevan mitään uhanalaista tai tarpeellista peruslinjan paikkaamista muutointaan. Päinvastoin on selvää, että kansalaisten perusturvasta on tällaisena aikana aihetta pitää hyvin huolellisesti kiinni. Siihen järjestelmään kuuluu tietysti myös ansiosidonnaisen sosiaaliturvan rakenteista kiinni pitäminen. Näitä rakenteita ei ole syytä asettaa alennusmyyntiin eikä kauppa-

tavaraksi tämän kaltaisessa tilanteessa, jossa on korostettava päinvastoin järjestelmämme toimivuutta ja sen perustavaa laatua olevaa luonnetta. Onhan tietysti selvää, että ansiosidonnainen sosiaaliturvajärjestelmämme on hyvin elementaarinen osa koko suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää, koskee tämä ehdinko työttömyyttä, jonka luonnetta olemme täällä katsomassa, koskee se sitten työkyvyttömyyttä tai sairautta, jotka kaikki yhtä lailla ovat niitä ihmisen henkilökohtaisakin onnettomuuksia, joissa yhteiskunnalla täytyy olla kohtuullinen suojaverkosto.

Me olemme kyenneet luomaan tähän maahan järjestelmän, jossa kohtuudella kyetään ihmisen elintasosta pitämään huolta näiden onnettomuuksien kohdatessa yksilöitä. Kohtuullista elintasoja kyetään ylläpitämään ilman sitä välitöntä riskiä, johon realisointiuhka sinänsä olisi muussa järjestelmässä asioita viemässä. Sen vuoksi valtiontalouden tila ei mielestäni anna mitään perustetta lähteä arvioimaan uudelleen meidän sosiaaliturvajärjestelmämme perusteita. Haluan osaltani lauhduttaa ed. Paasion pelkoja siitä, että hallitus olisi käymässä niiden rakenteiden kimppuun, jotka ovat tyypillisiä sosiaaliturvajärjestelmällemme, tai että yhtä kaikki myös hallituksen nimen ollessa tulopoliittisen sopimuspaperin alla oltaisiin tätä hallituksen toimesta romuttamassa. Siihen en näe olevan mitään aihetta eikä mahdollisuuksia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri puhui kauniita, mutta mielestäni suurtyöttömyys on kuitenkin tosiasia, vaikka sitä ei hallituksen toimia seuraamalla viime aikoina olisi voinut uskoa todeksi lähinnä siitä syystä, koska hallitus on ahkeroinut EY:n kysymyksen parissa niin innokkaasti, että tavallisia kansalaisia koskevat kysymykset ovat käsitykseni mukaan saaneet väistyä sangen suuresti. Mutta tämä lieneekin ollut hallituksen tarkoitus. Tämän perusteella esillä oleva välikysymys on tarpeellinen ja välttämätön, jotta hallitus edes huomaisi todellisen tilanteen työttömyyden osalta.

En ymmärrä lainkaan niitä väitteitä, joita arvoisa ministeri esitti jakamalla nimenomaan kolmeen osaan arvosteluja, joita työttömyyden osalta on esitetty.

Mitä tulee juridiseen puoleen, on tosiasia, että perustuslaissa on tällainen maininta, ja mielestäni on aivan aiheellista myös se, niin kuin ed. Vuoristo puheenvuorossaan on esittänyt, että nämä asiat tuodaan esille. Mikäli kyseinen säännös olisi kirjattu vielä tarkemmin, erittäin hyvät perusteet olisi myös keskustella jopa valtakunnanoikeudesta.

Toisaalta tilanteesta voi tehdä sellaisenkin johtopäätöksen, että hallitus on tyytyväinen työttömyyslukuihin, olemmehan siinä asiassa saavuttaneet EY-maiden tason. Tästä tasosta hallitus on hyvin usein huomauttanut puhuttaessa EY:stä. Hallitukselle voisi tietenkin tässä suhteessa myöntää jonkinlaisen kunniamerkin, koska olemme pystyneet jopa ylittämään monen EY-maan työttömyysprosenttiluvut. Toisin sanoen maamme on siltä osin kypsä liittymään EY:hyn.

Mitä hallitus on tehnyt työttömyyden lieventämiseksi? Mielestäni ei mitään. Nyt on ylistetty eilen ja tänään sitä, että joulukuussa lomautettujen määrä on pienentynyt 4 000:lla. Tämän ei pitäisi tuudittaa hallitusta yhä syvempään toimeentuloon, sillä on muistettava, että vuosi sitten työttömiä oli noin 200 000 vähemmän. Se on sellainen luku, joka todella tuntuu kansalaisten keskuudessa.

Hallitus on ottanut uudenlaisen linjan työllisyyden hoidossa. Se on raaka markkinatalousmekanismi: heikot kuolkoot pois. Näin tietenkin käykin usein elävässä elämässä, mutta valitettavinta nykyisessä tilanteessa on se, että myös suhteellisen terveet pienet ja keskisuuret yritykset joutuvat konkurssin kautta lopettamaan toimintansa, lähinnä vain valtiovallan ja pankkien nuivan suhtautumisen johdosta. Hyvin moni rakenteellisesti hyvä yritys on joutunut käyttöpääoman suhteen vaikeuksiin, koska rahan kiertäminen on pitkittynyt ja usein myös tehdystä työstä tulevaa rahaa ei saadakaan tilaajan mentyä konkurssiin. Jos tänä päivänä pienen yrityksen johto menee pankkiin kysyäkseen pientä lisälainaa, heidät suorastaan nauretaan ulos ja ilmoitetaan, että eiväthän vakuutenne riittä edes entisten velkojen kattamiseen. Valitettavaa tilanteessa on myös se, että Kera, jota yleisesti on pidetty jonkinlaisena riskirahoittajana, on lähtenyt saman suuntaiseen vakuuksien vaatimiseen. On tietenkin hyvä, että jonkinlaisia vakuuksia vaaditaan, mutta kohtuus kuitenkin pitäisi olla myös pyydettäessä.

Hallituksella riittää toisaalta myötätuntoa suurille yrityksille, tekivät ne minkälaisista tulosta

hyvänsä. Hallitus on surutta valmis tukemaan SKOPin kasinopelimenetyksiä veronmaksajien rahoin jopa miljardien markkojen edestä. Samoin on tilanne Tampellan kohdalla. Miksi näitä epäterveitä yrityksiä ja pankkeja ei päästetä samalla tavoin konkurssiin kuin pieniä ja keskiisiä yrityksiä?

Mikäli hallitus olisi halunnut auttaa pk-yrityksiä, siihen sillä olisi ollut mahdollisuus esimerkiksi edellä mainituilla miljardeilla. Siten olisi pystytty pelastamaan monia pieniä ja työvaltaisia yrityksiä, jotka ovat nyt joutuneet vararikoon lähinnä käyttöpääoman puutteen johdosta siksi, ettei pankeilla riitä kiinnostusta niitä kohtaan. Pikemminkin pankit käyttävät yrityksiä lähinnä lypsylehminään, joilla tuloilla kateetaan lähinnä pankkiherrojen kasinopelitappioita. Tämä on valitettava totuus tilanteesta, joka ainakin maaseudulla on karua todellisuutta.

Samana suuntainen tilanne on myös maatalousväestön kohdalla. Ensin hallitus on kurittanut viljelijäväestöä jopa taannehtivilla laeilla. Sitten se on kiristänyt tuotantorajoituksia erityisesti pienillä tiloilla ja tehnyt niiden toimeentulon lähes mahdottomaksi. Tässä yhteydessä hallituksen taholta on usein tuotu esiin se, että meidän on saatava myös maataloutemme EY:hyn liittymiskuntoon. Uskon vakaasti, että hallituksen toimenpiteillä se onnistuu varmasti eikä edes tarvitse odottaa pääjohtaja Hemilän mainitsemia vuotta 2000, jolloin tilojen lukumäärän pitäisi olla puolet nykyisestä. Pääsemme tavoitteeseen nykyisellä maatalouspolitiikalla jo muutaman vuoden sisällä. Näin asiantilan on hallituksen ja EY-kannattajien mielestä varmaan oltavakin. Kukaan edellä mainituista tahtoista ei ole kuitenkaan tuonut esille sitä, minne maataloudesta ja yleensä elintarvikeketjusta vapautuvat ihmiset joutuvat. Mutta eiväthän markkinatalouden todelliset kannattajat tällaisia edes mieti, koska heidän teemansa on edellä mainitsemani: heikot kuolkoot pois.

Arvoisa puhemies! Tosiasia on kuitenkin se, että maataloudesta vapautuvilla ihmisillä ei ole muuta tulevaisuutta kuin työttömyyskortisto. Jo tällä hetkellä on havaittavissa, että rahamiehet ovat hyvin kiinnostuneita ostamaan velkataakan alla painiskelevilta viljelijöiltä maata ja metsää. Hyvähän tietenkin on, että edes joku on kiinnostunut. Valitettavinta tilanteesta on tarjotun hinnan alaisuus, koska ostajia on harvassa. Joskus tuntuu jopa siltä, kun on itse joutunut puuttumaan asioihin, että pankit taitavat olla mukana myös näissä järjestelyissä.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että olemme menossa valitettavan kovaa vauhtia 1930-luvun pula-aikoja kohden nimenomaan siinä, että ne keinottelijat, joilla on rahaa sijoittaa maaomaisuuteen, pääsevät jälleen kerran rikastumaan työtätekevien kansalaisten kustannuksella ja pankkien myötävaikutuksella. Pankkeille pitäisi-kin tässä yhteiskunnassa saada jokin kuri, mutta valitettavasti rahavalta on päässyt vaikuttamaan rappioittavasti myös eräisiin keskeisiin päättäjiin.

Työministeri Kanerva totesi hallituksen vastauksessa mm., että terveellä talouspolitiikalla ja aktiivisella työvoimapolitiikalla työttömyys on pysäytettävissä. Jos hallitus kerran tietää, miten työttömyyttä lievennetään, niin sopii mielestäni kysyä, miksi ihmeessä hallitus ei siten toimi. Jotenkin tuntuu nurinkuriselta ainakin se, että valtio maksaa mieluummin työttömyyskortiston kautta päivärahaa kuin järjestää järkevää työtä edes osalle työttömistä. Miksi näin suurtyöttömyyden aikana hallitus ei ryhdy aikaistamaan erilaisia rakennuskohteita, joiden rakentaminen on joka tapauksessa edessä? Sama tilanne on peruskorjausten osalta. Miksi ei rakenneta teitä ja rautateitä, joiden rakentaminen on niin ikään joka tapauksessa edessä? Talonpoikaisjärjellä ajateltuna se ainakin tuntuisi järkevältä. Noususuhdanteen aikana, kun työttömyys ei ole suuri ongelma ja kustannukset ovat korkeammat, näitä työkohteita voisi vastaavasti vähentää.

Kun henkilö on aktiivisesti työelämässä, hän saa palkkaa, jolloin työttömyyspäivärahat säästytvät. Mielestäni siinä ei ole kovinkaan suuri ero, mistä taskusta valtio rahat antaa. Mielestäni pitäisi olla mielekkäämpää ja järkevämpää sen, millä tavoin yleensä toimitaan. Mutta hallitus tuntuu valitettavasti ajattelevan toisin, koska todella mielekkäämpää, kuten totesin, olisi se, että samoilla rahavaroilla saataisiin jotakin konkreettista kuitenkin aikaiseksi, jos työpaikkoja järjestettäisiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen olisikin mielestäni nyt välittömästi ryhdyttävä sellaisiin toimiin, että suurtyöttömyyden kasvu saadaan pysähtymään ja samalla päästään alentamaan työttömien määrää. Tämän johdosta hallituksen olisikin julkaistava mahdollisimman pian tähän tähtäävä hätäohjelma rahoitussuunnitelmineen, koska hallituksen vastauksessa välikysymykseen nämä asiat sivuutettiin varsin kauniilla tavalla, ikään kuin maassa ei mitään todellista ongelmaa olisikaan.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vistbackalle haluan ensinnäkin todeta sen, että ed. Vistbacka unohti puheenvuorossaan täysin sen, mistä ongelmat johtuvat. Eivät ne tämän hallituksen keksimiä ole, vaan käytännössä tämä hallitus joutui selvittämään sitä konkurssipesää, joka on pitkälti seurausta sen hallituksen toiminnasta, jossa ed. Vistbacka itse oli ministerinä.

Ed. Vistbackaa haluan vielä muistuttaa siitä, että tämän hallituksen toimesta mm. on sovittu siitä, että pk-sektorilla on mahdollisuus jatkossa suhdannelainajärjestelyin sekä Valtiontakuukituksen takausjärjestelyin auttaa sellaisia pk-yrityksiä kriisiin yli, jotka ovat pohjaltaan täysin terveitä.

Minusta ei ole oikein, että näkee tämän hallituksen toiminnassa vain ja ainoastaan huonoa, niin kuin ed. Vistbacka puheenvuorossaan teki. Tämä hallitus varmasti on yrittänyt niiden mahdollisuuksien mukaan, jotka olemassa ja käytössä ovat nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, ylivelkakierteessä, jossa me kansantaloutena olemme. Erityisesti valtiontalouden velkataakan voimakas kasvu asettaa omat rajansa sille, mitä voidaan tehdä. Varmasti hallitus on yrittänyt tehdä parhaansa.

Mutta haluan ed. Vistbackalle nimenomaan oikaista sen, että pk-sektorille tämä hallitus on juuri muutama viikko sitten sopinut tämän tyyppisestä kriisiohjelmasta. Samalla tavalla tullaan myös vastaan asuntolainaloukussa olevia ja nuoria viljelijöitä, joille on 175 miljoonan markan korkotukijärjestelmästä sovittu, eli nykyisissä olosuhteissa parhaamme yritämme, mutta myönnän, että ed. Vistbacka on siinä oikeassa, että työttömien määrä on niin korkea, että tuskin sitä olisi kukaan osannut aavistaa siinä vaiheessa, kun tämän vaalikauden työn eduskunnassa aloitimme.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilalle ensinnä totean maataloudesta, että kyllähän se on ollut keskustavetoinen hallitus, joka on taannehtivat kuristuslait maataloudelle säättänyt. Siitä ed. S-L. Anttila ei pääse mihinkään.

Mitä tulee pk-yrityksiin, tiedän henkilökohdaisesti — ed. S-L. Anttilan on aivan turha puhua — että niillä rahoilla, joita hallitus on antanut, ei pystytty toimimaan, koska sekä Kera että Valtiontakuukeskus ovat lähteneet samalle linjalle vakuuksien vaatimisessa kuin pankit. Jos vakuuksia ei pystytty järjestämään, silloin rahoit-

tusta ei edes tule. Se on valitettavinta, että tällaisessa tilanteessa terveet yritykset, joilta puuttuu käyttöpääoma, joutuvat tappolistalle. Usein myös sellaiset omistajat, jotka ovat henkilökohtaisesti lähteneet takaamaan lainoja, joutuvat sellaiseen velkakierteeseen, että eivät uskalla sen jälkeen lähteä ainakaan omista nimisään yrittämään. Silloin tehdään määrätynlaisia järjestelyjä eli bulvaanien kautta lähdetään kiertämään lakia, että voitaisiin lähteä mukaan yritystoimintaan.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackalle takausjärjestelystä. Valtiontakuukeskus tulee 50—75 prosenttia vastaan, mutta toki vähän tarvitaan myös yrittäjän taholta, ja minusta tämä on toisaalta ihan tervekin lähtökohta, että yrittäjäkin myös vähän panostaa, mutta vastaantulo on minusta niin merkittävää, että toivoisin, että ed. Vistbacka sen myös noteeraa.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! En halunnut käyttää äskén vastauspuheenvuoroa ed. S-L. Anttilan puheenvuoroon, kun oli oma puheenvuoroni seuraavana. Ihmettelen sitä ed. S-L. Anttilan puheenvuorossa, että hän edelleen kaikki tilanteen syyt laittaa edellisen hallituksen niskaan. Milloinkahan tämä hallitus sitten ottaa vastuun taloustilanteesta?

Tämän vuoden budjettia laadittaessa syksyllä ja talvella meille sanottiin, että taloustilanne on edellisen hallituksen syy, koska edellinen hallitus laittoi raamit ja niiden mukaan oli nykyisen hallituksen elettävä. Nyt nykyinen hallitus on päässyt alusta lähtien raamittamaan budjetin, mutta edelleen kaikki on edellisen hallituksen syytä. (Ed. S-L. Anttila: Teki miinusmerkkiset raamit pakon edessä!) Ehkä joskus tämän hallituksen pitäisi myös miettiä, milloin se vastuun ottaa tästä maasta.

Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva totesi eilen vastauspuheenvuorossaan, että on hyvä, että vasemmalla puolen eduskuntaa tunnetaan elävää harrastusta maamme työllisyystilannetta kohtaan. Elävää harrastusta työttömyyden alentamiseksi ja työpaikkojen luomiseksi tulisi olla ennen kaikkea hallituksella. Ei riitä, että vain oppositio tuntee huolta työttömyydestä, koska vain hallituksella on valtaa ja voimaa hoitaa asiat siten, että työttömyyden kasvu saadaan taittumaan ja Suomen talouselämä ja Suomi uuteen nousuun. Siihen ei hallituksella ainakaan minun näkökulmastani katsoen näytä olevan

haluja eikä ainakaan yksimielisyyttä niistä keinoista, joilla asia voitaisiin hoitaa.

Vastauksessaan välikysymykseen ministeri Kanerva toi esille osittain juuri niitä asioita, joita sosialidemokraatit ovat viime keväästä asti jatkuvasti vaatineet, ja on hyvä, että demareiden vaatimukset ovat vihdoinkin saamassa vastakaikua myös hallituksen taholta. Ministeri Kanervahan esittää vastauksessaan mm. julkisten investointien aikaistamista: "Lisärahoituksen käyttäminen aktiiviseen työllisyyspolitiikkaan kuten yritystoiminnan tukemiseen ja valtion investointien aikaistamiseen vähentää mielestäni paineita työttömyysturvamenojen ja verotulojen vähenemisen puolella selkeästi. Investoinnit voidaan toteuttaa nyt halvemmallalla kuin muutamina seuraavina vuosina. Valikoivasti aktiivinen linja on näin myös kokonaistaloudellisesti edullisempaa kuin työttömyyden hallitsemattoman kasvun salliminen tässä maassa."

Tässä asiassa ministeri Kanerva on sosialidemokraattien ja opposition esittämän välikysymyksen linjoilla. Mutta miksi tässä asiassa ei tehdä mitään? Puheet eivät riitä. Tekoja tarvitaan. Työllisyyslisäbudjetti olisi pitänyt tehdä jo viime syksynä, kun eduskunnassakin kuului huhuja siitä, että hallitus antaa kolmannen lisätalousarvion vielä joulun alla. Silloin olisi päästy rakentamaan jo vuodenvaihteessa. Rakentaminen olisi päässyt vauhtiin, ja ehkä työttömyyden kasvu olisi jo taantumassa.

Julkisten investointien aikaistaminen onkin ainoa konkreettinen nopeasti vaikuttava toimenpide, jonka hallitus vastauksessaan julkitti. En ainakaan itse löytänyt todella konkreettisia asioita muita. Niin sanotut luottamusta herättävät toimenpiteet eivät tuo nopeaa ratkaisua suurtyöttömyyteen. Nähtäväksi jää, mitä aarteita kätkee sisälleen työllisyyspainotteinen lisätalousarvio, jonka hallitus on ministerinsä suulla ilmoittanut maaliskuussa antavansa.

Sen sijaan hallitus ei anna vastauksessaan lupausta asuntojen rakentamisen ja peruskorjausten lisäämiseen siitä, mitä budjetissa on. Se ei lupaa lisätä VR:n määrärahoja radanpitoon ja muihin kehittämisinvestointeihin. Se ei lupaa aikaistaa jo suunniteltuja tiehankkeita. Juuri näillä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossaan vaatimilla toimenpiteillä voitaisiin nopeammin vaikuttaa suurtyöttömyyden kasvun katkaisemiseen.

Arvoisa puhemies! Monet yrittäjät ja kuntien elinkeinoasiamiehet ovat viestittäneet aivan samaa asiaa, jonka ed. Vistbacka otti puheessaan

esille, että lähikuukausina satoja, jopa tuhansia yrityksiä on menossa konkurssiin ja niiden työntekijät joutuvat työttömiksi. Nämä yritykset ovat pohjaltaan terveitä mutta nyt ovat joutumassa tilapäisiin maksuvaikeuksiin pankkien kiristyneiden vakuus- ja maksuvaatimusten vuoksi. Toisena syynä on yritysten tuotteiden myynnin vaikeutuminen. Nämä monesti kotimarkkinoilla tuotteita tekevät yritykset ovat nyt hallituksen kotimaista kulutuskysyntää leikkaavien kuristustoimenpiteiden johdosta kuilun partaalla.

Vaikka ed. S-L. Anttila äsken sanoi, että rahaa on, kriisirahoitusta on, tosiasia on se, minkä ed. Vistbacka sanoi, että ainakin yritykset ovat viestittäneet, että tämä ei käytännössä toimi. Pankit ovat vaatineet lisää vakuuksia jo entisistä lainoistaan. Yrityksillä ei ole monta kertaa enää antaa lisävakuuksia sitten Keralle tai Teollisuusrahastolle. On järjenvastaista päästää tällaiset yritykset konkurssiin, koska uusien yritysten perustaminen vaatii huomattavasti enemmän taloudellisia resursseja kuin toimivan yrityksen auttaminen tilapäisten vaikeuksien yli.

Socialidemokraatit vaativat ryhmäpuheenvuorossaan, että tuotantoperustaltaan terveille pienille ja keskisuurille yrityksille on ryhdyttävä maksamaan tilapäistä korkotukea niiden toiminnan ja työpaikkojen turvaamiseksi. Haluan korostaa, että monet yritykset ovat viestittäneet sitä, että ne eivät halua almuja hallitukselta. Ne haluavat tulla omillaan toimeen, mutta haluaisivat sellaista lainaa, että pääsisivät vaikean ajan yli, koska monet yritykset kantavat ihan aitoa huolta myös omista työntekijöistään. Myös teollisuusneuvottelukunnan esitykset suhdannelainajärjestelyistä, vientitakuulain ja teollisuustakuulain muuttamisesta sekä pienten ja keski suurten yritysten riskirahoituksesta on toteutettava. Noin vaadimme tuossa ryhmäpuheenvuorossamme.

Rouva ja herra hallitus! Rouva hallitusta ei näytä olevan paikalla, herra hallitus on paikalla. Asian hoitamisella on nyt tulipalokkiire. Yritykset eivät jaksakaan enää rimpuilla maksuongelmiensa kanssa. Kyse on viikoista, viestittävät elinkeinoasiamiehet.

Hyvin nopeita toimia tarvitaan, ja ratkaisun avaimet ovat nyt hallituksen käsissä. Minä todel la toivon, että tähän ongelmaan kauppa- ja teollisuusministeriö ja työvoimaministeriö paneutuvat, että nämä yritykset voidaan pelastaa. Jos kerran rahaa on, tehtäköön ehdot sellaisiksi, että yrityksiä todella voidaan auttaa. (Eduskun-

nasta: Jos ei ole!) — No, onko parempi sitten konkurssien kautta mennä siihen, että työttömiä tulee lisää? Rahaa on löydettävä, koska yrityksen pelastaminen on minusta paljon tärkeämpää ja sitä kautta tietysti myös työllisyyden turvaaminen.

Ministeri Kanerva toivoi eilen, minkä jo aikaisemmin toistin, ettemme kuolisi huumorintajuihimme tulematta. Huumorintaju on hyvä asia, ja luulen, että sitä löytyy aika annos minultakin, ja sellaisen osaaminen eli huumorintajun omaaminen auttaa monesti vaikeiden asioiden yli. Asia vain on nyt sillä tavalla, että huumorintaju ja vitsit alkavat olla aika vähissä siltä työttömien armeijalta, joka nyt kamppailee työttömyyden ja asuntovelkojensa kanssa. Se inhimillinen hätä ja toivottomuus, jota työtön tuntee, ei näytä ulottuvan hallitukseen saakka. Päinvastoin hallitus on jo nyt toimillaan lisännyt työttömien hätää alentamalla työttömyyspäivärahoja ja kurittamalla myös työttömiä raippaverolla. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan hallitus suunnittelee lisäkuritusta myös työttömille ensi vuoden budjetissa. Tosin ministeri Kanerva sanoutui äsken irti tästä hommasta.

Onko se sitten liian paljon, jos työtön saa ansioon suhteutettua päivärahaa puhtaana käteen 120—150 markkaa viitenä päivänä viikossa? Suurin osa ansioon suhteutetuista päivärahoista on juuri tämän suuruisia, ja sillä täytyy monen yksinhuoltajanaisen pärjätä lastensa kanssa, maksaa vuokrat, ostaa ruoka ja vaatteet. Eräs yksinhuoltajaäiti Pohjois-Karjalasta kirjoitti minulle ja lähetti laskelman siitä, kuinka hän yrittää tulla toimeen tuolla pienellä työttömyyspäivärahalla. Hän kertoi, että hänelle jää sosiaalitoimistonkin laskelmien mukaan rahaa käteen kuukaudessa 206 markkaa muihin menoihin kuin pakollisiin. Onko se liian paljon? Toivon, että niin ministerit kuin kansanedustajatkin yrittäisivät edes paneutua työttömän asemaan. Silloin työttömän tuntema hätä tulisi vähän konkreettisemmin esille.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen talouspoliittinen linja on väärä. Hallitus harjoittaa talouspolitiikkaansa teoreettisella tasolla, ja se on käytännölle vierasta. Hallitus on ottanut linjan, joka johtaa tämän maan katastrofiin, ja se nähdään ensi syksynä. Kotimaista kysyntää leikkaamalla ei tästä lamasta selvitä. Suurtyöttömyyden ja yritysten konkurssiaallon kautta maan talouden tervehdyttäminen eurokuntoon on liian raskas isku tälle kansalle. Tarvitaan nopeaa ja valikoivaa elvytystä, ja jos hallitus ei

sitä ymmärrä tai ei halua ymmärtää, niin silloin hallitus on tehnyt tehtävänsä ja saa mennä.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Törnqvistille haluaisin muistuttaa siitä, että hän unohti kokonaan ammattiyhdistysliikkeen vastuun myös tästä kustannuskriisistä, jossa me olemme. Eivät kustannukset yrityksessä synny yksinomaan yrittäjän tai hallituksen pahantahtoisuudesta. Kyllä tässä taustalla on myös se, että me olemme kaikki olleet liian itsekkäitä. Erityisen itsekkäitä ovat olleet ne, jotka viime syksynä kaatoivat hyvän yhteiskuntasopimusyrityksen, joka oli varsin pitkälle valmisteltu.

Ed. Törnqvist, haluaisin vähän oikaista ja korjata: En suinkaan väitä, ettei tämä hallitus ota vastuuta siitä politiikasta, jota tänä päivänä toteutetaan. Valitettavasti vain hallituksen eväät, kun tämä vaalikausi käynnistyi, olivat äärettömän huonot, ja ne eväät näkyvät nyt siitä, että me velkaannumme joka viikko miljardi markkaa lisää ulkomaille sellaisella vauhdilla, jota Suomen kansa ja valtio ei ole koskaan aikaisemmin nähnyt. Meiltä on todella pohja pettänyt pitkälti siitä syystä, että aikaisemmin — ei yksin edellisellä vaalikaudella, vaan siinä on jo pidemmän ajan toiminnasta kyse — tässä maassa on harjoitettu politiikkaa, joka on johtanut siihen, että meiltä talouden pohja on pettämässä. Tästä kantavat vastuun poliittisten päätöksentekijöiden lisäksi totta kai myös etujärjestöt, ammattiyhdistysliike yhtenä mukaan lukien. Minusta nyt pitäisi tässä tilanteessa tehdä se, mikä on tehtävissä, jotta voimme säilyttää sellaiset työpaikat, jotka on mahdollista säilyttää.

Ed. Törnqvist, ei tämän suuruisia päivärahoja olla leikkaamassa, mitä hän mainitsi, mutta niitä on suurempiakin. Käsittääkseni niistä on kysymys, kun puhutaan, että ansioon suhteutettuun päivärahaan ollaan kajoamassa.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila peräänkuulutti ay-liikkeen vastuuta nykyisestä tilanteesta ja peilasi viime syksyn tapahtumiin. Varmaan viime syksyn ratkaisussa on arvostelemisen aihetta, ja varmaan ammattiyhdistysliikkeen sisäläkin myönnetään, että ehkä olisi ollut parempi Sorsan esittämä ratkaisu. Asia vain oli sillä tavalla, että siinä vaiheessa, kun Sorsa ratkaisua esitti, millään poppaskonstilla ei enää olisi pystytty estämään devalvaatiota, vaikka Sorsan ratkaisu olisi hyväksyttykin. Se on vakaa käsitykse-

ni. Luulen, että ammattiyhdistysliikkeen sisällä myös tämä tiedettiin. Vaikka olisi tullut miinusmerkkinen ratkaisu tulopolitiikassa, niin siihen päälle olisi tullut vielä devalvaatio. Mutta on ammattiyhdistysliikkeen asia pohtia sitä.

Monien yritysten menoista esimerkiksi pape-riteollisuudessa palkat ovat 10 prosenttia. Se ei ole todella suurin kuluerä, niin kuin monesti annetaan ymmärtää. Monet terveet yritykset ovat myös sanoneet, että palkkataso ei ole heidän ongelmansa, vaan ongelma on tällä hetkellä se, että tavaraa ei saada kaupaksi millään hinnalla, portit ovat kiinni.

On totta, että tähän tilanteeseen ei tämä hallitus ole yksistään syypää. Kyllähän tämä on pitkän ajanjakson tulos, oikeastaan koko 80-luvun hallitusten perujahan tämä on. Ehkä jälki- viisaus on sitä viisautta, josta voi oppia myös ...

Ensimmäinen varapuhemies: (koputtaa): Vastauspuheenvuorolle varattu aika on päättynyt!

Ed. M. Laukkanen: Arvoisa rouva puhemies! Eksymättä tässä puheenvuorossa kovin pitkäksi aikaa menneisyyteen totean aluksi vain sen, että 80-luvun lopun kuvitelma Suomen menestyksestä maailmalla rakentui todelliselle itsepetokselle ilman todellisia ja aitoja menestystekijöitä. Muistan hyvin, miten imarreltuja suomalaiset miksei poliitikot kuin myös talouselämän johtajat olivat ulkomaisista arvioista Suomesta Euroopan Japanina, vaikka tosiasiaa ainoa yhteinen piirre oli vain keskimääräistä nopeampi kasvuvauhti suhteessa muihin Euroopan maihin. Sen taas selitti idänkaupan tason kasvu erittäin korkealle lähinnä öljyn hinnan nousun myötä ja vientiteollisuutemme saamat korkeat hinnat läntisillä markkinoilla. Eli Suomen menestys ei suinkaan pohjautunut näinä vuosina todelliseen kilpailukykyyn, vaan ulkoisten tekijöiden summaan, jonka syntymisessä Suomella ei oikeastaan ollut juuri mitään tekemistä.

Tämän päivän kannalta katsoen on itse asiassa aika valitettavaa, että Suomella meni muutaman vuoden ajan lujaa. Tuolloin nimittäin nopean kasvun huumassa asiallisesti ottaen heikennettiin kilpailukykyä, jota nyt taas pitäisi uusilla ratkaisuilla kohentaa. Sama koski myös julkista sektoria. Rakenteellisten korjausten sijaan julkista sektoria lihotettiin ja aikaansaatiin taas uusia kustannus- ja menoautomaatteja, joita niitäkin on nyt ryhdyttävä purkamaan.

Ed. Törnqvistille olisi syytä huomauttaa, että voidaksemme ylläpitää lakisääteisiä yhteiskunnan velvoitteita Suomen kansantalous vaatii 3 prosentin bruttokansantuotteen kasvun joka vuosi. Viime vuonna bkt laski 6 prosenttia. On hyvä, jos tänä vuonna pääsemme nollaan. (Ed. Törnqvist: Entäs edellisenä vuonna?) — Minä juuri viittasin siihen 80-luvun lopun ylikuumen- neeseen tilanteeseen sekä niihin syihin, joista se syntyi. — Nyt on aivan selvää, että meidän on suhteutettava julkinen taloutemme todellisiin voimavaroihimme. Se on tämänkin keskustelun eräs ydin.

Mutta jotta ed. Törnqvist ei pääse sanomaan, että ed. M. Laukkanen heittää tässä taas syyt edellisen hallituksen niskaan, lainaan puheenvuorossani teidänkin tuntemanne yhteiskunnallisen vaikuttajan Jermu Laineen analyysiä uudesta Kanava-lehdestä. Hän kirjoittaa näin:

”Holkerin hallitus oli kuuro varoituksen signaaleille. Niitä lähetti 80-luvun lopulla Oecd, niitä oli luettavissa myös epävirallisissa kansainvälisissä julkaisuissa vertailuissa hinnoista ja asioista eri maissa. Varoituksia yrittivät antaa myös eräät suomalaiset käytännön talouspoliitikot, mutta hallituksen virallinen ekonomistikaarti vähätteli jokaista pahanilmanlintua eikä halunnut tarvella hallituksen lapsenomaista iloa talouden menestymisestä. Sitä paitsi millään hallituksella ei ole koskaan ollut vaalien alla minkäänlaista rohkeutta kertoa totuutta ja tehdä totuuden vaatimia tekoja. Kansantaloutemme perusheikkoudet ovat vuosia olleet päättäjien tiedossa. Jo valtiovarainministeri Erkki Liikasen olisi pitänyt kohdistaa pääosa tarmostaan kansantalouden peruskuntoon saattamiseen. Sellainen työ ei tietenkään tuo kunniaa ainakaan lyhyellä tähtäyksellä, ja sehän sivumennen sanoen on nähty myös tässä keskustelussa suhteessa tämän hallituksen toimiin. Kun käden ulottuvilla näytti olevan suuren verouudistajan kirkas kruunu, taloudelliset realiteetit työnnettiin ohimenevinä kiusankappaleina syrjään. Valtiovarainministerin paikan jättäminen ja siirtyminen diplomaatituralle kesken uudistusten ja talouden uhkapilvien noustessa oli itsekkyyttä ja pelkuruutta. Edellinen hallitus olisi tarvinnut sankareita eikä rintamakarkureita, yksikin totuudenpuhuja olisi riittänyt.”

Onneksi meillä nyt tänä päivänä totuudenpuhujia näyttää riittävän ja erityisesti myös hallituksen piirissä. Koska nykyhallituksen vastuulla, tämä on selvää, on tulevaisuus, meidän täytyy tässäkin keskustelussa katsoa eteenpäin. Varsin

vähäiselle tarkastelulle onkin jäänyt kysymys maamme talouspolitiikan sisällöstä suhteessa Euroopan yhteisön jäsenhakemukseen ja sen myötä mahdolliseen jäsenyyteen. Välikysymyksen ensimmäisille allekirjoittajille toteaisinkin, että jos kannattaa EY:n jäsenyyttä, on kannatettava siirtymistä myös avoimeen, toimivaan markkinatalouteen, johon ei kuulu ylilihava julkinen talous sen enempää kuin julkisen sektorin raketinomainen velkaantumisvauhtikaan tai jo rakenteelliseksi ongelmaksi muodostunut vaihtotaseen alijäämä tai maamme korkea kustannustaso, jota edelleen yritetään kaikin korporaatiivisin keinoin Suomessa varjella.

Välikysymyksen tekijät ja täällä puheenvuoron käyttäjät ovatkin keskittyneet pohtimaan etupäässä kysymystä, miten yhteiskunta, julkinen valta, julkisen talouden keinoin voisi edistää työllisyyttä. Tässä on jo perustavaa laatua oleva näköharha. Avoimessa markkinataloudessa onkin etsittävä keinoja, joilla voimme edesauttaa yritysten syntymistä, niiden kykyä tehdä tuotannollisia investointeja, tuottaa kilpailukykyisiä tuotteita ja hankkia sitä kautta itselleen palkanmaksukykyä ja yhteiskunnalle, kansantaloudelle, toimintavarmuutta pitkän päälle.

Minusta kaikkein huolestuttavin viime vuoden tunnuslukujen joukossa on se tieto, että suomalainen yritystoiminta investoi 9 miljardia markkaa enemmän ulkomaille kuin Suomeen. Me olemme investoinneissa olleet nettohäviäjiä useita vuosia. Ellemme näitä investointimarkkoja saa käännettyä takaisin Suomeen, näiden miljardien myötä valuvat Suomesta myös työpaikat, ja tässä on mielestäni myös eräs keskeinen kysymys silloin, kun me mietimme työllistämisen keinoja.

Kun edustajat Vistbacka ja Törnqvist kiinnitivät huomiota pk-yritysten likviditeettiongelmiin, he puhuivat aivan totta. Pk-yritysten käyttöpääomapula on todellinen ongelma ja aivan liian monessa tapauksessa terveitä yrityksiä on päästetty konkurssiin sen vuoksi, että Kehitysaluerahasto tai Valtiontakuulaitos eivät ole kyenneet vastaamaan omilla toimillaan yritysten tarpeisiin. Minusta silloin, jos näille on kerran osoitettu tarvittavia varoja, virkamiehillä ei ole minkäänlaista oikeutta makuuttaa päätöksiä niin kauan, että yritykset menevät konkurssiin. Silloin pitää tehdä päätöksiä.

Mutta olennaista on se, että me emme ratkaise tätä vakavaa työttömyysongelmaamme julkisen vallan hätäaputoilla tai edes julkisen vallan investointien aikaistamisella. Tässä mielessä nyt

eivät enää, ed. Törnqvist, teidänkään esittelmänne vanhat temput ja vanhat konstit auta. Me elämme nyt aivan toisenlaista yhteiskuntaa ja taloutta kuin 70—80-luvuilla, jolloin tällaiset temput olivat muotia. Meidän täytyy samanlaisesti koko ajan pureutua myös yhä syvemmälle julkisen talouden perkaamiseen ja yhteiskunnan varsinaisten perustehtävien hoitamisen turvaamiseen. Siitähän nyt juuri on julkisen talouden puolella kysymys.

Nyt kun me olemme pudonneet ulkoisten ja sisäistenkin tapahtumien myötä omien todellisten voimavarojemme varaan, on näköpiirissä läpi yhteiskunnan käyvä ankara saneeraus. Tämä löysät pois -politiikka johtaa mitä ilmeisimmin Suomen hyvinkin pitkään korkean rakenteellisen työttömyyden aikaan, aivan samantyyppiseen kuin on vallalla monessa EY-maassa. Ja tähän uhkaan ei suinkaan vaikuteta eikä sitä torjuta suhdannepoliittisilla tempuilla sen enempää kuin valtion hätäaputoillakään, vaan ainoastaan luomalla kakun jakoon keskittyneen yhteiskunnan sijaan kakun kasvattamiseen keskittyvä yhteiskunta, joka suosii yrittämistä, työnteoa ja ahkeruutta.

Siksi hallituksen kustannusten alentamiseen, yritysten kilpailukykyyn palauttamiseen, tuotannollisten investointien suosimiseen ja julkisen talouden karsimiseen tähtäävä talouspolitiikka on meille tällä kertaa ainoa oikea mahdollisuus. Sen rinnalla on tietysti harrastettava sellaista veropolitiikkaa, joka suosii työnteoa, kannustaa sitä eikä rankaise, ja sellaista sosiaalipolitiikkaa, joka takaa kaikille tarvittavan ja riittävän perusturvan.

Eilen julkistettu matala inflaatiokasvitus sekä myös uutiset korkojen alenemisesta ovat hyviä uutisia kaikille suomalaisille. Peruskysymys nyt onkin, millä keinoin pystymme pysymään tällä oikealla tiellä, miten estämme paluun inflaatio — devalvaatio-tielle, joka ei ainakaan lisää Suomen mahdollisuuksia sopeutua EY:n jäsenyyteen. Onkin varsin enteellistä kuulla ay-johtajien viime päivien puheita, joissa ay-liike asettaa omia reunaehtojaan hallituksen suuntaan. Asiallisesti puheet nimellispalkkojen korottamisesta on jo avattu. Onpa eräs paikallinen ay-pomo ehtinyt vaatia jo uutta devalvaatiota. Eli tarjotaan tulta ja vettä samaan aikaan tähän ongelmaamme.

Meidän palkkamme Suomessa, kuten hintamme, ovat maailman huippuluokkaa. Ongelmana on ostovoima, joka taas on eurooppalaisesti vertaillen hyvin alhainen. Monessa EY-

maassa saa pienemmällä palkalla enemmän. Tämän tulisikin antaa aihetta myös ay-liikkeelle tarkistaa uudelleen neuvottelutavoitteitaan ensi syksyn palkkaneuvoitteluihin. Joskohan Ihalainenkin ryhtyisi vihdoin ajamaan palkansaajan asiaa vaatimalla ostovoiman turvaamista ja sen kehitystä, sen sijaan että alkaa polkea inflaatio — devalvaatio-myllyä ja lopulta murtaa koko tämän talouspoliittisen harjoituksen, johon meidän on joka tapauksessa ryhdyttävä, mikäli aidosti pyrimme Euroopan yhteisön jäseneksi.

Tämä tie EY:n täysjäsenyyteen on kivinen sopeutumisen tie, joka onnistuu vain kurinalaisella talouspolitiikalla, jonka ydin on kustannusten alentamisessa, julkisen talouden laihduttamisessa ja yritysten kilpailukyvyyn kohentamisessa. Tämä edellyttää sitoutumista kaikilta niiltä, jotka ovat viemässä Suomea EY:n jäseneksi. Hallitus on omalta osaltaan tämän sitoutumisen toimillaan osoittanut. Vain tätä kautta me saamme kestäviä rakenteellisia korjauksia kansantalouteemme, jonka kohentumisen myötä syntyvät edellytykset työllisyyden hoitamiseen ja talouden paluuseen vakaalle kasvu-uralle.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuntui, kun kuuntelin ed. M. Laukkasen äskeistä hyvinkin ponnekasta puheenvuoroa, että hän saneerasi itsensä ja puolueensa EY-fanaatikot pois näiltä pelimarkkinoilta. Se on tietysti hyvin selvä arvovalinta. Hän jopa laajensi meidät kaikki jonoon aidosti pyrkimään EY:n jäseneksi. Me vain emme ole aidosti pyrkimässä EY:n jäsenyyteen, kun kuulimme ed. M. Laukkasen äskeisen puheenvuoron. Me vielä vähemmän pyrimme EY:n jäsenyyteen, kun tällaisia saarnoja tässä salissa esitetään kuin ed. M. Laukkanen äsken. Hän todella saneerasi itsensä ja oman ajatussuuntansa kepin rintamasta pois näyttämöltä. Ja kun hän vielä julisti, että me elämme jotakin uutta aikaa, niin ei tarvita muuta kuin vaalit tähän perään, niin teikäläisesti ajattelevat eivät ole siinä uudessa ajassa enää mukana, ja siitä minä tykkään.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen sanoi puheenvuorossaan, että emme ratkaise työttömyysongelmaa julkisia investointeja aikaistamalla. Emme me ole väittäneetkään, että työttömyysongelma sillä ratkeaisi, että julkisia investointeja aikaistettaisiin tai että asuntoja rakennettaisiin lisää. Mutta se kyllä auttaisi siihen, että työttömyyden kasvu kenties saataisiin kat-

kaistua. Antaisi myönteisen kuvan Suomesta, että työttömyys ehkä voidaan hallita. Ennen kaikkea se antaisi ihmisille henkisen sysäyksen ja työttömille toivoa siitä, että ehkä tästä kuitenkin vielä selvitään ja ehkä minäkin saan vielä töitä.

Mitä tulee ay-liikkeeseen, olen aivan varma siitä, että kaikki ay-liikkeessä tietävät, että ei ole tärkeää, miten paljon rahaa minä kouraani saan, vaan on tärkeää se, mitä minä sillä rahalla saan. Sen vuoksi ostovoiman turvaaminen on aivan selviö. Jos vähemmällä rahalla saa suurin piirtein saman verran ruokaa kuin aikaisemmin enemmän rahalla, eihän itse rahasummalla ole merkitystä.

Monessa puheenvuorossa on tuotu esille julkisen sektorin sopeuttaminen. Olemme puhuneet siitä itsekkin. Nyt on muuten vaarana, että sokeasti leikataan joka paikasta aivan niin kuin hallituskin on esittänyt, että 5 prosenttia. Nyt on vaarana se, että kun juustohöylä käy, menevät sellaiset palvelut, joiden ei ole tarkoitettu menevän ja joiden ei pitäisi mennä. Esimerkiksi valtion piiri ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: Jatketaan toisen kerran, rouva puhemies.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harvoin saa sanoa, että on niin yksimielinen näkemys kuin ed. Pulliaisen kanssa minulla tässä tapauksessa voi sanoa olevan. Ed. M. Laukkasen puheenvuoro oli aivan jotenkin mahdollon, yksipuolinen ja yksisilmäisesti tarkasteltu esimerkiksi julkisten investointien osalta. Eihän nyt suinkaan ole julkisella puolella kyse siitä, että investoinnit, mitä siellä tehdään, kaikki ovat tuottamattomia ja tarpeettomia investointeja, sen vuoksi vain investoidaan, että saadaan peli pelaamaan. Mutta onhan siellä hyvin paljon investointeja, jotka ovat hyvin perusteltuja ja jopa tuottavia. Tuottavuus myös paranee sitä kautta, kun tarkastellaan nousuaikana ja laskusuhdanteen aikana esimerkiksi rakentamista. Olennaista kai siinä on se, että ei yhteiskunnan kehittyminen ole pysähtynyt tähän, vaan edelleen tarvitaan kouluja, päiväkotia, vanhusten hoitopaikkoja jne.

Ay-liikkeen roolista voi aivan hyvin sanoa, että tuskin tarkastelukulma on yksinomaan nimellispalkkojen puolella. Kyllä reaalin osto-voima on siellä lähtökohta, mistä lähdetään

liikkeellä. Mutta ei meidän korkopolitiikkamme esimerkiksi ole sillä mallilla tällä hetkellä, että voitaisiin puhua nimellispalkkojen laskusta, jos puhutaan samalla ostovoiman säilyttämisestä. Tällä puolellahan ongelmat tulevat. Tuskin kukaan on vailla, jos ne pystytään toiselta puolelta pelaamaan. Mutta esimerkiksi kilpailulainsäädäntö, jonka hallitus on tuonut esityksenä, ei osoita merkkiäkään siitä, että todella haluttaisiin tähän maahan saada siten toimivaa kilpailua, että ostovoima pystyttäisiin pitämään reaalisena. Sillä puolella ongelmia alkaa löytyä. Tarkastelukulmia voidaan kyllä vaihtaa aivan hyvin.

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Kun SMP mm. työttömien kansalaisten eduskunta-vaaleissa äänestämisen ansiosta toukokuussa 1983 ensi kerran pääsi tai joutui hallitusvastuuseen, työttömiä työnhakijoita oli lähes 143 000. Kun SMP jäi hallituksesta elokuussa 1990, työttömiä oli 95 000. Nyt työttömiä on työministeriön tuoreimman työllisyyskatsauksen mukaan noin 337 000, kuten keskustelussa moneen kertaan on todettu ja keskustajohtoinen hallituskin on myöntänyt. Eikä tässä kyllin, vaan työttömyyden uhreja on todellisuudessa yli puoli miljoonaa, kuten jopa Suomen Työnantajain Keskusliitto on tunnustanut.

Työllisyyskatsauksen mukaan työttömiä työnhakijoita oli tammikuun lopulla Satakunnan työvoimapiirissä yli 19 000 eli 89 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin, ja Hämeen työvoimapiirissä, johon Pirkanmaan kunnat kuuluvat, yli 55 000 eli 122 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Satakunnan oman työvoimapiirin saaminen oli yksi Kalevi Sorsan punamultahallituksen SMP:läisen työministerin saavutuksia. Satakunnan työttömyyttä ei yhtään helpota, jos nykyisen työministerin ns. säästösunnitelmien mukaan Satakunnan työvoimapiiri lakkautetaan ja yhdistetään Turun ja Hämeen työvoimapiireihin. Satakunta tarvitsee oman työvoimapiirinsä, herra työministeri, ja toivon, että panette tämän syvälle hyvään sydämeen ne muistiin.

SMP:läisen työministerin hallituskaudella tavallavalla saatiin säädetyksi uusi työllisyyslaki, jossa pitkäaikais- ja nuorisotyöttömille saatiin lakiin turvatuksi oikeus työhön. Silloinen hallituskumppanimme Suomen keskusta vastusti suorastaan mustasukkaisesti kaikkia työllisyysesityksiämme. Eduskunnassa työttömistä puhuminen puolestaan ärsytti ja suututti silloista oppositiopuoluetta, nykyistä työministeripuol-

etta kansallista kokoomusta. Viime joulukuussa keskusta, kokoomus, RKP ja Suomen kristillinen liitto saivat tuekseen myös SDP:n, vihreän liiton ja LKP:n kansanedustajat ja toistuvaisyöttömiltä vietiin pois kuluvan vuoden alusta velvoitetyöoikeus. Pitkäaikaistyöttömille puolestaan määrättiin kyseenalainen oikeus kieltäytyä velvoitetyöstä. Me sitä vastoin jäimme yksin ja olimme sitä mieltä, että vain yli 55-vuotiailla on oikeus kieltäytyä velvoitetyöstä.

Nyt toistuvaisyöttömiä eli 24 kuukauden aikana 12 kuukautta työttöminä olleita ei enää edes tilastoida työministeriön työllisyyskatsauksessa. Joulukuussa heitä oli runsas 21 000 eli 145 prosenttia enemmän kuin joulukuussa 90. Pitkäaikaistyöttömien työttömyysaikamäärettä muutettiin niin ikään työllisyyslaissa. Uusi määritelmä ei kuitenkaan vähennä pitkäaikaistyöttömien työttömyyttä. Heitä oli tammikuussa lähes 14 000 eli 326 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvun ohella toinen huolestuttava ilmiö on nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyyden jatkuva paheneminen. Tammikuussa nuorisotyöttömiä oli runsaat 62 000 eli liki 113 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kaikissa työvoimapiireissä juuri näitä nuoria työttömiä on suhteellisesti kaikkein eniten. Kymmenettuhannet nuoret eivät ole saaneet ensimmäistäkään työpaikkaa.

Tässä tilanteessa ei todellakaan ole mitään järkeä nostaa yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämiskärajaa tai yleistä vanhuuseläkeikärajaa, saatikka tyystin poistaa työttömyyseläkejärjestelmää. Yhtä epäinhimillinen pyrkimys oli viime syksynä eduskuntakäsittelyyn saakka tuotu hallituksen lakiesitys lopettaa työttömyyspäivärahan maksaminen yli 55-vuotiaille pitkäaikaistyöttömille. Outo ja käsittämätön on myös asetetun työttömyysturvatoimikunnan puheenjohtajan Matti Toivaisen lausahdus, että pakkolomautetuilta työttömiltä harkitaan työttömyyspäivärahan poistamista.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä hyväksyi ansiosidonnaisen työttömyysturvan alentamisen kuluvan vuoden alusta. Julkisuu-teen tulleiden tietojen mukaan hallitus kaavailee ansiosidonnaisen työttömyysturvan samoin kuin sairaus-, äitiys- ja vanhempainrahankin edelleen alentamista sekä ylisuuren eläkkeiden leikkaamista. Samalla kuitenkin vähimmäisetuudet jäädytettäisiin nykyiselle tasolle eli vähimmäistyöttömyyspäiväraha olisi 116 markkaa viitenä päivänä viikossa ja siitäkin peritään vero. SMP on kannattanut kansalaisten yhdenvertai-

suuden vuoksi tasasuurta työttömyys- ja sairaus-turvaa. Verotettava 116 markan työttömyysturva viideltä päivältä viikossa tai 63 markan verotettava sairausturva kuudelta päivältä viikossa ei ole kuitenkaan SMP:n tarkoittamaa perusturvaa. Oikeudenmukainen työttömyys- ja sairaus-turva on saavutettavissa vain ylisuuria ansiosidonnaisia etuuksia alentamalla ja vähimmäisturvaa korottamalla.

Kun nyt keskimääräinen työttömyysturva on hieman yli 4 500 markkaa kuukaudessa, niin tähän tasoon voidaan myös vähimmäistyöttömyysturvaa kansantaloudellisesti ja valtiontaloudellisesti nostaa. Oikea ja rehti työ ja työpaikka on luonnollisesti passiivista työttömyysturvaa tärkeämpää.

Ahon hallitus on epäonnistunut talous- ja työllisyyspolitiikassaan, eikä tilannetta korjaa pääministerin kömpelö yritys syyttää työttömyystilanteesta edellistä hallitusta. Se ei ole edes osatotuus. Toisaalta luulisi keskustan hallituskumppaneiden, kokoomuksen ja RKP:n, vähintäänkin kiusaantuvan tästä keskustalaisten syytelystä, ne kun olivat mukana edellisessäkin hallituksessa.

Me puolustamme niin työtöntä kuin työssä olevaakin, niin työnantajaa kuin työntekijääkin. Työssä ovat mahdollisuutemme, ja työtä tarvitaan sekä ennen muuta riittäviä edellytyksiä niin työvoimavaltaiselle yritystoiminnalle kuin tuottavan työn tekemisellekin.

Juuri pienistä työvoimavaltaisista yrityksistä ainakin meikäläinen on saanut paljon viestejä siitä, että toivottavasti ay-liike, etujärjestöt ja hallituskin rupeaisivat keskustelemaan asiallisesti siitä, mikä on pekkaspäivien kohtalo. Tiedän, että monet yrittäjät ovat sitä mieltä, että nämä etuudet tulisi poistaa, joita muualla maailmassa ei tunneta.

Yksin palkka ei tämän päivän yrittäjälle ole ongelma, vaan siihen liittyvät sosiaalimaksut, ja jälleen tämän vuoden alusta yrittäjät saivat kokea työllisyysvakuutuksen maksun nostamisen yli puolella.

Arvoisa puhemies! Yritystoiminnan edellytyksiä heikentävät vakavasti rahoitusongelmat kuten täällä jo tänä iltana on moneen otteeseen ilmaistu. Ne johtuvat pankkien lähes paniikinomaisesta vakuuksien vaatimisesta ja lainahanojen sulkemisesta. Mikä pahinta myös valtiovalan perustama ja ylläpitämä Kera on ryhtynyt viivyttämään ja perumaan jo lupaamiaan takauksia. Eniten tästä rahoituskriisistä kärsivät pienet ja keskisuuret yritykset, joilla ei ole mittavia

pääomia eikä toivoa valtion tulosta pelastavaksi enkeliksi kuten esimerkiksi Tampellan kohdalla kävi. Pk-yritysten tulisi saada lainoitusta samalla korolla kuin suurtenkin, sillä pienet ja työvaltaiset yritykset muodostavat kuitenkin taloutemme todellisen selkärangan.

Hallituksen tulisi nyt jos koskaan pysähtyä ajattelemaan ja tekemään johtopäätökset, mitkä ovat seuraukset tuhansista ja taas tuhansista konkurseista, joiden heijastus ulottuu negatiivisesti useisiin vuosiin eteenpäin. Kilpailukyky ja luottamus ei parane hätiköidyllä EY:hyn menolla tai kuten kauppa- ja teollisuusministeri on ilmoittanut uuden ydinvoiman rakentamisella. Suomen täytyy ratkaista esimerkiksi työttömyysongelma aivan muulla tavalla.

Hallituksen tulee pikaisesti käynnistää toimenpiteet etenkin terveiden yritysten kohdalla, jotka ovat tilapäisesti joutuneet ahdinkoon. Onko aktiivisempaa työvoimapolitiikkaa maksaa työttömyysturvaa kuin pelastaa työnantaja, joka tulevaisuudessakin takaa työtä työntekijöilleen? Hallitus ei ole halunnut vakavasti ottaa tähän kantaa. Tässä tilanteessa on myös aiennettava valtion investointeja, jotka myös voidaan toteuttaa halvemmin kustannuksin. Joka lääneillä on valmiita, järkeviä, toteuttamiskelpoisia kohteita töiden aloittamiseksi.

Ed. Kuittinen: Rouva puhemies! Ed. Kalliomäen ym. välikysymys keskittyy kuvaamaan työttömyyden määrää, rakennetta, alueellista laajuutta sekä välittömiä ja välillisiä kustannuksia. Lukuja ei ole syytä epäillä vääriksi. Työttömyys aiheuttaa lisäksi jokaiselle sen kohtauvalle henkisiä ja taloudellisia ongelmia, inhimillistä kärsimystä, turvattomuutta, toivottomuutta ja muita erilaisia seurannaisvaikutuksia.

Työttömyyden uusina piirteinä on naisten työttömyyden suhteellinen lisääntyminen, ns. koulutettujen työttömien määrän lisääntyminen ja työttömien absoluuttisen ja suhteellisen osuuden nopea lisääntyminen uusilla, perinteisesti ns. paremman työllisyyden alueilla. Työttömyys koskettaa edelleen kipeimmin avoimella sektorilla työskenteleviä.

Välikysymyksen toisessa osassa työllisyyslanteen parantamiseksi toimenpiteinä esitetään mm. valtionvelan lisäottoa, verotuksen alentamista ja kotimaisen kysynnän lisäämistä.

Välikysymyksen liittyvää talous- ja työllisyyspoliittista keskustelua olemme tämän eduskunnan aikana käyneet lukuisia kertoja: keväällä hallituksen talouspoliittisen tiedonannon yh-

teydessä, syyskuussa hallituksen harjoittamaa työllisyys- ja talouspolitiikkaa koskevan välikysymyksen yhteydessä ja sittemmin budjetin palautekeskustelun yhteydessä. Näissä yhteyksissä käydyistä keskusteluista voi todeta, että nykytilanne johtuu menneiden vuosien talouden rakentamisesta kestävämmälle pohjalle.

Myöskin yhteenvetona voimme todeta, että työllisyyslakia on pyritty parantamaan; lainaus ministeri Kanervan välikysymysvastauksesta 20.9.91: "Toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistämisen poistetaan ja velvoitetyön asemesta tarjotaan koulutusta ja harkinnanvaraista työllistämistä. Nuorten työttömien velvoitetyön vaihtoehtoja laajennetaan kuntien ohella myös yrityksiin. Työllisyyslain mukaisille työhön oikeutetuille annetaan mahdollisuus halutessaan luopua lain mukaisesta velvoitetyöstä ilman, että he menettävät työttömyyspäivärahansa. Omaehtoinen työllistyminen mm. lasten, vanhusten tai vammaisten hoidossa tehdään mahdolliseksi velvoitetyön vaihtoehtona kokeiluluonteisesti ensi vuoden loppuun asti."

Kuluvan vuoden tulo- ja menoarvio painottaa elinkeinoelämän elvyttämistä ja tietotaidon kehittämistä. Konkreettiset toimenpiteet ovat tulleet esille muun muassa ed. Mattilan ryhmäpuheenvuorossa budjetin palautekeskustelussa ja nyt lukuisissa ministereiden puheenvuoroissa. Samoin olemme kuulleet, että työllisyyttä painottava lisäbudjetti on tulossa.

Vastauksessaan pääministeri Aho toteaa ed. hallitusohjelman mukaisesti. Valtion lisävelanotto ei ole oikea ratkaisu, sillä se imee velansaantiosuutta yrityksiltä. Haittana on velan entistä korkeampi hinta. Se ei myöskään kestäväällä tavalla johda siihen, mihin hallitus aivan oikein pyrkii, yrittämistä ja työntekoa kannustavaan veropolitiikkaan.

Ministeri Kanerva vastauksessaan toteaa aivan oikein sen tosiasian, että kestävä tie lamasta ylöspäin on viennin kasvattaminen ja tätä kautta vaihtotaseen tervehdyttäminen. Näin syntyy reaalista ostovoimaa myös kotimaiseen kulutukseen, jota välikysymys myös peräänkuulutti.

Vaikkakin työttömyyden kasvu on pysähtynyt ja laman pohja teollisuudessa on sivuutettu, työttömyys levinnee julkisen sektorin tehostamisen johdosta vielä mm. palvelusektorille.

Viitataan vielä ministeri Kanervan vastauksen kahteen asiaryhmään: talouspoliittisiin rakenneratkaisuihin ja työllistämisen uusiin keinoihin. Olen samaa mieltä siitä, että terve talouspolitiikka ja aktiivinen työvoimapolitiikka ovat perus-

lääkkeet nykyongelmista pois pääsemiseen. Sen sijaan olisin kaivannut monipuolisempaa talouspolitiikan keinovalikoiman valottamista, kuin ministeri Kanervan ensimmäisessä vastauksessa tuli esille. Se on tullut kyllä monipuolisesti esille myöhemmin.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa kansanedustaja Tenhiälä toi esiin realistisen talouspoliittisen kehityksen linjan: "Keskusta on valmis tukemaan sellaista valikoivaa elvytystä, joka kohdistuu tuotantotoiminnan kannalta keskeisiin ja välttämättömiin tulevaisuusinvestointeihin." Näitä ovat mm. liikenne- ja energiainvestoinnit, pkt-yritystoiminnan tukeminen suhdannelainoituksin ja määräraikaisin valtion vakuuksin. Näihin linjauksiin yhdyn.

Omana yhteenvetonani totean käydyin keskustelun olleen ajoittain hyvin rakentavaa ja järkeviä talous- ja teollisuuspolitiikan elpymiskeinoja ideoivaa.

Viitataan tässä yhteydessä ed. Pulliaisen energiapuun lisäkäyttöä ja sen työllistävää vaikutusta koskeneeseen puheenvuoroon. Siihen lisäksi siteeraan tässä yhteydessä energiapuun ja turvetuotannon professoria Veli Pohjosta Joensuun yliopistosta: "Energiapuu on runsain käytämätön luonnonvaramme. Energiapuulla ei kiihdytetä kasvihuoneilmiötä. 20 miljoonan energiapuun kiintokuutiometrin vuotuinen korjuu, kuljetus, käyttö ja näiden kerrannaisvaikutus vastaavat noin 100 000:ta työpaikkaa." Kotimaisen energian hyödyntämistä tulee lisätä. Tähän vastaus tulee hallituksen energiapoliittisen selonteon yhteydessä.

Olen myös jo aiemmin peräänkuuluttanut metsäpoliittista selontekoa.

Pohtimisen arvoinen on ed. Tiurin puheenvuoro koskien hänen ajatuksistaan tutkimus- ja tuotekehittelyn mahdollisuuksista. Tutuksen matkakokemuksiin liittyen Yhdysvalloissa. Ideoita hänellä olivat mm. vertikaalinen teknologisen osaamisen siirto yrityksestä toiseen ja pienten ja keskisuurten yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan tukeminen laman aikana.

Ryhmäpuheenvuoroissa esitetyistä käyttökelpoisista toimenpiteistä suuri osa on jo hallituksen ohjelmassa ja eduskunnan työlliställä.

Arvoisa puhemies! Itsenäinen Suomi täyttää 75 vuotta. Elämme uuden historian kynnyksellä. Olemme suurtyöttömyyden kriisissä. Kriisi-käsite on suomennettuna 'käännös parempaan'. Tehdävämme on luoda nyt seuraaviksi vuosikymmeniksi linjaus, jossa kansalaisilla on kulttuurinen, sosiaalinen, henkinen ja taloudellinen valtion

sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Suomen vahvuutena on kehittynyt demokratia, korkea koulutustaso, työmoraali ja yhteistyökyky. Meidän on tunnustettava tosiasiat ja luotava talouden uudet ja kestävät realiteetit. Keskustan mielestä näitä tosiasioita ovat:

1) Kansainvälisen talouden uusi dynamiikka ja siitä juontuva taloudellinen integraatio edellyttävät uutta kansallista talouspolitiikkaa. Edelleen on tuettava sitä kehityksen tietä, jolla avoin sektorimme olisi kehittyvä, kansainvälisesti kilpailukykyinen ja markkina-alueeltaan laaja. Tähän liittyy myös julkisen sektorin harkitseva byrokratian purkaminen. Tältä osin viittaan aiempiin puheenvuoroihini. Kymppin säästö ei saa johtaa satasen lisämenoon. Toiseksi kiinnitän huomiota tapaan, miten purkaminen tapahtuu. Päätöksentekovaltaa ja -vastuuta on lähennettävä mahdollisimman lähelle asiakasta ja palvelujen tarvitsijatasoa. Tähän palaan myöhemmin työelämän uudistamisesta puhuessani.

2) Suomen kansantalous potee vakavaa rakenteellista vinoutumaa. Tähän löytyy monia syitä. Rakenne vääristyi viime vuosikymmenellä, erityisesti sen lopussa: Idänkauppa romahti, kustannustasomme nousi muita maita nopeammin, julkinen sektori paisui, rahamarkkinoiden sääntely purettiin nopeasti vuosikymmenen lopussa.

3) Yhtä jalkaa talouden kehittämisen kanssa on otettava yhä enemmän huomioon ympäristöpolitiikka. Se on luonnontaloudellinen välttämättömyys ja myös liiketaloudellisesti viisasta.

Arvoisa puhemies! Millä periaatteilla ja tavoitteilla eteenpäin? Keskustan talouspoliittisena tavoitteena on kestävä kehitys periaate taloudellisen tehokkuuden ohella. Periaatteena on myös oikeudenmukainen hyvinvoinnin jako. Keskustalla on selvästi erilainen käsitys tästä kuin esimerkiksi eilen kansanedustaja Tainan esiin tuoma kokoomuksen linja. Automaatiikkaa, joka pitää yllä eriarvoisuutta, tulee vähentää eikä jyrkentää, niin kuin ed. Taina esitti. Eihän voi olla oikein, että tällaisen automatiikan johdosta toimeentuloerot jatkuvasti suurenevät niin, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanne suhteellisesti edelleen heikkenee.

Kansantalouden velkakierteestä päästään nousemaan vientiteollisuuden elpymisen kautta. Sen rakennetta on monipuolistettava, teknologiaa ja jalostusastetta nostettava. Metsäteollisuus ja metsätalous on edelleen vientimme selkäranka, ja sen kannattavuudesta on huolehdittava. Yritystoimintamme on saatava jälleen kilpailukykyiseksi ja edellytyksiltään jopa muita maita

paremmaksi. Tavoitteita ja tosiasioita yhteenveitäen ja yksinkertaistaen: Tulopuolta on kohennettava ja monipuolistettava, menot ovat saatava järjestyttävä ja markka vakaaksi.

Myös tulopoliittista neuvottelujärjestelmää tulee uudistaa siirtämällä painopistettä yrityskohtaisiin ratkaisuihin. Suhdannevaihteluissa tulee palkkausjärjestelmissä olla nykyistä enemmän joustavuutta. Tulosopimuksiin on jatkossa kytkettävä entistä vähemmän päätöksiä sosiaalisista tulonsiirroista ja veroratkaisuista. Eduskunnan ja etujärjestöjen työnjaon tulee olla entistä selkeämpi. Onhan muistettava se realiteetti, että poliittisen vallankäytön keinot talouden kehityksen ohjaamisessa ovat rajalliset. Jäljellä on siis lähinnä finanssipolitiikka ja tulopolitiikka. Sitäkin tärkeämpää siis on, että näitä käytetään oikein ja ne ovat hyvässä kunnossa. Ollaanpa mitä mieltä tahansa Euroopan yhteisön jäsenyydestä, kansakuntamme tosiasiallinen itsenäisyys vaatii tervettä ja kilpailukykyistä taloutta.

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi korostan vielä kahta tärkeää talouspoliittista asiaa, joilla on vaikutusta työllisyyden kestäväan parantamiseen.

1) Voimaantuleva Eta-sopimus edellyttää, että ulkomaalaisomistus vapautetaan vuoden 1993 alusta lähtien. Suomen on oltava kustannustasoltaan kilpailukykyinen ja koulutus- ja tutkimustasoltaan korkea. Tämä edellyttää myös julkisia varoja. Rakenteellisten vinoutumien korjaamisen myötä on pidettävä huolta maan eri alueiden taloudellisesta, teollisesta ja henkisestä kehityksestä. Aluepolitiikan painopiste tulee siirtää maakuntien omien valintojen ja strategioiden tukemiseen. Tähän liittyy niin suunnittelukin johtojärjestelmien keskusjohtoisuuden höllentäminen kuin myös riittävästä voimavaroista huolehtiminen.

2) Suomi tarvitsee sekä voimakasta suuryritysten teknologiapolitiikkaa että alueellista kehitystä turvaavaa pk-yritystoimintaa. Euroopan yhteisön alueella on noin 13,4 miljoonaa yritystä, joista vain 0,1 prosenttia on suuryrityksiä. Jo aiemmin viittasin yritystoiminnan tukimuotoihin. Lisään tähän vielä yhden: yrittäjäkoulutuksen.

Arvoisa puhemies! Edellä olen keskittänyt talous- ja teollisuuspolitiikan tavoitteisiin ja kestävä kehityksen elvytystoimiin. Itse välikysymyksen otsikointi viittaisi mielestäni myös siihen, että tulisi pohtia työttömien aseman välittömiä parannustoimenpiteitä.

Työllisyyslakimme kohtaa nyt ensimmäisen

kerran suurtyöttömyystilanteen. Työllisyyslain keskeisenä tavoitteena on se, että laki velvoittaa järjestämään työtä pitkäaikaistyöttömille. Se myös auttaa nuorten työelämään kiinnittymistä. Työllisyyslailla on myös pyritty tasoittamaan alueellisia eroja. Aluevelvoitepykälä on ollut tähän asti tärkeä suhdanteita ohjaava tekijä. Vaikka sitä kohtaan on esitetty paljon kritiikkiä, sen merkitys on ollut suuri näiden alueiden työllistäjänä, toimintojen pysyvänä kehittäjänä sekä erikoisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työelämään kiinnittäjänä. Näillä selkosilla, Itä- ja Pohjois-Suomessa, on jo kauan aikaa jouduttu sopeutumaan korkeaan työttömyysprosenttiin. Se on muualle vasta nyt tulossa.

Kun työttömyys on kohonnut korkealle laajalla alueella, perinteiset korkean työttömyyden alueet kuten Itä- ja Pohjois-Suomi saavat korkeasta ja kohoavasta työttömyydestä huolimatta yhä vähemmän varoja työttömyytensä hoitoon. Niinpä näillä alueilla esimerkiksi julkinen sektori ei voi työllistää halustaan huolimatta entisiä määriä työttömiä. Työllisyysrahaa tulisikin kohdistaa sinne, missä myös työllistämishalua on ja mielekästä työtä tarjolla.

Olisi mietittävä myös keinoja, miten työllisyyslain avulla lisätään omaehtoista työllistämistä, itsensä kehittämistä ja kouluttautumista. Samoin olisi mietittävä työn käsittelyä ja työtapoja. Esimerkkinä mainitsen etätöyön ja kotityön.

Arvoisa puhemies! Vaikka olemmekin keskustelemassa suurtyöttömyydestä ja työllisyystilanteen korjaamisesta, niin meidän on muistettava, että

1) Talouden elpymisen myötä työikäisen on oltava koulutettu oikeille aloille. Tutkintojen tulee olla kansainvälisesti hyväksyttyjä.

2) Suurten ikäluokkien ikääntyessä tulemme kokemaan työvoimapulaa. Tämä tapahtunee ennusteiden mukaan ensi vuosikymmenen alussa.

3) Eta-sopimus mahdollistaa ihmisten vapaan liikkumisen Eta-maiden välillä, ja mahdollinen EY-jäsenyys laajentaisi aluetta. Eri asiantuntijalausuntojen mukaan ei kuitenkaan ole oletettavissa, että Suomeen tulee muuttoaaltoja. Ennustetaan, että Suomesta vähäinen osa koulutetusta ja kielitaitoisesta työvoimasta käy projektiluonteisissa tehtävissä ulkomailla palaten takaisin.

4) Kansainvälistymisen ja kilpailukykyyn lisäämisen myötä tavoitteena tulee olla tuotannon ja palveluiden korkea laatu ja laadunvalvontamekanismit, hyvä tuottavuus sekä työolojen kaikin-

puolinen parantaminen ja hyvinvoinnin lisääminen työelämässä. Hyvä työympäristö on tärkeä kansalliseen kilpailukykyyn vaikuttava tekijä.

Arvoisa puhemies! Jos aika sallii, otan esille vielä yhden asian.

Työllisyyden hoitoon liittyy keskeisellä tavalla työelämän uudistaminen ja uudistuminen. Työelämä muuttuu hurjalla vauhdilla. Teknologia kehittyy, tietoliikenne nopeutuu, ja tuotantomenetelmät muuttuvat. Tämä kaikki rasittaa ihmisiä. Eläkepakko on merkki siitä, samoin työyhteisöjen pahoinvointi.

Työpaikkataseilla tarvitaan uudenlaisia työorganisaatioita, työnjakoa ja johtamista. Aikuis- koulutukseen tuleekin panostaa siten, että koulutus on jatkuvaa. Näin ei koulutuskynnystä pääse syntymään. Ihminen on itse paras asiantuntija omaa työtään koskeissa asioissa. Tarvitaan tietoista politiikkaa, jotta myös ihmisen hyvä tulisi otetuksi huomioon työelämän uudistuksessa. Todellista yhteistoimintaa on se, joka pelastaa työyhteisön ja myös tuloksen.

Keskustan linjana on työelämän uudistaminen siten, että työntekijöille on mahdollista entistä kiinteämpi osallistuminen toimintojen järjestämiseen sekä palkkojen, työaikojen ja tehtävien jakoon. On lukuisia hyviä esimerkkejä siitä, että ihmiset ovat tyytyväisempiä ja tulos parantuu, kun he saavat itse määritellä työaikansa ja tehtävänsä sekä jakaa sovitun palkkapussin edelliseen perustuen.

Kuntasektorilta puuttuu sen mahdollistava lakisääteinen yhteistoimintasopimus pohja. Kaikkien etu olisi, että yhteistoiminta saataisiin suhteellisen tasaiselle pohjalle. Kunnissa tullaan tekemään se, mitä yrityksissä on jo aiemmin tehty.

Uudenlainen vastuullinen taloustietoinen osallistuminen vaatii koulutusta. Ay-liikkeenkin tulee asennoitua uudelleen ja antaa korkeiden jäsenmaksujen vastineeksi tähän valmiuksia lisäävää koulutusta. Huolenaiheena on työttömyyden nousun myötä ay-liikkeiden keskinäinen solidaarisuus. Naisten palkkatuloerot ovat lisääntyneet miehiin nähden, ja vahvimmat yksiköt mittaaavat neuvotteluissa etuudet itselleen.

Keskustalaiset hyväksyvät sen, että yhteiskuntapalvelujen antamiseksi ja kehittämiseksi kerätään veroja. Sen sijaan esimerkiksi viime heinäkuun verouudistusta ei olisi tullut toteuttaa. Pieni- ja keskituloiset tuottavat suuren osan kansantulosta. Veronkiristystä ei tule kohdistaa alimpiin tuloryhmiin.

Työttömyyskassajärjestelmiä tulee myös purkaa ja yhdistää. Näin päästään turhista hallinnomiskustannuksista. Kaikki työ on yhtä arvokasta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: On uskottava tulevaisuuteen. Menneisyyttä emme voi muuttaa, vain ymmärtää. Tulevaisuuteen voimme vaikuttaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen todella vilpittömästi surullinen siitä, että vihreiden ja ed. Pulliaisen vihreä hapatus on levinnyt jo Suomen keskustaan pajuuskateorioineen. Tarkoitin lähinnä energiapuuteoriaa, josta ed. Kuittinen väitti, että 100 000 työpaikkaa saadaan, kun puskia aletaan siirtää tienvarteen. Minä vain haluaisin tietää, kuinka paljon maksaa kilowattitunti energiaa sähköksi muutettuna, jos tämä puskateoria pannaan toimeen. Tämä on niitä vihreiden näkemyksiä, aivan samanlaisia mitä heidän pääideologinsa Soininvaara televisiossa esitti, että meidän ei kannata ostaa hävittäjiä, vaan niillä rahoilla korjataan Pietarin ydinvoimaloita ja sen jälkeen meidän ei tarvitsekaan enää hävittäjiä ostaa.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varsin mielenkiintoista, että keskustan kansanedustajat, jotka ovat loistaneet poissaolollaan koko keskustelun ajan eivätkä ainakaan ole käyttäneet puheenvuoroja, tulevat viime metreillä saliin ja luettelevat pitkän litanian, kuten ed. Kuittinen, kaikkea, hallituksen pitäisi tehdä keskustan mielestä. Ihmettelen, että ed. Kuittinen ei ole toimittanut näitä monia varsin hyvin ehdotuksia pääministerille riittävän ajoissa, jotta pääministeri olisi voinut ottaa ne huomioon ja hallitus olisi kenties voinut osasta niistä keskuudessaan myös neuvotella ja sopia, mitkä se laittaa niistä täytäntöön. Tässä vaiheessa nämä ehdotukset, ed. Kuittinen, valitettavasti minusta tuntuvat lähinnä kosmetiikalta, sielunhoidolta, eli halutaan nyt kuitenkin kirkastaa omaa kuvaa tällaisella kaikkea hyvää kaikille-linjalla.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuittinen ja kaikki muut elegantit henkilöt ovat tervetulleita tänne puskaryhmittymään. Joensuun yliopiston rehtori Pelkonen ja professori Pohjonen ovat ystävällisesti alan todellisina asiantuntijoina laskeet meitä varten, paljonko sähkö maksaa,

kun se tuotetaan tällaisessa "puskavoimallaitoksessa", ed. Aittoniemi. Se on jopa liiketaloudellisesti kilpailukykyistä sähköä. Sellaista se on.

Ed. Aittoniemen olisi kannattanut kuunnella puheenvuoro, jonka eilen käytn tästä asiasta. Silloin ed. Aittoniemellekin olisi kirkastunut, kuinka asiallisesti olemme asiallisella asialla. Mutta me tarjoamme ed. Aittoniemelle uuden mahdollisuuden perehtyä näihin asioihin, kunhan käsittelyyn tulee energiapolitiittinen selonteko.

Ed. Kuittinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle totean, että kyseessä oli suora lainaus professori Pohjosen laskelmista. (Ed. Aittoniemi: Ei saa uskoa kaikkea, mitä lukee!) Toiseksi laskelmat on jätettävä asiantuntijoille. Itse en pysty niitä tekemään enkä usko, että ed. Aittoniemikään ihan asiantuntija on siinä. Totean myös, että on syytä kyllä kotimaista energiaa ja kotimaista puuta kunnioittaa ja etsiä kaikkia ratkaisuja sen hyödyntämiseksi.

Ed. O. Ojalalle totean, että monet hyvät asiat ovat jo hallitusohjelmassa. (Ed. O. Ojala: Ne on myös toteutettava!) Totesin puheenvuoroni alussa, että myös ministereiden suusta on kuultu, miten näitä asioita on toteutettu.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! En tiedä, onko nyt seuraava puheenvuoroni yhtään sen arvokkaampi kuin nuo äskeiset, ed. Kuittisen puheesta aiheutuneet minusta hieman ihmeelliset kommenttipuheenvuorot, mutta rohkeuden käyttöä eduskunnan aikaa lyhyeen puheenvuorooni ja toivon palvelevani isänmaatani omalta osaltani tällä puheenvuorolla. (Ed. Skinari: Siitähän teille maksetaan palkka!)

Välikysymyskustelussa on ihan, niin kuin ed. O. Ojala äsken, arvosteltu meitä keskustalaisia siitä, että olemme hyvin laiskasti osallistuneet keskusteluun. (Ed. O. Ojala: Parempi myöhään kuin ei milloinkaan!) Siksi haluan omalta osaltani ja arvelen, että monen muunkin keskustalaisen edustajan osalta todeta, että välikysymys on tehty hyvin ajankohtaisesta, oikeasta ja tärkeästä aiheesta ja ansaitsee kaiken kunnioituksen myös meidän hallituspuolueiden kansanedustajien taholta. Minusta se, että ministeri Kanerva on uskollisesti valvonut ja seurannut keskustelua, on osoitus siitä, että ainakin hän arvostaa sitä, että eduskunta keskustelee tällaisesta aiheesta juuri nyt.

Työttömyyden täytyy koskettaa meitä yhteisten asioiden hoitajia, vaikka, niin kuin olen ennenkin tältä paikalta todennut, me olemme etuoikeutettuja ihmisiä. Meillä on hyvä palkka ja muitakin etuoikeuksia, joita ei ole läheskään kaikilla muilla kansalaisilla, työttömistä puhumattakaan. Meidän on hyvin helppo kiistellä täällä pari päivää siitä, mistä työttömyys johtuu ja kenen esittämä lääke on paras sen hoitamiseen. Luulen, että tämä keskustelu ei kovinkaan monta työtöntä valitettavasti työllistä. Ei ole mitään syytä tyytyväisyyteen, vaikka eilisen päivän tilastot olivat hieman valoisampia kuin jotkut vanhemmat.

Mutta haluan palata siinä mielessä menneisyyteen, että moite joka keskustan ryhmää kohtaan erikoisesti on suunnattu, ei ole mikään uusi ilmiö. Nimittäin syksyllä 1987 silloinen keskustapuolue ja muu oppositio teki myös välikysymyksen ja aiheena oli silloin perustoimeentuloturva. Siinä keskustelussa käytettiin 57 varsinaista puheenvuoroa, joista keskustalaiset edustajat käyttivät 25 eli siis melkein puolet. Hallituspuolueiden edustajat siis ovat aikaisemminkin vältelleet osallistumista tällaisiin keskusteluihin. Tässä ei siis ole mitään uutta, niin kuin totesin.

Ehkä mielenkiinnon vuoksi voi mainita pöytäkirjaan vielä senkin, että tuolloin keskusteltiin myös siitä, mikä olisi sopiva ajankohta välikysymysäänestykselle. Oppositio, siis keskusta, moitti hallitusta siitä, että se pyrki siirtämään äänestystä. Keskustan eduskuntaryhmän viikkotiedotteessa todettiin tuolloin, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on tutkinut asiaa ja tullut siihen tulokseen, että välikysymyksen käsittely on suoritettava loppuun mahdollisimman nopeasti ja keskeyttämättä sitä. Lisäksi todettiin, että tämä perustuslakivaliokunnan kanta perustuu vakiintuneeseen parlamentaariseen käytäntöön. Siksi on oikein, että eduskunta äänestää tämän viikon perjantaina tästä asiasta ja että pääministeri Aho on luvannut palata kotiin siltä matkalta, joka minusta tässä keskustelussa on saanut suhteettoman suurta huomiota. En ole itse huomannut, että joku olisi moittinut eduskuntaa siitä, että eduskunnan hiihtopäivä on juuri tänään, päivänä, jolloin tällaisesta tärkeästä ja vakavasta ongelmasta pitäisi täällä keskustella. (Ed. Skinnari: Siellähän se keskustan porukka onkin!) — Ed. Skinnari, siellä on varmasti muitakin kuin kepulaisia.

Arvoisa puhemies! Haluaisin omalta osaltani vielä hieman jatkaa sitä pohdiskelua, jonka ed. Vuoristo iltapäivällä aloitti hallitusmuodon 6 §:n

2 momentin määrittelemästä työn mahdollisuudesta. Joku kuulija voi pitää tätä tarpeettomana. Minulle itselleni se on tärkeää siksi, että voisin hyvällä mielellä tukea hallitusta perjantain äänestyksessä eli todeta sen, että voi vielä luottaa istuvaan hallitukseen.

Tuossa momenttissahan todetaan, että ”kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa”, ja lisäksi todetaan, että ”valtiovalan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty”. Tätä momenttia ovat perustuslakiasiantuntijat paljon viime vuosina tutkineet ja todenneet, että se on kirjoitettu valtiovalan velvollisuudeksi, mutta ei kansalaisen oikeudeksi. Vaikka tuo kirjoitustapa on hyvin ehdoton, se on samalla suhteellinen, eli työn järjestämisvelvollisuus syntyy tarvittaessa eli silloin, kun henkilö ei pysty sijoittumaan työmarkkinoille muilla keinoin. Lisäksi siinä on vielä ns. lakivaraus: ”mikäli laissa ei ole toisin säädetty”.

Lainaan tässä aivan lyhyesti vain muutaman eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietinnössään viime vuosina esille ottaman näkökohdan tämän momentin soveltamisesta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännösten ilmaisevan kansalaisen keskeisen perusoikeuden, joka muiden perusoikeuksien tavoin on tietyllä tavalla pysyvä ja velvoittava. Työn järjestämistä koskeva säännös on asiantuntijoiden ja myös perustuslakivaliokunnan mielestä velvoittavuudeltaan verrattavissa muihin nykyisen hallitusmuodon perusoikeuksiin. Toisaalta mainituilla säännöksillä ei perustuslakivaliokunnan mukaan ole tarkoitettu välittömästi luoda yksityiselle kansalaiselle oikeudellisin toimenpiteiden toteutettavaa vaatetta valtioon nähden. Mielestäni tätä näkökulmaa on kovasti tässä keskustelussa painotettu, kun on puhuttu valtakunnanoikeudesta muun muassa. Valtiovalan tulee tuon velvoituksen mukaan edistää työllisyyttä ja tarvittaessa järjestettävä työtä sitä tarvitseville, ja tämä säännös velvoittaa myös viranomaisia, ei vain meitä päättäjiä. Nämä ajatukset ovat perustuslakivaliokunnan mietinnöstä n:o 10/1980 vp.

Työttömyysturvalakia koskeneessa lausunnossa n:o 4/1984 vp perustuslakivaliokunta jatkoi ja kehitti tätä jo aikaisemmin aloittamaansa tulkintalinjaa toteamalla työnteon järjestämisen olevan ensisijaisesti valtiovalan velvoite, ja edelleen, että työttömyysturva tulee työnteolla järjestettävän toimeentulon sijalle silloin, kun valtio-

valta ei kykene työnteon mahdollisuutta järjestämään.

Tämän hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin kannalta keskeinen laki on työllisyyslaki. Sitä lakiehdotusta käsitellessään perustuslakivaliokunta totesi, että lakiehdotuksen sopusointuisuus hallitusmuodon kyseisen säännöksen kanssa vaikutti tuon lakiehdotuksen säätämisjärjestykseen, ja laki voitiin tältä kannalta arvioituna säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tämä on sanottu perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14/1986 vp.

Meidän suomalaisten päättäjien, sekä nykyisen hallituksen että nykyisen opposition, puolustukseksi voidaan vielä todeta, että monissa kansainvälisissä sopimuksissa on tämän hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin kaltainen säädös.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, ns. tss-sopimuksen, 6 artiklassa säädetään oikeudesta työhön. Tuon sopimuksen mukaan sopimusvaltiot tunnustavat oikeuden työhön, joka käsittää jokaiselle kuuluvan oikeuden hankkia toimeentulonsa vapaasti valitsemallaan tai hyväksymällään työllä. Valtioiden sitoutuvat ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän oikeuden turvaamiseksi.

Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa asetetaan myös valtion tavoitteeksi se, että jokaisella tulee olla mahdollisuus ansaita elantonsa itse vapaasti valitsemassaan ammatissa. Sopimuksessa on säännöksiä mahdollisimman korkeasta ja vakaasta työllisyydestä tarkoituksena täystyöllisyyden turvaaminen sekä maksuttomat työvoimapalvelut, ammatinvalinnanohjaus, ammatillinen koulutus ja kuntoutus.

Suomen ratifioimassa Kansainvälisen työjärjestön Ilon työllisyyspolitiikkaa koskevassa yleissopimuksessa n:o 122 on myöskin tämä täystyöllisyystavoite. Tuon sopimuksen mukaan aktiivisella politiikalla, jonka tarkoituksena on edistää tuottavuutta ja työpaikan vapaaseen valintaan perustuvaa täystyöllisyyttä, on pyrittävä varmistamaan, että työtä on tarjolla kaikille, jotka ovat käytettävissä ja hakevat työtä.

Arvoisa puhemies! Tämä lyhyt tutkistelu johtaa mielestäni siihen, että ei tarvita valtakunnan-oikeutta eikä muutakaan syyllistenetsintäfoorumia. Tarvitaan yhteistä poliittista tahtoa työllisyyden turvaamiseksi. Itse haluan luottaa hallitukseen, että se tekee voitavansa.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Jatkamalla siitä, mihin ed. Alaranta lopetti, täytyy

todeta, kun oppositiota on arvosteltu siitä, että se käyttäisi omituisia otteita, että opposition taholta, vaikka työttömyysluvut ovat näin suuria, kukaan ei ole tähän mennessä ainakaan pyrkinyt siihen, että työministerin perustuslain mukaista toimintaa hallitusmuodon 6 §:n pohjalta olisi saatettu perustuslakivaliokunnan selvittäväksi, niin kuin aika monen muun työministerin osalta, kun työttömyysluvut olivat paljon pienempiä, perättiin sitä, onko työministeri hoitanut tehtävänsä sillä tavoin, kuin hallitusmuoto on edellyttänyt. Tosin on yleensä todettu, vaikka tulokset eivät ole olleet aina hyviä, että kun on parhaansa yrittänyt eikä ole ainakaan toiminut siihen suuntaan, että mahdollisimman paljon työttömyys nousisi, on vapautettu näistä epäilyistä.

Ensiksi toteaisin, että keskustalla on selvä tavoite, ja se on siinä onnistunutkin erittäin hyvin: Se on kaatanut työttömyysongelman toisen hallituskumppanin kokoomuksen niskaan. Koko hallitukselle kuuluvan työttömyysongelman vastuu on jäänyt varapääministeri Pertti Salolaiselle, työministeri Ilkka Kanervalle ja valtiovarainministeri Iiro Viinaselle. Keskustan ministerit tässä kysymyksessä kuten monissa muissakin pääministeriä myöten ovat keskittyneet lähinnä toimimaan maatalousministeri Martti Puralle kuuluvien maatalouskysymysten ratkaisemisessa, jotka varmasti maatalousyrittäjien kannalta ovat merkittäviä mutta eivät kansantaloudellisesti ja tässä työttömyysilanteessa ole kuitenkaan ratkaisu. Kuten eilenkin totesin, Ahon hallituksella ovat menneet sekaisin käsitteet maan talous ja maatalous. Keskustan työllisyyspolitiikka on ollut nimenomaan maatalousyrittäjien työllistämisiongelman ratkaisemista valtion varoin.

Hyvin vaikeahan tämä tilanne on, joka erityisesti meillä johtuu siitä, että kun 1987 tuli mahdolliseksi ottaa Keski-Euroopasta halpaa korkoista lainaa, suomalaiset yritysjohtajat tätä EY:n yhtä vapautta käyttivät hyväkseen niin paljon kuin se oli mahdollista. Sekään ei vielä mitään, mutta rahoja käytettiin erityisesti liikepalatsien rakentamiseen, toimitusjohtajien oman työympäristön kohentamiseen lukemattomia kännyköitä myöten, samaten lomakohteiden rakentamiseen Lappiin. Jos rahat eivät vielä menneet, ostettiin Keski-Euroopasta kyseenalaisia yrityksiä, jotka eivät enää EY-ihmisille kelvanneet. Tässä sitä sitten ollaan.

Sen aikainen talousguru Timo Relander peräänkuulutti kaikissa julkisissa tilaisuuksissa,

että nyt pitää yritystoimintaa tukea, jotta se olisi eurokunnossa. Tätä toimintaa oli se, että myös työnantajan lapsilisämaksut siirrettiin valtiolle, työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksua alennettiin ja edelleenkin pidettiin työnantajien takaisinlainauskorkoa työeläkerahastoissa alhaisena, niin että valtiovarainministeriön arvioitten mukaan järjestelmästä on menetetty sen voimassaoloaikana tähän mennessä noin 30 miljardia.

Luovuus, patentit ja keksinnöt eivät nousseet Suomessa 80-luvulla sen tärkeämmiksi, kuin ne ovat olleet tähänkään mennessä. Suomessa on maailman parhaat kilpa-autonkuljettajat, mutta Suomessa ei pystytty vieläkaan tekemään itse sellaista autoa, jota nämä huippukuljettajat voisivat ajaa. Tämä kuvastaa juuri Suomen tilannetta, ja valitettavaa on, että ei valtiovaltan taholta, mutta voi kysyä, miksei alueellisesti, tueta niitä ihmisiä, jotka yrittävät keksinnöin, tuotekehittelyin ja muin toimenpitein saada uutta aikaan. Patenttien ja keksintöjen määrä Suomessa kansainvälisesti ottaen on liian alhainen.

Samoin keskustelua on minusta vaivannut se, että näkökulmaa ei esimerkiksi ole, vaikka meillä on pääosin päteviä ihmisiä esimerkiksi Keski-Euroopassa kaupallisina sihteereinä tai lähetystöjen kaupallisina neuvoksina, keskustella siitä ongelmasta, mikä meillä tällä hetkellä tuotteitten osalta on. Sehän ei ole suinkaan hinta vaan se, että suomalaisen tuotteen laatu, joka kahdeksassa tunnissa tehdään, ei ole markkinoitavissa idealtaan ja tasoltaan Keski-Euroopassa niin, että sitä esimerkiksi Tshekkoslovakiassa ostettaisiin, jossa nyt sentään on totuttu vuosikymmenien aikana hieman tinkimään tasosta. Sielläkin katsotaan, että suomalaiset tuotteet ovat enemmänkin Jugoslavian tasoa kuin, että ne olisivat esimerkiksi ruotsalaista tasoa. Se tietysti johtuu siitä, että tshekkoslovakialaisetkin näkevät, että kun meilläkin on ollut suuri Neuvostoliiton-kauppa, meillä on vähän samat systeemit kuin siellä. Tässä tullaan tietysti myös siihen paljon puhuttuun imagoasiaan, miksi on tärkeää tässä tilanteessa ilmoittautua yhteistyökumppaniksi Euroopan yhteisön kanssa, mikä ei poista sitä, että joudumme myös Ivy-maiden kanssa tekemään edelleen kauppaa niin paljon, kuin se käytännössä on mahdollista.

Samaten ei täällä ole myöskään puhuttu siitä, että vientiorganisaatiomme eivät tällä hetkellä vastaa sitä eurooppalaista tasoa kuin pitäisi. Korkeasuhdanteen aikana moni elinkeinoelä-

män palveluksessa oleva siirtyi näihin tehtäviin. Silloin ei paljon tarvinnut tehdä, mutta nyt on tilanne toinen. Nyt pitäisi pystyä osoittamaan tuloksia myös näissä organisaatioissa. Kysyn, mitä tekee tällä hetkellä esimerkiksi Ulkomaankauppaliiitto.

Suomalaisesta muotoilusta paljon ylpeillään, mutta on kyllä selvää, että lasiastiat ja muut kyllä särkyvät, jos niillä yksin Eurooppaan ollaan menossa tai yleensä mihinkään päin maailmaa. Suomalainen muotoilu esimerkiksi huonekaluissa on, niin kuin lahtelaispuusepät sanovat, sitä että 80-luvulla tärkein kehitystoiminnan väline oli kopiokone. Mentiin messuille Suomessa tai ulkomailla, otettiin esitteistä kopiot, sen verran muutettiin, ettei jouduttu oikeuteen, ja tehtiin niitä huonekaluja, pääasiassa kotimaisia. Se riitti tietysti Neuvostoliiton-vientiin. Mutta kun Ikea tuli tänne — niin paljon kuin sitä vastustettiin, se viimein tuli — italialaiset huonekalut tulivat, niin suomalaiset huomasivat, että muunkinlaista kuin suomalaista jakkaraa ja nelijalkaista pöytää ja sitä saman tyyppistä vuodetta on saatavissa, jopa vielä halvemmalla kuin oli tehty suomalaisessa huonekaluteollisuudessa. Tällä hetkellä ei auta, vaikka maksettaisiin 50 prosenttia pienempiä palkkoja, koska ihmiset ostivat huonekalunsa ja eivät niitä enää osta, vaikka kuinka alennuksella myydään, ellei saada viientä aikaan.

Pohjoismaitten merkittävin huonekaluviejä Euroopassa on ylivoimaisesti Tanska, jolla ei ole puuta ollenkaan. Tämä kuvastaa sitä, mikä Suomessa tuotekehittelyssä ja tämän tyyppisissä asioissa, jotka vaatisivat todella koulutusta, on käytännön tilanne verrattuna siihen, mitä luullaan suomalaisen yritysjohtajan taholta ja jopa palkansaajienkin taholta: että meillä on tavaroita, jotka kilvan otetaan Euroopan markkinoille. Näin valitettavasti ei ole asianlaita.

Meidän ongelmamme ei ole keskivertoiset palkat ja sosiaaliturva EY:hyn mentäessä, vaan meidän ongelmamme on todellakin se, että meillä on keskinkertaiset yritysjohtajat. Ei Jaakko Lassila ole ainoa, joka tässä on epäonnistunut, vaan niitä lassiloita riittää. Kuten aikaisemminkin olen kysynyt, kysyn edelleenkin, missä on elinkeinoelämän Toni Nieminen. Hänkin on tosin alaikäinen, mutta missä on tällainen täysikäinen elinkeinoelämän Toni Nieminen, jotta me pystymme näyttämään, että hän kehitti itseään 80-luvulla niin, että hän on valmis Euroopassa, Japanissa, Yhdysvalloissa. Hänen ei tarvitse tuntea sellaista itsetunnon ongelmaa, mitä

hänellä ei ollut Moskovassa, Leningradissa ja Tallinnassa, mutta saattaisi olla Bonnissa, Pariisissa, Lontoossa tai jossakin Japanissa ja Yhdysvalloissa. Missä ovat nämä yritysjohtajat, jotka ovat viemässä näitä yrityksiä, suomalaisia tuotteita? Ne ovat aika harvassa.

Tässä me tulemme siihen tilanteeseen, joka työministerinkin paperissa oli ja hallituksenkin joissakin ehdotuksissa, että kyllä tätä ulkomaista yritystoimintaa tulee sallia Suomeen. Siinä on todellakin se tilanne, kuten suomalaisessa urheilussa oli 60-luvulla. Työministerikin tuntee tämän juoksemisen ongelman: kun suomalaiset miehet eivät edes Ruotsi-maaottelussa kyenneet juoksemaan kymmentä kilometriä alle puolen tunnin. Piti hankkia Arthur Lydiard kertomaan, että juoksemaan pystyy parhaiten, jos juoksee. Nyt pitäisi suomalaisille yritysjohtajille tulla kertomaan, miten yrityksiä johdetaan, miten tuotteita kehitellään, ja olisi saatava sellaisia henkilöitä, joille on markkinat auki. Niitä löytyy Japanista ja monista muistakin maista. Samalla tavoin kuin jääkiekossa, koripallossa, jalkapallossa tarvittaisiin moneen yritykseen ne kaksi ulkomaista pelaajaa, jotka toisivat vähän uutta ideaa toimintaan. Näköjään näillä suomalaisilla systeemeillä ei pärjätä. Tilanne on vähän samanlainen kuin sata vuotta sitten, jolloin monet ulkomaiset yrittäjät tulivat panemaan maan teollisuuden kuntoon. Tämän tyyppistä toimintaa kaivattaisiin.

Samaten, kun on puhuttu julkisesta sektorista, sitä todellakin pitäisi pistää uuteen uskoon. Viime hallituksessa, jossa ministeri Kanerva silloin näitä asioita selvitti, oltiin aivan liian vaatimattomia, keskityttiin liikaa paikallishallintoon. Meidän ongelmamme ovat keskushallinnossa, keskusvirastoissa, ja sinne on pesiytynyt paljon sellaisia virkoja, joita välttämättä ei tarvita. Siellä on virkamiehiä, jotka päivittäin neuvottelevat yksityisten konsulttitoimistojen kanssa. Konsulttitoimistot käytännössä tekevät työt. Jompikumpi on liikaa, joko virka tai konsulttitoimisto.

Esimerkiksi mainitsen pääkaupunkiseudun mahtavat tierakennelmat, jotka 80-luvulla syntyivät. En käsitä, minkä takia niitä kaikkia on tarvinnut rakentaa. Kontrolli on ollut erittäin huono, ja lopputuloskin on ollut erittäin huono, koska ne eivät ole edes aina helpottaneet liikennettä, vaan voi olla, että sadat miljoonat ovat menneet ihan päinvastoin.

Meidän pitäisi todella miettiä, mitä yhteisellä rahalla rakennetaan. Ei sosiaali- ja terveysturva

ja koulutus ole ainoa. Meillä esimerkiksi liikenteessä on eri keskusvirastoja liikaa. Yhden keskusviraston pitäisi riittää selvittämään, mitä kaikkea meillä tarvitaan ja miten tämän eurooppalaisittain pinta-alaltaan viidenneksi suurimman maan liikenne hoidetaan. Muuten meillä rahat menevät siihen, että vain suunnitellaan miten täällä kuljetukset hoidetaan.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että hallitus nykyisessä vaikeassa tilanteessa lähtisi todella näyttämään linjaa siihen, miten suomalaisia tuotteita saataisiin paremmin kaupaksi.

Minusta hallituksen kokoonpanokin alun pitäen oli siinä mielessä huono, että nimitettiin kehitysyhteistyö- ja alkoholisioita hoitava ministeri. Mitä ihmettä me teemme tällaisella ministerin viralla nykyisessä tilanteessa, jolloin ongelmat eivät suinkaan ole kehitysyhteistyössä eikä päihteissä niinkään kuin monissa muissa asioissa? Mielikuvitusta pitäisi jonkin verran olla myös hallitusta muodostettaessa, ja ainakin kokoonpanoa voisi yrittää matkan varrella muuttaa, jos hallituksen piirissäkin huomattaisiin, että jotakin muutakin tässä tarvittaisiin.

Toivoisi myös sitä, että hallitus oikea-aikaisesti ryhtyisi toimenpiteisiin. Esimerkiksi pääministeri Esko Aholla näyttää olevan erinomainen kyky olla väärään aikaan väärässä paikassa, eikä se koske yksin politiikkaa, vaan näköjään myös urheilua. Kun Albertvillen talviolympiakisojen parhaat suomalaismenestykset on jo saavutettu, paikalle saapuu Suomen pääministeri Esko Aho.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin äskeinen puheenvuoro oli jännällä tavalla ristiriitainen. Hän ilmeisesti aivan oikeutetusti rokotti suomalaisia yritysjohtajia, joita hän kuvasi keskinkertaisiksi. Sekin lienee ollut osittain yläkanttiin. Mutta mikäli tällä asialla on jotakin tekemistä meidän keskusteluaiheemme kanssa ja mikäli meillä poliitikoilla ja poliittisella järjestelmällä olisi jotakin vaikutusta siihen, olisiko tuohon ollut oikeutettua jatkoksi todeta, että me sosialidemokraattisessa puolueessa olemme olleet hyvin pitkään vallassa, siitä poissa nyt vain muutaman kuukauden, ehkä meilläkin on ollut hyvin keskinkertaisia johtajia, kun me emme ole pystyneet asioita paremmalla tavalla hoitamaan, niin että näin on päässyt käymään?

Sitten hän kaipasi näytöksi siitä, että meillä olisi jotakin erinomaista kerrottavaa, että meillä valmistettaisiin huippuautoja, jotta meidän hyvät kuskimme saattaisivat niillä ajella. Kuitenkin

hän on ajamassa Suomea EY:hyn äskeisessäkin puheenvuorossaan, mikä merkitsee pitkälle vietyä työnjakoa. Siis toisin sanoen hän toimi juuri päinvastoin kuin äsken esitti, eli sellainen tapaus — käyttäkseni ed. Skinnarin aikaisemmin käyttämää puhetapaa.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Saattaisiko sanoa, että on aikoja, jolloin ministeristön kokoonpanossa toimitaan tavalla, joka mahdollistaa liberaalimman alkoholipolitiikan toteuttamisen maassa, ja sitten olemme aikaisemmin eläneet vaiheita, jolloin se on ollut vähän tiukempaa? Mutta tämän vuoksi en puhujakorokkeelle noussut vaan todetakseni joitakin näkökohtia käydystä keskustelusta.

Täytyy hieman tietysti tarkentaa juuri tällä hetkellä vasenta silmäänsä, koska se, mitä sanon, ei juuri tällä hetkellä täsmälleen pidä paikkaansa, kuitenkin yleisarvosanana. Se on se, että eduskunnan vasemmisto on keskustelussa ollut hyvin aktiivisesti mukana, ja tähän sisältyy moite eduskunnan porvarilliselle puolelle. Minusta on yllättävää, että jakautuma on ollut näin epätasainen, siitä huolimatta, että parlamentaarisessa käytännössämme välikysyjä on yleensä hyökkääjän roolissa ymmärrettävällä tavalla. Mutta asian yhteiskunnallinen luonne, sen merkittävyys ja painoarvo huomioon ottaen tämä parlamentaarinen perusasetelma ei ole riittävä selitys sille, minkä takia jakokulma keskustelussa on ollut tämän kaltainen, kun kuitenkin on puhe yhteiskuntamme varmasti vakavimmasta ongelmasta.

Kun paikalla on myös vihreiden edustajia, saanen sanoa keskustelusta sen, että ajattelukehä, joka keskustelussa on näyttänyt olevan aika lailla jakamaton oikealla ja vasemmalla kädellä puheenvuoroja arvioitaessa, on ollut se, että tuotannollisen kasvun varassa terve työllistyminen on mahdollista saavuttaa. Oikeastaan hieman odotin, että tämä ajatuskehikko olisi asetettu kyseenalaiseksi voimakkaammin eräissä puheenvuoroissa ennen muuta vihreiden suunnalta. Mutta se keskustelupanostus on jäänyt puuttumaan siitä huolimatta, että esimerkiksi eilinen ed. Pulliaisen puheenvuoro oli varsin ansiokas sinänsä keskusteluun, mutta jotenkin yhteiskunnallisen keskustelun luonne sinänsä Suomessa huomioon ottaen odotin tässä suhteessa hieman korkeampaa profiilia.

Yhtä kaikki ne positiiviset leukailut, joita olen itse harrastanut ja joita vasemmiston suunnalta keskusteluun on tuotu, osoittavat, että maassa

vallitsee paitsi ongelman suuruudesta myös monilta osilta keinoista tilanteen hoitamisessa peruslähtökohdaltaan saman tyyppisiä näkökohtia. Aktiivinen työvoimapolitiikka jaetaan varsin yleisesti jakamattomasti yhteisenä käsityksenä eduskunnassa, ja samoin hallituksen ja opposition välillä ei tässä suhteessa näytä vallitsevan erilaisuutta.

Erilaisuus on lähinnä talouspolitiikan perustelussa ja rahoituskeinojen löytämisessä aktiivisen työvoimapolitiikan harjoittamiseen. Siltä vaikutelmalta ei voi välttyä, mutta yhtenäisille linjanvedoille sinänsä keskustelu antaa mielestäni selkeän johtopäätöksen ja erittäin pitkälle myös niille taloudellisen kehityksemme kannalta keskeisille tunnuskysymyksille EY-jäsenyydestä lähtien, jotka ovat välttämättömiä taloutemme kansainvälisen uskottavuuden ja luottamusta lisäävän toimeliaisuuden suunnassa samoin kuin kansallisen taloudellisen tasapainomme saavuttamiseksi.

Jos kärjistyksen yrittää löytää, ne olisivat ehkä siten luonnehdittavissa, että kun yhteiskunnassamme menee jotakin pieleen, totunnaista on meille ollut, ainakin vasemmistollemme, että huudetaan julkinen valta välittömästi apuun, ja kun julkisen vallan sitten katsotaan apuun tulleena asiaa olevan hoitamassa, rahat tähän otetaan veronmaksajien taskuista. Tämä on tietysti eräs tapa lähestyä asiaa perinteisesti, mikä on johtanut meillä siihen, että julkinen valta on kasvanut meillä liikaa.

Jos saisin jonkin näkökohdan tältä puolelta lääkärinäkin sanoa, ei tulisi enää käyttää tätä tapaa vaan pitäisi keksiä, miten pienempää julkista sektoria jaetaan paremmin ja yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisemmin, ei niin että julkisen sektori voi enää yhteiskunnassamme kasvaa, vaan miten saneerattavan julkisen sektorin toiminnot voidaan mahdollisimman oikeudenmukaisesti toteuttaa.

Toinen oppisuunta tietysti on ollut se, miten luodaan pysyviä työpaikkoja. Siinä tietysti on esillä se, että meillä esimerkiksi verotusta koskien olisi sellainen peruslinjaus, joka mieluummin kannustaa työntekoon kuin on omiaan vähentämään työpaikkoja.

On ollut yllättävää havaita, että on ollut kekseliäisyyttä etsiä työttömyyden poistamiseen keinoja lakikirjasta sinänsä. Sallittakoon sanoa, että ed. Vistbackan puheenvuoro tältä osin oli lajissaan ainutkertaisin mutta eivät siitä ed. Vuoriston ja joidenkuiden muidenkaan viittaukset kovin kauaksi jääneet. Ed. Vistbackan logiikalla,

arvoisa puhemies, tullaan siihen lopputulokseen, että aina, kun tulee konkurssi, kauppa- ja teollisuusministeri pitäisi panna linnaan. Aivan vastaavalla tavalla, kun ed. Vistbackan logiikkaa seurataan — hän entisenä liikenneministerinä sen hyvin tietää — hänen pitäisi olla kiven sisällä sen takia, etteivät Suomen kaikki tiet ole kunnossa. Minä en vain usko, että ideologia tai metodiikka on kestävä siinä, miten Suomessa asioita on hoidettava, enkä usko siihen, että kansanvalta olisi tuomarivallalla tässä suhteessa korvattavissa.

Yhtä kaikki yritin osaltani provosoida. Siinä suhteessa katson ainakin onnistuneeni aina aika ajoin saamaan keskusteluun pientä säpinää ja jännitettä ja pidän sitä edelleenkin hyvin merkittävänä asiana, että eduskunnasta tulisi vapaaman ja voimakkaamman sekä värikkäämmän keskustelun foorumi. (Ed. Kekkonen: Ei pidä provosoitua!) Sitä perinnettä omalta osaltani olen kovin kernaasti jatkossakin ylläpitämässä sekä hallituksen ja eduskunnan välistä vuoropuhelua koskevana asiana että eduskunnassa muutenkin.

Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty kolme päiväjärjestykseen siirtymistä koskevaa erilaista ehdotusta.

Ensimmäisenä on edessäni ed. Lindroosin päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa koskeva ehdotus, ja siltä osin on todettava, että tästä ei nyt millään tavoin ole löydettävissä tulkintaa, joka ei olisi epäluottamuslause. Tämä on ehdoton epäluottamuslause-ehdotus hallitukselle.

Toiseksi kädessäni on ed. Rädyn ed. Pulliaisen kannattamana tekemä päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoehdotus, joka on aivan samalla tavoin ehdottoman tyrmäävä, eikä sitä ole luonnehdittavissa millään muulla kuin epäluottamuslauseenomaisella analyysillä. Sitä tuo ed. Rädyn ed. Pulliaisen kannattamana tekemä ehdotus tarkoittaa.

Kolmanneksi on ed. Mäkelän ed. Aittoniemen kannattamana ehdottama lausuma, joka pyrkii olemaan kuvaileva ja hallitukselle edellytyksiä tässä suhteessa langettava, ja kun katsoo tämän kysymyksen perusteluja, joutuu toteamaan, että tämä yhtä kaikki tähtää siihen, että hallitus tulisi vaihtaa. Tämä tarkoittaa epäluottamuslausetta. En voi tässä asiassa tällaisessa tilanteessa ottaa mitään tulkinnallisuutta sillä tavoin hallituksen puolelle, vaan on paljon reilumpaa ja selväsanaisempaa sanoa, että tämäkin ehdotus tarkoittaa selvää epäluottamuslause-ehdotusta hallitukselle ja sellaiseksi

on tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, tulkittava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys n:o 2 erityissuojelulaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Kun ensi kerran vilkaisin tämän lakiesityksen otsikkoa, niin suorastaan ilahduin ja ajattelin, että vihdoin tältä hallitukselta tulee uusi luontoa suojeleva lakiesitys, ja olin hetken aikaa iloinen. Mutta myönnän, että pettymys oli varsin suuri, kun sitten havaitsinkin, että esityksen pääasiallinen sisältö kertoi tästä esityksestä aivan muuta. Kyse on siis todella aivan muusta. (Ed. Aittoniemi: Ihmisten turvallisuudesta!)

Jotkut sanovat, että kyseessä on Etyk-laki. Minun mielestäni tämä lakiesitys ei ole Etyk-laki. Tällainen kansanomaisen nimitys on mielestäni täysin harhaanjohtava. Lain tarkoitukse-

na on suojella valtionpäämiehiä ja muita korkeita Suomessa vierailevia ja kokoustavia ulkomaiden edustajia. Sen lisäksi erityissuojeltaviin luetaan myös Suomessa olevat diplomaatit. Minä haluan huomauttaa, että esityksen 1 § ei todellakaan rajaa lain käyttöä edes erilaisiin kansainvälisiin kokouksiin tai valtiotvierailuihin, joita tietysti nykyaikana on runsaasti ja se sinällään on hyvää, vaan lakia voidaan aina määräaika kerrallaan pitää voimassa.

Sitten voidaan todeta, että kyseessä on jatkuva, asetuksella määräajoin uusittava poikkeustila suhteessa perusoikeuksiin. Se, että eduskunta saisi asetuksen tarkastaakseen ennen poikkeustoimiin ryhtymistä, tarkoittaa käytännössä sitä, että eduskunnan yksinkertainen enemmistö, siis esimerkiksi tällä hetkellä hallituspuolueet, hyväksyisivät tai hylkäisivät sen, poiketaanko näin merkittävässä määrin perusoikeuksista. Kun me tiedämme esimerkiksi juuri tämän äsken päättyneen välikysymyskeskustelun osalta, että hallituspuolueet eivät hallitusta kaada ja opposition voima ei riitä, hallitus kaatuu vain sisäisiin eripuriin, niin tällainen tilanne, jolloin siis yksinkertainen enemmistö, 101 kansanedustajaa, voisi tämän poikkeustilan saattaa voimaan, on erittäin huolestuttava. Lakiesityksen osalta siis perusoikeuksien turvamekanismina tämä esitetty menettely on keho, koska se käytännössä mahdollistaa jatkuvasti uusittavan poikkeustilan. Äsken luetuilla perusteluilla minä en voi missään tapauksessa hyväksyä pysyvää lakia.

Mielestäni tässä yhteydessä perustuslakivaliokunnan tulee, kun se antaa lausuntoa lakivaliokunnalle, selvittää esityksen ja Suomen sopimien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten väliset mahdolliset ristiriidat, joita oletan olevan.

Haluan samalla kiinnittää huomiota siihen ongelmaan, että laissa "vaarallisen henkilön" käsitettä ei ole määritelty säännöspuolella, vaan siitä on tyydytty kirjoittamaan ainoastaan lakiesityksen perusteluihin. Me tiedämme, että perustelujen juridinen merkitys on aina heikko, joten lakia sovellettaessa viranomaisille jää varsin väljät mahdollisuudet tulkita vaarallinen henkilö mieleisellään tavalla. Vaarallisen henkilön käsite on sitä paitsi sikäli mielenkiintoinen, että se näyttäisi ainakin perustelujen mukaan sisältävän valtaosan yli parikymppisistä suomalaisista miehistä eli kaikki suomalaiset asevelvollisuuden suorittaneet miehet. Perusteluissa nimittäin todetaan vaaralliseksi henkilöksi myös sellainen, joka on saanut koulutusta lain tarkoitamiin rikoksiin eli aseiden ja räjähteiden käyt-

töön ihmisiä vastaan, ja näinhän armeijassa opetetaan. Siellä opetetaan käsittelemään aseita ja räjähteitä.

Mielestäni määritelmä on perusteluihin kirjoitetussa muodossa liian väljä, ja on syytä epäillä, että ehkä näin on ollut tarkoituskin, kirjoittaa se hyvin väljäksi. Epäselvyyksien ja tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi vaarallinen henkilö olisi pitänyt määritellä täsmällisesti pykäläpuolella eikä, niin kuin juristit mielellään tekevät, perustelujen pitkänä, monipolvisena virkkeenä, josta pitää huomata pilkkujen paikat sekä tai-sanan käyttö ja-sanan asemesta. (Ed. Aittoniemi: Voi-ko ed. O. Ojala määritellä vaarallisen henkilön?) — Minä jatkan, ed. Aittoniemi, täältä.

Lakiesityksen 3 §:n rajaukset ovat myös epämääräisiä eivätkä suojaa perusoikeuksia. Tämän pykälän 1 momentti on sisällöltään melkein pä pelkkä koriste.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy pysyvää erityissuojelulakia. Mahdollisuutta, että Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen ajaksi säädettäisiin määräaikainen laki, eduskuntaryhmämme ei sen sijaan ole käsitellyt.

Haluan kuitenkin tässä tuoda esiin nimenomaan omia kantojani. Minusta on nimittäin paikallaan tämän lain käsitteilyn yhteydessä selvittää, onko mitään perustetta säätää minkäänlaista poikkeuslakia edes Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen ajaksi. Mutta jos siihen kuitenkin mentäisiin, niin pitäisi ainakin sellainen laki käsitellä todella huolellisesti kohta kohdalta pyrkien mahdollisimman suureen tarkkuuteen säännösten kirjoittamisessa jättämättä ainkaan asioita hyväntahtoisesti perustelujen varaan. Kuten jo aikaisemmin totesin, perustelujen varaan jättäminen saattaa olla todella ongelmallista. Henkilökohtaisesti olen kyllä taipuvainen ajattelemaan, ettei tällaista lakia tarvita, ei siis edes määräaikaista lakia.

Vuonna 1974 säädettiin esimerkiksi suojeluvaltuuslaki, jonka voimassaoloa jatkettiin yhdellä vuodella Ety-kokouksen siirtymisen takia. Tätä lakia ei koskaan kuitenkaan otettu säädettyllä tavalla käyttöön, vaan poliisi saattoi nojautua toiminnassaan vain eri laeissa oleviin pysyviin valtuuksiin. Pidänkin epärehellisenä sitä, että hallituksen esityksessä selostetaan seikkaperäisesti kyseistä lakia ja vuonna 1975 suoritettuja toimenpiteitä, mutta vältetään tarkoituksellisesti kertomasta, että suojeluvaltuuslakia ei ollut saatettu voimaan lain edellyttämällä tavalla. Sisäasiainministeriön poliisiosaston 17.5.1985 päivä-

tyssä kirjeessä asiaa tiedustelleelle tutkijalle nimittäin ilmoitettiin, ettei lain soveltamismääräystä koskaan annettu.

Vuonna 1975 Ety-kokous siis hoidettiin itse asiassa ilman erityisvaltuuksia. Vai onko niin, että poliisi suoritti kokouksen aikana toimenpiteitä luullen, että sillä oli nämä erityisvaltuudet? (Ed. Aittoniemi: Näin arvelen olleen!) Jos poliisi vain luuli voitavansa käyttää poikkeusvaltuuksia, on kysyttävä, mihin tekoihin poliisi tällöin syylistyi.

Hallituksen esityksen perusteluissa toisaalta kerrotaan vuoden 1975 Ety-kokouksen yhteydessä toimenpiteiden kohteeksi joutuneiden henkilöiden suostuneen niihin vapaaehtoisesti. Perustuslakiasiantuntijat voivat vahvistaa sen, että hallitusmuodon 92 §:n 1 momentin ilmaise- ma hallinnon lainalaisuusvaatimus kieltää viranomaisilta lakiin perustumattoman vallankäytön. Kun ei ollut soveltamismääräystä, Etyk-lakia ei voinut soveltaa.

Pyydänkin, että asianomainen valtioneuvoston jäsen toteaa myös julkisesti eduskunnalle, ettei vuonna 1975 mitään erityisvaltuuksia ollut käytössä, ja nuhtelee hallituksen esityksen perustelujen laatijaa siltä osin, että tämän seikan mainitsemista esityksen perusteluissa on aivan ilmeisen tietoisesti pyritty välttämään.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala kiinnitti huomiota vaarallisen henkilön määrittelyyn lain perusteluissa, mutta hän puuttui vain koulutusta saaneisiin henkilöihin eli Suomen armeijan käyneisiin miehiin ja tämä säästää naiset.

Mutta alkuosa tässä määritelmässä toteaa, että "vaarallisena henkilönä voidaan pitää henkilöä, jonka on syytä varoa" — tätä suomen kieltä en oikein tässä ymmärrä, mutta sillä ei ole niin väliä, tarkoitus selvää kuitenkin — "ryhtyvän suojeltavaan kohdistuvaan rikokseen sillä perusteella, että hän jäsenenä tai yhteistyössä sellaisen yhteenliittymän kanssa, jonka tarkoituksena on käyttää väkivaltaa tai uhata sen käyttämisellä poliittisten tai muiden päämäärien saavuttamiseksi —."

Kun nyt jo ulkoministeriö ei anna palestiinalaisille nuorille miehille viisumeita kuulemma ainakaan ennen seuraavaa elokuuta, niin tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että hallitus pitää Plo:ta tällaisena järjestönä. Plo:han on järjestö, joka vastaa Suomen valtiota, koska heillä ei ole valtiolliseen järjestäytymiseen mahdollisuutta.

Näin ollen jokainen palestiinalainen riippumatta siitä, kuuluuko johonkin järjestöön vai ei, on tämän perusteella katsottu vaaralliseksi henkilöksi. Tästä seuraa taas se, että esimerkiksi sellaisten järjestöjen kuin Arabikansojen ystävyysseuran, jonka puheenjohtaja satun olemaan, jäsenet voidaan katsoa vaarallisiksi henkilöiksi, ja tämä johtaa kyllä aivan mahdollottomaan tilanteeseen. Toivon, että tämä asia todella perusteellisesti selvitetään.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. O. Ojala kyllä ihan ansiokkaasti pohdiskeli vaarallisen henkilön määritelmää. En ehkä ihan pysynyt ed. Stenius-Kaukosen ajatuksen kulussa mukana, (Ed. Stenius-Kaukonen: Selitän myöhemmin tarkemmin!) mutta minusta kyllä ihmisen leimaaminen vaaralliseksi lakiteitse on varsin arveluttavaa. Olemme hyvin lähellä sellaista orwellilaista yhteiskuntaa, josta olemme toistaiseksi nähneet vain painajaisunia ja lukee Orwellin kirjasta.

Mitä tulee lakiin kokonaisuudessaan, niin on kai aika selvää, että täytyisi olla todella suuret, vakavat perusteet, jotta tällaisesta laista voitaisiin tehdä pysyvä. Sen sijaan toisin kuin ed. O. Ojala olen sitä mieltä, että tämän lain nimittäminen Etyk-laiksi on aika oikeutettua. Kun Suomi saa järjestettäväkseen sen kaltaisen kokouksen kuin Ety-kokous on, on tietysti ajateltavissa niinkin, että on hyvä, että on jonkinlainen signaali ulospäin siitä, että Suomi hoitaa tässä myllerrysten, myrskyjen ja salamurhien maailmassa oman osansa tänne kutsuttujen henkilöiden turvallisuudesta.

Minusta ed. O. Ojalan tohtisinko sanoa saivartelu vuoden 1975 Ety-kokouksen tiimoilta ei oikein liittynyt tähän yhteyteen sen takia, että juuri nyt me olemme tekemässä lainsäädäntöä, jolla on tarkoitus näyttää muulle maailmalle, että pystymme hoitamaan tällaisia kokouksia myös turvallisuuden puolesta.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Kekkonen sanoi, että minä saivartelen vuoden 1975 osalta, niin halusin itse asiassa osoittaa sillä, että tosiasiallisesti silloin ei ollut valtuuksia, mutta niitä käytettiin kuitenkin.

Jos ed. Kekkonen haluaa tätä lakia nimittää Etyk-laiksi, niin ei minulla mitään sitä vastaan ole, että näin nimitetään, mutta kun tätä on nimenomaan pysyväksi laiksi esitetty, niin mielestäni silloin se ei vastaa sitä, että tämä olisi

nimenomaan tarkoitettu Ety-kokousta tai vastaavaa kansainvälistä kokousta varten. Pysyvänä se ei täytä sille asetettuja lähtökohtia.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selvennyksenä ed. O. Ojalalle: Kun käytän tästä nimitystä ja mielelläni käytän tästä nimitystä Etyk-laki, niin haluan sillä juuri korostaa sitä seikkaa, minkä mielestäni varsin painokkaasti sanoin. Tällä on ja voi olla käyttöä vain Etyk-kokouksen tiimoilta, toki sen jälkeen. Tämä perustelunani tohdin kutsua tätä Etyk-laiksi, ja tämän ajattelun mukaan Etyk-laki tälle laille nimityksenä on ihan oikein.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Jotta ei jäisi epäselväksi, niin sanon heti alkuun, että kannatan tietenkin kansainvälistä suojelua nauttivien henkilöiden turvatoimista huolehtimista Suomessa ja pidän tärkeänä, että Suomi hoitaa tällaiset turvallisuuteen liittyvät kysymykset hyvin. Mutta sen sijaan nyt muutama kriittinen sana tästä lakiehdotuksesta.

Ensinnäkin tämän vuoden Etykiä varten tarkoitettua erityissuojelulakia joudutaan käsittelemään todella jäniksen selässä. Täällä on mukana asetusluonnokset, niiden on ajateltu tulevan voimaan jo 20. maaliskuuta kuluvaa vuotta, eli aikaa tämän käsittelyyn on todella vähän. Ilmeisesti sisäasiainministeriössä tiedetään, että vetoaminen kiireeseen ja sinänsä hyväksytyyn ja kunnioitettuun Etykiin antaa tälle lakiesitykselle paljon paremmat läpimenon mahdollisuudet kuin jos eduskunta käsittelee tällaista kysymystä rauhassa ja harkiten.

Kun perustuslakivaliokunta käsittelee vuoden 1985 Etyk-turvalakia, se oli varsin kriittinen sen suhteen, että laki oli ylimalkainen eikä kansalaisten perusoikeuksia ollut selkeästi otettu huomioon. Ja nyt ollaan nähdäkseni samanlaisten ongelmien edessä. Lehtitietojen mukaan esimerkiksi työnsä päättäneen perusoikeuskomitean mielestä tulisi luopua nyt esitetyn kaltaisista poikkeuslaeista, joilla kansalaisten perusoikeuksia määrääjäksi rajataan. Käsillä olevaan lakiesitykseen ovat ottaneet kielteisen kannan myös mm. Helsinki-liiton Suomen ryhmä ja Ihmisoikeuksien ja Kansalaisvapauksien Liitto.

Lakiehdotusta hallitus perustelee lähinnä imagokysymyksellä. Suomesta halutaan luoda kuva turvallisena huipputapaamisten ja kansainvälisten kokousten järjestäjämäana. Vaikuttaa oudolta, jos tätä hyvää tarkoitusta ei kyetä saavuttamaan normaalilainsäädännön puitteis-

sa, vaan turvallisuutta on haettava nyt esitetyn kaltaisella poikkeuslailla. Mielestäni Suomen imago olisi parempi ja jäisi paremmaksi, jos kansalaisten perusoikeuksiin ei tarvitsisi tällä tavalla edes Etykin tai muiden suurten kansainvälisten kokousten aikana puuttua.

Vuoden 1985 valtuuslain nojalla Helsingissä suoritettiin kaikkiaan 21 toimenpidettä, jotka olivat mm. autojen tarkastuksia, ikkunoiden sulkemisia ja rakennustöiden keskeytyksiä. Näistä tapauksista tehtyjen pöytäkirjojen perusteella toimet olivat melko vähäpätöisiä ja — myöskin hallituksen esityksen mukaan — saman asian olisi useimmissa tapauksissa ajanut pelkkä poliisin ystävällinen kehoitus. Suomalaiset varmasti kuuntelevat poliisia yhä tällaisissa asioissa. Esimerkiksi vuonna 1985 toteutettuun puliukkojen poistamiseen Helsingin kaduilta ei tällaista erillistä turvalakia tarvittu. Se toimi suoritettiin jo ennen lain voimassaoloa.

Kun poliisilain piirissä poliisilla on jo oikeudet toimia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tuntuu erityissuojelulain säätäminen melko ylimitoitetulta. Kun laista vielä esitetään pysyvää siten, että se voitaisiin säätää voimaan aina asetuksella tarvittaessa, on tätä melko vaikea hyväksyä, koska lain tulevat käytötarkoitukset mielestäni jäivät tuntemattomiksi.

Olen kiinnittänyt huomiota samoihin kysymyksiin, joihin muun muassa ed. O. Ojala täällä viittasi, eli nimenomaan lain 9 §:n 3 momenttiin, jota on tarkasteltava varsin kriittisesti. Siinä annetaan mahdollisuus suorittaa kotietsintä, mikäli halutaan etsiä lain tarkoittaman suojeltavan, turvallisuuden kannalta vaarallista henkilöä tai esinettä, ja juuri tämän vaarallisen henkilön käsite, niin kuin tässä on mainittu, jää melko epäselväksi. Itse laissa sitä ei määritellä. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa on oikeastaan kolme erilaista vaarallisen henkilön määritelmää. Ensiksi vaaralliseksi määritellään sellainen, joka on suoraan joko tehnyt rikoksen suojeltavan henkilön turvallisuutta vastaan tai uhanut sellaisella rikoksella. Toinen määritelmä on se, jonka ed. Stenius-Kaukonenkin täällä luki, jossa viitataan yhteistyöhön sellaisten järjestöjen kanssa, jotka ovat harjoittaneet rikollista toimintaa tai uhanneet väkivallalla esimerkiksi poliittisissa kysymyksissä, taikka jos ihmiset ovat saaneet koulutusta tällaisten väkivaltaisten rikosten suorittamiseen. Kolmas määritelmä kuuluu näin: ”Suojeltavan turvallisuudelle vaarallisenä henkilönä voidaan myös pitää sitä, joka on

ollut osallisena muunkin kaltaiseen rikokseen sellaisen henkilön kanssa, jota itseään voidaan pitää suojeltavan turvallisuudelle vaarallisena." Nämä vaarallisen henkilön kolme eri määritelmää antavat kyllä aika laajan skaalan, miten ne voidaan tulkita.

Samaten 9 §:ssä puhutaan henkilön tarkastamisesta. Sitten pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan kuitenkin, että henkilön tarkastusta varten henkilö voidaan ottaa kiinni ja hänet voidaan siirtää tarkastuksen kannalta sopivaan paikkaan. Tätä ei itse pykälässä kerrota, mutta se kerrotaan perusteluissa. Sekin antaa tietysti melko laajat valtuudet tulkita tätä.

Oma käsitykseni on, että monissa laeissa annetaan sellaisia valtuuksia, joita voidaan käyttää myös tämän lain tarkoittamissa tilanteissa, kun halutaan erityissuojelua järjestää. Näihin lakeihin on hallituksen esityksessäkin viitattu. On olemassa laki kansainvälisiä konferensseja ja erityisedustustoja koskevista erioikeuksista ja -vapauksista. On olemassa laki toimenpiteistä lentoliikenteen turvaamiseksi eräissä tapauksissa. Ulkomaalaislaki sisältää mahdollisuuksia, joita tämäkin kysymys sivuaa. Erityisesti on jo olemassa poliisilaki, joka antaa poliisille oikeudet toimia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi.

Arvoisa puhemies! Näiden ajatusten perusteella suhtaudun ensinnäkin epäluuloisesti tällaiseen tapaan säätää lakeja eli kiireellä perustella lakia, joka voimakkaasti on tekemisissä kansalaisten perusoikeuksien kanssa, ja kiireen turvin vielä esittää tällaista lakia pysyväksi. Varmasti perustuslakivaliokunta kuulee tästä hyviä asiantuntijoita, mutta tässä vaiheessa oma kantani on, että tällaista lakia ei tällaisella aikataululla missään nimessä pitäisi tehdä pysyväksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haavisto kiinnitti aivan oikein huomiota niihin asioihin, jotka tässä lakiesityksessä ovat heikkouksia ja joita pitäisi jatkossa hyvin huolellisesti tarkastella. Henkilökohtaisesti en hyväksyisi minkäänlaista lakia, ja jos tämä asia olisi tullut hallintovaliokuntaan, olisin edellyttänyt, että valiokunta olisi saanut selvityksen siitä, minkälaiset valtuudet muissa maissa poliiseilla on huolehtia yleisestä turvallisuudesta valtiovierailujen yhteydessä. Onko siellä erityislakeja vai onko poliiseilla Suomen poliiseja suuremmat valtuudet, koska minun käsittääkseni Ranskassa ja Englannissa

valtiovierailuja ja suuria kokouksia on enemmän kuin Suomessa? Minkälaiset erityisvaltuudet on Sveitsissä, jossa toimii YK:n osastoja, joissa on jatkuvasti suuria kokouksia? Nämä olisi valiokunnan mielestäni huolellisesti selvitettävä, ennen kuin otetaan kantaa, tarvitaanko ylipäätään erityislakia vai tultaisiinko toimeen ilman. Missään tapauksessa ei pitäisi tällaista lakia säätää pysyväksi.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! En näe tässä asiassa mitään haamuja ja tiedän varmuudella, että maissa, joissa järjestetään tämän tyyppisiä kansainvälisiä tilaisuuksia, on vähintään yhtä kovasääntöiset lait voimassa kuin tämä laki edellyttää. Katson myös, ettei ole mitään järkeä, että kun toistuvasti saattaa olla tällaisia tilaisuuksia Suomenkin kansainvälistyessä, joka kerralla teemme saman lakiruletin, vaan riittää, kun eduskunnan käsittelemällä asetuksella laki asetetaan voimaan. Tämä on kaikkien yksinkertaisinta.

Mitä tulee vuoteen 1975, olin itsekkin mukana Helsingissä silloin. Oli laki voimassa tai ei, ne hommat kuitenkin suoritettiin ja sillä varmuudella, josta meillä on aika paljon kansainvälistä imagoa siinä, että meillä pystytään asiat hoitamaan.

Mutta, rouva puhemies, uskon, että sisäasiainministeri Pekkarinenkin voisi ehkä olla perjantaina paikalla ja esittää tästä omat näkemyksensä. Sen vuoksi ehdotan, että tämä lakiehdotus jätetään pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto
on ensi perjantaina kello 13, valtioneuvoston
kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 21.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
